

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ
Π.Μ.Σ. «ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*«Εγκληματολογική προσέγγιση του έργου “Το
παραθυράκι του Ιούδα” του Τζον Ντίξον Καρ»*

Κωνσταντίνος Μπασούρης (Α. Μ. : 3216Μ006)

Επιβλέπουσα: Επ. Καθ. Βασιλική Βλάχου
Μέλη: Καθ. Χριστίνα Ζαραφονίτου
Καθ. Γεώργιος Νικολόπουλος

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2018, ΑΘΗΝΑ

«Η παρούσα εργασία δεν αποτελεί –εν όλω ή εν μέρει- προϊόν κλοπής πνευματικής ιδιοκτησίας και κανένα τμήμα της ούτε στο σύνολό της έχει υποβληθεί προς απόκτηση άλλου πτυχίου ή τίτλου σ' αυτό ή οποιοδήποτε άλλο πανεπιστήμιο ή εκπαιδευτικό ίδρυμα της ημεδαπής ή αλλοδαπής».

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία θα επιχειρηθεί η εγκληματολογική προσέγγιση του λογοτεχνικού έργου *Το παραθυράκι του Ιούδα*, του αμερικανού συγγραφέα Τζον Ντίξον Καρ. Το θέμα του έργου περιστρέφεται γύρω από την υπεράσπιση του νεαρού Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ, που κατηγορείται για τον φόνο του μέλλοντα πεθερού του, Έιβορι Χιουμ. Κεντρικό πρόσωπο του έργου είναι ο δικηγόρος και ερασιτέχνης ντετέκτιβ, σερ Χένρι Μεριβέλ, που αναλαμβάνει την υπεράσπιση του κατηγορουμένου. Ενώ όλα τα στοιχεία τάσσονται κατά του κατηγορουμένου, ο σερ Χένρι Μεριβέλ καταφέρνει εν τέλει να αποδείξει την αθωότητα του νεαρού Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ μέσα από μια σειρά ανορθόδοξων, ως επί το πλείστον, τεχνικών, τις οποίες χρησιμοποιεί με ιδιαίτερη μαεστρία. Κατά την εγκληματολογική προσέγγιση του συγκεκριμένου μυθιστορήματος μυστηρίου θα επιχειρηθεί η απεικόνιση των πρακτικών, λειτουργίας και αποτελεσματικότητας του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης διαμέσου της περιγραφής της υπεράσπισης του νεαρού κατηγορουμένου. Κατά την ανάλυση των χαρακτήρων και του έργου εν γένει θα αναδειχθούν ουσιαστικά στοιχεία εγκληματολογικού ενδιαφέροντος, όπως ο επίσημος και ανεπίσημος κοινωνικός έλεγχος, οι παράγοντες εγκληματογένεσης, η γυναικεία εγκληματικότητα, καθώς και η εφαρμογή της αρχής της ηθικής απόδειξης και του τεκμηρίου αθωότητας του κατηγορουμένου στη δικαστηριακή πρακτική. Τα ανωτέρω αναλύονται στο ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο του 1936 με αναγωγές στη σύγχρονη πραγματικότητα.

Λέξεις – κλειδιά: αποδεικτικά μέσα, απονομή ποινικής δικαιοσύνης, Εγκληματολογία, επιστήμη, λογοτεχνία

Περιεχόμενα

Περίληψη	2
Εισαγωγή	5
ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Ο λόγος ως δομικό στοιχείο της Λογοτεχνίας και της Εγκληματολογίας.....	
1.1 Η εξέλιξη της γραφής: σύντομη ιστορική επισκόπηση.....	9
1.2 Εγκληματολογία και Λογοτεχνία: περί διαλόγου Επιστήμης και Τέχνης..	13
ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο του έργου	
2.1 Ο συγγραφέας και το έργο του	21
2.2 Το αγγλικό σύστημα δικαίου.....	24
2.3 Το χρονικό πλαίσιο του έργου	28
ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Λειτουργία και αποτελεσματικότητα του Συστήματος Απονομής Ποινικής Δικαιοσύνης (Σ.Α.Π.Δ.)	
3.1 Φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου	36
3.1.1 Η αστυνομία και τα είδη πρόληψης	37
3.1.2 Τα δικαστήρια: η αρχή της ηθικής απόδειξης και το τεκμήριο αθωότητας.....	44
3.1.3 Τα σωφρονιστικά καταστήματα	49
3.2 Η αποτελεσματικότητα του Σ.Α.Π.Δ.	54
3.2.1 Αποφυγή καταγγελίας και σκοτεινός αριθμός εγκληματικότητας	54
3.2.2 Δυσπιστία των πολιτών ως προς την απονομή δικαιοσύνης.....	57
3.2.3 Η λειτουργία της ποινής και η αποτελεσματικότητα του σωφρονισμού.	62
3.3 Αποδεικτικά μέσα κατά την υπεράσπιση του κατηγορουμένου	67
ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Το έγκλημα και ο δράστης: προσεγγίσεις και διακρίσεις.....	
4.1 Αιτιολογική προσέγγιση του εγκλήματος.....	80
4.1.1 Η ιταλική θετική σχολή.....	81
4.1.2 Ψυχολογικές θεωρίες και ψυχολογικός θετικισμός.....	85
4.1.3 Κοινωνιολογικές θεωρίες	88
4.2 Ερμηνευτική προσέγγιση του εγκλήματος.....	94
4.2.1 Η θεωρία της ετικέτας.....	94
4.3. Ψυχική υγεία και έγκλημα.....	97
4.3.1. Η ηθική παραφροσύνη ως βάση στην εγκληματολογική προσέγγιση	97

4.4	Εγκληματικότητα και φύλο: Γυναικεία εγκληματικότητα	101
4.4.1	Γυναίκες δράστες: βιολογική προσέγγιση	102
4.4.2	Κοινωνιολογική προσέγγιση	104
	Επίλογος	109
	Βιβλιογραφία – Πηγές διαδικτύου.....	113

Εισαγωγή

Το μυθιστόρημα μυστηρίου του αμερικανού συγγραφέα Τζον Ντίξον Καρ, *Το Παραθυράκι του Ιούδα*, δημοσιεύτηκε το 1938. Το εν λόγω έργο ανήκει στην κατηγορία των μυστηρίων «κλειστού δωματίου», ενώ ο αμερικανός συγγραφέας θεωρείται ειδικός στο συγκεκριμένο είδος λογοτεχνικών έργων. Μετά την πρώτη έκδοση του έργου το 1938 ακολούθησαν και άλλες επανεκδόσεις. Η υπόθεση του έργου εκτυλίσσεται στην Αγγλία του 1936.

Το έργο πραγματεύεται την εξέλιξη μιας ποινικής δίκης και την υπεράσπιση του νεαρού κατηγορουμένου Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ από τον Σερ Χένρι Μεριβέλ, δικηγόρο και ερασιτέχνη ντετέκτιβ. Πιο αναλυτικά, ο Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ κανονίζει ραντεβού για να συναντήσει τον μέλλοντα πεθερό του, Έιβορι Χιουμ, στο σπίτι του τελευταίου στο Λονδίνο. Ο Χιουμ προσκαλεί τον υποψήφιο γαμπρό του στο γραφείο του, το οποίο περιβάλλεται από ανθεκτικά μεταλλικά παραθυρόφυλλα και μια βαριά ξύλινη πόρτα. Στο δωμάτιο αυτό βρίσκονται πολλά τρόπαια και βέλη, κειμήλια και αναμνηστικά από το χόμπι του Χιουμ, την τοξοβολία. Η συζήτηση των δύο αντρών κινείται γύρω από την τοξοβολία την ώρα που ο Χιουμ βάζει ποτά από μια γυάλινη καράφα. Ο Άνσγουελ καταρρέει και εκείνη τη στιγμή αντιλαμβάνεται ότι το ποτό ήταν δηλητηριασμένο. Όταν συνήλθε, βρισκόταν μόνος του στο κλειδαμπαρωμένο δωμάτιο με τον Χιουμ να κείτεται νεκρός, θανάσιμα τρυπημένος από ένα βέλος.

Το υπόλοιπο μυθιστόρημα εκτυλίσσεται στη δικαστική αίθουσα, όπου πραγματεύεται τη δίκη του νεαρού κατηγορουμένου για φόνο εκ προθέσεως, Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ. Την υπεράσπιση του κατηγορουμένου, όπως προαναφέρθηκε, έχει αναλάβει ο δικηγόρος και ερασιτέχνης ντετέκτιβ, Σερ Χένρι Μεριβέλ, κεντρικός χαρακτήρας σε διάφορα έργα του Τζον Ντίξον Καρ. Κατά την εξέλιξη του έργου και της δίκης αποκαλύπτεται ότι ο Χιουμ σκηνοθέτησε και ενεργοποίησε την πλεκτάνη γύρω από τον θάνατό του, καθώς πίστευε, από παρεξήγηση, ότι μπροστά του δεν είχε τον υποψήφιο μέλλοντα γαμπρό του, αλλά έναν συνονόματο συγγενή του, τον Λοχαγό (Κάπτεν – Captain) Άνσγουελ, ο οποίος εκβίαζε την κόρη του. Η κόρη του Χιουμ εκβιάζεται από τον Λοχαγό Άνσγουελ για την ύπαρξη «άσεμνων» φωτογραφιών της, οι οποίες βρισκόταν στην κατοχή του Λοχαγού Άνσγουελ. Επίσης, φαίνεται ότι συμμετοχή στη σκηνοθετημένη δολοφονία του Χιουμ και την ενοχοποίηση του Λοχαγού Άνσγουελ είχε και η οικιακή βοηθός του θύματος. Η

γυάλινη καράφα με το δηλητηριασμένο ποτό αντικαταστάθηκε από ένα «ακίνδυνο» αντίγραφο, ενώ κάποια βασικά αντικείμενα, που θα βοηθούσαν στη διαλεύκανση της υπόθεσης εξαφανίστηκαν μυστηριωδώς. Ωστόσο, ένα μικρό κομμάτι φτερού από το θανάσιμο βέλος και η συγκεκριμένη τοποθεσία στην οποία εντοπίστηκε, φαίνεται πως είναι το καθοριστικό εκείνο στοιχείο που οδηγεί στη λύση του μυστηρίου. Όπως διαπιστώνεται από την πορεία του μυθιστορήματος, το εν λόγω αντικείμενο βρέθηκε στο λεγόμενο «παραθυράκι του Ιούδα», όπως αποκαλείται το παράθυρο στην πόρτα του κελιού στην αργκό των φυλακισμένων, από όπου μπορεί ο φρουρός να παρακολουθεί τους φυλακισμένους αθέατος. Όμως, ο Σερ Χένρι Μεριβέλ επισημαίνει ένα άλλο, διαφορετικό «παραθυράκι του Ιούδα» που βρίσκεται σε κάθε δωμάτιο, αλλά κανείς δεν έχει παρατηρήσει ποτέ.

Στο πλαίσιο της εγκληματολογικής προσέγγισης του εν λόγω έργου ανέκυψαν διάφορα ενδιαφέροντα ζητήματα, τα οποία θα αναλυθούν και θα σχολιαστούν στην παρούσα εργασία.

Σε μια πορεία προσέγγισης που ξεκινά από το γενικό, για να καταλήξει στο ειδικό, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται λόγος για την εξέλιξη του γραπτού λόγου και της έγγραφης μορφής επικοινωνίας. Η αναδίφηση επιστημονικών ζητημάτων μέσω της λογοτεχνίας αντικατοπτρίζει το μέγεθος της συμβολής του γραπτού λόγου στην πολιτιστική, πολιτισμική και επιστημονική εξέλιξη. Στο κεφάλαιο αυτό, επίσης, εξετάζεται και ο βαθμός κατά τον οποίο η Λογοτεχνία και η Εγκληματολογία αλληλοεπηρεάζονται στο πλαίσιο ενός «διαλόγου» μεταξύ δύο φαινομενικά αντίθετων πεδίων, όπου η χρήση του γραπτού λόγου ως δομικού στοιχείου αμφότερων των πεδίων συμβάλλει στην επίτευξη του στόχου που το κάθε πεδίο θέτει.

Σε συνέχεια της μελέτης του εν λόγω μυθιστορήματος, στο δεύτερο κεφάλαιο σχολιάζεται το ιστορικό, κοινωνικό και χρονικό πλαίσιο, εντός του οποίου εκτυλίσσεται η υπόθεση του έργου. Γίνεται λόγος για το σύστημα δικαίου που ίσχυε στην Αγγλία του 1936, ενώ παρουσιάζονται βιογραφικά στοιχεία του συγγραφέα και το συνολικό του έργο. Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το χρονικό πλαίσιο του έργου, καθώς πρόκειται για μια χρονολογία και, εν γένει, για μια ευρύτερη χρονική περίοδο κατά την οποία έλαβαν χώρα σημαντικά πολιτικά, οικονομικά, αλλά και κοινωνικά γεγονότα που επηρέασαν όχι μόνο τις ΗΠΑ και την Ευρώπη, αλλά και όλη τη μετέπειτα εξέλιξη και πορεία της ιστορίας.

Κατά την προσέγγιση και τη μελέτη του εν λόγω μυθιστορήματος, τα κυριότερα ζητήματα που εντοπίζονται, αφορούν στο σύστημα απονομής της ποινικής

δικαιοσύνης, τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητά του. Κατ' αυτόν τον τρόπο, στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας γίνεται λόγος για τους φορείς άσκησης του επίσημου κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος, ήτοι την αστυνομία, τα δικαστήρια, καθώς και τα σωφρονιστικά καταστήματα. Καταδεικνύεται ο ρόλος των φορέων άσκησης του επίσημου κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος στο πλαίσιο της απονομής ποινικής δικαιοσύνης, ενώ παράλληλα μελετάται το εάν και κατά πόσο οι ανωτέρω φορείς λειτουργούν αποτελεσματικά ως προς την επίτευξη των στόχων τους. Καθώς η υπόθεση του εν λόγω μυθιστορήματος πραγματεύεται την υπεράσπιση του νεαρού κατηγορουμένου, Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ, στο ίδιο κεφάλαιο γίνεται μνεία για τα αποδεικτικά μέσα που χρησιμοποιούνται κατά την υπεράσπιση των κατηγορουμένων, καθώς και για τη βαρύτητα, τη νομιμότητα και το μέγεθος ισχύος τους.

Εκτός από ζητήματα σχετικά με τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης στο εν λόγω μυθιστόρημα εντοπίζονται ζητήματα εγκληματολογικού ενδιαφέροντος. Κατ' αυτόν τον τρόπο, στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας γίνεται λόγος για τις διάφορες θεωρίες που κατά καιρούς διατυπώθηκαν σε μια προσπάθεια προσέγγισης, ανάλυσης και επεξήγησης του εγκληματικού φαινομένου και του εγκληματία. Επισημαίνεται ο ρόλος τόσο των βιολογικών, όσο και των ψυχολογικών και κοινωνιολογικών χαρακτηριστικών, τα ιδιαίτερα γνωρίσματα των οποίων και η διαφοροποίησή τους από άτομο σε άτομο αποτέλεσαν τη βάση για την αιτιολογική και ερμηνευτική προσέγγιση του εγκληματικού φαινομένου, της εγκληματικής πράξης και του εγκληματία. Στο ίδιο, επίσης, κεφάλαιο γίνεται λόγος για τη σχέση μεταξύ ψυχικής υγείας και εγκλήματος και, συγκεκριμένα, για την αποδεικτική ισχύ της παραφροσύνης του κατηγορουμένου ως προς την πλήρη απαλλαγή του ή τον μειωμένο καταλογισμό του, καθώς και για τα μέτρα αντιμετώπισης που προβλέπονται για τη μεταχείριση της ειδικής αυτής κατηγορίας ατόμων. Ολοκληρώνοντας τη μελέτη του εν λόγω μυθιστορήματος ένα ακόμα ζήτημα εγκληματολογικού ενδιαφέροντος που προκύπτει, είναι αυτό της γυναικείας εγκληματικότητας, το οποίο μόλις σχετικά πρόσφατα ξεκίνησε να αποτελεί αντικείμενο εκτενέστερης μελέτης και έρευνας από τους ειδικούς επιστήμονες, ενώ τα πορίσματα των ερευνών εκτός από ενδιαφέροντα, προσέφεραν απαντήσεις σε πολλά αναπάντητα ερωτήματα γύρω από το συγκεκριμένο θέμα.

Τα ανωτέρω ζητήματα αναλύονται αφενός στο πλαίσιο μιας συσχέτισης του

παρελθόντος με το παρόν, ήτοι της εποχής κατά την οποία διαδραματίζεται το μυθιστόρημα σε σχέση με τη σύγχρονη εποχή και, αφετέρου, στο πλαίσιο ενός «διαλόγου» της Λογοτεχνίας με την Εγκληματολογία και, κατ' επέκταση, της Τέχνης με την Επιστήμη. Παρόλο που η σχέση που διέπει τα δύο αυτά φαινομενικά αντίθετα πεδία έχει εγείρει πλήθος ερωτημάτων και αμφισβητήσεων, ωστόσο αναμφίβολο γεγονός αποτελεί η χρήση του γραπτού λόγου ως κοινού δομικού στοιχείου των δύο πεδίων, ώστε το καθένα να προσεγγίσει τον δικό του στόχο.

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ο λόγος ως δομικό στοιχείο της Λογοτεχνίας και της Εγκληματολογίας

1.1 Η εξέλιξη της γραφής: σύντομη ιστορική επισκόπηση

Η Λογοτεχνία και η Εγκληματολογία έχουν τόσο ως αφετηρία, αλλά και ως κοινό παρονομαστή την ίδια «πρώτη ύλη», τον λόγο. Οι λέξεις και η σύνθεση αυτών χρησιμοποιούνται με διαφορετικό τρόπο στο κάθε πεδίο, ώστε να επιτευχθεί ο εκάστοτε στόχος που επιδιώκεται. Στο σημείο αυτό χρήζουν επισήμανσης και σύντομης παρουσίασης τα ποικίλα στάδια και μορφές μέσω των οποίων διήλθε ο γραπτός λόγος, ώστε να φτάσει στη σημερινή του μορφή.

Η επινόηση της γραφής θεωρείται ως η μεγαλύτερη ανακάλυψη του ανθρώπινου είδους, καθώς με τον τρόπο αυτό θα καθίστατο δυνατή η διαιώνιση των σκέψεων, των ιδεών, των εμπειριών και συναισθημάτων τόσο στους σύγχρονους όσο και στους απογόνους και μεταγενέστερους.¹ Από την απαρχή της ανθρώπινης ύπαρξης, η ανάγκη για επικοινωνία ήταν αισθητή και έκδηλη. Ο άνθρωπος ως φύσει κοινωνικό ον από τα πρώιμα στάδια της ύπαρξής του επικοινωνούσε με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας του αρχικά μέσω των κινήσεων του σώματος, με κραυγές και, εν συνεχεία, με συστήματα απεικονίσεων.² Η ανάγκη για την αναπαράσταση του περιβάλλοντος κόσμου και την απεικόνιση αυτού για λόγους επιβίωσης αρχικά, αλλά και για εμπορικούς σκοπούς μεταγενέστερα, οδήγησε στην ανάπτυξη συστημάτων σήμανσης και βαθμιαία στη δημιουργία γλωσσικών συστημάτων. Η επινόηση των εν λόγω συστημάτων πραγματοποιήθηκε βαθμιαία μετά από αιώνες της ανθρώπινης επιβίωσης, περίπου προς το τέλος της 4^{ης} χιλιετίας π.Χ.

Οι πρώτες μαρτυρίες για εμφάνιση έγγραφης μορφής επικοινωνίας τοποθετούνται στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, βάσει των ιστορικών και αρχαιολογικών ευρημάτων. Συγκεκριμένα, κατά τη χρονική περίοδο μεταξύ της 6^{ης} και 1^{ης} χιλιετηρίδας π.Χ. οι πρώτες μορφές γραπτής επικοινωνίας αποδίδονται στους Σουμέριους, έναν λαό που έζησε στα νότια της Μεσοποταμίας και χαρακτηριζόταν από τον ανεπτυγμένο πολιτισμό και τις εμπορικές δραστηριότητες.³ Η ανάγκη για καταγραφή των συναλλασσομένων προϊόντων, για την αποθήκευσή τους και για την επίτευξη της βέλτιστης εμπορικής συναλλαγής οδήγησε στη χάραξη των πρώτων

¹ Πολάτοφ, Χ. Ν. (2001). *Συμβολή στην Ιστορία της Γραφής*. Αθήνα: Εκδόσεις "ΙΟΝ"

² Μπιτζένης, Δ. *Τεχνολογία των εκτυπώσεων - Ιστορική εξέλιξη της γραπτής επικοινωνίας μέχρι τον Γουτεμβέργιο*. (n.d.). Ανάκτηση Ιούλιος 23, 2018, από <https://www.bizdim.gr>

³ Μπιτζένης, Δ., ό. π.

γραπτών αναπαραστάσεων-σημείων, που χρονολογούνται, περίπου, κατά την 4^η χιλιετηρίδα π.Χ. (3.300 π.Χ. κατά προσέγγιση). Πρόκειται για χαράξεις σε πήλινες πινακίδες, όπου μέσω εικονικών αναπαραστάσεων συμβολίζονταν διάφορα αντικείμενα και όντα. Η συγκεκριμένη μορφή γραπτής επικοινωνίας αποκαλείται σφηνοειδής γραφή.⁴

Εκτός από την ευρύτερη περιοχή της Μεσοποταμίας η χρήση και η επίδραση της συγκεκριμένης μορφής γραφής επεκτάθηκε και σε άλλες περιοχές μέσω των αυξανόμενων εμπορικών συναλλαγών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, περιοχές όπως η Αίγυπτος και η Μ. Ασία ενέταξαν στους κόλπους των δραστηριοτήτων τους τη χρήση της σφηνοειδούς γραφής, ενώ αποτελεί ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ευρείας και μακρόχρονης χρήσης της, ότι τελευταία δείγματα χρονολογούνται περί το 75 μ.Χ.⁵

Κατά την ίδια χρονική περίοδο και περί το 3.300-3.100 π.Χ. η χρήση της γραφής υιοθετήθηκε και χρησιμοποιήθηκε από τον λαό της Αιγύπτου. Οι Αιγύπτιοι επηρεάστηκαν από τη σφηνοειδή γραφή των Σουμερίων λόγω των συχνών εμπορικών τους συναλλαγών, αλλά και για την ανάγκη καταγραφής των αγαθών. Ωστόσο, επικράτησε από νωρίς η άποψη ότι η γραφή ήταν δώρο απεσταλμένο από τους Θεούς στους ανθρώπους με διαμεσολαβητές τους ιερείς, οπότε και ονομάστηκε ιερογλυφική γραφή. Η συγκεκριμένη μορφή γραφής ακολούθησε διαφορετική εξελικτική πορεία, καθώς, εκτός από τον πηλό, η χάραξη γινόταν και σε πέτρα, ενώ τα ιερογλυφικά σημεία εξέφραζαν ολόκληρες λέξεις.⁶

Κατά τη χρονική περίοδο μεταξύ του 1.900-1.700 π.Χ. η επιρροή των αιγυπτιακών ιερογλυφικών φτάνει στον ελλαδικό χώρο και, συγκεκριμένα, στην Κρήτη. Με την ίδρυση των πρώτων μεγάλων μινωικών ανακτόρων δείγματα της κρητομινωικής γραφής παρουσιάστηκαν σε όλα τα κέντρα του μινωικού πολιτισμού.⁷ Το σύστημα της κρητομινωικής γραφής παρουσίαζε πολλές ομοιότητες με τα αιγυπτιακά ιερογλυφικά, καθώς ακολουθούσε το σύστημα απεικόνισης μέσω εικονογραμμάτων και ιδεογραμμάτων, ωστόσο ο Άρθουρ Έβανς μετά την ανακάλυψη της Κνωσού διέκρινε δύο είδη της κρητικής γραφής, την ιερογλυφική, όπως προαναφέρθηκε, που την ενέτασσε κατά τη Μεσομινωική περίοδο περίπου μεταξύ

---

⁴ Η συγκεκριμένη μορφή γραφής ονομάστηκε κατ' αυτόν τον τρόπο λόγω της ομοιότητας των γραφίδων που χρησιμοποιούνταν για τη χάραξη των γραφημάτων στον πηλό με την τριγωνική μορφή της σφήνας. Μπιτζένης, Δ., ό. π.

⁵ Ο. π.

⁶ Με την πάροδο του χρόνου σε κάποια από τα ιερογλυφικά σημεία αποδόθηκε και φωνητική αξία και με τον τρόπο αυτό συμβόλιζαν φθόγγο ή συλλαβή. Μπιτζένης, Δ., ό. π.

⁷ Ο. π.

του 2.100-1.580 π.Χ. και τη γραμμική της Υστερομινωικής περιόδου, μεταξύ 1.650-1.200 π.Χ. περίπου.⁸ Ο Έβανς, επιπροσθέτως, προχώρησε στη διάκριση της γραμμικής σε Γραμμική Α και Γραμμική Β.⁹

Με την πάροδο των ετών και την εξέλιξη της ανθρώπινης λογικής και της διανόησης πραγματοποιήθηκε και το πέρασμα από τις αποκαλούμενες *μη αλφαβητικές γραφές*, δηλαδή τις προαναφερθείσες, στις *αλφαβητικές*. Έχει υποστηριχθεί πως η πρώτη μορφή αλφαβήτου όπως είναι γνωστό στη σημερινή εποχή ανήκει πιθανώς στους Φοίνικες.¹⁰ Μέσω των συνεχών εμπορικών συναλλαγών ο λαός των Φοινίκων ήρθε σε επαφή με τον λαό των Ελλήνων. Αποτέλεσμα της επαφής αυτής ήταν ο δανεισμός και η ένταξη του φοινικικού αλφαβήτου στο πλαίσιο των τότε ελληνικών δεδομένων και η προσαρμογή αυτού σύμφωνα με τις ανάγκες της ελληνικής γλώσσας.¹¹ Το φοινικικό αλφάβητο που παρέλαβαν οι Έλληνες δεν αποτελούνταν από φωνήεντα,¹² αλλά από 22 γράμματα που το καθένα αντιστοιχούσε σε κάποιο αντικείμενο ή ον.¹³ Με την προσθήκη φωνηέντων, αλλά και των γραμμάτων «Υ» (ι – ψιλόν), «Φ», «Χ», «Ψ» και «Ω» (ο – μέγα) και με τη μεταρρύθμιση περίπου το 403 π.Χ. επί Κλεισθένη στην αρχαία Αθήνα καθιερώθηκε το αρχαιοελληνικό αλφάβητο.¹⁴

Αποτελούμενο από 24 γράμματα, σύμφωνα και φωνήεντα, το κλασικό ελληνικό αλφάβητο του 5^{ου} αι. π.Χ.¹⁵ αποτελεί περίπτωση ιδιάζουσα και ενδιαφέρουσα.¹⁶ Από ιστορικής, γεωγραφικής, πολιτισμικής, αλλά και γραφικής οπτικής το ελληνικό αλφάβητο αποτέλεσε τη γέφυρα μεταξύ Ανατολής και Δύσης και την ενδιάμεση οδό

⁸ Higounet, C. (1964). *Η Γραφή*. Αθήνα: "Δαίδαλος" - Ι. Ζαχαρόπουλος Α. Ε. .

⁹ Δείγματα Γραμμικής Α ανακαλύφθηκαν κυρίως στη Ν. Κρήτη σε ένα μινωικό παλάτι και πήρε το όνομά της λόγω της ομοιότητάς της με την αιγυπτιακή γραφή. Η Γραμμική Β βρέθηκε στην Κνωσό, ενώ το 1939 ανακαλύφθηκε ένα μεγάλο αρχείο πινακίδων στην Ηπειρωτική Ελλάδα και, συγκεκριμένα, στην αρχαία Πύλο. Χαρακτηριστικό αποτελεί το ότι μέχρι και σήμερα το μεγαλύτερο μέρος της Γραμμικής Α δεν έχει αποκρυπτογραφηθεί. Robinson, A. (2007). *Ιστορία της Γραφής*. Αθήνα: Polaris Εκδόσεις.

¹⁰ Οι Φοίνικες ήταν αρχαίος λαός που κατοικούσε στα παράλια της ανατολικής Μεσογείου, στα παράλια της σημερινής Συρίας, Λιβάνου, Ισραήλ. Ανέπτυξαν σημαντική εμπορική δραστηριότητα περί το 1.000 π.Χ. που εκτεινόταν σε όλη τη Μεσόγειο. Η γλώσσα που μιλούσαν ήταν σημαντική και ήταν συγγενική με τα εβραϊκά, τα αραμαϊκά και τα αραβικά. Χριστίδης, Α.-Φ. (2012). *Οι Φοίνικες και το αλφάβητό τους*. Ανάκτηση Ιούλιος 23, 2018, από <http://www.greek-language.gr>

¹¹ Ο. π.

¹² Μπιτζένης, Δ. (n. d.).

¹³ Μπρούσαλης, Κ. *Από τη γραφή ως το αλφάβητο*. (n.d.). Ανάκτηση Ιούλιος 23, 2018, από historyreport.gr

¹⁴ Εκτός από την προσθήκη φωνηέντων και των ανωτέρω συμφώνων, από το αλφάβητο αφαιρέθηκαν και τρία ακόμα γράμματα, το «δίγαμμα» “F”, το «κόππα» “H” και το «σαμπί» “N”. Αντιστοίχως, υποδήλωναν το αγκίστρι, τον κόμπο και το ακόντιο. Μπρούσαλης, Κ., ό. π. & Higounet, C. (1964).

¹⁵ Higounet, C. (1964).

¹⁶ Μπαμπινιώτης, Γ. (2014, Νοέμβριος 02). *Η συμβολή του ελληνικού αλφαβήτου στον πολιτισμό μας*. Ανάκτηση Ιούλιος 23, 2018, από www.tovima.gr

μεταξύ του σημιτικού και λατινικού αλφαβήτου.¹⁷ Οι Έλληνες είχαν την επίγνωση ότι χωρίς την ύπαρξη γραπτών κειμένων, χωρίς δηλαδή τη συμβολή του γραπτού λόγου και της γραφής εν γένει, καμία ανθρώπινη δραστηριότητα σε οποιοδήποτε πεδίο δεν θα μπορούσε να έχει «ευρύτερα αποτελέσματα σε χρόνο, σε χώρο και σε έκταση».¹⁸ Η ανάγκη για γραπτή έκφραση και απεικόνιση του περιβάλλοντος κόσμου ήταν προφανής, καθώς στον ελλαδικό χώρο χρησιμοποιήθηκαν περισσότερες της μίας γραφές.¹⁹ Επιπρόσθετα αξίζει να επισημανθεί και το γεγονός, ότι με τη μετατροπή του φοινικικού αλφαβήτου και την εισαγωγή φωνηέντων, εκτός του ότι προϋπέθετε την απαιτούμενη πνευματική διαύγεια,²⁰ αποτέλεσε στην ουσία και τη δημιουργία του πρώτου φθογγικού αλφαβήτου στον κόσμο.²¹

Το ελληνικό αλφάβητο ως δίοδος μεταξύ Ανατολής και Δύσης διαδόθηκε και αποτέλεσε τη βάση όπου δομήθηκαν και αναπτύχθηκαν μια πληθώρα άλλων αλφαβήτων.²² Η συμβολή, ωστόσο, της γραφής και των γραπτών κειμένων είναι παγκοσμίου σημασίας και σπουδαιότητας σε τομείς και δραστηριότητες του ανθρώπινου γένους σε ποικίλα επιστημονικά και όχι μόνο πεδία. Η επιβίωση του πολιτισμού, η διάδοση των πνευματικών κατακτήσεων και επιστημονικών επιτευγμάτων και η εδραίωσή τους μέσα στον χρόνο δεν θα ήταν δυνατές χωρίς την ύπαρξη και, φυσικά, τη διάσωση και τη διατήρηση των γραπτών αποδείξεών τους. Η λατινική ρήση “*verba volant, scripta manent*”²³ το επιβεβαιώνει καθημερινά. Ο Ελβετός γλωσσολόγος και θεμελιωτής της σύγχρονης Γλωσσολογίας, Ferdinand de Saussure, συνέλαβε την έννοια της γλώσσας ως «ένα σύστημα αξιών και όχι απλών και μεμονωμένων λέξεων»²⁴ ως κάτι που προσεγγίζει το δίπολο έννοια-αξία, παρά τη γλώσσα ως απλό εργαλείο.²⁵ Βάσει του ανωτέρω διαφαίνεται η ιδιαίτερη σημασία τόσο της γλώσσας όσο και, κατ’ επέκταση, του γραπτού λόγου για την επίτευξη, τη διατήρηση και τη βελτίωση της ανθρώπινης επικοινωνίας, για την παιδεία και τον πολιτισμό εν γένει.

Αμφότερα τα πεδία της Τέχνης και της Επιστήμης χρησιμοποιούν τον γραπτό

---

¹⁷ Higounet, C. (1964).

¹⁸ Μπαμπινιώτης, Γ. (2014).

¹⁹ Ενδεικτικά αναφέρονται η Γραμμική Α, Γραμμική Β, κυπρομινωική γραφή και αλφαβητική γραφή. Μπαμπινιώτης, Γ. (2014).

²⁰ Ο. π.

²¹ Πολάτωφ, Χ. Ν. (2001).

²² Ενδεικτικά αναφέρονται το σλαβικό, το κοπτικό, το γοτθικό, το φρυγικό και λυδικό. Μπαμπινιώτης, Γ. (2014).

²³ Μτφρ: «τα λόγια πετούν, τα γραπτά μένουν».

²⁴ Πολάτωφ, Χ. Ν. (2001), σ. 13.

²⁵ Ο. π.

λόγο ως κοινό δομικό στοιχείο, όπου είτε μέσω του *φανταστικού* είτε του *πραγματικού* πλαισίου αναφοράς αντίστοιχα, ο εκάστοτε αναγνώστης ή και ερευνητής οδηγείται στον στόχο που έχει τεθεί από το κάθε πεδίο. Ειδικότερα, με αφορμή τη μελέτη του μυθιστορήματος, *Το Παραθυράκι του Ιούδα*, θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ότι μέσω της Λογοτεχνίας ανακλύπει πληθώρα επιστημονικών ζητημάτων, εν προκειμένω εγκληματολογικών, τα οποία εναρμονίζονται στο πλαίσιο της μυθοπλασίας.

1.2 Εγκληματολογία και Λογοτεχνία: περί διαλόγου Επιστήμης και Τέχνης

«Η επιστήμη εμπλουτίζει το νου.

Η λογοτεχνία εμπλουτίζει ολόκληρη την προσωπικότητα».

*Nicolás Gómez Dávila*²⁶

Η σχέση μεταξύ της Λογοτεχνίας και της Εγκληματολογίας έχει εγείρει πλήθος ερωτημάτων, μεταξύ των οποίων εάν όντως υπάρχει αυτή η σχέση μεταξύ των δύο πεδίων, εάν υπεισέρχεται η επιστήμη στην τέχνη και, αντιστρόφως, εάν η τέχνη επηρεάζει την επιστήμη. Φαινομενικά τα δύο συγκεκριμένα πεδία της ανθρώπινης δραστηριότητας και της διάνοησης φαίνονται εκ διαμέτρου αντίθετα.²⁷ Ωστόσο, η σχέση που διέπει αυτά τα δύο πεδία είναι αμφίδρομη.

Όπως προαναφέρθηκε τόσο η λογοτεχνία όσο και η Εγκληματολογία χρησιμοποιούν την ίδια «πρώτη ύλη», τον λόγο.²⁸ Με κοινή αφετηρία και την ίδια βάση τόσο η λογοτεχνία όσο και η επιστήμη χρησιμοποιούν τις λέξεις, ώστε να φτάσει και να επιτύχει η κάθε μία τον σκοπό της. Για τη μεν λογοτεχνία και, κατ' επέκταση την Τέχνη εν γένει, στόχος είναι η αισθητική απόλαυση, η επίκληση στο συναίσθημα ή, σύμφωνα με τον αριστοτελικό ορισμό, η «κάθαρση».²⁹ Η Επιστήμη,

²⁶ Ο Nicolás Gómez Dávila (1913 – 1994) ήταν Κολομβιανός συγγραφέας. Το μεγαλύτερο μέρος του έργου του αποτελείται από αφορισμούς και αποσπασματικές σημειώσεις, ενώ αναγνωρίστηκε κυρίως από γερμανικές μεταφράσεις του έργου του κατά τη δεκαετία του 1980. Θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους και ενδιαφέροντες πολιτικούς στοχαστές του 20^{ου} αι. Παπαθανασίου, Μ. *Nicolás Gómez Dávila*. (n.d.). Ανάκτηση Ιούλιος 23, 2018, από <http://www.gnomikologikon.gr>

²⁷ Μιχαηλίδου, Ε. -Π. (2013, Μάιος 31). *Εγκληματολογία, δίκαιο και λογοτεχνία: Μια συζήτηση που συνεχίζεται για μια σχέση που υπάρχει*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <http://www.tonima.gr>

²⁸ Νικολόπουλος, Γ. (n.d.). *Έγκλημα και λογοτεχνία*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <https://www.oanagnostis.gr>

²⁹ Σχετικά με τη σημασία του αριστοτελικού όρου «κάθαρση» έχουν υποστηριχθεί τρεις θεωρίες. Σύμφωνα με την πρώτη, η τέχνη λειτουργεί ως μια μορφή ψυχοθεραπείας για την ανθρώπινη ψυχή, καθώς ανακουφίζεται και, κατά κάποιον τρόπο «αποτοξινώνεται» από οτιδήποτε επιβλαβές. Η δεύτερη θεωρία υποστηρίζει, πως δεν επιφέρεται μόνο ηθικός καθαρισμός, αλλά και μια ψυχική ανύψωση προς τα θεία. Σύμφωνα με την τρίτη θεωρία, η Τέχνη λειτουργεί καταλυτικά στον ανθρώπινο ψυχισμό,

από την άλλη, στοχεύει στην περιγραφή και την απεικόνιση της πραγματικότητας ως έχει.

Παρ' όλο που ο λόγος χρησιμοποιείται ως κοινή «πρώτη ύλη» στη λογοτεχνία και την Εγκληματολογία, η σύνθεση των στοιχείων του συντελείται με διαφορετικό τρόπο από την εκάστοτε πλευρά. Αφενός, η λογοτεχνία κινείται στον χώρο του φανταστικού,³⁰ όπου είναι κυρίαρχο το υποκειμενικό στοιχείο της πρόσληψης της πραγματικότητας από την οπτική του συγγραφέα. Ο εκάστοτε αναγνώστης, ως δέκτης, μεταφράζει εντός του τα όσα έχει διαβάσει με τον δικό του κάθε φορά τρόπο. Για τον Μωρίκη η ανάγνωση λογοτεχνικών έργων και, κατ' επέκταση, η κατανόηση και η ερμηνεία τους είναι μια διαδικασία, η οποία επηρεάζεται από τη δομή της προσωπικότητας του εκάστοτε αναγνώστη, από την εκπαίδευσή του κλπ.³¹ Χαρακτηριστικό γνώρισμα της λογοτεχνικής χρήσης του γραπτού λόγου είναι η ανάδειξη της πολυσημίας, της αμφισημίας των λέξεων και, εν γένει, η μεταφορική και συμβολική τους ιδιότητα.³² Μέσο έκφρασης στα λογοτεχνικά έργα είναι η αφήγηση, μέσω της οποίας εξιστορούνται συμβάντα, καταστάσεις, πράξεις και ενέργειες των χαρακτήρων, που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τη ροή της κάθε ιστορίας.³³ Σε αντίθεση με τις κοινωνικές επιστήμες και, εν προκειμένω, με την Εγκληματολογία όπου ο λόγος ακολουθεί χρονικά την εμπειρικά διαπιστωμένη πραγματικότητα,³⁴ στη λογοτεχνία πράξη και λόγος βρίσκονται σε χρονική συνέχεια μέσω της λειτουργίας της λογοτεχνικής αφήγησης ως «τέχνης» του χρόνου.³⁵

Μέσω της λογοτεχνίας, όπως επισημαίνει η Κραβαρίτου, εκφράζονται τα συναισθήματα των ανθρώπων, οι ιδέες τους, τα όνειρα και οι επιδιώξεις τους, αλλά και η χαρά, η λύπη, η ευτυχία και ο πόνος. Αποτελεί, δηλαδή, η λογοτεχνία μια μορφή έκφρασης του εσωτερικού κόσμου των ανθρώπων και, κατ' επέκταση, των

καθώς επιφέρει την εσωτερική αρμονία. Μαρκαντωνάτος, Γ. (2013, Μάρτιος 31). *Το αίτημα της αριστοτελικής «κάθαρσης»*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <http://www.tovima.gr>

³⁰ Νικολόπουλος, Γ. (2011). Όταν η Εγκληματολογία συναντά τη Λογοτεχνία: Ζητήματα διδασκαλίας και έρευνας. Στο Χ. Τσουραμάνη, Ν. Κουράκη, & Χ. Ζαραφωνίτου (Επιμ.), *"Εγκληματολογία: διδασκαλία και έρευνα στην Ελλάδα"*, Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών, Τμήμα Νομικής Πανεπιστημίου Αθηνών (σσ. 457 - 479). Αθήνα - Κομοτηνή: Α. Ν. Σάκκουλα.

³¹ Μωρίκης, Χ. (2014). *Η λογοτεχνία στο ντιβάνι - Διαβάζοντας λογοτεχνία με το φακό της ψυχανάλυσης*. Αθήνα: Αρμός, σ. 53.

³² Νικολόπουλος, Γ. (n.d.). *Έγκλημα και λογοτεχνία*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <https://www.oanagnostis.gr>

³³ Πολίτης, Π. (2006, Ιούλιος 07). *Γένη και είδη του λόγου: Αφήγηση*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <http://www.greek-language.gr>

³⁴ Νικολόπουλος, Γ. (2011).

³⁵ Πολίτης, Π. (2006).

αναγνωστών.³⁶ Ο J. Lacan χαρακτήρισε το έργο τέχνης ως μια «τρύπα» στην πραγματικότητα, τονίζοντας ότι μέσω της Τέχνης και, εν προκειμένω, της λογοτεχνίας, δεν επιχειρείται ένας μετασχηματισμός της πραγματικότητας, αλλά η δημιουργία μιας τομής μέσω της οποίας θα «εκδηλωθεί το πραγματικό του υποκειμένου πέρα από το σημαίνον του».³⁷ Κατ' αυτόν τον τρόπο, η χρήση του γραπτού λόγου στο λογοτεχνικό πλαίσιο δεν οφείλει να υπόκειται σε επιστημονικούς κανόνες, καθώς εκ φύσεως πρόκειται για ένα πεδίο έκφρασης και δημιουργίας που δομείται, καλλιεργείται και αναπτύσσεται στο επίπεδο του φανταστικού.³⁸

Σε αντιδιαστολή και παρά την κοινή προέλευση τόσο της θεματολογίας όσο και του λόγου ως «εργαλείο» η Εγκληματολογία στοχεύει στην αποτύπωση της κοινωνικής πραγματικότητας, με την αναδόμηση της κοινωνικής εμπειρίας σε αντικείμενο επιστημονικής γνώσης.³⁹ Όπως η λογοτεχνία έτσι και η Εγκληματολογία κάνει χρήση του περιγραφικού λόγου, ώστε να εκτεθεί το εγκληματικό φαινόμενο και τα επιμέρους ζητήματα που μελετώνται. Η διαφορά στην Εγκληματολογία έγκειται στο ότι κάνει χρήση της αποκαλούμενης «αντικειμενικής περιγραφής», όπου αποφεύγεται η υποκειμενική στάση του γράφοντος, ώστε να αναδειχθεί το αντικείμενο της περιγραφής.⁴⁰ Ουσιαστικά, αναπαράγεται και αποτυπώνεται η αληθινή ή αληθοφανής, όπως έχει χαρακτηριστεί, όψη της πραγματικότητας, με απουσία μεταφορικής ή συμβολικής χρήσης των λέξεων και τη χρήση επιστημονικών όρων.⁴¹

Σε αντίθεση με τη λογοτεχνία, η επιστήμη δραστηριοποιείται στον χώρο του αισθητού. Βασίζεται σε ό,τι μπορεί να γίνει αντιληπτό μέσω των αισθήσεων (όραση, όσφρηση, ακοή, αφή), ενώ μέσω της παρατήρησης και του πειράματος οδηγείται στην εξαγωγή συμπερασμάτων, όπου είτε επαληθεύεται είτε διαψεύδεται η αρχική υπόθεση ή το ερώτημα που ετέθη.⁴² Όπως γίνεται αντιληπτό, η επιστήμη διακρίνεται από αντικειμενικότητα, δραστηριοποιείται στον χώρο της γνώσης και καθώς η

³⁶ Κραβαρίτου, Γ. (2008). *Δίκαιο και Τέχνη του Λόγου*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

³⁷ Παπαχριστόπουλος, Ν. (2005). *Ψυχανάλυση και Γραφή: Η μετουσίωση στον Φρόντ και τον Λακάν*. Αθήνα: Βιβλιόραμα., σ 164.

³⁸ Νικολόπουλος, Γ. (2006). Για ένα διάλογο της Εγκληματολογίας με τη λογοτεχνία: εικόνες φυλακής στον Ξένο του Α. Camus. Στο Α. Κουκουτσάκη (Επιμ.), *Εικόνες Φυλακής* (σσ. 150 - 174). Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

³⁹ Ο. π.

⁴⁰ Πολίτης, Π. (n.d.). *Γένη και είδη του λόγου: Περιγραφή*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <http://www.greek-language.gr>

⁴¹ Ο. π.

⁴² Chalmers, A. F. (2001). *Τι είναι αυτό που το λέμε Επιστήμη;*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

επιστημονική γνώση είναι δυνατόν να αποδειχθεί αντικειμενικά, για τον λόγο αυτό θεωρείται ως αξιόπιστη.⁴³ Όπως προαναφέρθηκε, η Εγκληματολογία και, κατ' επέκταση η Επιστήμη, έχει ως στόχο και αντικείμενο την επιδίωξη και επίτευξη της αλήθειας, αυτού δηλαδή που όντως υπάρχει. Ο Vilfredo Pareto⁴⁴ υποστήριξε ότι η αλήθεια, το αντικείμενο της επιστήμης, μπορεί να προσεγγιστεί μόνο μέσω της παρατήρησης, του πειράματος, αλλά και του λογικού συλλογισμού, καθώς και ότι η ίδια η εμπειρία και ό,τι εκλαμβάνεται μέσω αυτής, είναι από μόνη της αντικειμενική.⁴⁵

Λογοτεχνία και Εγκληματολογία προσλαμβάνουν με διαφορετικό τρόπο την έννοια του *πραγματικού*.⁴⁶ Παρ' όλα αυτά, η σχέση μεταξύ των δύο πεδίων είναι όχι μόνο αμφίδρομη, αλλά και σχέση αμοιβαίας επιρροής. Αφενός η Εγκληματολογία και οι ποινικές επιστήμες, εν γένει, αποτελούν πηγή έμπνευσης για τον εκάστοτε συγγραφέα και μπορεί να επηρεάσει το κλίμα των μυθιστορημάτων, αφετέρου μέσω της λογοτεχνικής ανάγνωσης κατανοούνται καλύτερα οι έκνομες και ποινικά κολάσιμες συμπεριφορές.⁴⁷ Επιπροσθέτως, μέσω της λογοτεχνίας είναι δυνατό να εμπλουτιστεί η Εγκληματολογία με την άντληση στοιχείων που βρίσκονται εντός των λογοτεχνικών κειμένων, ώστε όχι μόνο να εξελιχθεί, αλλά και να ανανεωθεί.⁴⁸ Όπως υποστηρίζει η Κραβαρίτου, το δίκαιο και η λογοτεχνία είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους και διέπονται από μια σχέση αλληλεπίδρασης, καθώς τα στοιχεία του δικαίου εμφανίζονται με διάφορους τρόπους εντός των λογοτεχνικών κειμένων.⁴⁹ Από τη μία μέσω της λογοτεχνίας προωθούνται αιτήματα, αντανακλάται η κοινωνική συνείδηση και ασκείται κριτική και από την άλλη μέσω των λογοτεχνικών θεωριών εμπλουτίστηκαν οι έρευνες σε πεδία νομικών σπουδών, ψυχανάλυσης κλπ.⁵⁰

Ωστόσο, σύμφωνα με τον Νικολόπουλο, το γεγονός ότι μέσω της λογοτεχνίας

---

⁴³ Η αντίληψη αυτή για την επιστήμη και ό,τι αντιπροσωπεύει ξεκίνησε να διαδίδεται κατά την αποκαλούμενη Επιστημονική Επανάσταση κατά τον 17^ο αι. μ.Χ. ως έργο μεγάλων και πρωτοπόρων για την εποχή τους επιστημόνων, όπως ο Γαλιλαίος και ο Νεύτωνας. Chalmers, A. F. (2001).

⁴⁴ Ιταλός μηχανικός, οικονομολόγος και κοινωνιολόγος. Υποστήριξε ότι η Κοινωνιολογία, ως εμπειρική και πειραματική επιστήμη, όφειλε να εξελιχθεί σύμφωνα με το πρότυπο των φυσικών επιστημών. Ο ίδιος εισήγαγε τον όρο «λογικό – πειραματική» μέθοδος. Βολυράκη, Ζ. *Βιλφρέντο Παρέτο: Η κοινωνία ως ισορροπία της βίας*. (2018, Απρίλιος 28). Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από www.eglimatologia.gr

⁴⁵ Αντωνοπούλου, Μ. Ν. (1991). *Θεωρία και Ιδεολογία στη σκέψη των κλασικών της κοινωνιολογίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

⁴⁶ Νικολόπουλος, Γ. (2011).

⁴⁷ Μιχαηλίδου, Ε. Π. (2013, Μάιος 31). *Εγκληματολογία, δίκαιο και λογοτεχνία: Μια συζήτηση που συνεχίζεται για μια σχέση που υπάρχει*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <http://www.tovima.gr>

⁴⁸ Ο. π.

⁴⁹ Κραβαρίτου, Γ. (2008).

⁵⁰ Ο. π.

προβάλλονται και επιστημολογικά, εν προκειμένω εγκληματολογικά, ζητήματα αυτό δεν καθιστά το λογοτεχνικό έργο ένα πεδίο επιστημονικής ανάλυσης.⁵¹ Αφενός μεν ελλοχεύει ο πειρασμός του συγγραφέα-ερευνητή να προβάλλει μέσω του λογοτεχνικού κειμένου τόσο τα επιστημονικά ευρήματα όσο και τις μεθόδους του και, αφετέρου, οφείλει να διατηρηθεί η ουσία του λογοτεχνικού κειμένου, η ειδοποιός διαφορά του από ένα επιστημονικό κείμενο που θα λειτουργούσε ως υλικό για αναλύσεις.⁵² Το βασικό πρόβλημα που προκύπτει στις περιπτώσεις αυτές είναι η επιβολή ενός γνωστικού-επιστημονικού πεδίου, εν προκειμένω της Εγκληματολογίας, πάνω στο πεδίο της λογοτεχνίας. Πρόκειται για τον κίνδυνο του αναγωγισμού.⁵³

Η έννοια του αναγωγισμού έγκειται στην προσέγγιση ενός θέματος όχι συνολικά, αλλά μέσω της κατανόησης των επιμέρους τμημάτων του.⁵⁴ Η εξαγωγή συμπερασμάτων βάσει ενός παράγοντα, που θεωρείται σημαντικός, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η πολυπλοκότητα του υπό μελέτη φαινομένου και η ανάγκη διαφορετικής προσέγγισής του, οδηγεί σε αναγωγισμό.⁵⁵ Εν προκειμένω, στην περίπτωση του διαλόγου μεταξύ της λογοτεχνίας και της Εγκληματολογίας ο κίνδυνος του αναγωγισμού έγκειται είτε στην υποταγή της λογοτεχνίας στις επιστημονικές κανονικότητες και τα ερμηνευτικά σχήματα της Εγκληματολογίας, είτε, αντιστρόφως, στην εισαγωγή και τη χρήση λογοτεχνικών σχημάτων κατά την εγκληματολογική-επιστημονική ανάλυση.⁵⁶

Αυτού του είδους η τακτική, η αναγωγική, διαπιστώνεται στους εκπροσώπους και των δύο πεδίων, τόσο της λογοτεχνίας όσο και της Εγκληματολογίας.⁵⁷ Από συγγραφικής οπτικής η τάση του αναγωγισμού έγκειται, σύμφωνα με την Πολίτη, σε μια «προσπάθεια επιστημονικοποίησης της λογοτεχνίας ως μέσο επικύρωσης της αξίας της».⁵⁸ Η τάση αυτή ιστορικά εκφράστηκε μέσω των ρευμάτων του ρεαλισμού και του νατουραλισμού του 18^{ου} και 19^{ου} αι., ενώ τα μυθιστορήματα του Ε. Zola αποτελούν χαρακτηριστική εκδήλωση της συγκεκριμένης τάσης, η τεκμηρίωση των οποίων επιχειρήθηκε βάσει των ανθρωπολογικών αναλύσεων του C. Lombroso, παρά

---

⁵¹ Νικολόπουλος, Γ. (n.d.). *Εγκλημα και λογοτεχνία*.

⁵² Ο. π.

⁵³ Νικολόπουλος, Γ. (2006).

⁵⁴ Κουτσαντώνης, Γ. Μ. Θ. (2018, Απρίλιος 12). *Αναγωγισμός, άγνοια ελέγχου και αναζήτηση της αλήθειας*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από www.respublica.gr

⁵⁵ Ο. π.

⁵⁶ Νικολόπουλος, Γ. (2006).

⁵⁷ Νικολόπουλος Γ. (2011).

⁵⁸ Νικολόπουλος Γ. (2006).

την έντονη κριτική που του ασκήθηκε.⁵⁹

Από επιστημολογικής οπτικής η εξομοίωση του λόγου που χρησιμοποιείται στη λογοτεχνία με όρους κανονιστικούς συναντάται έντονα στο πλαίσιο τάσης που αποκαλείται «*δίκαιο και λογοτεχνία*» ή «*λογοτεχνική φιλοσοφία του δικαίου*».⁶⁰ Η σύνδεση δικαίου και λογοτεχνίας εκφράστηκε εντονότερα κατά τις τελευταίες δεκαετίες με αφετηρία τις ΗΠΑ στο πλαίσιο του ρεύματος που αποκαλείται *Law and Literature*.⁶¹ Με ιδρυτή τον James Boyd White, η πεποίθηση του εν λόγω κινήματος ήταν ότι «*οι νομικές επιστήμες δεν είναι αυτοτελείς*», κατά μία άποψη, αλλά προκειμένου να αποκτήσουν νόημα και ουσία θα ήταν ωφέλιμο να προσφύγουν και σε άλλες πηγές, τις αποκαλούμενες και μη συμβατικές.⁶² Για τους εκπροσώπους του εν λόγω κινήματος τα λογοτεχνικά δημιουργήματα και, συγκεκριμένα τα πεζογραφήματα, μπορούν κάλλιστα να λειτουργήσουν ως πηγή κατανόησης της ανθρώπινης συμπεριφοράς και ενδοσκόπησης στην προσωπικότητα του ανθρώπου.⁶³ Κατ' αυτόν τον τρόπο καθίσταται δυνατή η ερμηνεία των ανθρωπίνων συμπεριφορών, κάτι που άπτεται των ενδιαφερόντων του δικαίου και της νομικής, εν γένει, επιστήμης.⁶⁴

«*Η λογοτεχνία συμβάλλει ενεργά στην όξυνση της κριτικής σκέψης των αναγνωστών, αλλά και, κατά κάποιον τρόπο, στην εκπαίδευσή τους σχετικά με θέματα του δικαίου*», άποψη που αποτελούσε τη δομική πεποίθηση του κινήματος *Law and Literature*.⁶⁵ Από τα πλέον χαρακτηριστικά παραδείγματα διαμεσολάβησης της λογοτεχνίας, ώστε να αποκαλυφθεί η αλήθεια που κρύβεται πίσω από μια εγκληματική πράξη, αποτελεί ο σαιξπηρικός Άμλετ, όπου μέσω του τεχνάσματος μιας θεατρικής παράστασης, αποκαλύπτεται η ενοχή του θείου για τη δολοφονία του πατέρα του.⁶⁶

Η λογοτεχνία και η Εγκληματολογία με βάση τον λόγο ως κοινό υλικό δραστηριοποιούνται σε δύο φαινομενικά διαφορετικούς ή και αντίθετους χώρους. Η μεν λογοτεχνία και, κατ' επέκταση η Τέχνη, στον χώρο του φανταστικού και η δε Εγκληματολογία και, κατ' επέκταση η Επιστήμη, στον χώρο του πραγματικού.

---

⁵⁹ Νικολόπουλος, Γ. (n.d.). *Εγκλημα και λογοτεχνία*.

⁶⁰ Νικολόπουλος Γ. (2011)

⁶¹ Κραβαρίτου, Γ. (2008).

⁶² Μιχαηλίδου, Ε. Π. (2013).

⁶³ Ο. π.

⁶⁴ Ο. π.

⁶⁵ Ο. π.

⁶⁶ Νικολόπουλος, Γ. (n.d.), ό. π.

Ωστόσο πρόκειται για δύο πεδία που αλληλεπιδρούν και μοιράζονται μια σχέση αμφίδρομη. Η λογοτεχνία και τα σχήματα γραφής που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της έχουν επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τις νομικές και τις ποινικές επιστήμες και αυτό γίνεται ιδιαίτερος φανερό στις έννομες τάξεις του Common Law.⁶⁷ Όπως επισημαίνει η Κραβαρίτου, «η γραφή αυτή επικεντρώνεται σε όψεις της ανθρώπινης υπόστασης που εκφράζουν τον πόνο, το ψυχικό άλγος, την αποσιωπημένη φωνή της οδύνης, την κριτική απέναντι σε νομικές ρυθμίσεις με τον ανατρεπτικό τρόπο της θυμωμένης λογοτεχνικής γλώσσας, καλώντας το δίκαιο να μην τις παραγνωρίζει».⁶⁸

Από την άλλη, το γεγονός ότι η λογοτεχνία δραστηριοποιείται κυρίως στον χώρο του φανταστικού δεν σημαίνει ότι είναι προϊόν μιας διαδικασίας εξωπραγματικής και μυστηριώδους, αλλά όπως επισημαίνουν οι P. Macherey και P. Balibar, είναι το αποτέλεσμα μιας «κοινωνικής πρακτικής».⁶⁹ Ως αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας η λογοτεχνία γίνεται αντιληπτή και κατανοητή στο κοινωνικό της πλαίσιο, σύμφωνα με τον J. Hall, ώστε μέσω των λογοτεχνικών κειμένων να παρέχονται πληροφορίες για την ίδια την κοινωνία.⁷⁰ Μέσω της λογοτεχνίας παρέχονται πληροφορίες και αναφορές που διακρίνονται σε δύο είδη: τις ιστορικές και τις κοινωνικές. Οι ιστορικές πληροφορίες παρέχονται, κατά βάση, από το αποκαλούμενο «ιστορικό μυθιστόρημα»⁷¹ σχετικά με γεγονότα του μακρινού ή κοντινού σχετικά παρελθόντος.⁷² Σύμφωνα με τον J. Hall για τις κοινωνικές πληροφορίες που παρέχονται μέσω των λογοτεχνικών κειμένων, κάθε λογοτεχνικό έργο είναι και «αντικείμενο κοινωνικής αναφοράς», καθώς ο λογοτέχνης οφείλει να περιγράψει την πραγματικότητα και να την αποδίδει αναλλοίωτη, χωρίς παραποιήσεις.⁷³

Λογοτεχνία και Εγκληματολογία συνυπάρχουν αρμονικά, χρησιμοποιώντας ως βάση και κοινή «πρώτη ύλη» τον λόγο.⁷⁴ Η σχέση μεταξύ των δύο πεδίων είναι αμφίδρομη, καθώς αλληλεπιδρούν ενεργά, με τη λογοτεχνία αφενός να βοηθά τους αναγνώστες στην κατανόηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς και της παράνομης και

---

⁶⁷ Κραβαρίτου, Γ. (2008).

⁶⁸ Κραβαρίτου, Γ. (2008), ό. π., σ. 5

⁶⁹ Σακελλαρίου, Χ. (1998). *Κοινωνιολογία της Λογοτεχνίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα., σ. 19.

⁷⁰ Ο. π.

⁷¹ Πατέρας του είδους θεωρείται ο Sir Walter Scott (1771 – 1832), σκωτσέζος μυθιστοριογράφος και ένας από τους σημαντικότερους συγγραφείς όλων των εποχών. Λαγκαδινός, Ν. (2016, Σεπτέμβριος 21). *Ο σερ Ουόλτερ Σκοτ και το ιστορικό μυθιστόρημα*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <https://www.timesnews.gr>

⁷² Σακελλαρίου, Χ. (1998).

⁷³ Ο. π., σσ. 20-21.

⁷⁴ Νικολόπουλος, Γ. (2011).

ποινικά κολάσιμης πράξης και την Εγκληματολογία και τις ποινικές-νομικές επιστήμες αφετέρου να λειτουργούν ως πηγή έμπνευσης για τους συγγραφείς ως προς τη διαμόρφωση των χαρακτήρων και την πλοκή των έργων τους.⁷⁵ Εάν θα μπορούσε να υπάρξει ένας τόπος αρμονικής συνύπαρξης και συγκέντρωσης όλων των επιστημών, αυτός θα μπορούσε κάλλιστα να θεωρηθεί πως είναι η λογοτεχνία, με τη συμβολική της λειτουργία ως ενός μωσαϊκού διαφόρων χρωματισμών όπου ο κάθε ένας συμβάλλει με τη δική του πινελιά, ώστε να αποδοθεί ένα αρμονικό αποτέλεσμα.⁷⁶

---

⁷⁵ Μιχαηλίδου, Ε. -Π. (2013).

⁷⁶ Λιάκας, Π. (2015, Μάιος 09). *Η αξία του λογοτεχνικού βιβλίου*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <https://www.literature.gr>

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο του έργου

2.1 Ο συγγραφέας και το έργο του

Ο συγγραφέας του έργου που μελετάται στην παρούσα εργασία, *Το Παραθυράκι του Ιούδα*, Τζον Ντίξον Καρ γεννήθηκε στην Πενσυλβάνια των ΗΠΑ το 1906. Ο πατέρας του ήταν τοπικός πολιτικός, ενώ εξέτισε μέρος της θητείας του και στο Κογκρέσσο.⁷⁷ Βασική επιρροή στο συγγραφικό του έργο άσκησαν, αντίστοιχα, τα έργα του Γκαστόν Λερού (Gaston Leroux, 1868-1927), όπως *Το φάντασμα της όπερας* και *Το μυστήριο του κίτρινου δωματίου*, αλλά και τα μυθιστορήματα του Γκ. Κ. Τσέστερτον (Gilbert Keith Chesterton, 1874-1936) με ήρωα τον πατέρα Μπράουν (Father Brown).⁷⁸

Ο Τζον Ντίξον Καρ ξεκίνησε τις συγγραφικές του απόπειρες ως φοιτητής στο Hill School και Haverford College.⁷⁹ Η βασική θεματική των έργων του αμερικανού συγγραφέα περιστρέφεται γύρω από ιστορίες μυστηρίου, ανεξήγητους φόνους, φαινομενικά υπερφυσικά εγκλήματα και ιστορίες με δαιδαλώδη πλοκή,⁸⁰ όπου ο άλυτος γρίφος διακατέχει το έργο και είναι ύψιστης σημασίας.⁸¹

Κατά τη διάρκεια των σπουδών του παντρεύτηκε με την αγγλίδα Clarice Cleaves και το 1931 μετακόμισαν στην Αγγλία.⁸² Για τον αμερικανό συγγραφέα η Αγγλία ήταν η γενέτειρα της περιπέτειας, του ρομάντζου και των μεγαλύτερων αστυνομικών μυθιστορημάτων.⁸³ Κατά τη δεκαετία του 1930 επηρεασμένος από το αγγλικό ταμπεραμέντο ο Τζον Ντίξον Καρ έγινε ένας πολυγραφότατος συγγραφέας, ολοκληρώνοντας τέσσερα ή και πέντε βιβλία κάθε χρόνο.⁸⁴ Παρ' όλο που στα παιδικά του χρόνια επηρεάστηκε από τα μυθιστορήματα περιπέτειας των Dumas και Stevenson, από τις ιστορίες φαντασίας του L. Frank Baum, τα αστυνομικά μυθιστορήματα του A. Conan Doyle, από μια πληθώρα ιστοριών για φαντάσματα από τους Washington Irving και Edgar Allan Poe μέχρι τις μακάβριες ιστορίες του H. P.

---

⁷⁷ Tibbetts, J. C. *Sleight-of-Hand: John Dickson Carr Was the Man Who Explained Miracles*. (n.d.). Ανάκτηση Ιούλιος 25, 2018, από www.johnctibbetts.com

⁷⁸ Καρ, Τ. Ν. (2015). *Το παραθυράκι του Ιούδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος, όπως αναφέρεται στο εμπροσθόφυλλο.

⁷⁹ Tibbetts, J. C., ό. π.

⁸⁰ Tibbetts, J. C., ό. π.

⁸¹ Tibbetts, J. C., ό. π.

⁸² Tibbetts, J. C., ό. π.

⁸³ Tibbetts, J. C., ό. π.

⁸⁴ Tibbetts, J. C., ό. π.

Lovecraft, ο Τζον Ντίξον Καρ ως ενήλικος συγγραφέας δεν έγραψε ιστορίες υπερφυσικού τρόμου.⁸⁵ Ο αμερικανός συγγραφέας υποστηρίζεται πως εφηύρε τις απόλυτες ιστορίες μυστηρίου, καθώς σχεδόν το σύνολο των έργων του περιστρέφεται γύρω από φόνους που διεπράχθησαν σε ερμητικά σφραγισμένα δωμάτια, χωρίς ο δολοφόνος να αφήνει κάποιο ίχνος πίσω του, με τις ιστορίες του να εξελίσσονται στο πλαίσιο μιας περίτεχνης πολυπλοκότητας, με απολύτως αγωνιώδη φινάλε στα κεφάλαια των έργων του, αλλά και με λύσεις των μυστηρίων που αφήνουν έκπληκτους τους αναγνώστες του ακόμα και σήμερα.⁸⁶

Το πρώτο του μυθιστόρημα εκδόθηκε το 1930 με τίτλο *It Walks by Night* και το οποίο υπέγραψε ως Τζον Ντίξον Καρ, ενώ με διαφορετικά καλλιτεχνικά ψευδώνυμα εξέδωσε και άλλα μυθιστορήματα, όπως το *The Bowstring Murders* (1933) ως Καρ Ντίξον και τα *The Plague Court Murders* (1934), *The Unicorn Murders* (1935) και *The Judas Window (To Παραθυράκι του Ιούδα, 1938)* ως Κάρτερ Ντίξον.⁸⁷

Το μεγαλύτερο μέρος των μυθιστορημάτων του Τζον Ντίξον Καρ διαδραματίζεται στην Αγγλία, όπου και έζησε για μεγάλο χρονικό διάστημα.⁸⁸ Όπως προαναφέρθηκε, βασική θεματική στα μυθιστορήματα του αμερικανού συγγραφέα είναι η διαλεύκανση εγκλημάτων που μοιάζει αδύνατο να έχουν διαπραχθεί και πόσο μάλλον να επιλυθούν.⁸⁹ Τα φαινομενικά «υπερφυσικά» και δυσεπίλυτα εγκλήματα φτάνουν τελικά στη λύση τους μέσα στα μυθιστορήματα του Τζον Ντίξον Καρ από εκκεντρικούς ντετέκτιβ, όπως ο Γάλλος Ανρί Μπενκολέν (Henri Bencolin), ο λεξικογράφος Δρ Γεδεών Φελ (Dr Gideon Fell), ο δικηγόρος σερ Χένρι Μεριβέλ (Sir Henry Merrivale) και ο Συνταγματάρχης Μαρτς του Τμήματος Αλλόκοτων Υποθέσεων (Colonel March).⁹⁰

Ο Δρ Φελ και ο σερ Χένρι Μεριβέλ αποτελούν δύο από τους πιο εμβληματικούς χαρακτήρες στα μυθιστορήματα του Τζον Ντίξον Καρ. Εκ πρώτης όψεως οι δύο εκκεντρικοί ντετέκτιβ παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες μεταξύ τους.⁹¹ Είναι και οι δύο μεγαλόσωμοι, με ισχυρό ταμπεραμέντο, ανήκουν στην ανώτερη κοινωνική τάξη και είναι δύο εκκεντρικοί Βρετανοί μεσήλικες.⁹² Συγκεκριμένα, ο Δρ

---

⁸⁵ Tibbetts, J. C., ό. π.

⁸⁶ Fowler, C. (2010, Μάρτιος 21). *Forgotten authors No. 50: John Dickson Carr*. Ανάκτηση Ιούλιος 25, 2018, από <https://www.independent.co.uk>

⁸⁷ Tibbetts, J. C. *Sleight-of-Hand: John Dickson Carr Was the Man Who Explained Miracles*. (n.d.).

⁸⁸ Καρ, Τ. Ν. (2015)., όπως αναφέρεται στο εμπροσθόφυλλο.

⁸⁹ Ο. π.

⁹⁰ Ο. π.

⁹¹ Tibbetts, J. C. *Sleight-of-Hand: John Dickson Carr Was the Man Who Explained Miracles*. (n.d.).

⁹² Ο. π.

Φελ παρουσιάζεται ως ένας αρκετά ευτραφής άνδρας, που περπατά στηριζόμενος σε δύο μαστούνια, ενώ σε όλα τα έργα του αμερικανού συγγραφέα αποτελεί πρότυπο ευγενείας και προσήνειας.⁹³ Ο αμερικανός συγγραφέας έπλασε τον χαρακτήρα του Δρ Φελ με υπόδειγμα τον ίδιο τον Γκ. Κ. Τσέστερτον, καθώς ο Άγγλος συγγραφέας αποτέλεσε βασική επιρροή για τον Τζον Ντίξον Καρ.⁹⁴ Από την άλλη, ο σερ Χένρι Μεριβέλ αν και, επίσης, ευτραφής, παρουσιάζεται ως ένας χαρακτήρας δραστήριος, που ωστόσο ανησυχεί για τον φιλάσθενο οργανισμό του, αλλά και για τις συχνές εκρήξεις θυμού του.⁹⁵ Ως εύπορος απόγονος οικογένειας βαρόνων έφερε τον τίτλο του βαρονέτου στην Αγγλία, παρουσιάζεται ως μια καθεστωτική προσωπικότητα (αν και πολλές φορές φαίνεται να εκφράζει τη διαφωνία του απέναντι σε αυτό), ενώ στα πρώτα μυθιστορήματα του αμερικανού συγγραφέα ήταν ο Αρχηγός της Βρετανικής Μυστικής Υπηρεσίας.⁹⁶

Με μια πληθώρα μυθιστορημάτων στο ενεργητικό του, ο Τζον Ντίξον Καρ θεωρείται από τους σπουδαιότερους συγγραφείς της αποκαλούμενης «Χρυσής Εποχής» της αστυνομικής λογοτεχνίας.⁹⁷ Αν και έχει θεωρηθεί ως *pulp*⁹⁸ συγγραφέας, το παραχθέν έργο του Τζον Ντίξον Καρ έχει υποστηριχθεί πως διακατέχεται από την κομψότητα και την αξιοπιστία που χαρακτηρίζει και την κατασκευή των ωρολογιακών μηχανισμών.⁹⁹ Η μεγαλύτερη επαγγελματική του επιτυχία έλαβε χώρα το 1949, όταν του ανατέθηκε η συγγραφή της βιογραφίας του σερ Άρθουρ Κόναν Ντόουλ,¹⁰⁰ ενώ από το σημείο αυτό και μετά ξεκίνησε η ενασχόλησή του με τη συγγραφή ιστορικών αστυνομικών μυθιστορημάτων.¹⁰¹ Παρ' όλο που υπήρξε ένας από τους αμφιλεγόμενους συγγραφείς σχετικά με το ύφος των κειμένων του, ο Τζον Ντίξον Καρ ήταν από τους πρώτους που ασχολήθηκαν με το είδος του ιστορικού

---

⁹³ Ο. π.

⁹⁴ Καρ, Τ. Ν. (2015)., όπως αναφέρεται στο εμπροσθόφυλλο.

⁹⁵ Tibbetts, J. C., ό. π.

⁹⁶ Ο. π.

⁹⁷ Καρ, Τ. Ν. (2015)., όπως αναφέρεται στο εμπροσθόφυλλο.

⁹⁸ Ο όρος *pulp* (παλπ) χρησιμοποιήθηκε ως γενικός χαρακτηρισμός των λογοτεχνικών έργων και περιοδικών φθηνής παραγωγής. Αναφερόταν σε βιβλία και περιοδικά των οποίων η έκδοση γινόταν με χαμηλής ποιότητας χαρτί και, γενικώς, θεωρούνταν χαμηλής υπόληψης έργα. Collier, B. 'So What Is Pulp?: A Brief Material History of American Pulp Magazines'. (n.d.). Ανάκτηση Ιούλιος 25, 2018, από <https://www.pulpmags.org>

⁹⁹ Fowler, C. (2010).

¹⁰⁰ Ο σερ Άρθουρ Ιγνάτιος Κόναν Ντόουλ, 1859-1930 (Sir Arthur Ignatius Conan Doyle) ήταν Σκωτσέζος συγγραφέας ιδιαίτερος γνωστός για τα αστυνομικά του μυθιστορήματα. Ήταν ο εμπνευστής του διάσημου χαρακτήρα Σέρλοκ Χολμς, ενώ οι ιστορίες στις οποίες παρουσιάζεται θεωρούνται ορόσημο στον τομέα του αστυνομικού μυθιστορήματος. Ross, D. *Sir Arthur Conan Doyle biography*. (n.d.). Ανάκτηση Ιούλιος 25, 2018, από <https://www.britainexpress.com>

¹⁰¹ Fowler, C. (2010).

αστυνομικού μυθιστορήματος¹⁰² ανοίγοντας έναν καινούριο δρόμο σε ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον πεδίο έρευνας και συγγραφής για τους μεταγενέστερους λογοτέχνες.

2.2 Το αγγλικό σύστημα δικαίου

Το υπό μελέτη μυθιστόρημα, *Το παραθυράκι του Ιούδα*, όπως και το μεγαλύτερο μέρος του έργου του αμερικανού συγγραφέα Τζον Ντίξον Καρ διαδραματίζεται στην Αγγλία, όπου και έζησε για μεγάλο χρονικό διάστημα.¹⁰³ Στο εν λόγω έργο περιγράφεται η υπεράσπιση του νεαρού κατηγορουμένου Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ, ο οποίος κατηγορείται για ανθρωποκτονία εκ προθέσεως,¹⁰⁴ από τον σερ Χένρι Μεριβέλ, δικηγόρο και ερασιτέχνη ντετέκτιβ.¹⁰⁵ Ο συγγραφέας των αποκαλούμενων μυστηρίων «κλειστού δωματίου»¹⁰⁶ περιγράφει και στο εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα την υπεράσπιση και, εν τέλει, την απόδειξη της αθωότητας του κατηγορουμένου, παρ' όλο που όλα τα στοιχεία στρέφονταν εναντίον του. Ως χαρακτηριστικό δείγμα της γραφής του Τζον Ντίξον Καρ, το θύμα βρέθηκε σε δωμάτιο ερμητικά κλειστό, μοναδικός μάρτυρας ήταν ο κατηγορούμενος, ο οποίος φαίνεται αδύνατον να ανακαλέσει στη μνήμη του τα όσα συνέβησαν, καθώς βρισκόταν σε λιπόθυμη κατάσταση λόγω ναρκωτικής ουσίας στο ποτό του, ενώ στο φονικό όπλο βρέθηκαν τα δικά του δακτυλικά αποτυπώματα.¹⁰⁷ Ενδεικτικά αναφέρεται, ότι με τον όρο «παραθυράκι του Ιούδα» αποκαλείται στην αργκό των φυλακισμένων το παράθυρο στην πόρτα του κελιού, απ' όπου ο φρουρός τους παρακολουθεί.¹⁰⁸

Ο κεντρικός ήρωας του αμερικανού συγγραφέα, σερ Χένρι Μεριβέλ, δεν παρουσιάζεται ως απλός δικηγόρος. Εκτός του ότι φέρει τίτλο ευγενείας (βαρονέτος), είναι βασιλικός νομικός σύμβουλος ή, αλλιώς, «πρεσβύτερος νομικός σύμβουλος».¹⁰⁹ Η συγκεκριμένη ιδιότητα ανήκει στις ανώτερες από τις δύο βαθμίδες δικηγόρων στην Αγγλία με την άλλη να αποκαλείται «δικηγόροι» ή «νεότεροι νομικοί σύμβουλοι».¹¹⁰ Οι κάτοχοι της αντίστοιχης θέσης αποκαλούνται και ως K.C. ή Q.C. (King's Queen's

¹⁰² Καρ, Τ. Ν. (2015)., όπως αναφέρεται στο εμπροσθόφυλλο.

¹⁰³ Καρ, Τ. Ν. (2015)., όπως αναφέρεται στο εμπροσθόφυλλο.

¹⁰⁴ Στο ίδιο, σ. 23.

¹⁰⁵ Στο ίδιο, όπως αναφέρεται στο οπισθόφυλλο.

¹⁰⁶ Στο ίδιο, όπως αναφέρεται στο οπισθόφυλλο.

¹⁰⁷ Στο ίδιο, όπως αναφέρεται στο οπισθόφυλλο.

¹⁰⁸ Στο ίδιο, όπως αναφέρεται στο οπισθόφυλλο.

¹⁰⁹ Στο ίδιο, σ. 329, σημ. 3, 4.

¹¹⁰ Στο ίδιο, σ. 329, σημ. 3.

Counsel).¹¹¹ Στην αγγλοσαξονική δικαστηριακή πρακτική ωστόσο, ο κυριότερος σύμβουλος του Στέμματος όσον αφορά σε νομικά ζητήματα είναι ο Γενικός Εισαγγελέας (Attorney-General), ο οποίος φέρει εισαγγελικές εξουσίες, είναι μέλος της Βουλής και, ορισμένες φορές και του υπουργικού συμβουλίου, ενώ εκπροσωπεί το Στέμμα κυρίως σε περιπτώσεις εκδίκασης ποινικών και φορολογικών υποθέσεων, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως μείζονος σημασίας.¹¹²

Όπως αναφέρεται και στο υπό μελέτη μυθιστόρημα κατά του κατηγορουμένου κινείται το Στέμμα, καθώς πρόκειται για υπόθεση ανθρωποκτονίας εκ προθέσεως, κάτι που την καθιστά μείζονος σημασίας υπόθεση εκδίκασης.¹¹³ Στο πλαίσιο της συζήτησης περί αγγλικού δικαίου αξίζει να σημειωθεί η ιδιαιτερότητα του εν λόγω συστήματος.

Έχει κατά καιρούς υποστηριχθεί, ότι το αγγλικό δικαστικό, αλλά και πολιτικό σύστημα, διαφέρει σε σημαντικό βαθμό από τα αντίστοιχα συστήματα διακυβέρνησης και απονομής της δικαιοσύνης όχι μόνο των υπολοίπων ευρωπαϊκών χωρών, αλλά και των ΗΠΑ.¹¹⁴ Η βάση της εν λόγω διαφοροποίησης έγκειται στο γεγονός ότι στη Βρετανία δεν υπάρχει γραπτό σύνταγμα.¹¹⁵ Σύμφωνα με τον Ελευθεριάδη, το άγραφο αγγλικό συνταγματικό δίκαιο παρουσιάζει δύο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, αφενός έχει ως αρχή του την ισοπολιτεία, την οποία και εξασφαλίζει μέσω του κράτους δικαίου και, αφετέρου, το δίκαιο είναι ουσιαστικά μια διαδικασία πρακτικής διαβούλευσης.¹¹⁶ Σχετικά με το πρώτο χαρακτηριστικό και πάνω στη βάση ενός κράτους δικαίου, η εφαρμογή της ηθικής παραδοχής σε όλους τους τομείς δημοσίου δικαίου της χώρας, αποτελεί και εξήγηση για την ομαλότητα στις συνταγματικές αλλαγές που επήλθαν στο βρετανικό σύστημα και οι οποίες τελούσαν σε αρμονία με το κοινό δημόσιο δίκαιο.¹¹⁷ Κατ' αυτόν τον τρόπο γίνεται, κατά μια έννοια, διάκριση και των εξουσιών και των δικαιοδοσιών του κάθε οργάνου. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρει και ο Ελευθεριάδης, τίθενται σαφή όρια μεταξύ της εξουσίας του κοινοβουλίου και των δικαστηρίων, με την έννοια ότι η εξουσία και η δικαιοδοσία του πρώτου παύει όταν ξεκινά η «ενδογενής δικαιοδοσία (inherent

---

¹¹¹ Στο ίδιο, σ. 329, σημ. 3.

¹¹² Στο ίδιο, σ. 329, σημ. 3.

¹¹³ Καρ, Τ. Ν. (2015), σ. 23.

¹¹⁴ Δίπλας, Π. (2017, Μάιος 22). *Ιστορική διαδρομή του πολιτικού συστήματος της Βρετανίας. Η Βουλή των Κοινοτήτων και η Βουλή των Λόρδων*. Ανάκτηση Ιούλιος 26, 2018, από www.ert.gr

¹¹⁵ Ο. π.

¹¹⁶ Ελευθεριάδης, Π. (2013, Σεπτέμβριος 08). *Το κράτος δικαίου*. Ανάκτηση Ιούλιος 26, 2018, από <https://www.pavloseleftheriadis.com>

¹¹⁷ Ελευθεριάδης, Π. (2013), ό. π.

jurisdiction) του High Court και η εξίσου θεμελιώδης εξουσία του Στέμματος (*Crown*), δηλαδή της εκτελεστικής εξουσίας δια μέσου του ‘βασιλικού προνομίου’ (*Royal Prerogative*)».¹¹⁸

Σχετικά με το δεύτερο χαρακτηριστικό του άγραφου αγγλικού συνταγματικού δικαίου ο Ελευθεριάδης επισημαίνει, ότι ουσιαστικά δίκαιο είναι μια «διαδικασία πρακτικής διαβούλευσης».¹¹⁹ Στο πλαίσιο της δικαστηριακής πρακτικής οι εκάστοτε αποφάσεις λαμβάνονται κατά τη λήξη μιας αντιπαράθεσης των διαδίκων σε προφορικό επίπεδο ενώπιον των δικαστών (κάτι που παρουσιάζει ομοιότητες και με την ελληνική δικαστηριακή πρακτική). Η έκθεση της επιχειρηματολογίας πραγματοποιείται από τους εκάστοτε δικηγόρους, ενώ οι αποφάσεις των δικαστών διατυπώνονται επωνύμως, αφού πρώτα έχουν απαντήσει σε όλα τα επιχειρήματα των δικηγόρων.¹²⁰

Όπως παρατηρεί ο Ελευθεριάδης, τα δύο αυτά χαρακτηριστικά στοιχεία του άγραφου αγγλικού συνταγματικού δικαίου είναι αριστοτελικής φύσεως.¹²¹ Ο αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος είχε κάνει λόγο για την ύπαρξη του αισθήματος δικαίου σχετικά με τρεις έννοιες, αυτές της τιμής, των χρημάτων και της ασφάλειας. Αναφερόμενος στην Τιμή, έκανε ουσιαστικά λόγο για τη δικαιοσύνη μεταξύ της θέσης που κατέχει ο καθένας έναντι του άλλου εντός του κοινωνικού πλαισίου, ενώ αναφερόμενος στα Χρήματα και στην Ασφάλεια, έκανε λόγο για τα υλικά αγαθά και τη δίκαιη κατανομή τους και στο αίσθημα ασφαλείας των πολιτών απέναντι σε εγκληματικές ενέργειες, πολέμους κλπ.¹²² Όπως προαναφέρθηκε, στο άγραφο αγγλικό συνταγματικό δίκαιο υφίσταται ως βάση η αρχή της ισοπολιτείας, για την οποία είχε κάνει λόγο ο Αριστοτέλης, με την έννοια της ισότητας μεταξύ των πολιτών και πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο του αισθήματος δικαίου κατά την άσκηση εξουσίας (*ἄρχειν*).¹²³ Ήδη από την αρχαιότητα είναι υπαρκτό το αίσθημα δικαίου σχετικά με την κυριαρχία και ειδικότερα στις σχέσεις εξουσίας, κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζεται η αρχή της ισοπολιτείας, δηλαδή η αρχή της ισότητας μεταξύ των πολιτών και, συνεπώς, της διασφάλισης του αισθήματος δικαίου και της δικαιοσύνης εν γένει.¹²⁴

---

¹¹⁸ Ο. π.

¹¹⁹ Ο. π.

¹²⁰ Ο. π.

¹²¹ Ο. π.

¹²² Ο. π.

¹²³ Ο. π.

¹²⁴ Ο. π.

Όπως προαναφέρθηκε, το αγγλικό δίκαιο στερείται γραπτού συντάγματος.¹²⁵ Για τον λόγο αυτό η βάση του αγγλικού δικαίου βρίσκεται στη νομολογία.¹²⁶ Το αγγλικό δίκαιο έχει χαρακτηριστεί ως πεπαλαιωμένο, με αργές και σταδιακές μεταβολές, οι οποίες επήλθαν βάσει συναίνεσης.¹²⁷ Η θέσπιση του αγγλικού δικαίου τοποθετείται κατά τον 11^ο αι., όταν οι Άγγλοι κατελήφθησαν από τους Νορμανδούς.¹²⁸ Ήδη από τον μεσαίωνα το αγγλικό δικαστηριακό σύστημα είχε διαμορφωθεί έτσι, ώστε οι υποθέσεις που ανέκυπταν και έχρηζαν ειδικής αγωγής διεξάγονταν από τα βασιλικά δικαστήρια, ενώ για τις υπόλοιπες υποθέσεις ο βασιλιάς παρείχε στους πολίτες προστασία δικαστικής φύσεως.¹²⁹ Τα βασιλικά δικαστήρια και τα δικαστήρια της Καγκελαρίας αποτελούσαν ουσιαστικά και τους δύο κλάδους δικαίου που είχαν διαμορφωθεί στη μεσαιωνική Αγγλία με τα πρώτα να διακρίνονται για την αυστηρότητά τους και τα δεύτερα να χαρακτηρίζονται από περισσότερη επιεική στάση, ενώ η ενοποίηση των δύο προαναφερθέντων κλάδων δικαίου επήλθε το 1873 στο πλαίσιο της Judicature Act.¹³⁰

Η Νομολογική φύση του αγγλικού δικαίου παρ' ότι πεπαλαιωμένη, όπως έχει χαρακτηριστεί, διατηρείται ακόμα και στη σύγχρονη εποχή.¹³¹ Σε αντίθεση με τα ελληνικά δικαστήρια, όπου στόχος είναι η ερμηνεία του νόμου και, συνεπώς, η απονομή δικαιοσύνης, στην αγγλική δικαστηριακή πρακτική παρατηρείται η δημιουργία εκ μέρους των δικαστών δικαιοσύνης κανόνων, ώστε να απονεμηθεί η δικαιοσύνη.¹³² Βασικό στοιχείο του αγγλικού δικαίου σύμφωνα με τον Ελευθεριάδη είναι η έννοια της κυριαρχίας.¹³³ Η έννοια αυτή παρατηρείται ήδη από τη μεσαιωνική σκέψη,¹³⁴ όπου ήταν έκδηλη ποικιλοτρόπως η προσπάθεια των πολιτών, αρχής γενομένης από τους τοπικούς άρχοντες και αργότερα από το σύνολο του λαού, να

---

¹²⁵ Δίπλας, Π. (2017).

¹²⁶ Νομολογία καλείται η ερμηνεία και εφαρμογή των Νόμων μέσω δικαστικών αποφάσεων. Χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι λαμβάνουν το όνομα του δικαστηρίου που τις εκδίδει, πχ για τα ελληνικά δεδομένα Νομολογία Αρείου Πάγου. Στο αγγλοσαξονικό δίκαιο η νομολογία αποτελεί άμεση πηγή δικαίου. Αναγνωστόπουλος, Ι. Κ. *Νομολογία*. (2015, Ιανουάριος 20). Ανάκτηση Ιούλιος 26, 2018, από netlaw.gr

¹²⁷ Δίπλας, Π. (2017).

¹²⁸ Redmond, P. W. D., & Stevens, I. N., (1990). *General Principles of English Law*. (Shears, P., Επιμ.), 6^η έκδ., Ηνωμένο Βασίλειο: Pitman publishing, σ. 4.

¹²⁹ Ο. π.

¹³⁰ Radcliffe, G. & Cross, G. (1977). *The English Legal System*. (Hand, G. J. & Bentley, D. J., Επιμ.), Λονδίνο: Butterworths, σ. 222.

¹³¹ Radcliffe, G. & Cross, G. (1977), σ. 379, ό. π.

¹³² Ο. π.

¹³³ Ελευθεριάδης, Π. (2013).

¹³⁴ Ο. π.

πάρουν στα χέρια τους εξουσίες από τον βασιλιά.¹³⁵ Στο πλαίσιο των γενικευμένων και συχνών αναταραχών το 1215 μ.Χ. ο βασιλιάς της Αγγλίας Ιωάννης ο Ακτήμων αναγκάστηκε να μοιραστεί την εξουσία με τους εξεγερμένους βαρόνους, αστούς και ιερείς υπογράφοντας την περίφημη Magna Carta.¹³⁶ Μέσω του Μεγάλου Χάρτη και, ουσιαστικά της πρώτης διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προβλεπόταν ότι ο Μονάρχης, καθώς και οι υπήκοοί του, θα υπόκειντο πλέον σε ένα κράτος δικαίου για την εξασφάλιση της δικαιοσύνης και την αποφυγή αυθαιρεσιών εις βάρος των πολιτών.¹³⁷ Ο συγκεκριμένος καταστατικός χάρτης δικαιωμάτων αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για τους θεμελιωτές της συνταγματικής μοναρχίας στη Βρετανία του 16^{ου} και 17^{ου} αι., ενώ θεωρείται μέχρι και σήμερα ως η κορυφαία και κεφαλαιώδους σημασίας συμβολή της Αγγλίας στην έννοια της Δημοκρατίας.¹³⁸ Για τη σπουδαιότητα του εν λόγω καταστατικού χάρτη έκανε λόγο και η εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, όπου μεταξύ άλλων αναφέρει ότι στην Αγγλία του 17^{ου} αι. οι δικηγόροι χρησιμοποιούσαν τη Magna Carta ως βάση προάσπισης δικαιωμάτων, όπως η ισότητα απέναντι στους νόμους, το Habeas Corpus¹³⁹ κλπ, ενώ ο Βρετανός πολιτικός Γουίλιαμ Πιτ τη χαρακτήρισε ως μέρος της «Βίβλου του Αγγλικού Συντάγματος».¹⁴⁰

2.3 Το χρονικό πλαίσιο του έργου

Το αστυνομικό μυθιστόρημα του Τζον Ντίξον Καρ, *Το παραθυράκι του Ιούδα*, εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1938,¹⁴¹ ενώ το έργο διαδραματίζεται στην Αγγλία του 1936.¹⁴² Η συγκεκριμένη χρονική περίοδος παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο σε βρετανικό, όσο και σε πανευρωπαϊκό και, κατ' επέκταση, παγκόσμιο επίπεδο. Ειδικά το διάστημα 1929-1939 αποτελεί περίοδο έντονων ανακατατάξεων και μεταβολών σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, οι επιπτώσεις των οποίων

---

¹³⁵ Δίπλας, Π. (2017).

¹³⁶ Νέζερη, Μ. (2015). Magna Carta: Η συνεισφορά των Άγγλων στην αναζήτηση του ανθρώπου για ελευθερία. *Αστυνομική Ανασκόπηση* (290): 30-33.

¹³⁷ Ο. π.

¹³⁸ Ο. π.

¹³⁹ Βάσει νόμου που θεσπίστηκε το 1679 στην Αγγλία εξασφαλιζόταν η προστασία των πολιτών από αδικαιολόγητη κράτηση. Κατά λέξη σημαίνει «Να έχεις το σώμα σου». Ηλιόπουλος, Θ. Γ. (2016, Μάρτιος 01). *Ο γλωσσικός ελληνισμός της αγγλικής - Λατινικές παροιμιακές φράσεις*. Ανάκτηση Ιούλιος 26, 2018, από <https://neoskosmos.com>

¹⁴⁰ Νέζερη, Μ. (2015).

¹⁴¹ Καρ, Τ. Ν. (2015), όπως αναφέρεται στο οπισθόφυλλο.

¹⁴² Στο ίδιο, σ. 9, σ. 23.

επηρέασαν σημαντικά την εξέλιξη της παγκόσμιας Ιστορίας.

Το 1936 αποτέλεσε για την Αγγλία χρονολογία-ορόσημο τόσο από συνταγματικής όσο και από κοινωνικής-πολιτικής πλευράς. Η συγκεκριμένη χρονιά στην Αγγλία ονομάστηκε «Χρονιά των τριών Βασιλέων».¹⁴³ Πρόκειται για τη χρονιά, όπου φεύγει από τη ζωή ο βασιλιάς Γεώργιος Ε΄, στη διαδοχή του βασιλικού θρόνου τον ακολουθεί ο Εδουάρδος Η΄, ο οποίος την ίδια χρονιά δηλώνει την παραίτησή του υπέρ του αδελφού του, Γεωργίου ΣΤ΄.¹⁴⁴ Κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Γεωργίου Ε΄ η σχέση μεταξύ της Αγγλίας και της υπόλοιπης Αυτοκρατορίας διήλθε από πολλές αλλαγές. Το 1918 ιδρύεται ανεξάρτητο Ιρλανδικό Κοινοβούλιο, ενώ ο Καναδάς, η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία και η Νότια Αφρική διεκδίκησαν και απαίτησαν μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο το δικαίωμα της αυτο-διακυβέρνησής τους.¹⁴⁵ Ως αποτέλεσμα αυτού, δημιουργήθηκε η Βρετανική Κοινοπολιτεία των Εθνών σύμφωνα με το Καταστατικό του Γουέστμινστερ το 1931.¹⁴⁶ Η βασιλεία του Γεωργίου Ε΄ στην Αγγλία πέρασε από πολλές διακυμάνσεις, με την άνοδο του σοσιαλισμού, του κομμουνισμού, του φασισμού, αλλά και του ινδικού κινήματος ανεξαρτησίας.¹⁴⁷ Με τον θάνατό του στις 20 Ιανουαρίου 1936 στον θρόνο τον διαδέχεται ο Εδουάρδος Η΄, η προσωπικότητα του οποίου αποτέλεσε ιδιαίζουσα περίπτωση για τον αγγλικό θρόνο και, κατ' επέκταση, για το σύνταγμα και τις διεθνείς σχέσεις της Αγγλίας.

Τον Δεκέμβριο του 1936 η Αγγλία ήρθε αντιμέτωπη με μία πρωτοφανή για τα μέχρι τότε δεδομένα συνταγματική κρίση.¹⁴⁸ Ο βασιλιάς Εδουάρδος Η΄ στις 11 Δεκεμβρίου και χωρίς να έχει συμπληρωθεί ένα έτος από την ανάληψη των βασιλικών καθηκόντων του, υπέβαλε την παραίτησή του από τον βρετανικό θρόνο.¹⁴⁹ Ήταν η πρώτη φορά που ο θεσμός της βασιλείας στο Ηνωμένο Βασίλειο βρέθηκε σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, ενώ η ίδια η βρετανική μοναρχία είχε αγγίξει τα όρια της πτώσης.¹⁵⁰ Ο λόγος που οδήγησε τον βασιλιά Εδουάρδο Η΄ στην απόφασή του αυτή ήταν η αντίθεση των κυβερνήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και της Βρετανικής Κοινοπολιτείας στην πρόθεση του βασιλιά να παντρευτεί την Ουόλις

---

¹⁴³ Μέγκος, Α. (2016, Ιανουάριος 20). *20 Ιανουαρίου 1936: Πεθαίνει ο βασιλιάς Γεώργιος Ε' του Ηνωμένου Βασιλείου*. Ανάκτηση Ιούλιος 27, 2018, από www.royalchronicles.gr

¹⁴⁴ Ο. π.

¹⁴⁵ Ο. π.

¹⁴⁶ Ο. π.

¹⁴⁷ Ο. π.

¹⁴⁸ Μέγκος, Α. (2016).

¹⁴⁹ Ο. π.

¹⁵⁰ Ο. π.

Σίμπσον, η οποία ήταν δύο φορές διαζευγμένη. Η ουσία της αντίθεσης αυτής έγκειτο στο γεγονός ότι η Εκκλησία της Αγγλίας, της οποίας κεφαλή ήταν ο ίδιος ο βασιλιάς, δεν επέτρεπε τον εκ νέου γάμο μεταξύ διαζευγμένων και ενώ ο πρώην σύζυγος βρισκόταν ακόμα εν ζωή.¹⁵¹ Η Σίμπσον λόγω των δύο αποτυχημένων γάμων της θεωρήθηκε ως ακατάλληλη για σύζυγος του βασιλιά από κοινωνικής και πολιτικής οπτικής. Εξαιτίας της απόφασης του βασιλιά δημιουργήθηκε πληθώρα θεμάτων θρησκευτικής, νομικής, πολιτικής, αλλά και ηθικής φύσεως και ενώ το χάσμα μεταξύ του ιδίου και των κυβερνήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου και της Βρετανικής Κοινοπολιτείας φαίνεται να ήταν αγεφύρωτο, ο βασιλιάς Εδουάρδος Η΄ δήλωσε την παραίτησή του από τα βασιλικά του καθήκοντα. Στην ιστορία της βρετανικής μοναρχίας υπήρξε ο μοναδικός μονάρχης, που παραιτήθηκε οικιοθελώς από τον θρόνο.¹⁵²

Επιπροσθέτως, ο Δούκας πλέον του Γουίντσορ όπως ονομάστηκε ο βασιλιάς Εδουάρδος Η΄ μετά την παραίτησή του, αλλά και η σύζυγός του φαίνεται να είχαν αναπτύξει σχέσεις με τους εκπροσώπους του χιτλερικού καθεστώτος.¹⁵³ Οι σχετικές διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο πλευρών είχαν ξεκινήσει ήδη από το καλοκαίρι του 1940, δηλαδή πριν από την κατάρρευση της Γαλλίας, εν όψει της υπόσχεσης εκ μέρους των χιτλερικών για εκ νέου εγκατάσταση στον αγγλικό θρόνο.¹⁵⁴ Μέσω των διαπραγματεύσεων προβλεπόταν, μεταξύ άλλων, η δημιουργία μιας συμμαχίας ανάμεσα σε Γαλλία, Ισπανία και Αγγλία, ώστε να δοθεί η δυνατότητα στη Γερμανία να κινηθεί πολεμικά εναντίον της Ρωσίας (τότε Σοβιετικής Ένωσης).¹⁵⁵ Ακόμα, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων ετέθη και το ζήτημα του σχηματισμού κυβέρνησης από την αντιπολίτευση, αλλά και απομάκρυνσης του τότε βασιλιά και αδερφού του Δούκα, Γεωργίου ΣΤ΄. Σύμφωνα με τον Ευσταθιάδη, όπως φαίνεται μέσα από έγγραφα εκείνης της εποχής, ο Δούκας του Γουίντσορ θεωρούσε αναμενόμενη την παραίτηση του Γεωργίου ΣΤ΄ από τον αγγλικό θρόνο ως αποτέλεσμα του γεγονότος ότι πλέον η άρχουσα τάξη δεν θα λαμβάνεται υπόψη, οπότε θα κληθεί ο ίδιος να καταλάβει εκ νέου τον θρόνο.¹⁵⁶ Ωστόσο, πηγές αναφέρουν ότι οι επαφές με εκπροσώπους του χιτλερικού καθεστώτος είχαν ξεκινήσει ήδη από το 1933, οι

---

¹⁵¹ Ο. π.

¹⁵² Ο. π.

¹⁵³ Ευσταθιάδης, Σ. (1996, Δεκέμβριος 15). *Φιλοναζιστής ο Εδουάρδος Η΄ Εργολιστής και αφελής*. Ανάκτηση Ιούλιος 27, 2018, από www.tovima.gr

¹⁵⁴ Ο. π.

¹⁵⁵ Ο. π.

¹⁵⁶ Ο. π.

υποψίες των βρετανικών μυστικών υπηρεσιών κινούνταν γύρω από το πρόσωπο της συζύγου του Εδουάρδου Η΄, καθώς διατηρούσε επαφές με πολλούς ναζί αξιωματούχους οι οποίοι βρίσκονταν στη γερμανική εξουσία την ίδια χρονιά.¹⁵⁷ Η βρετανική κυβέρνηση φοβόταν την πιθανή υποκλοπή μυστικών εγγράφων και την αποστολή τους στη Γερμανία, ενώ θεωρείται ότι ο Εδουάρδος Η΄ ξεκίνησε τις επαφές και φιλίες με τους ναζί παρακινούμενος από τη σύζυγό του.¹⁵⁸ Σύμφωνα με τις πηγές πίσω από την αντίθεση της βρετανικής κυβέρνησης ως προς τον γάμο του Εδουάρδου Η΄ κρυβόταν η πρόθεση της Μεγάλης Βρετανίας να απομακρύνει από τον θρόνο ένα ζεύγος που διατηρούσε επαφές με τους ναζί.¹⁵⁹

Το 1936 αποτέλεσε, επίσης, χρονιά-ορόσημο για την Αγγλία από κοινωνικής και πολιτικής οπτικής. Παρ' όλο που ήταν μια χρονιά κατά την οποία ο ανταγωνισμός μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών οξύνθηκε, ωστόσο έντονες αντιπαραθέσεις παρουσιάζονταν και στο εσωτερικό του κάθε κράτους και ιδιαιτέρως εντός των κόλπων της εργατικής τάξης.¹⁶⁰ Η εργατική τάξη της Αγγλίας φαίνεται πως δεν είχε ακόμα ανακάμψει από την ήττα που γνώρισε κατά τη Γενική Απεργία¹⁶¹ του 1926 και την αποσύνθεση από αυτή τμήματος της Αριστεράς.¹⁶² Στο πλαίσιο των γενικότερων εντάσεων και αναταραχών και εκτός της κεντρικής πολιτικής σκηνής άρχισε να κάνει την εμφάνισή της και μια άλλη δύναμη, χρησιμοποιώντας ως μέσο ορισμένα χαρακτηριστικά του εργατικού κινήματος, όπως οι διαδηλώσεις και η βία στον δρόμο. Ο λόγος γίνεται για τη Βρετανική Ένωση Φασιστών (BUF),¹⁶³ που το 1936 ήταν η

---

¹⁵⁷ Simkin, J. (2015, Φεβρουάριος). *Edward VIII*. Ανάκτηση Ιούλιος 27, 2018, από www.spartacus-educational.com: <https://spartacus-educational.com/MONEdwardVIII.htm>

¹⁵⁸ Ο. π.

¹⁵⁹ Ο. π.

¹⁶⁰ Δαβανέλος, Κ. (2012, Οκτώβριος 20). "*Δεν θα περάσουν!*" - Το επίκαιρο μήνυμα της *Cable Street!* Ανάκτηση Ιούλιος 28, 2018, από <https://konstantinosdavanelos.blogspot.com>

¹⁶¹ Θεωρείται ως η μεγαλύτερη απεργία στην ιστορία της βρετανικής εργατικής τάξης. Από τις 3 Μαΐου και για διάρκεια εννέα ημερών η απεργία της εργατικής τάξης στην Αγγλία γενικεύθηκε. Χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός, ότι στις 4 Μαΐου είχαν ακινητοποιηθεί τα μέσα μεταφοράς σχεδόν στο σύνολό τους. Η Γενική Απεργία, που ξεκίνησε από τους ανθρακωρύχους της Αγγλίας, συνεχίστηκε με την υποστήριξη εργατών – απεργών από όλους τους εργατικούς κλάδους. Ωστόσο, από τις 13 Μαΐου και υπό των απειλών για τιμωρίες και απολύσεις, οι ανθρακωρύχοι έμειναν μόνοι τους να συνεχίσουν τον αγώνα τους. Το 1927 οι απεργίες συμπαράστασης τέθηκαν εκτός νόμου. Το γεγονός ότι η βρετανική κυβέρνηση δεν προχώρησε σε περαιτέρω περικοπές μισθών, αποτέλεσε στοιχείο επιτυχίας της Απεργίας, καθώς με τον τρόπο αυτό η εργατική τάξη έδειξε ότι είχε τη δύναμη να προκαλέσει κύμα αποσταθεροποίησης του συστήματος. Για περισσότερα βλ. Mitchinson, P. *Η γενική απεργία στην Αγγλία το 1926*, 2016.

¹⁶² Silver, S. & Lawrence, D. *The Battle of Cable street: 80 years on* (2016, Οκτώβριος 04). Ανάκτηση Ιούλιος 28, 2018, από www.cablestreet.uk: <http://www.cablestreet.uk>

¹⁶³ Silver, S. & Lawrence, D. (2016), ό. π.

μεγαλύτερη αντισημιτική οργάνωση στη Βρετανία.¹⁶⁴

Ο αρχηγός της Ένωσης, Sir Oswald Mosley, είχε ξεκινήσει την πολιτική του πορεία ως «ανερχόμενο αστέρι» όπως χαρακτηρίστηκε, τόσο των Συντηρητικών όσο και των Εργατικών¹⁶⁵. Προχώρησε στην ίδρυση ενός νέου κόμματος, το οποίο μετέτρεψε σε φασιστικό ως αποτέλεσμα της γνωριμίας του με το Μουσολίνι το 1932¹⁶⁶. Η Βρετανική Ένωση Φασιστών, που ουσιαστικά επρόκειτο για την ενοποίηση των διαφόρων φασιστικών συμμοριών υπό την καθοδήγηση του Sir Oswald Mosley, εδραιώθηκε ουσιαστικά στον δρόμο μέσω της δράσης των αποκαλούμενων «ομάδων περιφρούρησης», των μελανοχιτώνων.¹⁶⁷

Η Βρετανική Ένωση Φασιστών αριθμούσε περισσότερα από 50.000 μέλη, ενώ στόχος των κηρυγμάτων μίσους της Ένωσης ήταν οι μετανάστες Εβραίοι, Ιρλανδοί και Ελληνοκύπριοι.¹⁶⁸ Το 1936 η Ένωση προχώρησε σε μια εκτεταμένη αντισημιτική εκστρατεία με οργανωμένες επιχειρήσεις βίας στους δρόμους και τις γειτονιές του Ανατολικού Λονδίνου,¹⁶⁹ ενώ την ίδια χρονιά ο αρχηγός της ανακοινώνει πως θα γιορτάσει τα τέσσερα χρόνια από την ίδρυση της Ένωσης στο Stepney, την καρδιά του εβραϊκού Ανατολικού Λονδίνου.¹⁷⁰ Στο άκουσμα της ανακοίνωσης αυτής ο τοπικός πληθυσμός εξέφρασε την αντίθεση, αλλά και την ανησυχία του εν όψει των πιθανών εκδηλώσεων βίας από πλευράς των μελών της Ένωσης.¹⁷¹ Από διάφορους κύκλους της ευρύτερης Αριστεράς κυκλοφόρησε Συλλογή Υπογραφών, στην οποία υπέγραψαν πάνω από 100.000 άνθρωποι και μέσω αυτής ουσιαστικά κλήθηκε η αστυνομία να απαγορεύσει την εν λόγω πορεία.¹⁷²

Η αντίδραση του κόσμου απέναντι στην πραγματοποίηση της πορείας της Βρετανικής Ένωσης Φασιστών (BUF) ήταν ιδιαίτερος έντονη, αλλά και οργανωμένη από διάφορες πλευρές της Αριστεράς, όπως το Εργατικό Κόμμα, το Εβραϊκό Συμβούλιο και το αγγλικό Κομμουνιστικό Κόμμα.¹⁷³ Οι κάτοικοι της περιοχής κατέκλυσαν τους δρόμους αποφασισμένοι να αντισταθούν στη φασιστική πορεία με τη φυσική τους παρουσία, ενώ κοινό σύνθημα όλων ήταν το χαρακτηριστικό “No

---

¹⁶⁴ Κανελοπούλου, Γ. (Μτφρ). *Η μάχη της Cable Street. Μπορούμε και σήμερα*. (2016, Οκτώβριος 04). Ανάκτηση Ιούλιος 28, 2018, από <https://theshadesmag.wordpress.com>

¹⁶⁵ Ο. π.

¹⁶⁶ Ο. π.

¹⁶⁷ Ο. π.

¹⁶⁸ Δαβανέλος, Κ. (2012).

¹⁶⁹ Κανελοπούλου, Γ. (Μτφρ), (2016), ό. π.

¹⁷⁰ Ο. π.

¹⁷¹ Silver, S. & Lawrence, D. (2016), ό. π.

¹⁷² Ο. π.

¹⁷³ Silver, S. & Lawrence, D. (2016).

Pasaran – They shall not pass!”¹⁷⁴ (μτφ. «Δεν θα περάσουν»). Την τελευταία στιγμή οι συγκεντρώσεις ακυρώθηκαν, ενώ ο κόσμος άρχισε να συγκεντρώνεται στην περίφημη Cable Street.¹⁷⁵

Στις 04/10/1936 η περίφημη οδός Cable Street έμελλε να μείνει στην Ιστορία. Χιλιάδες ακόλουθοι του Mosley ήρθαν αντιμέτωποι με περισσότερους από 350.000 συγκεντρωμένου αντιτιθέμενου πλήθους.¹⁷⁶ Μετά από μια κυριολεκτική μάχη με συμπλοκές, οδοφράγματα, αναποδογυρισμένα οχήματα και συλλήψεις η πορεία της Βρετανικής Ένωσης Φασιστών εν τέλει δεν πραγματοποιήθηκε.¹⁷⁷ Μετά την ουσιαστική ήττα του Mosley και της Ένωσής του, ο Μουσολίνι διέκοψε τη χρηματοδότηση, με αποτέλεσμα τη σταδιακή κατάρρευσή της.¹⁷⁸ Με την έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και την εμφανή στήριξη του Mosley στο πρόσωπο του Χίτλερ, η Βρετανική Ένωση Φασιστών οδηγήθηκε στην πλήρη διάλυσή της το 1940, καθώς είχε πλέον χάσει κάθε λαϊκό έρεισμα.¹⁷⁹ Η μάχη της Cable Street αποτέλεσε έναν από τους παράγοντες που οδήγησαν στην ψήφιση του νόμου περί Δημοσίας Τάξεως του 1936, σύμφωνα με τον οποίο η διεξαγωγή πολιτικών πορειών δεν θα ήταν δυνατό να πραγματοποιηθούν χωρίς τη συγκατάθεση της αστυνομίας και, επίσης, απαγορευόταν η χρήση πολιτικών στολών δημοσίως.¹⁸⁰ Οι διαστάσεις και η ένταση των συγκρούσεων που έλαβαν χώρα στις 04/10/1936 ήταν τέτοιες, ώστε η μάχη της Cable Street να παραμένει ένα ζωντανό σύμβολο που ενώνει τους ανθρώπους στον αγώνα κατά του ρατσισμού.¹⁸¹

Όπως προαναφέρθηκε, το έργο του Τζον Ντίξον Καρ *Το παραθυράκι του Ιούδα* διαδραματίζεται στην Αγγλία του 1936.¹⁸² Τόσο για την Αγγλία όσο και για την υπόλοιπη Ευρώπη η χρονική περίοδος 1929-1939 αποτέλεσε περίοδο έντονων κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών ταραχών. Μετά τη λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου οι περισσότερες χώρες διένυσαν μια περίοδο ανάκαμψης.¹⁸³ Ο δανεισμός εκ μέρους των αμερικανών επιχειρηματιών υπέρογκων ποσών στις ευρωπαϊκές χώρες, κυρίως στη Γερμανία και την Αγγλία, έθεσε την Ευρώπη σε μια τροχιά αργής αλλά

¹⁷⁴ Ο. π.

¹⁷⁵ Δαβανέλος, Κ. (2012).

¹⁷⁶ Silver, S. & Lawrence, D. (2016).

¹⁷⁷ Κανελοπούλου, Γ. (Μτφρ), (2016).

¹⁷⁸ Ο. π.

¹⁷⁹ Ο. π.

¹⁸⁰ Δαβανέλος, Κ. (2012).

¹⁸¹ Ο. π.

¹⁸² Καρ, Τ. Ν. (2015), σ. 9.

¹⁸³ Romer, C. D. *Great Depression*. (2003, Δεκέμβριος 20). Ανάκτηση Ιούλιος 28, 2018, από: <https://eml.berkeley.edu>: https://eml.berkeley.edu/~cromer/Reprints/great_depression.pdf

σταθερής ανάκαμψης στο πλαίσιο των προσπαθειών της για επούλωση των πληγών και των τραυμάτων του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.¹⁸⁴

Ολόκληρη η οικονομία σε αμερικανικό και διεθνές επίπεδο είχε φτάσει πλέον σε σημείο να στηρίζεται στις τραπεζικές πιστώσεις, μέσω των οποίων οι τράπεζες προκατέβαλλαν τα αναγκαία χρήματα για να πραγματοποιήσουν οι αγοραστές τις αγορές που ήθελαν να κάνουν, με την προϋπόθεση ότι θα επέστρεφαν τα χρήματα αυτά με τόκο.¹⁸⁵ Στο πλαίσιο αυτό, οι επιχειρήσεις άρχισαν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους, ενώ οι τιμές των μετοχών στο χρηματιστήριο παρουσίαζαν συνεχή άνοδο.¹⁸⁶ Ως αποτέλεσμα της αχαλίνωτης χρηματιστηριακής κερδοσκοπίας, αλλά και των συνεχών τραπεζικών πιστώσεων οι ευρωπαϊκές χώρες ήταν πλέον αδύναμες να ανταποκριθούν στα χρέη τους απέναντι στις ΗΠΑ.¹⁸⁷ Οι υπέρογκες τραπεζικές πιστώσεις στην αμερικανική και την ευρωπαϊκή επικράτεια οδήγησαν σταδιακά στο αποκαλούμενο χρηματιστηριακό Κραχ της Αμερικής στις 24 Οκτωβρίου 1929.¹⁸⁸

Η χρηματιστηριακή κρίση του 1929 εκτός από τις ΗΠΑ επεκτάθηκε και στην Ευρώπη, όπου, μεταξύ άλλων χωρών, στην Αγγλία η κατάσταση επιδεινώθηκε ακόμα περισσότερο.¹⁸⁹ Οι διεθνείς επιπτώσεις της κρίσης άγγιξαν την πραγματική διάσταση της οικονομίας στη χώρα με την ανεργία, την πείνα και τις κοινωνικές συγκρούσεις να αυξάνονται συνεχώς.¹⁹⁰ Το μέγεθος της ανεργίας στην Αγγλία εκείνη τη χρονιά έφτασε σε υψηλά επίπεδα με 2,7 εκατομμύρια ανέργους¹⁹¹ με έντονο το κύμα της κοινωνικής εξαθλίωσης.¹⁹² Αποτέλεσμα της ανέχειας, όπως γίνεται αντιληπτό, ήταν η οργή των πολιτών η οποία εκδηλωνόταν με συνεχείς συγκρούσεις, διαδηλώσεις και πορείες.¹⁹³

Με το Κραχ του 1929 και σύμφωνα με τον Πλούσο καταρρίφθηκε η *«ιδέα ότι ο αχαλίνωτος οικονομικός φιλελευθερισμός θα οδηγούσε στην αφθονία και την κοινωνική ευτυχία»*.¹⁹⁴ Αντιθέτως, παρατηρήθηκε ενίσχυση του οικονομικού

---

¹⁸⁴ Πλούσος, Μ. (2013, Μάιος 11). *Η Μεγάλη Ύφεση (1929-1939)*. Ανάκτηση Ιούλιος 28, 2018, από eranistis.net

¹⁸⁵ Romer, C. D. (2003), ό. π.

¹⁸⁶ Ο. π.

¹⁸⁷ Πλούσος, Μ. (2013).

¹⁸⁸ Ο. π.

¹⁸⁹ Romer, C. D. (2003).

¹⁹⁰ Ο. π.

¹⁹¹ Πλούσος, Μ. (2013).

¹⁹² Romer, C. D. (2003).

¹⁹³ Ο. π.

¹⁹⁴ Πλούσος, Μ. (2013).

εθνικισμού, αλλά και τόνωση του εθνικισμού εν γένει,¹⁹⁵ κάτι που ειδικά στο ευρωπαϊκό πλαίσιο αποτέλεσε και μια από τις κυριότερες αιτίες που οδήγησαν στο ξέσπασμα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.¹⁹⁶ Οι επιπτώσεις παγκοσμίως του χρηματιστηριακού Κραχ¹⁹⁷ ήταν εμφανείς σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Η περίοδος της «Μεγάλης Ύφεσης» όπως ονομάστηκε η δεκαετία 1929-1939 έπληξε τις ΗΠΑ και την Ευρώπη με πτωχεύσεις εταιρειών, μαζική ανεργία, αλλά και μεγάλη κεφαλαιοκρατική συγκέντρωση.¹⁹⁸ Από τις δυσάρεστες επιπτώσεις ενός μεμονωμένου γεγονότος που έλαβε χώρα στις ΗΠΑ αποδείχθηκε ότι δεν μπορούσε να διαφύγει κανένα κράτος.¹⁹⁹ Αποτέλεσμα της απόδειξης αυτής, αλλά και της επακόλουθης «Μεγάλης Ύφεσης» του 1929-1939 ήταν να εδραιωθεί η αντίληψη για την παγκοσμιοποίηση.²⁰⁰

Το 1936, η χρονολογία κατά την οποία διαδραματίζεται το μυθιστόρημα, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί κομβική όχι μόνο για τα πανευρωπαϊκά, αλλά και για τα παγκόσμια δεδομένα. Αφενός οι επιπτώσεις του χρηματιστηριακού Κραχ των ΗΠΑ σε παγκόσμιο επίπεδο και αφετέρου οι έντονες κοινωνικές αναταραχές που ελάμβαναν χώρα στην Αγγλία, τόπο όπου εκτυλίσσεται η υπόθεση του έργου, καθώς και οι γενικότερες οικονομικές και πολιτικές μεταβολές έμελλε να οδηγήσουν σε περαιτέρω βασικές αλλαγές της κοινωνικής δομής, οργάνωσης και λειτουργίας.

---

¹⁹⁵ Βλ. μάχη της Cable Street.

¹⁹⁶ Πλούσος, Μ. (2013).

¹⁹⁷ Το χρηματιστηριακό Κραχ συνέβη στις 24/10/1929, ενώ η συγκεκριμένη ημέρα έμεινε γνωστή στην Ιστορία ως «Μαύρη Πέμπτη». Πλούσος, Μ. (2013), ό. π.

¹⁹⁸ Παπαβασιλείου, Δ. (2015, Οκτώβριος 24). *24 Οκτωβρίου 1929: Το κραχ του «αμερικάνικου ονειρού»*. Ανάκτηση Ιούλιος 28, 2018, από www.imerodromos.gr

¹⁹⁹ Πλούσος, Μ. (2013).

²⁰⁰ Ο. π.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Λειτουργία και αποτελεσματικότητα του Συστήματος Απονομής Ποινικής Δικαιοσύνης (Σ.Α.Π.Δ.)

3.1 Φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου

Σύμφωνα με τη συστημική θεωρία και τον Κτιστάκη, οι κοινωνίες νοούνται ως κοινωνικά συστήματα.²⁰¹ Με άλλα λόγια, η κοινωνία αποτελείται από ένα σύνολο επιμέρους συστημάτων με ξεχωριστό το κάθε ένα αντικείμενο, ενώ η λειτουργία τους και ο συνδυασμός αυτής της λειτουργίας συμβάλλει, ώστε να νοείται η κοινωνία ως ένα γενικότερο σύνολο, ως μια ολότητα. Μέρος των κοινωνικών αυτών συστημάτων αποτελεί και το Σ.Α.Π.Δ. Μέσω του εν λόγω συστήματος τίθενται σε εφαρμογή και εκτελούνται οι εκάστοτε κανόνες δικαίου που ισχύουν σε μια κοινωνία, ώστε να αποδοθεί δικαιοσύνη για τις ποινικά κολάσιμες πράξεις και να επανέλθει η ισορροπία στην καθημερινή ζωή των πολιτών. Το Σ.Α.Π.Δ. απαρτίζεται από επιμέρους συστήματα-όργανα, όπως είναι η αστυνομία, τα δικαστήρια και τα σωφρονιστικά καταστήματα.

Στο *Παραθύρακι του Ιούδα* παρουσιάζεται η δικαστική λειτουργία και πρακτική στην Αγγλία του 1936, καθώς και η συμβολή των συνηγόρων, των ενόρκων και των μαρτύρων στην εξέλιξη της δίκης. Επίσης, φαίνεται και ο ρόλος των αστυνομικών αρχών στη διαλεύκανση της υπόθεσης μέσω των καταθέσεων των αστυνομικών οργάνων και των αστυνομικών ερευνών. Επίσης, χωρίς να γίνεται άμεση αναφορά, στο έργο πλανάται η έννοια της φυλακής. Αφενός ο νεαρός κατηγορούμενος, Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ, έχει προφυλακισθεί, ενώ δεν διστάζει να ρισκάρει τον πολυετή εγκλεισμό του με την «ομολογία» του για το διαπραχθέν έγκλημα φωνάζοντας «Εγώ τον σκότωσα· το παραδέχομαι» και «Ομολογώ το έγκλημά μου, σας λέω!». ²⁰² Ο τίτλος του μυθιστορήματος, εξάλλου, στην αργκό των φυλακισμένων σημαίνει το παράθυρο στην πόρτα του κελιού, από όπου ο φρουρός μπορεί να παρακολουθεί αθέατος τους κρατούμενους.

²⁰¹ Κτιστάκης, Γ. (2011). *Η Απονομή της Ποινικής Δικαιοσύνης*. Αθήνα: Πόλις.

²⁰² Καρ, Τ. Ν., (2015), σ. 141.

3.1.1 Η αστυνομία και τα είδη πρόληψης

Η αστυνομία αποτελεί ένα τμήμα των φορέων άσκησης του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Ως έννοια η αστυνομία έχει τις ρίζες της στην αρχαία ελληνική σκέψη.²⁰³ Τόσο στο αθηναϊκό όσο και στο σπαρτιατικό δίκαιο τα αστυνομικά καθήκοντα εκτελούνταν από τους κατά τόπους άρχοντες, όπως οι Αγορανόμοι, οι Σιτοφύλακες, οι Επιμελητές Υδάτων κλπ.²⁰⁴ Το κύριο μέλημα της αστυνόμευσης στην αρχαία Ελλάδα ήταν η ευκοσμία, η τήρηση των κανόνων υγιεινής, η προστασία των ηθών, η αγορανομική επιτήρηση, καθώς και η πρόληψη των δημοσίων δυστυχημάτων, ενώ η εποπτεία όλων των αστυνομικών αρχών ανήκε στον Άρειο Πάγο, το ανώτατο αθηναϊκό δικαστήριο.²⁰⁵ Βασισμένος στην αρχαία ελληνική λέξη «Πολιτεία», ο όρος «Αστυνομία» όπως και η έννοια της αστυνόμευσης παρελήφθησαν αργότερα από τους Ρωμαίους ως «Politia» και εν συνεχεία από τη Γαλλία ως «Police». Από τη Γαλλία η έννοια της αστυνόμευσης υιοθετήθηκε και εφαρμόστηκε στην Αγγλία επίσης ως «Police» και ακολούθως στη Γερμανία ως «Polizei» και στην Ιταλία ως «Polizia».²⁰⁶

Κατά το πρώτο τέταρτο του 19^{ου} αι. και συγκεκριμένα το 1829 ιδρύθηκε στο Λονδίνο η πρώτη σύγχρονη αστυνομία από τον Sir Robert Peel.²⁰⁷ Την περίοδο εκείνη καθορίστηκαν μεταξύ άλλων το ωράριο εργασίας, η αμοιβή του αστυνομικού προσωπικού, η στολή, καθώς και οι αρμοδιότητες των αστυνομικών σε τοπικό επίπεδο.²⁰⁸ Αρχικά φαίνεται να υπήρχε ένας τύπος άγραφης συμφωνίας μεταξύ των αστυνομικών και των κακοποιών της εποχής για την αποφυγή της χρήσης ένοπλης βίας, ωστόσο κάτι τέτοιο φαίνεται να μην ισχύει, καθώς το 1884 και μετά τη δολοφονία δύο αστυνομικών, όσοι επιθυμούσαν, μπορούσαν να οπλοφορούν.²⁰⁹ Το 1936, τη χρονιά που διαδραματίζεται το έργο *Το παραθυράκι του Ιούδα*, φαίνεται πως η πρακτική της οπλοφορίας του αστυνομικού προσωπικού εγκαταλείφθηκε, για να επανέλθει εκ νέου τον Δεκέμβριο του 1966 με την ίδρυση της αποκαλούμενης

---

²⁰³ Tsolakidou, S. *The Police in Ancient Greece*. (2013, Μάιος 30). Ανάκτηση Ιούλιος 31, 2018, από: <https://greece.greekreporter.com>: <https://greece.greekreporter.com/2013/05/30/the-police-in-ancient-greece/>

²⁰⁴ Tsolakidou, S. (2013), ό. π.

²⁰⁵ Tsolakidou, S. (2013), ό. π.

²⁰⁶ Tsolakidou, S. (2013), ό. π.

²⁰⁷ Λαμπροπούλου, Έ. (1994). *Κοινωνικός Έλεγχος του Εγκλήματος*. Αθήνα: Παπαζήση.

²⁰⁸ Λαμπροπούλου, Έ. (1994), ό. π.

²⁰⁹ Κοσμίδης, Μ. (2016, Αύγουστος 05). *Από τους Bobbies στους... Robocops*. Ανάκτηση Ιούλιος 31, 2018, από <https://www.cnn.gr>

Ένοπλης Δύναμης.²¹⁰

Έργο και αποστολή της αστυνομίας ήταν και εξακολουθεί να είναι μεταξύ άλλων η προστασία και εξασφάλιση των εννόμων αγαθών της ασφαλείας και της τάξης.²¹¹ Για τη διατήρηση και την εξασφάλιση των προαναφερθέντων αγαθών οι ενέργειες της αστυνομίας διακρίνονται σε προληπτικού και κατασταλτικού χαρακτήρα.²¹² Κατ' αυτόν τον τρόπο, η αστυνομία στο πλαίσιο των προληπτικών ενεργειών της ως προς τη διαφύλαξη και την εξασφάλιση τόσο της δημόσιας ειρήνης όσο της ευταξίας και της ομαλής κοινωνικής διαβίωσης και συμβίωσης των πολιτών ενεργεί σωματικές έρευνες προσώπων και έρευνες χώρων (δημόσιοι χώροι, μεταφορικά μέσα κλπ), επιτηρεί τα δημόσια κέντρα και εφαρμόζει τη νομοθεσία περί παράνομης κατοχής ή/και χρήσης όπλων και ψυχοτρόπων ουσιών.²¹³ Επιπρόσθετα, η κατασταλτική λειτουργία της αστυνομίας εφαρμόζεται σε περιπτώσεις, όπου η οποιαδήποτε εγκληματική πράξη έχει ήδη διαπραχθεί.²¹⁴ Στο πλαίσιο των κατασταλτικών ενεργειών της η αστυνομία έχει ως αποστολή τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων και πειστηρίων που θα συμβάλλουν στη διαλεύκανση και επιβεβαίωση του διαπραχθέντος εγκλήματος, την αναζήτηση καθώς και τη σύλληψη του δράστη ή των δραστών και την παράδοσή τους στην αρμόδια δικαστική αρχή, η οποία και θα αποφανθεί σχετικά με την αθωότητα ή την ενοχή τους.²¹⁵

Η λειτουργία της πρόληψης, ωστόσο, δεν έχει μόνο αστυνομική εφαρμογή. Σύμφωνα με τον Φαρσεδάκη, ως πρόληψη του εγκλήματος νοείται το σύνολο τόσο των στρατηγικών όσο και των μέτρων και των προγραμμάτων που λαμβάνονται και εφαρμόζονται, ώστε να παρεμποδιστεί και να αποφευχθεί η διάπραξη εγκληματικών ενεργειών.²¹⁶ Ο Φαρσεδάκης προχωρά στη διάκριση της πρόληψης σε ποινική και εγκληματολογική.²¹⁷

Η ποινική πρόληψη κατά τον ίδιο διακρίνεται σε γενική και ειδική.²¹⁸ Η γενική πρόληψη χρησιμοποιώντας τον ποινικό νόμο επιτυγχάνεται με την αποφυγή διάπραξης εγκληματικών ενεργειών είτε λόγω του φόβου της ποινής που προβλέπει ο

---

²¹⁰ Ο. π.

²¹¹ Βιδάλη, Σ. (2012). *ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ - Έλεγχος του Εγκλήματος και Ανθρώπινα Δικαιώματα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

²¹² Ο. π.

²¹³ Ο. π.

²¹⁴ Ο. π.

²¹⁵ Ο. π.

²¹⁶ Φαρσεδάκης, Ι. (2016, Ιανουάριος 25). *Η πρόληψη του εγκλήματος ως μέσον αντεγκληματικής πολιτικής*. Ανάκτηση Ιούλιος 31, 2018, από crime-in-crisis.com

²¹⁷ Ο. π.

²¹⁸ Φαρσεδάκης, Ι. (2016).

νόμος, είτε λόγω της συμμόρφωσης με τις νομικές διατάξεις, ως αποτέλεσμα μιας, κατά κάποιον τρόπο, παιδαγωγικής επιρροής που ασκεί η νομοθεσία στους πολίτες.²¹⁹ Σύμφωνα με τη Λαμπροπούλου, το μέσο του εκφοβισμού ως μορφή γενικής πρόληψης είχε ήδη διατυπωθεί κατά τον 18^ο αι. από τους Cesare Beccaria (1738-1794) και Jeremy Bentham (1748-1832).²²⁰ Στη μορφή της γενικής πρόληψης που βασίζεται στον εκφοβισμό σκοπός της ποινής είναι να επηρεαστεί όχι μόνο ο εν δυνάμει δράστης, αλλά και το κοινωνικό σύνολο εν γένει.²²¹

Σύμφωνα με τη Λαμπροπούλου, η ποινική νομοθεσία λειτουργεί εκφοβιστικά όταν συντρέχουν τρεις προϋποθέσεις, δηλαδή η γνώση του κανόνα δικαίου, η παρακίνηση προς μια σύννομη συμπεριφορά και η αναμονή αρνητικών συνεπειών.²²² Ως προς τη γνώση του κανόνα δικαίου, υποστηρίζεται πως η πληροφόρηση τόσο για την ύπαρξη όσο και για το περιεχόμενο ενός κανόνα αποτελεί προϋπόθεση για την τήρησή του, η οποία ιδίως στη σύγχρονη εποχή προέρχεται κυρίως από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Με τον τρόπο αυτό γίνεται ευρέως γνωστή όχι μόνο η διάπραξη μιας εγκληματικής πράξης, αλλά και η μετέπειτα επιβολή ποινής στο δράστη, ώστε να δημιουργείται το αίσθημα εκφοβισμού στους πολίτες για μελλοντική τέλεση ποινικά κολάσιμης πράξης.²²³ Ωστόσο, η απειλή της ποινής για τη διάπραξη μιας παράνομης πράξης φαίνεται να μην επιδρά εκφοβιστικά απέναντι στο σύνολο των πολιτών. Σύμφωνα με τη Λαμπροπούλου, υπάρχει ένα ποσοστό πολιτών που θεωρεί, ότι η συμπεριφορά του στο πλαίσιο αρμονικής κοινωνικής συμβίωσης οφείλει να είναι ορθή και σύμφωνη με τις διατάξεις του νόμου.²²⁴ Κατ' αυτό τον τρόπο, η συμπεριφορά θεωρείται άξια επιδοκίμασias και για τον λόγο αυτό η «*επιδοκίμασία του κανόνα*» είναι μια έννοια που συνδέεται άμεσα με την παρακίνηση προς μια νόμιμη συμπεριφορά.²²⁵ Επίσης, θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ότι η αναμονή των αρνητικών συνεπειών της ποινής λειτουργεί προληπτικά ως προς τη διάπραξη εγκληματικής πράξης. Η αναμονή αυτή σχετίζεται άμεσα με το είδος και τη βαρύτητα των ποινών. Έχει παρατηρηθεί, ότι η αυξανόμενη αυστηρότητα των ποινών επιδρά περιοριστικά ως προς την τέλεση εγκληματικών ενεργειών, χωρίς ωστόσο κάτι τέτοιο

---

²¹⁹ Ο. π.

²²⁰ Λαμπροπούλου, Έ. (2012). *Κοινωνιολογία του Ποινικού Δικαίου και των Θεσμών της Ποινικής Δικαιοσύνης*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.

²²¹ Στο ίδιο, σ. 185.

²²² Στο ίδιο, σ. 185

²²³ Στο ίδιο, σ. 186

²²⁴ Στο ίδιο, σ. 187

²²⁵ Στο ίδιο, σ. 187

να είναι απόλυτο.²²⁶ Αντιθέτως, έχει παρατηρηθεί ότι δραστικότερος παράγοντας για την αποφυγή διάπραξης εγκληματικών ενεργειών είναι η βεβαιότητα της σύλληψης. Όπως επισημαίνει η Λαμπροπούλου, προϋπόθεση για να μπορέσει να λειτουργήσει ως αποτρεπτικός παράγων η βεβαιότητα της σύλληψης είναι η, κατά το δυνατό, πληρέστερη πληροφόρηση των πολιτών για την εγκληματικότητα, τους ποινικούς νόμους και το περιεχόμενό τους, αλλά και η δραστικότερη και αποτελεσματικότερη λειτουργία των φορέων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου.²²⁷

Σε αντίθεση με τα ανωτέρω, στο *Παραθυράκι του Ιούδα* η ποινική νομοθεσία δεν φαίνεται να λειτουργεί εκφοβιστικά ως προς την αποτροπή από το πέρασμα στην εγκληματική πράξη. Όπως προκύπτει από τη μελέτη του εν λόγω μυθιστορήματος, η Αμίλια Τζόρνταν, βοηθός του θύματος επί δεκατέσσερα χρόνια, οδηγήθηκε στη διάπραξη της εγκληματικής πράξης, παρόλο που οι συνέπειες μιας τέτοιας πράξης ήταν όχι μόνο γνωστές, αλλά και αυξημένης βαρύτητας-αυστηρότητας. Ενδεχομένως, η αποφυγή των συνεπειών που ακολουθούν τη διάπραξη ενός εγκλήματος, εν προκειμένω της ανθρωποκτονίας εκ προθέσεως, αλλά και η μετάνοια και οι τύψεις να ήταν και ο λόγος που η Αμίλια Τζόρνταν έθεσε τέλος στη ζωή της.²²⁸

Στο σημείο αυτό θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ότι η Αμίλια Τζόρνταν ξεπέρασε τις τέσσερις προϋποθέσεις για το πέρασμα στην εγκληματική πράξη, όπως ετέθησαν από τον Μανουντιέρ. Φαίνεται πως η Αμίλια Τζόρνταν περνάει στην εγκληματική πράξη χωρίς να εμποδίζεται από την ηθική αποδοκιμασία της πράξης, χωρίς να εμποδίζεται από την πιθανή επιβολή ποινής εάν εντοπιστεί, αλλά επίσης και χωρίς να εμποδίζεται από τις δυσχέρειες υλοποίησης του σχεδίου, καθώς και από τη βλάβη που θα προκαλέσει στο θύμα, ξεπερνώντας την ηθική, την ποινική, την υλική και τη συγκινησιακή, αντιστοίχως, προϋπόθεση.²²⁹

Στον αντίποδα τίθεται η μορφή γενικής πρόληψης, που άρχισε να διαδίδεται κυρίως από τη δεκαετία του '80, όπου, σύμφωνα με το θεωρητικό της πλαίσιο, στόχος δεν είναι ο εκφοβισμός, αλλά η σταθεροποίηση του κανόνα και η ενίσχυση του αισθήματος πεποίθησης προς το δίκαιο.²³⁰ Κάτι τέτοιο σημαίνει και προϋποθέτει, σύμφωνα με τη Λαμπροπούλου, την αποδοχή του κανόνα από το κοινωνικό σύνολο,

---

²²⁶ Στο ίδιο, σ. 188

²²⁷ Λαμπροπούλου, Έ. (2012), ό. π.

²²⁸ «Η κουλουριασμένη... Αμίλια Τζόρνταν», Καρ, Τ. Ν., (2015), σ. 303 & «Θα μάθατε... εφημερίδες σήμερα», στο ίδιο, σ. 317.

²²⁹ Φαρσεδάκης, Ι. (1990). *Η εγκληματολογική σκέψη απ' την αρχαιότητα ως τις μέρες μας*, τ. Α'. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 201.

²³⁰ Λαμπροπούλου, Έ. (2012), σ. 194.

η εξασφάλιση της οποίας επιτυγχάνεται μέσω της διαβεβαίωσης των πολιτών ότι ισχύουν οι κανόνες που επιδοκιμάζουν και με τους οποίους οι πολίτες συμμορφώνονται, αλλά και ότι υπάρχει ένα αντίβαρο «για εκείνες τις περιπτώσεις που η κοινωνικά αποδοκιμαζόμενη συμπεριφορά δεν απορρίπτεται αυτομάτως από άτομα, κατά τα άλλα κοινωνικά προσαρμοσμένα, αλλά προκύπτει μετά από μια προσεκτική εξέταση του οφέλους και του κόστους από τη διάπραξη της παράβασης».²³¹

Εν προκειμένω, στο *Παραθυράκι του Ιούδα* η εξέταση του οφέλους και του κόστους από τη διάπραξη της παράβασης έγκειται στο ότι υπερίσχυσε αρχικά το όφελος στην περίπτωση της Αμίλια Τζόρνταν. Ειδικότερα, η επί δεκατέσσερα χρόνια βοηθός του θύματος δεν διστάζει να προχωρήσει στη διάπραξη της εγκληματικής πράξης, προκειμένου να εξασφαλίσει το χρηματικό ποσό, που αρχικά της άφηνε στη διαθήκη του ο Έιβορι Χιουμ. Παραβλέποντας το κόστος από τη διάπραξη της παράβασης αρχικά, η Αμίλια Τζόρνταν επιλέγει την οδό της παρανομίας. Επιπλέον, στο πλαίσιο της ενίσχυσης του αισθήματος πεποίθησης προς το δίκαιο και της σταθεροποίησης του κανόνα, θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ότι η σύλληψη του φερόμενου ως κατηγορουμένου, η παραπομπή του ενώπιον του δικαστηρίου και η διεξαγωγή μιας δίκαιης δίκης συμβάλλουν στην ενίσχυση του ανωτέρω αισθήματος. Παράλληλα, μέσα από τη δικαστική διαδικασία που περιγράφεται στο εν λόγω μυθιστόρημα, φαίνεται ότι οι κανόνες και οι ποινές που προβλέπονται για την παράβασή τους ισχύουν και εφαρμόζονται για όλους. Παρόλο που το θεωρητικό πλαίσιο της θετικής γενικής πρόληψης είναι μεταγενέστερο από την εποχή όπου διαδραματίζεται η υπόθεση του εν λόγω μυθιστορήματος, ωστόσο θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι βρίσκει εφαρμογή μέσω της διεξαγωγής μιας δίκαιης δίκης, που θα οδηγούσε είτε στην καταδίκη είτε, εν προκειμένω, στην αθώωση του κατηγορουμένου.

Το είδος της ειδικής πρόληψης, κατά τον Φαρσεδάκη, απευθύνεται σε όσους έχουν ήδη παραβεί το νόμο.²³² Η επιβολή και εκτέλεση της ποινής έχει ως αποτέλεσμα την αποφυγή υποτροπής του δράστη είτε μέσω της βελτίωσής του είτε μέσω της εξουδετέρωσής του.²³³ Όπως επισημαίνει και η Λαμπροπούλου, στόχος της ειδικής πρόληψης μέσω της επιβολής ποινής είναι η βελτίωση και αποκατάσταση της βλάβης που προκλήθηκε, η μετέπειτα σύννομη συμπεριφορά του δράστη, ενώ η

---

²³¹ Στο ίδιο, σ. 194.

²³² Φαρσεδάκης, Ι. (2016).

²³³ Ο. π.

προστασία του κοινωνικού συνόλου επιτυγχάνεται μέσω της «εξουδετέρωσης» του δράστη.²³⁴ Στόχος της «εξουδετέρωσης», ή αλλιώς αχρήστευσης του δράστη, είναι η προστασία της κοινωνίας μέσω είτε του εγκλεισμού του σε κατάσταση κράτησης με την επιβολή στερητικής της ελευθερίας ποινής, είτε παλαιότερα²³⁵ με την επιβολή της θανατικής ποινής.²³⁶ Η προστασία της κοινωνίας μέσω της επιβολής της στερητικής της ελευθερίας ποινής στον δράστη κάποιου εγκλήματος είναι τακτική που εφαρμόζεται εκτενέστερα τα τελευταία χρόνια τόσο σε ΗΠΑ όσο και στην Ευρώπη και τις αγγλοσαξονικές χώρες.²³⁷ Υποστηρίζεται ότι μέσω της στέρησης της ελευθερίας του, ο δράστης θα συμμορφωθεί στις νομικές διατάξεις και θα αποφύγει τη διάπραξη μελλοντικών εγκληματικών ενεργειών, ενώ η επανένταξή του στην κοινωνία θα είναι ομαλότερη μέσω της παρακολούθησης και συμμετοχής σε αντίστοιχα προγράμματα βελτίωσης και επανένταξης.²³⁸ Τα προγράμματα βελτίωσης των παραβατών συνδέονται άμεσα με το αναμορφωτικό ιδεώδες, που εφαρμόστηκε κυρίως μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '70.²³⁹

Όπως προαναφέρθηκε, η πρόληψη διακρίνεται κατά τον Φαρσεδάκη σε ποινική και εγκληματολογική.²⁴⁰ Η εγκληματολογική πρόληψη, σύμφωνα με τον ίδιο, διακρίνεται σε «περιστασιακή» και «κοινωνική». Στην περίπτωση της «περιστασιακής» πρόληψης στόχος είναι η δημιουργία εμποδίων, ώστε να αποτραπούν οι επίδοξοι εγκληματίες από το πέρασμα στην εγκληματική πράξη. Επιπρόσθετα, μέσω της «κοινωνικής» πρόληψης λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα, ώστε να καταπολεμηθούν οι παράγοντες που θεωρούνται εγκληματογόνοι και που ενισχύουν τη ροπή προς τη διάπραξη της εγκληματικής πράξης.²⁴¹

Η πρόληψη, επίσης, κατά τη Σπινέλλη, διακρίνεται και στη «στοχευμένη πληθυσμιακά»²⁴², η οποία χαρακτηρίζεται ως πρωτογενής, δευτερογενής και

---

²³⁴ Λαμπροπούλου, Έ. (2012).

²³⁵ Η θανατική ποινή παρ' όλο που έχει καταργηθεί, ωστόσο εξακολουθεί να ισχύει σε 53 κράτη, μεταξύ των οποίων το Αφγανιστάν, η Αίγυπτος, η Ινδία κ. ά. Smith, O. *Mapped: The 53 places that still have the death penalty - including Japan*. (2018, Ιούλιος 06). Ανάκτηση Ιούλιος 31, 2018, από <https://www.telegraph.co.uk>

²³⁶ Λαμπροπούλου, Έ. (2012).

²³⁷ Στο ίδιο, σ. 197.

²³⁸ Λαμπροπούλου, Έ. (2012).

²³⁹ Στο ίδιο, σ. 199.

²⁴⁰ Φαρσεδάκης, Ι. (2016).

²⁴¹ Ο. π.

²⁴² Σπινέλλη, Κ. (2011). Η πρόληψη της εγκληματικότητας στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες. Φραγμός ή προστασία των ατομικών δικαιωμάτων;. Στο Α. Χαλκιά (Επιμ.), *Η σύγχρονη εγκληματικότητα, η αντιμετώπισή της και η Επιστήμη της Εγκληματολογίας. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Ιάκωβο Φαρσεδάκη*. (Τόμος II, σσ. 1609-1625), Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

τριτογενής.²⁴³ Όπως στην ιατρική έτσι και στην Εγκληματολογία η πρόληψη κατηγοριοποιείται, αρχικά, σε πρωτογενή όπου τα ληφθέντα μέτρα πρόληψης εφαρμόζονται στο σύνολο του πληθυσμού.²⁴⁴ Μέσω της κοινωνικής, οικονομικής και εκπαιδευτικής πολιτικής, ο στόχος της πρωτογενούς πρόληψης είναι η αποδυνάμωση και η καταπολέμηση των παραγόντων που συμβάλλουν στη δημιουργία μη ομαλών και προβληματικών καταστάσεων.²⁴⁵ Στο πλαίσιο της πρωτογενούς πρόληψης της εγκληματικότητας η αντιμετώπιση των εκάστοτε συγκρούσεων και των προβλημάτων που προκύπτουν, επιτυγχάνεται μέσω της κοινωνικοποίησης και της διαπαιδαγώγησης των πολιτών.²⁴⁶ Στη δευτερογενή πρόληψη στόχος είναι οι ομάδες υψηλού κινδύνου.²⁴⁷ Στην περίπτωση αυτή τα μέτρα λαμβάνονται προκειμένου να αντιμετωπιστούν προβληματικές καταστάσεις που έχουν ήδη εκδηλωθεί, ώστε να αποφευχθεί η μετατροπή τους σε μόνιμες.²⁴⁸ Τέλος, τριτογενής καλείται η πρόληψη, όπου λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι πιθανότητες υποτροπής.²⁴⁹ Στην περίπτωση της τριτογενούς, όπως και της δευτερογενούς, πρόληψης τα μέτρα που λαμβάνονται στοχεύουν στη βελτίωση και στην ενσωμάτωση του παραβάτη.²⁵⁰ Στο πλαίσιο της επίσημης κοινωνικής αντίδρασης στο έγκλημα, στην τριτογενή πρόληψη περικλείεται η συνολική αντίδραση της πολιτείας, δηλαδή από τις διαδικασίες της δίκης, μέχρι την επιβολή τιμωρίας, την αποκατάσταση της βλάβης που προκλήθηκε, καθώς και τη μεταχείριση του δράστη έως την ομαλή επανένταξή του στην κοινωνία.²⁵¹

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ότι στο *Παραθυράκι του Ιούδα* διαφαίνεται η αντίδραση της πολιτείας, ήτοι του επίσημου κοινωνικού ελέγχου, απέναντι στο έγκλημα. Αφενός η σύλληψη του νεαρού κατηγορουμένου, η παραπομπή του ενώπιον της δικαιοσύνης, αλλά και η αθώωσή του εν τέλει στο πλαίσιο της διεξαγωγής δίκαιης δίκης και, αφετέρου, η τιμωρία του λοχαγού Άνσγουελ για ψευδορκία, όπως αναφέρεται στο εν λόγω μυθιστόρημα,²⁵² θα μπορούσαν να ενταχθούν στο ανωτέρω πλαίσιο της συνολικής αντίδρασης της πολιτείας απέναντι στο έγκλημα και την

---

²⁴³ Σπινέλλη, Κ. (2008, Απρίλιος 09). *Πρόληψη της εγκληματικότητας στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες: φραγμός ή προστασία;*. Ανάκτηση Ιούλιος 31, 2018, από www.kostasbeys.gr

²⁴⁴ Ο. π.

²⁴⁵ Λαμπροπούλου, Έ. (1994). *Κοινωνικός Έλεγχος του Εγκλήματος*. Αθήνα: Παπαζήση.

²⁴⁶ Στο ίδιο, σ. 79.

²⁴⁷ Σπινέλλη, Κ. (2008).

²⁴⁸ Λαμπροπούλου, Έ. (1994).

²⁴⁹ Σπινέλλη, Κ. (2008).

²⁵⁰ Λαμπροπούλου, Έ. (1994), ό. π.

²⁵¹ Λαμπροπούλου, Έ. (1994), ό. π.

²⁵² «Ο φίλτατος λοχαγός... στον φόνο», Καρ, Τ. Ν., (2015), σ. 325.

παράνομη συμπεριφορά.

3.1.2 Τα δικαστήρια: η αρχή της ηθικής απόδειξης και το τεκμήριο αθωότητας

Το περί δικαίου αίσθημα και η απονομή δικαιοσύνης είχαν αναπτυχθεί κατά την αρχαιότητα. Στην αρχαία Αθήνα οι δικαστικές υποθέσεις που αφορούσαν εγκλήματα όπως η ανθρωποκτονία εκ προθέσεως, η σωματική βλάβη, ο εμπρησμός και η καταστροφή των ιερών ελαιόδεντρων δικάζονταν από το ανώτατο δικαστήριο της εποχής, τον Άρειο Πάγο.²⁵³ Επιπρόσθετα, εκτός από τον Άρειο Πάγο, αρμόδια δικαστήρια για την εκδίκαση εγκλημάτων που έχρηζαν ιδιαίτερης νομικής αντιμετώπισης ήταν, επίσης, το Παλλάδιον, το Δελφίνιον, το Πρυτανείον και το δικαστήριο της Φρεαττύδος.²⁵⁴ Όλα τα ανωτέρω δικαστήρια λόγω της αρμοδιότητάς τους να εκδικάζουν υποθέσεις ανθρωποκτονιών και άλλων σοβαρών εγκλημάτων, αποκαλούνταν και «φονικά» δικαστήρια.²⁵⁵ Επίσης, στην αρχαία Αθήνα δικαστικές υποθέσεις εκδίκασε και η Ηλιαία, η οποία συνιστούσε ένα σώμα 6.000 δικαστών.²⁵⁶ Στην περίπτωση που κάποιος διάδικος ήταν δυσαρεστημένος από την απόφαση του άρχοντα, είχε το δικαίωμα να την εφεσιβάλλει στην Ηλιαία, όπου η υπόθεση εκδικαζόταν εκ νέου.²⁵⁷ Η απόφαση της Ηλιαίας υπερίσχυε αυτής του άρχοντα, ενώ είχε τη δυνατότητα να επικυρώσει ή να απορρίψει τη βαρύτερη επιβληθείσα ποινή.²⁵⁸

Στην αρχαία Σπάρτη ανώτατη δικαστική αρχή αποτελούσε η Γερουσία, που το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της περιελάμβανε και την εκδίκαση ποινικών υποθέσεων, ενώ είχε τη δυνατότητα επιβολής της θανατικής ποινής ή στέρησης πολιτικών δικαιωμάτων.²⁵⁹ Παράλληλα με τη Γερουσία, οι Έφοροι στην αρχαία Σπάρτη ήταν ένα σώμα που εκλέγονταν από την Απέλλα, ενώ στις αρμοδιότητές του ήταν, μεταξύ άλλων, και η εφαρμογή των αποφάσεων του ανωτέρω δικαστηρίου.²⁶⁰ Είχαν υπό τη στενή τους εποπτεία τους περίοικους και τους είλωτες, ενώ σε περιπτώσεις εκδίκασης υποθέσεων είχαν τη δυνατότητα επιβολής της θανατικής ποινής.²⁶¹ Αρμοδιότητες δικαστικής φύσεως είχε στην αρχαία Σπάρτη και η Απέλλα, η συνέλευση δηλαδή

²⁵³ MacDowell, D. M. (2015). *Το Δίκαιο στην Αθήνα των Κλασικών Χρόνων*. Αθήνα: Δημ. Ν. Παπαδήμα.

²⁵⁴ Μαγνήσαλη, Σ. Α. (2008). *Η απονομή της δικαιοσύνης στην αρχαία Αθήνα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

²⁵⁵ Στο ίδιο, σ. 77.

²⁵⁶ Μαγνήσαλη, Σ. Α. (2008), ό. π.

²⁵⁷ MacDowell, D. M. (2015).

²⁵⁸ Στο ίδιο, σ. 48.

²⁵⁹ Κρασανάκης, Α. Γ. (2007). *Σπάρτη - Λακεδαιμονίων Πολιτεία*. Αθήνα: "Η ΑΘΗΝΑ"

²⁶⁰ Ό. π.

²⁶¹ MacDowell, D. M. (2005). *Σπαρτιατικό Δίκαιο*. Αθήνα: Παπαδήμα.

όλων των ελεύθερων αρρένων Σπαρτιατών που είχαν πολιτικά δικαιώματα.²⁶² Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, η Απέλλα μπορούσε να αποδεχθεί ή να απορρίψει τα ψηφίσματα της Γερουσίας και των Εφόρων, ενώ ενέκρινε σημαντικές αποφάσεις, όπως η κήρυξη πολέμου, η απελευθέρωση ειλώτων κλπ.²⁶³

Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, παρ' όλο που το αίσθημα περί δικαίου και απονομής της ποινικής δικαιοσύνης διατηρείται, έχει διέλθει από πληθώρα μεταβολών τόσο σε επίπεδο περιεχομένου όσο και οργάνωσης των εκάστοτε δικαστηρίων. Το *Παραθυράκι του Ιούδα* πραγματεύεται την εκδίκαση υπόθεσης ανθρωποκτονίας εκ προθέσεως στην Αγγλία του 1936. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει τόσο η δομή όσο και η οργάνωση των δικαστηρίων του Ηνωμένου Βασιλείου.

Η διοίκηση πολλών από τα δικαστήρια της Αγγλίας και της Ουαλίας υπάγεται στη Δικαστική Υπηρεσία (Her Majesty's Courts and Tribunals Service-HMCTS), που αποτελεί υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης αρμόδια για το δικαστικό σύστημα σε Αγγλία και Ουαλία.²⁶⁴ Οι ποινικές υποθέσεις στα δικαστήρια Αγγλίας και Ουαλίας εκδικάζονται από τα magistrate's courts, το Crown Court, τα δευτεροβάθμια τμήματα του High Court και το ποινικό τμήμα του Court of Appeal, ενώ οι αστικές υποθέσεις από τα Country Courts, το High Court και το αστικό τμήμα του Court of Appeal.²⁶⁵ Πιο αναλυτικά, το Court of Appeal είναι το Εφετείο το οποίο αποτελείται από το ποινικό και αστικό τμήμα και συνήθως συνεδριάζει στο Λονδίνο.²⁶⁶ Το ποινικό τμήμα του εφετείου, του οποίου ο προεδρεύων αποκαλείται Lord Chief Justice, εκδικάζει εφέσεις κατά καταδικαστικών αποφάσεων, ενώ έχει τη δυνατότητα να επικυρώσει ή να απορρίψει την καταδίκη, αλλά και να καταστήσει αυστηρότερη μια ποινή την οποία κρίνει επιεική.²⁶⁷ Στο αστικό τμήμα του εφετείου ο προεδρεύων αποκαλείται Master of the Rolls και εκδικάζει υποθέσεις αστικής φύσεως κατά αποφάσεων του High Court και των Country Courts. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του το αστικό τμήμα του εφετείου μπορεί να επιβάλει κάθε μέτρο που θα έπρεπε να έχει επιβληθεί

---

²⁶² Κρασανάκης, Α. Γ. (2007).

²⁶³ Κρασανάκης, Α. Γ. (2007), ό. π.

²⁶⁴ Από την ηλεκτρονική σελίδα της Ευρωπαϊκής Δικτυακής Πύλης για τη Δικαιοσύνη. *Οργάνωση της δικαιοσύνης – συστήματα απονομής δικαιοσύνης*. (2016, Δεκέμβριος 12). Ανάκτηση Αύγουστος 01, 2018, από <https://e-justice.europa.eu>

²⁶⁵ Ο. π.

²⁶⁶ Από την ηλεκτρονική σελίδα της Ευρωπαϊκής Δικτυακής Πύλης για τη Δικαιοσύνη. *Τακτικά δικαστήρια – Εισαγωγή (Αγγλία και Ουαλία)*. (2017, Ιούνιος 12). Ανάκτηση Αύγουστος 01, 2018, από <https://e-justice.europa.eu>

²⁶⁷ Ο. π.

από τους δικαστές του κατώτερου δικαστηρίου, ενώ μπορεί επίσης να διατάξει και την εκ νέου εκδίκαση της υπόθεσης.²⁶⁸

Το Administrative Court είναι το Διοικητικό Δικαστήριο, που περιλαμβάνει τη δικαιοδοσία διοικητικού δικαίου της Αγγλίας και Ουαλίας, αλλά και τη δικαιοδοσία της εποπτείας των κατώτερων δικαστηρίων. Πρόκειται ουσιαστικά για τη διαδικασία του δικαστικού ελέγχου, μέσω του οποίου επιχειρείται η διασφάλιση της νόμιμης λήψης αποφάσεων από τα αρμόδια δικαστικά όργανα ή πρόσωπα.²⁶⁹

Το High Court εκδικάζει υποθέσεις σε διάφορα μέρη της Αγγλίας και της Ουαλίας παρ' όλο που εδρεύει στο Λονδίνο. Εκδικάζει κάθε αστική αγωγή και χωρίζεται σε τρία τμήματα, το τμήμα Queen's Bench που είναι το μεγαλύτερο και ασχολείται με ένα ευρύ φάσμα αστικών υποθέσεων, το τμήμα Chancery που ασχολείται κατά κύριο λόγο με ιδιοκτησιακά θέματα και το τμήμα οικογενειακών υποθέσεων που ασχολείται με υποθέσεις διαζυγίου, επιμέλειας τέκνων κλπ.²⁷⁰

Οι πιο απλές υποθέσεις αστικής φύσεως εκδικάζονται από τα αποκαλούμενα Country Courts, όπως υποθέσεις εξόφλησης οφειλών κλπ. Τα Country Courts, επίσης, ασχολούνται και με την εκδίκαση οικογενειακών υποθέσεων, όπως υποθέσεις διαζυγίου, διαμονής τέκνων κλπ. Οι αντίστοιχες υποθέσεις που παρουσιάζουν πολυπλοκότητα ανατίθενται στο High Court.²⁷¹

Οι σοβαρές ποινικές υποθέσεις στην Αγγλία και την Ουαλία εκδικάζονται από το εθνικό δικαστήριο, το Crown Court. Οι υποθέσεις αυτές εκδικάζονται από έναν δικαστή και 12 ενόρκους πολίτες, ενώ η παραπομπή των υποθέσεων στο Crown Court γίνεται από τα Magistrate's Courts.²⁷² Αντιστοίχως, στο *Παραθυράκι του Ιούδα* η ποινική υπόθεση που εκδικάζεται αφορά στην ανθρωποκτονία εκ προθέσεως. Για τον λόγο αυτό η υπόθεση παραπέμπεται στο Κεντρικό Κακουργιοδικείο, ενώ ο δικαστής, πρόεδρος Ράνκιν, αποκαλείται «κόκκινος» δικαστής από το χρώμα της τηβέννου του, που δηλώνει ότι δικάζει ποινική υπόθεση.

Τα Magistrate's Courts ασχολούνται επίσης με την εκδίκαση ποινικών υποθέσεων, ωστόσο τα σοβαρότερα αδικήματα παραπέμπονται στο Crown Court. Η εκδίκαση των περισσότερων υποθέσεων στα Magistrate's Courts γίνεται από μη επαγγελματίες δικαστές, οι οποίοι δεν έχουν λάβει νομική εκπαίδευση και

---

²⁶⁸ Ο. π.

²⁶⁹ Ο. π.

²⁷⁰ Ο. π.

²⁷¹ Ο. π.

²⁷² Ο. π.

αποκαλούνται Justices of the Peace. Η σύνθεση της συνεδρίασης είναι τριμελής, ενώ οι δικαστές όταν πρόκειται για νομικά ζητήματα συμβουλευονται τους δικαστικούς υπαλλήλους, οι οποίοι έχουν λάβει νομική εκπαίδευση. Η εκδίκαση περισσότερο πολύπλοκων υποθέσεων γίνεται, ωστόσο, από επαγγελματίες δικαστές, οι οποίοι αποκαλούνται District Judges και είναι πλήρους απασχόλησης και τους Deputy District Judges, οι οποίοι είναι μερικής απασχόλησης.²⁷³

Μέσα από το έργο *Το Παραθυράκι του Ιούδα* ανακύπτουν θέματα που αφορούν στο ποινικό δίκαιο και την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης εν γένει. Όπως προκύπτει από το εν λόγω μυθιστόρημα και στο πλαίσιο της δικαστηριακής πρακτικής, κεντρικό ρόλο διαδραματίζει η δικονομική αρχή της ηθικής απόδειξης, καθώς και το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου.

Για τη δικονομική αρχή της ηθικής απόδειξης γίνεται λόγος στο άρθρο 177 ΚΠΔ, σύμφωνα με το οποίο «οι δικαστές δεν είναι υποχρεωμένοι να ακολουθούν νομικούς κανόνες αποδείξεων, πρέπει όμως να αποφασίζουν κατά την πεποίθησή τους, ακολουθώντας τη φωνή της συνείδησής τους και οδηγούμενοι από την απροσωπώλητη κρίση που προκύπτει από τις συζητήσεις και που αφορά στην αλήθεια των πραγματικών γεγονότων, την αξιοπιστία των μαρτύρων και την αξία των άλλων αποδείξεων». Η δεύτερη παράγραφος του εν λόγω άρθρου αναφέρει, επίσης, ότι «αποδεικτικά μέσα, που έχουν αποκτηθεί με αξιόποινες πράξεις ή μέσω αυτών, δεν λαμβάνονται υπόψη στην ποινική διαδικασία».

Ο ρόλος του δικαστή σχετικά με την αρχή της ηθικής απόδειξης κατά τη διαδικασία εκδίκασης επισημαίνεται στο εν λόγω μυθιστόρημα. Ο μυθιστορηματικός δικαστής, πρόεδρος Ράνκιν, διακρίνεται για την αντικειμενικότητα του χαρακτήρα του, ο οποίος παρουσιάζεται να μιλά βάσει της κοινής λογικής και να ενδιαφέρεται για την ουσία των πραγμάτων.²⁷⁴ Το μειονέκτημα του δικαστή στο παρόν λογοτεχνικό έργο, αλλά και στη σύγχρονη δικαστική πρακτική, όσον αφορά στην εκδίκαση υποθέσεων είναι ότι δεν έχει πρόσβαση στα πραγματικά περιστατικά, αλλά οδηγείται στη λήψη απόφασης, καταδικαστικής ή μη, βάσει των αποδεικτικών στοιχείων που του παρουσιάζονται.²⁷⁵ Η ουσία της ηθικής απόδειξης έγκειται στο ότι ο δικαστής καλείται να καταλήξει σε μια απόφαση μέσω μιας αλυσίδας επιχειρημάτων, η οποία οφείλει να συνδέει την απόφαση με το αποδεικτικό υλικό

²⁷³ Ο. π.

²⁷⁴ «Καταλάβαινες ξαφνικά... άρχων της διαδικασίας», Καρ, Τ. Ν. (2015), σ. 44.

²⁷⁵ Κώτσου, Κ. Ν. (2017, Ιούλιος 31). *Απόδειξη στην ποινική δίκη και DNA*. Ανάκτηση Αύγουστος 01, 2018, από www.efsyn.gr

κατά τρόπο ελέγξιμο και αποδείξιμο.²⁷⁶ Σύμφωνα με τον Παπαχρίστου, ο δικαστής καλείται να επιλύσει τα ζητήματα που προκύπτουν με κριτήρια βασισμένα στην ηθική.²⁷⁷ Ο δικαστής προσλαμβάνει διαφορετική διάσταση από εκείνη του απλού αναγνώστη του νόμου, με την έννοια ότι ερμηνεύει το δίκαιο βάσει των ηθικοπολιτικών αρχών που το διαπνέουν ως σύνολο.²⁷⁸ Αξίζει να σημειωθεί, ότι το δικαίωμα της απόδειξης στην ποινική δίκη είναι το δικαίωμα του διαδίκου να χρησιμοποιήσει κάθε αποδεικτικό στοιχείο μέσω του οποίου θα αποδειχθούν οι ισχυρισμοί του.²⁷⁹ Η βάση της έννοιας του δικαιώματος στην απόδειξη τοποθετείται στη γαλλική επιστημονική σκέψη, καθώς στη γαλλική θεωρία η ανάγκη για την ανακάλυψη της ουσιώδους αλήθειας, όπως επισημαίνει ο Κωνσταντινίδης, ήταν άμεσα συνδεδεμένη με το δικαίωμα των διαδίκων περί αποδείξεως.²⁸⁰

Σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 2 της ΕΣΔΑ, η αθωότητα του κατηγορουμένου τεκμαίρεται και δεν χρήζει αποδείξεως.²⁸¹ Παρ' όλα αυτά στο έργο που μελετάται, ο δικηγόρος υπεράσπισης του κατηγορουμένου μάχεται, ώστε να αποδειχθεί η αθωότητά του, ακόμα και εάν αυτό σήμαινε την απόδειξη μη προμελετημένου δόλου ή της παραφροσύνης του.²⁸² Σύμφωνα με την αντίληψη της εποχής, η ενοχή του κατηγορουμένου αντικατοπτριζόταν στις εκφράσεις του και στη γενικότερη συμπεριφορά του από τη στιγμή που θα καθόταν στο εδώλιο του κατηγορουμένου.²⁸³ Αντικειμενικός στόχος του δικαστηρίου ήταν η απόδειξη ενοχής ή αθωότητας του κατηγορουμένου και όχι, όπως επισημαίνεται στο έργο, της ηθικής του.²⁸⁴

Το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου αποτελεί πρωταρχική αρχή στην ποινική διαδικασία.²⁸⁵ Βάσει της αρχής αυτής ο κάθε κατηγορούμενος θεωρείται αθώος ενώπιον του δικαστηρίου έως ότου αποδειχθεί η ενοχή του. Ωστόσο, στη δικαστηριακή πρακτική έχει παρατηρηθεί η καταπάτηση του τεκμηρίου αθωότητας του κατηγορουμένου, όπως για παράδειγμα η αντιμετώπισή του ως ενόχου χωρίς να

---

²⁷⁶ Ο. π.

²⁷⁷ Παπαχρίστου, Θ. Κ. (1999). *Κοινωνιολογία του Δικαίου*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

²⁷⁸ Στο ίδιο, σ. 246.

²⁷⁹ Κωνσταντινίδης, Α. Ι. (2016). Το δικαίωμα αποδείξεως στην ποινική δίκη. Στο Μ. Γασπαρινάτου (Επιμ.), *Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης - Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη* (Τόμ. Α', σσ. 472-493). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

²⁸⁰ Ο. π.

²⁸¹ Κώτσογλου, Κ. Ν. (2017).

²⁸² «...ίσως το καλύτερο... προμελετημένο δόλο», Καρ, Τ. Ν. (2015), σ. 60.

²⁸³ «Το πρόβλημα είναι... στο εδώλιο», στο ίδιο, σ. 71.

²⁸⁴ «Σας υπενθυμίζω... εσφαλμένη εντύπωση», στο ίδιο, σ. 194.

²⁸⁵ Σαλπιστή, Ρ. *Το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου*. (n.d.). Ανάκτηση Αύγουστος 01, 2018, από thesllawyer.gr

έχει εκδοθεί η αντίστοιχη δικαστική απόφαση που θα τον κρίνει ως τέτοιο.²⁸⁶ Προς ενίσχυση του τεκμηρίου αθωότητας του κατηγορουμένου και την εξασφάλιση του δικαιώματος διεξαγωγής δίκαιης δίκης στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προχώρησαν στη θέσπιση νέας Οδηγίας (2016/343),²⁸⁷ ενώ αλλαγές έχουν γίνει και σε άρθρα του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.²⁸⁸ Βάσει των διατάξεων και των κανόνων ο κάθε κατηγορούμενος θεωρείται αθώος μέχρι να αποδειχθεί η ενοχή του από το δικαστήριο. Στο πλαίσιο αυτό το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου λειτουργεί προστατευτικά όχι μόνο για τον κατηγορούμενο, αλλά και για το ίδιο το ποινικό σύστημα εν γένει, καθώς με τον τρόπο αυτό αναδεικνύεται ο ανθρωπιστικός χαρακτήρας που το διαπνέει.²⁸⁹

3.1.3 Τα σωφρονιστικά καταστήματα

Στο *Παραθυράκι του Ιούδα* η σύνδεση της υπόθεσης με τη φυλακή δεν είναι άμεση. Αντιθέτως, εμμέσως η έννοια της φυλακής φαίνεται να πλανάται στο εν λόγω έργο. Όπως φαίνεται από τα λεγόμενα του συνηγόρου υπεράσπισης, σερ Χένρι Μεριβέλ, ο νεαρός κατηγορούμενος είχε προφυλακισθεί έως την ολοκλήρωση της δίκης. Σε ένα κρίσιμο σημείο της υπόθεσης ο σερ Χένρι Μεριβέλ φαίνεται να έχει βρεθεί σε τέλμα σχετικά με τη διαλεύκανση της υπόθεσης και την αποκάλυψη της αλήθειας. Πρόσωπο-κλειδί ήταν η Μαίρη Χιουμ, η οποία εκμυστηρεύτηκε στον Σερ Χένρι Μεριβέλ, ότι ο φίλος της, Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ δυσκολευόταν να αντέξει το «παραθυράκι του Ιούδα» στην πόρτα του κελιού του, σχόλιο που λειτούργησε επικουρικά στη διαλεύκανση της υπόθεσης.²⁹⁰ Στην έννοια της φυλακής παραπέμπει και ο τίτλος του μυθιστορήματος, καθώς «παραθυράκι του Ιούδα» στην αργκό των φυλακισμένων αποκαλείται το παράθυρο στην πόρτα του κελιού, από όπου ο φρουρός μπορεί να παρακολουθεί αθέατος τους κρατούμενους.

Επιπρόσθετα, στο εν λόγω μυθιστόρημα γίνεται λόγος για τη φυλακή του Νιουγκέιτ την ώρα που οι δύο αστυνομικοί αποχωρούν από τη δικαστική αίθουσα μετά την ολοκλήρωση της δίκης.²⁹¹ Παρόλο που η λειτουργία της διακόπηκε το 1902,

²⁸⁶ Γανιάρης, Ν. *Η πρόσφατη οδηγία 2016/343*. (2016, Νοέμβριος). Ανάκτηση Αύγουστος 01, 2018, από: <https://www.theartofcrime.gr>

²⁸⁷ Ο. π.

²⁸⁸ Ο. π.

²⁸⁹ Σαλπιστή, Ρ. *Το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου*. (n.d.), ό. π.

²⁹⁰ «Και μπορεί... ξετυλίγεται», Καρ, Τ. Ν., (2015), σ. 306.

²⁹¹ «Θα μπορούσε... Νιουγκέιτ», στο ίδιο, σ. 303.

φαίνεται πως μέχρι και το 1936 τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στη συγκεκριμένη φυλακή στοιχειώνουν τους κατοίκους της περιοχής. Η εν λόγω φυλακή υπήρξε τόπος όπου έλαβαν χώρα δημόσιες εκτελέσεις, ενώ μετά την κατεδάφισή της στον ίδιο χώρο ανεγέρθη το Κεντρικό Κακούργιοδικείο (Central Criminal Court), όπου εκτυλίσσεται η υπόθεση του εν λόγω μυθιστορήματος.²⁹² Παρ' όλη την έμμεση σύνδεση του μυθιστορήματος με την έννοια της φυλακής, θα ήταν ωστόσο ενδιαφέρον να γίνει στο σημείο αυτό αναφορά στα σωφρονιστικά καταστήματα και τη διαχρονική τους εξέλιξη.

Τα σωφρονιστικά καταστήματα ανήκουν μαζί με την αστυνομία και τα δικαστήρια στους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου.²⁹³ Ωστόσο, ήδη από την αρχαιότητα υπήρχε πρόβλεψη για την τιμωρία αδικημάτων, με πιο συνηθισμένες ποινές τον εξοστρακισμό, την εξορία και τον θάνατο.²⁹⁴ Με την πάροδο των αιώνων και την εμφάνιση μιας κεντρικής κρατικής εξουσίας άρχισε να φαίνεται μια αναλογία ανάμεσα στην προσβολή και την αντεκδίκηση.²⁹⁵ Από τον 11^ο μέχρι και τον 15^ο αι. η επιβολή ποινών ήταν κυρίως χρηματικής φύσεως με δήμευση περιουσιακών στοιχείων ή με πληρωμή κάποιου χρηματικού προστίμου που, το ποσό του οποίου καθοριζόταν από τον εκάστοτε δικαστή.²⁹⁶ Από τον 15^ο αι. και μετά λόγω της έντονης μεταβολής στις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες η σχέση και η αναλογία μεταξύ εγκλήματος και ποινής επηρεάστηκε δραστικά.²⁹⁷ Η κεντρική εξουσία ισχυροποιήθηκε και η επιβολή ποινής δεν αποσκοπούσε, πλέον, στη διατήρηση της δημόσιας τάξης και της κοινής ειρήνης, αλλά στη διατήρηση της «ειρήνης του βασιλιά». ²⁹⁸ Η τιμωρία των εγκληματικών πράξεων κατά την περίοδο μεταξύ 15^{ου} και 18^{ου} αι. ήταν ένα δημόσιο θέαμα, που αποσκοπούσε στον εκφοβισμό του κοινωνικού συνόλου, ενώ το είδος της τιμωρίας από χρηματικό πρόστιμο μετετράπη σε ακρωτηριασμό, κάψιμο στην πυρά, μαστίγωμα και θανάτωση, ανεξαρτήτως της βαρύτητας του διαπραχθέντος εγκλήματος.²⁹⁹ Ο Durkheim υποστήριξε, ότι μεταξύ εξουσίας και αντίδρασης απέναντι στον εγκληματία υπάρχει σχέση αναλογίας,

---

²⁹² Johnson, B. (n.d.). *Newgate Prison Wall*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 23, 2018, από <https://www.historic-uk.com>

²⁹³ Λαμπροπούλου, Έ. (1994).

²⁹⁴ Στο ίδιο, σ. 224.

²⁹⁵ Χάιδου, Α. (2002). *Το σωφρονιστικό σύστημα - ζητήματα θεωρίας και πρακτικής*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

²⁹⁶ Λαμπροπούλου, Έ. (1994).

²⁹⁷ Στο ίδιο, σ. 225.

²⁹⁸ Στο ίδιο, σσ. 224 – 225.

²⁹⁹ Λαμπροπούλου, Έ. (1994).

δηλαδή η ποινή γίνεται πιο αυστηρή και σκληρή όσο πιο απολυταρχική είναι η εκάστοτε εξουσία.³⁰⁰

Η κατάσταση στην Ευρώπη αρχίζει να μεταβάλλεται κατά τον 18^ο αι. με την ανάπτυξη της αστικής τάξης και την εμφάνιση των ριζοσπαστικών ιδεών των Γάλλων Εγκυκλοπαιδιστών.³⁰¹ Καταλυτικό ρόλο στη δημιουργία νέων αντιλήψεων για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τα δικαιώματα των φορέων άσκησης εξουσίας διαδραμάτισαν τα έργα του Rousseau (Κοινωνικό Συμβόλαιο, 1762) και του Montesquieu (Περσικές Επιστολές, 1721 και Το πνεύμα των νόμων, 1748), μέσω των οποίων επήλθε ο τερματισμός της θεοκρατικής αντίληψης μεταξύ της σχέσης του μονάρχη με τους υπηκόους.³⁰² Ο Beccaria μέσα από το έργο του *Περί Εγκλημάτων και Ποινών* άσκησε έντονη κριτική απέναντι στην αυθαιρεσία της εξουσίας και τη σκληρότητα των ηγεμόνων, αλλά και έκανε λόγο για την καταπάτηση των στοιχειωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.³⁰³ Το είδος της ποινής πλέον μεταβάλλεται από θανατική και βασανιστήρια, σε στερητική της ελευθερίας, καθώς η στέρηση του συγκεκριμένου αγαθού θεωρήθηκε από εκείνη την εποχή ως η καταλληλότερη επιβολή τιμωρίας κατά εκείνου που παρέβη τους νόμους.³⁰⁴

Η στέρηση της ελευθερίας αποτελεί, πλέον, μορφή έντονης αντίδρασης απέναντι στο έγκλημα και τον εγκληματία.³⁰⁵ Ο εγκλεισμός του εγκληματία σε φυλακή ήταν πρόταση των Beccaria και Bentham σε συνδυασμό με την εργασία και την ηθική του βελτίωση.³⁰⁶ Σκοπός δεν ήταν πλέον η εκδίκηση, αλλά ο σωφρονισμός αυτού που διέπραξε το αδίκημα και ο παραδειγματισμός των υπολοίπων.³⁰⁷

Τα σωφρονιστικά καταστήματα διήλθαν από πολλές μεταβολές κατά το πέρασμα των χρόνων. Η πρώτη μορφή σωφρονιστικού συστήματος ήταν το αποκαλούμενο «κοινοβιακό».³⁰⁸ Προς τα τέλη του 16^{ου} αι. είχε καθιερωθεί η εργασία στη φυλακή, ώστε οι εγκλειστοί να ενταχθούν στο πλαίσιο της τακτικής ζωής και της δημιουργικής απασχόλησης.³⁰⁹ Τα πλεονεκτήματα του εν λόγω συστήματος ήταν

---

³⁰⁰ Χάιδου, Α. (2002).

³⁰¹ Μαραγκοπούλου, Α. Γ. (1984). *Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

³⁰² Στο ίδιο, σ. 70.

³⁰³ Στο ίδιο, σ. 77.

³⁰⁴ Στο ίδιο, σσ. 77-78.

³⁰⁵ Λαμπροπούλου, Ε. (1994).

³⁰⁶ Στο ίδιο, σ. 228.

³⁰⁷ Καργάκος, Σ. Ι. (n.d.). *Η έννοια της ποινής: Σωφρονισμός - παραδειγματισμός - θανατική "ποινή"*. Ανάκτηση Αύγουστος 05, 2018, από www.sarantoskargakos.gr

³⁰⁸ Χάιδου, Α. (2002).

³⁰⁹ Στο ίδιο, σ. 37.

οικονομικής φύσεως, καθώς δεν απαιτούνταν υψηλές δαπάνες³¹⁰ για την ανέγερση φυλακών με ατομικούς θαλάμους, αλλά και κοινωνικά, καθώς διατηρούνται οι ομαλές κοινωνικές σχέσεις των εγκλείστων.³¹¹ Μειονέκτημα του κοινοβιακού συστήματος ήταν ο συγχρωτισμός των κρατουμένων ανεξαρτήτως κατηγοριών, ώστε στον ίδιο χώρο να διαβιούν οι περιστασιακοί με τους αρχάριους ή και τους υπότροπους.³¹²

Σε αντίθεση με το κοινοβιακό έρχεται το απομονωτικό ή πενσυλβανικό σύστημα. Στην καθιέρωση της απομόνωσης ως μέσο σωφρονισμού των κρατουμένων συνέβαλαν οι μεταρρυθμιστικές ιδέες κατά τα τέλη του 18^{ου} αι., ενώ την ίδια εποχή ο Bentham πρότεινε την «κυκλοειδή» φυλακή για τον αποτελεσματικότερο έλεγχο των κρατουμένων, το αποκαλούμενο και «πανοπτικό».³¹³ Πρωταρχικός στόχος του απομονωτικού συστήματος ήταν αναμόρφωση των κρατουμένων σε επίπεδο ηθικής και αυτός ήταν ο λόγος που ήταν υποχρεωμένοι να παραμένουν κλεισμένοι στο κελί τους και να διαβάζουν τη Βίβλο και άλλα θρησκευτικά βιβλία.³¹⁴ Ως πλεονέκτημα θα μπορούσε να θεωρηθεί η αποφυγή του συγχρωτισμού των εγκλείστων, η εξασφάλιση της τάξης, καθώς και η αποτροπή των αποδράσεων, ενώ μειονέκτημα ήταν οι συνέπειες της απομόνωσης στην ψυχική υγεία του κρατουμένου, η τάση για αυτοκτονία, ο αποπροσανατολισμός από την κοινωνική ζωή, καθώς και οι υψηλές απαιτούμενες δαπάνες για την κατασκευή αντίστοιχων κτιριακών εγκαταστάσεων.³¹⁵

Το σωφρονιστικό σύστημα που αποτέλεσε συνδυασμό των δύο προαναφερθέντων συστημάτων ήταν το μικτό ή ωβούρνειο σύστημα. Εφαρμόστηκε το 1816 στο σωφρονιστικό κατάστημα του Auburn των ΗΠΑ, από όπου και έλαβε τον χαρακτηρισμό «ωβούρνειο».³¹⁶ Χαρακτηριστικό του εν λόγω συστήματος ήταν η πλήρης απομόνωση των κρατουμένων κατά τη διάρκεια της νύχτας και η κοινή διαβίωση με τους υπόλοιπους και εργασία κατά τη διάρκεια της ημέρας.³¹⁷ Χαρακτηριστικό του ωβούρνειου συστήματος ήταν η εφαρμογή του κανόνα της απόλυτης σιωπής τόσο στο πλαίσιο της πνευματικής απομόνωσης όσο και στο

---

³¹⁰ Καρδαρά, Α. (2016, Οκτώβριος 19). *Η Ιστορία της Σωφρονιστικής: Από τις κοινοβιακές φυλακές στην "εξαγορά" της ελευθερίας*. Ανάκτηση Αύγουστος 05, 2018, από www.postmodern.gr

³¹¹ Χάιδου, Α. (2002).

³¹² Χάιδου, Α. (2002), ό. π.

³¹³ Στο ίδιο, σ. 39.

³¹⁴ Καρδαρά, Α. (2016).

³¹⁵ Χάιδου, Α. (2002).

³¹⁶ Καρδαρά, Α. (2016).

³¹⁷ Χάιδου, Α. (2002).

πλαίσιο αυστηρής πειθαρχίας.³¹⁸ Η βασικότερη αιτία για την οποία εισήχθη και εφαρμόστηκε το εν λόγω σωφρονιστικό σύστημα ήταν για να αντιμετωπιστούν οι συνέπειες της απόλυτης απομόνωσης στην ψυχική υγεία των κρατουμένων.³¹⁹

Η αύξηση του αριθμού των εγκλείστων είχε ως επακόλουθο την αύξηση της υποτροπής, καθώς και της επιθετικότητάς τους.³²⁰ Στο πλαίσιο του σωφρονισμού του κρατουμένου επινοήθηκε ένα νέο σύστημα, όπου προβλεπόταν η διαβάθμιση των προνομίων του, όπως η ελάττωση του χρόνου εγκλεισμού του λόγω καλής διαγωγής.³²¹ Το νέο αυτό σύστημα διαχείρισης των εγκλείστων ονομάστηκε προοδευτικό ή ιρλανδικό σύστημα, ενώ εμπνευστής του ήταν ο Σκωτσέζος Α. Macnochie.³²² Στόχος του εν λόγω συστήματος ήταν ο προσδιορισμός της διάρκειας εγκλεισμού του κρατουμένου βάσει των εργάσιμων ημερών, αλλά και της βαρύτητας της διαπραχθείσας εγκληματικής πράξης.³²³ Η διαγωγή του κρατουμένου και οι συνολικές ημέρες εργασίας που θα εκτελούσε εντός του καταστήματος κράτησης, λαμβάνονταν υπόψη ώστε να υπολογιστεί η διάρκεια της κράτησής του.³²⁴ Επρόκειτο για ένα σύστημα βαθμών, όπου ο κρατούμενος είχε τη δυνατότητα να κερδίσει πόντους λόγω της καλής του διαγωγής και της παραγωγικής του εργασίας, ώστε να μπορέσει να «εξαγοράσει» την ελευθερία του.³²⁵ Πλεονέκτημα του εν λόγω συστήματος ήταν ότι ο κρατούμενος προσπαθούσε να βελτιωθεί με δική του πρωτοβουλία, ενώ μειονέκτημα ήταν οι δυσκολία στην εξατομικευμένη παρακολούθηση της εξέλιξης κάθε κρατουμένου ξεχωριστά.³²⁶ Κεφαλαιώδους σημασίας ήταν η συμβολή του Zebulon Brockway ως προς την εξατομικευμένη και πιο ανθρωπιστική μεταχείριση του κάθε κρατουμένου, ώστε κατά τον 19^ο αι. οι φυλακές στη Νέα Υόρκη να μετονομαστούν σε Reformatories, όπου κυριαρχούσε ο αναμορφωτικός χαρακτήρας στα καταστήματα κράτησης, ενώ στις αρχές του 20^{ου} αι. καθιερώθηκε στη Μ. Βρετανία το σύστημα Borstal, όπου κύριος στόχος ήταν η εκπαίδευση, η απασχόληση και η μεταϊδρυματική μέριμνα των νεαρών ατόμων.³²⁷

---

³¹⁸ Στο ίδιο, σ. 41.

³¹⁹ Καρδαρά, Α. (2016).

³²⁰ Χάιδου, Α. (2002).

³²¹ Στο ίδιο, σ. 42.

³²² Χάιδου, Α. (2002).

³²³ Λαμπροπούλου, Έ. (1994).

³²⁴ Στο ίδιο, σ. 223.

³²⁵ Καρδαρά, Α. (2016).

³²⁶ Χάιδου, Α. (2002).

³²⁷ Στο ίδιο, σσ. 45-46 & Λαμπροπούλου, Έ. (1994).

3.2 Η αποτελεσματικότητα του Σ.Α.Π.Δ.

Το Σύστημα Απονομής της Ποινικής Δικαιοσύνης και οι επιμέρους φορείς άσκησης του επίσημου κοινωνικού ελέγχου έχουν κατά καιρούς δεχθεί έντονη κριτική ως προς την αποτελεσματικότητά τους. Τόσο η αστυνομία όσο και τα δικαστήρια και τα σωφρονιστικά καταστήματα μέσα από τις λειτουργίες που εκτελούν, αντικατοπτρίζουν ως έναν βαθμό τις κοινωνικές αναπαραστάσεις περί αισθήματος δικαίου.³²⁸ Η εμπιστοσύνη, ωστόσο, των πολιτών απέναντι στους φορείς άσκησης του επίσημου κοινωνικού ελέγχου φαίνεται να έχει κλονιστεί, ενώ τηρούν επιφυλακτική στάση ως προς την αποτελεσματικότητά τους.

3.2.1 Αποφυγή καταγγελίας και σκοτεινός αριθμός εγκληματικότητας

Η καταγγελία των εγκληματικών πράξεων στις αστυνομικές αρχές αντικατοπτρίζει την εμπιστοσύνη των πολιτών στην αποτελεσματική λειτουργία του συγκεκριμένου φορέα άσκησης του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Ωστόσο, η τάση για αποφυγή καταγγελίας υποδηλώνει μεταξύ άλλων την αρνητική εικόνα και την επιφυλακτική στάση των πολιτών-θυμάτων ως προς την αποτελεσματικότητα και, κατ' επέκταση, τον ρόλο του εν λόγω φορέα.³²⁹

Η επισήμανση και γνωστοποίηση των εγκληματικών ενεργειών στις αστυνομικές αρχές πραγματοποιείται, ουσιαστικά, μέσω των καταγγελιών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το κοινό διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο ως προς την καταγραφή των εγκλημάτων και αποτελεί σημαντικό αρωγό των αστυνομικών αρχών.³³⁰

Αντιθέτως, η αποφυγή καταγγελίας των εγκληματικών πράξεων δυσχεραίνει το έργο των αστυνομικών αρχών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, πολλά τετελεσμένα εγκλήματα παραμένουν στην αφάνεια με αποτέλεσμα τη δημιουργία του αποκαλούμενου «σκοτεινού αριθμού» της εγκληματικότητας. Πρόκειται, ουσιαστικά, για τη μη καταγεγραμμένη εγκληματικότητα, όπου ένα μεγάλο μέρος των διαπραχθέντων εγκλημάτων παραμένει άγνωστο ανάλογα με το είδος του εγκλήματος ή άλλους παράγοντες.³³¹ Σύμφωνα με τη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, στον σκοτεινό αριθμό συγκαταλέγονται, επίσης, και τα καταγεγραμμένα εγκλήματα, των οποίων όμως οι

³²⁸ Ζαραφονίτου, Χ. Μ. (2009). *(Αν)ασφάλεια, Τιμωρητικότητα και Αντεγκληματική Πολιτική*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

³²⁹ Στο ίδιο, σ. 46.

³³⁰ Ζαραφονίτου, Χ. (2004). *Εμπειρική Εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

³³¹ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Στοιχεία Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

δράστες δεν έχουν ανακαλυφθεί.³³² Εν αντιθέσει, στο *Παραθυράκι του Ιούδα* η υπόθεση που εκδικάζεται αφορά στην ανθρωποκτονία εκ προθέσεως. Το συγκεκριμένο έγκλημα, είτε εκ προθέσεως είτε εξ αμελείας, παρουσιάζει σχεδόν μηδενικό σκοτεινό αριθμό, όχι σχετικά με τη μη καταγραφή του εγκλήματος από τις αρχές, αλλά σχετικά με την εξιχνίαση του και τη διαλεύκανση της υπόθεσης.

Ωστόσο, παρά τη σχετική αστάθεια μεταξύ της εμφανούς και της αφανούς εγκληματικότητας, διατυπώθηκαν κατά το παρελθόν εγκληματολογικές θεωρίες σύμφωνα με τις οποίες υπάρχει μια σχετική σταθερότητα ανάμεσα στα δύο προαναφερθέντα είδη εγκληματικότητας. Για τον Βέλγο μαθηματικό, A. Quetelet, η αναλογία μεταξύ της γνωστής και της άγνωστης εγκληματικότητας είναι υπαρκτή λόγω της σταθερότητας που παρουσιάζει η εμφανής-γνωστή εγκληματικότητα.³³³ Ο Βέλγος μαθηματικός υποστήριζε ότι μπορούσε να υπάρξει ένα είδος «προϋπολογισμού» της εγκληματικότητας, καθώς οι διακυμάνσεις που παρουσιαζόταν μεταξύ ενός ανώτατου και ενός κατώτατου ορίου ήταν σταθερές.³³⁴ Κατά τον Quetelet σε μια ορισμένη κοινωνία και υπό ομαλές συνθήκες οι παράγοντες που οδηγούν στο έγκλημα παραμένουν οι ίδιοι, οπότε ετησίως παράγεται ο ίδιος όγκος εγκληματικότητας, εκ του οποίου το ένα ποσοστό γνωστοποιείται στις αρχές, ενώ το μη καταγεγραμμένο παρουσιάζει αναλογία προς το γνωστοποιημένο ποσοστό.³³⁵

Στην ίδια λογική κινήθηκε και ο Ferri, ο οποίος προχώρησε στη διατύπωση των νόμων του εγκληματικού κορεσμού και του υπερκορεσμού.³³⁶ Ο νόμος του εγκληματικού κορεσμού του Ferri αναφέρεται στα εγκλήματα που διαπράττονται σε μια ορισμένη κοινωνία σε περιόδους ομαλών συνθηκών. Σύμφωνα με τον νόμο του εγκληματικού κορεσμού «όπως σε μια δεδομένη ποσότητα υγρού, σε δεδομένη θερμοκρασία, δεν διαλύεται παρά μόνο μια δεδομένη ποσότητα χημικής ουσίας, ούτε ένα άτομο περισσότερο ή λιγότερο, έτσι και σε ένα δεδομένο κοινωνικό περιβάλλον, με δεδομένους φυσικούς και ατομικούς όρους, διαπράττεται ένας ορισμένος αριθμός εγκλημάτων, ούτε ένα περισσότερο, ούτε ένα λιγότερο».³³⁷ Ο δεύτερος νόμος του Ferri, περί εγκληματικού υπερκορεσμού, αναφέρεται σε περιπτώσεις όπου

³³² Μαραγκοπούλου, Α. Γ. (1984). *Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

³³³ Δασκαλάκης, Η. (n.d.). *Η εγκληματολογική σημασία του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας*. Ανάκτηση Αύγουστος 07, 2018, από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr>

³³⁴ Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

³³⁵ Δασκαλάκης, Η. (n.d.). *Η εγκληματολογική σημασία του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας*.

³³⁶ Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

³³⁷ Στο ίδιο, σ. 47.

παρατηρούνται σημαντικές κοινωνικές αλλαγές και διακυμάνσεις. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι, όταν μια κοινωνία βρίσκεται εν μέσω ένθερμων συνθηκών που διαταράσσουν την ομαλή συμβίωση και διαβίωση των πολιτών, όπως για παράδειγμα οι περιπτώσεις κρίσεων, λόγω των έντονων αναταραχών παρατηρείται αύξηση της ποσότητας των διαπραττομένων εγκλημάτων εξαιτίας της «υπερθέρμανσης» της κοινωνίας, ακριβώς όπως στη χημεία η ποσότητα του αλατιού που μπορεί να διαλυθεί στο νερό αυξάνεται, όταν αυξάνεται και η θερμοκρασία του διαλύματος.³³⁸

Ο σκοτεινός αριθμός της εγκληματικότητας οφείλεται, όπως προαναφέρθηκε, στην αποφυγή καταγγελίας των διαπραχθέντων εγκλημάτων. Οι πολίτες δεν προχωρούν στην καταγγελία εγκλημάτων για διάφορους λόγους, όπως η έλλειψη εμπιστοσύνης στις αστυνομικές αρχές, ο φόβος των αντιποίνων κλπ.³³⁹ Παρά τη δυσκολία των αρχών να έχουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα της εγκληματικότητας λόγω του σκοτεινού αριθμού, θα μπορούσε ωστόσο να θεωρηθεί, ότι η επίδραση της αφανούς εγκληματικότητας ήταν θετική. Μέσω της χρήσης ερωτηματολογίων και της προσωπικής εξέτασης ο εκάστοτε ερευνητής έρχεται σε άμεση επαφή με την καθαρά υποκειμενική πλευρά τόσο του εγκληματία όσο και του εγκλήματος, καθώς ο εξεταζόμενος εξηγεί πιο εύκολα λόγω της ανωνυμίας όχι μόνο τις αιτίες που τον οδήγησαν στην εγκληματική πράξη, αλλά και τον τρόπο τέλεσής της (έρευνες αυτό – ομολογούμενης ενοχής) και, επίσης, οι έρευνες κατέστησαν δυνατή τη διερεύνηση των αιτίων που ορισμένα εγκλήματα δεν γνωστοποιούνται στις αρμόδιες αρχές³⁴⁰ (έρευνες θυματοποίησης), κάτι που συμβάλλει θετικά ως προς τη χάραξη της αντεγκληματικής πολιτικής, την παροχή υποστήριξης και υπηρεσιών στα θύματα, καθώς και την, όσο το δυνατόν, μεγαλύτερη μείωση του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας.

---

³³⁸ Φαρσεδάκης, Ι. (2005), σ. 47.

³³⁹ Ζαραφονίτου, Χ. Μ. (2009).

³⁴⁰ Κωνσταντίνου, Κ. *Ο ρόλος των ερευνών θυματοποίησης σε συνάρτηση με τις ανάγκες του θύματος εγκληματικής πράξης*. (2018, Ιούλιος 23). Ανάκτηση Αύγουστος 07, 2018, από socialpolicy.gr

3.2.2 Δυσπιστία των πολιτών ως προς την απονομή δικαιοσύνης

*«... αν μπορείς να μιλάς με τα πλήθη κι ακέριος στο ήθος να μένεις,
ή αν βρεθείς με ρηγάδες χωρίς τα μυαλά σου να πάρουν αέρα,
κι αν ποτέ, ούτε οι φίλοι ούτε οι εχθροί να σε κάνουν μπορούν να πονέσεις,
τον καθένα αν ζυγιάζεις σωστά και κανέναν πιο πρόσβαρα απ' άλλον...»³⁴¹*

Η εικόνα των πολιτών σχετικά με τη δυσλειτουργία και αναποτελεσματικότητα του Συστήματος Απονομής Ποινικής Δικαιοσύνης έχει επηρεαστεί σημαντικά από διάφορους παράγοντες, όπως ο πολυσύνθετος χαρακτήρας του πλαισίου λειτουργίας της δικαιοσύνης, οι χρονοβόρες διαδικασίες ολοκλήρωσης των δικαστικών υποθέσεων και η σύγκυση που ακολουθεί τις δικαστικές αποφάσεις.³⁴² Ενδεικτικά είναι τα αποτελέσματα έρευνας στο Quebec, όπου το 77% των ερωτηθέντων υποστήριζε ότι δεν μπορούσαν να αντιληφθούν τη λειτουργία του συστήματος δικαιοσύνης, καθώς το θεωρούσαν σύνθετο, το 72% υποστήριζε ότι ήταν χρονοβόρα η διαδικασία από τη σύλληψη του δράστη μέχρι και την έκδοση της απόφασης, ενώ η καθυστέρηση αυτή αποτελούσε ανασταλτικό παράγοντα στην καταγγελία των εγκλημάτων και την κατάθεση μηνύσεων (83%).³⁴³

Από την ίδια έρευνα διεξήχθησαν, επίσης, συμπεράσματα και ως προς τις ανισότητες που αναπαράγονται κατά την απονομή της δικαιοσύνης, αλλά και ως προς τον χαρακτήρα των ποινών. Συγκεκριμένα, το 78% των ερωτηθέντων υποστήριζε ότι τα ποινικά δικαστήρια αντιμετώπιζαν δυσμενέστερα τους φτωχότερους και το 64% ότι οι πλουσιότεροι είχαν περισσότερο ευνοϊκή αντιμετώπιση, ενώ το 84% πίστευε ότι ο ένοχος μπορούσε να αθωωθεί εφόσον είχε την οικονομική δυνατότητα να εκπροσωπηθεί από έναν καλό δικηγόρο.³⁴⁴ Με κριτήριο την αποτελεσματική λειτουργία της δικαιοσύνης ως προς την τήρηση της έννομης τάξης και του αισθήματος ασφαλείας των πολιτών διαπιστώθηκε ότι οι ποινές στόχευαν στην τιμωρία, ενώ το 95,8% υποστήριζε ότι δεν ήταν αρκετά αυστηρές.³⁴⁵

Εκτός από την αυστηρότητα ή επιείκεια των ποινών η κοινή γνώμη σχετικά με την αποτελεσματικότητα στην απονομή δικαιοσύνης φαίνεται να διαμορφώνεται και

³⁴¹ Απόσπασμα από το ποίημα «Αν» του Ράντγιαρντ Κίπλινγκ (1865 – 1936).

³⁴² Ζαραφονίτου, Χ. (2004).

³⁴³ Στο ίδιο, σ. 205.

³⁴⁴ Στο ίδιο, σ. 206.

³⁴⁵ Στο ίδιο, σ. 206.

από την εικόνα που έχουν οι πολίτες ως προς τους παράγοντες που επηρεάζουν τη λήψη των ποινικών αποφάσεων.³⁴⁶ Από σχετική έρευνα φαίνεται πως οι πολίτες θεωρούν ότι οι δικαστές δεν είναι αδιάβλητοι ως προς τη λήψη μιας απόφασης, αλλά επηρεάζονται από παράγοντες, όπως πολιτικές και άλλης φύσεως πιέσεις, οικονομικά οφέλη, πιθανές διασυνδέσεις με το θύμα ή τον κατηγορούμενο, καθώς και από την οικονομική κατάσταση θύματος και κατηγορουμένου κλπ.³⁴⁷

Για τα ελληνικά δεδομένα ιδιαίτερος σημαντικός είναι ο ρόλος που διαδραματίζει η εικόνα των δικαστών στο κοινό.³⁴⁸ Συγκεκριμένα, το κοινό είναι επιφυλακτικό ως προς το ήθος των δικαστών, καθώς σε έρευνα το 47,7% των ερωτηθέντων αμφισβητούσε την αδέκαστη κρίση του, ενώ το 59,8% την ανεξαρτησία του.³⁴⁹ Συμπληρωματικά με την εντύπωση του κοινού για την εικόνα των δικαστών και σε αντίθεση με τα αποτελέσματα για το ήθος τους, οι επαγγελματικές ιδιότητες των δικαστών κρίνονταν θετικά, καθώς το 85,1% υποστήριξε ότι ήταν νομικά καταρτισμένοι.³⁵⁰

Όπως προαναφέρθηκε, οι εκάστοτε δικαστικές αποφάσεις ενδεχομένως να προκαλέσουν σύγχυση στους πολίτες. Πολλές φορές η σύγχυση αυτή δημιουργείται όταν για μια υπό κρίση περίπτωση υπάρχουν διαφορετικές αποφάνσεις εκ μέρους των δικαστών. Σύμφωνα με τα συμπεριφερολογικά μοντέλα (SAR)³⁵¹ η κάθε δικαστική απόφαση αποτελεί αντίδραση στην υπό κρίση περίπτωση. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, το εν λόγω μοντέλο δε θεωρείται χρήσιμο, ενώ στις ΗΠΑ όπως και στο αγγλοσαξονικό σύστημα δικαίου τόσο η προσωπικότητα του δικαστή όσο και οι προσανατολισμοί του διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο ως προς την ερμηνεία των δικανικών αποφάσεων συγκριτικά με τους κανόνες δικαίου.³⁵²

Στο πλαίσιο διαμόρφωσης μιας δικανικής απόφασης αναπτύχθηκαν διάφορες θεωρίες με ενδεικτικές τη θεωρία των παιγνίων, τη θεωρία των ρόλων και τη συστημική θεωρία. Σύμφωνα με τη θεωρία των παιγνίων, αυτοί που αποφασίζουν

---

³⁴⁶ Ζαραφονίτου, Χ. Μ. (2009).

³⁴⁷ Στο ίδιο, σσ. 52-53.

³⁴⁸ Ζαραφονίτου, Χ. (2004).

³⁴⁹ Στο ίδιο, σ. 209.

³⁵⁰ Στο ίδιο, σ. 210.

³⁵¹ Πρόκειται για το ερευνητικό μοντέλο Stimulus (Ερέθισμα) – Attitude (Στάση) – Response (Αντίδραση), το οποίο χρησιμοποιήθηκε σε αμερικανικές έρευνες για να ερμηνευθούν οι εκάστοτε δικαστικές αποφάσεις. Για τη διαμόρφωση της δικανικής κρίσης δεν ήταν τόσο καθοριστική η διαδικασία της δίκης, αλλά οι απόψεις και οι προσανατολισμοί του εκάστοτε δικαστή. Λαμπροπούλου, Έ. (1994).

³⁵² Στο ίδιο, σ. 188.

ακολουθούν ορθολογικές στρατηγικές προκειμένου να ικανοποιηθούν τα συμφέροντά τους.³⁵³ Στο πλαίσιο της δικαστικής πρακτικής η δικαστική διαφορά ερμηνεύεται ως μια τυποποιημένη σύγκρουση, όπου πρωτεύοντα ρόλο έχει η εξασφάλιση της δικαστικής ισχύος, η οποία αποκτάται τόσο με τη λήψη όσο το δυνατόν ορθότερων αποφάσεων όσο και με την ικανότητα του εκάστοτε δικαστή να ασκεί επιρροή στο δικαστικό σώμα.³⁵⁴ Στην εν λόγω θεωρία ασκήθηκε έντονη κριτική, καθώς υποστηρίχθηκε ότι η εξασφάλιση της ισχύος δεν αποτελεί κίνητρο για τη δικαστική συμπεριφορά και, το σημαντικότερο, δεν αποτελεί παράγοντα που ασκεί επιρροή στη διαμόρφωση και λήψη μιας δικανικής απόφασης.³⁵⁵

Στο *Παραθυράκι του Ιούδα* ο δικαστής, πρόεδρος Ράνκιν, παρουσιάζεται ως λειτουργός του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, του οποίου η τελική απόφαση διαμορφώνεται βάσει της τεκμηρίωσης. Συγκεκριμένα, ο πρόεδρος Ράνκιν επιδιώκει την εξάλειψη οποιασδήποτε αμφιβολίας, προκειμένου να διαμορφώσει την τελική δικαστική απόφαση, στηριζόμενος στις επιταγές του νόμου. Ο συλλογισμός του περιστρέφεται στον άξονα της λογικής, ενώ η εμπιστοσύνη του κοινού ως προς την αμεροληψία και την αντικειμενικότητα της δικαστικής απόφασης και την απονομή δικαιοσύνης αποδίδεται χαρακτηριστικά με τη φράση «*Κόντεψαν ως κι οι Τοσκανοί, οι εχθροί του, να ζητωκραυγάσουν*», από την οποία φαίνεται η πλήρης και αδιαμφισβήτητη αποδοχή της απόφασης του δικαστή³⁵⁶

Σύμφωνα με τη θεωρία των ρόλων, η θέση που κατέχουν τα άτομα στο πλαίσιο του κοινωνικού συστήματος είναι συνδεδεμένη με μια σειρά προσδοκιών από και προς αυτά.³⁵⁷ Ο Goffman υποστήριζε ότι η δομή της κοινωνίας βασίζεται στην αρχή ότι τα άτομα που κατέχουν ορισμένα κοινωνικά χαρακτηριστικά, αξιώνουν και την ανάλογη εκτίμηση από τον περίγυρό τους.³⁵⁸ Κατ' αυτόν τον τρόπο, στη δικαστική πρακτική οι δικαστές είναι τόσο αποδέκτες όσο και αποστολείς προσδοκιών.³⁵⁹ Αφενός είναι αποδέκτες προσδοκιών από την κοινή γνώμη και από την οργάνωση της δικαιοσύνης και τη νομοθετική εξουσία και αφετέρου αποστέλλουν, κατά μια έννοια, προσδοκίες στους διαδίκους και στους υπόλοιπους συναδέλφους τους.³⁶⁰ Βάσει

---

³⁵³ Στο ίδιο, σ. 189.

³⁵⁴ Στο ίδιο, σ. 189.

³⁵⁵ Στο ίδιο, σσ. 189 – 190.

³⁵⁶ «...και όπως γνωρίζετε... να ζητωκραυγάσουν», Καρ. Τ. Ν., (2015), σσ.296 – 302.

³⁵⁷ Λαμπροπούλου, Έ. (1994).

³⁵⁸ Τζώρτζη, Χ. (2016, Ιούνιος 24). *Erving Goffman: Κοινωνικοί Ρόλοι*. Ανάκτηση Αύγουστος 07, 2018, από socialpolicy.gr

³⁵⁹ Λαμπροπούλου, Έ. (1994).

³⁶⁰ Στο ίδιο, σ. 190.

ερευνών αποδείχθηκε ότι η κρίση των δικαστών για τη λήψη της δικανικής απόφασης δεν επηρεάστηκε από εξωγενείς παράγοντες, αλλά βασίστηκε στους κανόνες δικαίου και στον ρόλο τους ως δικαστών.³⁶¹ Κριτική ασκήθηκε και στην εν λόγω θεωρία, καθώς υποστηρίχθηκε ότι ο κοινωνικός ρόλος εξελήφθη ως ένα σύνολο αμετάβλητων προσδοκιών, αλλά και η κρίση του εκάστοτε δικαστή παρουσιάζεται ως αντικειμενική και όχι ως υποκειμενική, χωρίς να διευκρινίζεται από τις μελέτες εάν η άποψή του βασίζεται στην εκπαίδευση ή στην πείρα του.³⁶²

Η ερμηνεία του περιεχομένου της δικανικής απόφασης επιχειρήθηκε, επίσης, μέσω της συστημικής θεωρίας με βασικούς εκφραστές τους Aubert, Galtung και Luhmann.³⁶³ Οι προαναφερθέντες εξέλαβαν τη δικαστική διαδικασία ως ένα «αυτόνομο πραξιολογικό σύστημα», όπου όλοι οι συμμετέχοντες υποδύονται ορισμένους ρόλους.³⁶⁴ Η βασική τους διαφοροποίηση από τις προηγούμενες θεωρίες έγκειται στο ότι με την εισαγωγή στη δικαστική αίθουσα οι οποιεσδήποτε συγκρούσεις αντιμετωπίζονται βάσει επιλεκτικών κανόνων, οπότε η επίλυσή τους καθίσταται δυνατή. Η κοινωνική θέση και το γόητρο των συμμετεχόντων στη δικαστική διαδικασία εξουδετερώνονται από την ίδια τη διαδικασία, ενώ οι συγκρούσεις μεταβάλλονται σε «διαφορές», ώστε να αποτελέσουν το αντικείμενο της δικανικής απόφασης. Βάσει των δικονομικών κανόνων η δικαστική διαδικασία διεξάγεται σε ένα επικοινωνιακό πλαίσιο, όπου το αποτέλεσμα δεν είναι μόνο η διαμόρφωση και λήψη της απόφασης, αλλά και η προετοιμασία των διαδίκων για να την αποδεχτούν. Κατ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η νομιμοποίηση της δικανικής απόφασης.³⁶⁵

Επιπροσθέτως, η μεγάλη καθυστέρηση στην ολοκλήρωση των δικαστικών διαδικασιών επηρεάζει τη διαμόρφωση της εικόνας που έχουν οι πολίτες για το Σ.Α.Π.Δ. και είναι ένας από τους κύριους λόγους που αποτρέπει τους πολίτες να καταγγείλουν εγκληματικές πράξεις.³⁶⁶ Η ιδιαίτερος χρονοβόρα διαδικασία που απαιτείται για την ολοκλήρωση της δικαστικής διαδικασίας μειώνει τον δείκτη ασφαλείας του δικαίου,³⁶⁷ ενώ η γενικότερη καθυστέρηση που παρατηρείται στην

---

³⁶¹ Στο ίδιο, σ. 190.

³⁶² Στο ίδιο, σ. 191.

³⁶³ Στο ίδιο, σ. 192.

³⁶⁴ Στο ίδιο, σ. 192.

³⁶⁵ Στο ίδιο, σ. 193.

³⁶⁶ Ζαραφονίτου, Χ. (2004).

³⁶⁷ Μουστάκα, Μ. (2018, Φεβρουάριος 12). *Με χαμηλές στροφές η απονομή δικαιοσύνης*. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2018, από www.tanea.gr

απονομή δικαιοσύνης και ιδίως της Ποινικής στη χώρα μας έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις.³⁶⁸ Η καθυστέρηση στην απονομή δικαιοσύνης έχει στοιχίσει στην Ελλάδα περισσότερα από οχτώ εκατομμύρια ευρώ, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που έχει παραπεμφθεί στο Δικαστήριο του Στρασβούργου για παραβίαση της βασικής διάταξης της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπου προβλέπεται η ολοκλήρωση των δικαστικών υποθέσεων σε εύλογο χρονικό διάστημα.³⁶⁹ Συγκεκριμένα, το 2009 το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο εξέδωσε 69 καταδίκες κατά της Ελλάδας, εκ των οποίων οι 41 αφορούσαν στην καθυστέρηση στην απονομή δικαιοσύνης, ενώ οι αποζημιώσεις σε κάθε προσφεύγοντα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κυμαίνονταν από 3.000-13.000 ευρώ.³⁷⁰ Άλλωστε, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων η «δίκαιη δίκη» δεν εξασφαλίζεται μόνο όταν η υπόθεση εκδικάζεται από ανεξάρτητους, αμερόληπτους και αντικειμενικούς δικαστές, αλλά και όταν η διαδικασία ολοκληρώνεται εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος.³⁷¹

Έχει διαπιστωθεί ότι η Ελλάδα δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των πρώτων θέσεων συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά στην απονομή της δικαιοσύνης. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η Ελλάδα κατέχει την 20^η θέση μεταξύ των 28 κρατών-μελών σχετικά με τον απαιτούμενο χρόνο εκδίκασης αστικών και εμπορικών υποθέσεων σε πρώτο βαθμό (400 ημέρες κατά προσέγγιση), ενώ κατατάσσεται στην 21^η θέση για την εκδίκαση διοικητικών υποθέσεων σε πρώτο βαθμό (1.000 ημέρες κατά προσέγγιση).³⁷² Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση για το 2015 η Ελλάδα βρισκόταν στη δεύτερη θέση στον πίνακα με τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις που οδηγούνται στα δικαστήρια (6,2 υποθέσεις/100 κατοίκους), ενώ πρώτο ήταν το Βέλγιο (6,7 υποθέσεις/100 κατοίκους).³⁷³ Για την ίδια χρονιά η Ελλάδα βρισκόταν στην τρίτη χειρότερη θέση σχετικά με τον απαιτούμενο χρόνο ολοκλήρωσης των δικαστικών υποθέσεων μετά τη Μάλτα και την Πορτογαλία, ενώ σχετικά με την αντίληψη του κοινού για την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης κατείχε

---

³⁶⁸ Καρράς, Α. (2016, Ιανουάριος 25). *Η καθυστέρηση της απονομής της ποινικής δικαιοσύνης – Δικαιοκρατική και αποτελεσματική αντιμετώπισή της*. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2018, από crime-in-crisis.com

³⁶⁹ Μουστάκα, Μ. (2018).

³⁷⁰ Ισμαηλίδου, Έ. (2011, Ιανουάριος 20). *Ευρωπαϊκό Δικαστήριο: Δώδεκα καταδίκες της Ελλάδας για καθυστέρηση στην απονομή Δικαιοσύνης*. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2018, από www.tovima.gr

³⁷¹ Ισμαηλίδου, Έ. (2011), ό. π.

³⁷² Τέλλης, Ν. (2017, Ιούλιος 06). *Η βελτίωση της απονομής δικαιοσύνης ως μοχλός ανάπτυξης*. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2018, από <https://ekyklos.gr>

³⁷³ Από την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη δικαιοσύνη στην Ευρώπη για το 2015. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2018, από <http://europa.eu>

την 20^η θέση στην Ευρώπη και την 70^η παγκοσμίως.³⁷⁴

Παρ' όλο που το θέμα της καθυστέρησης στην απονομή της δικαιοσύνης έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις και, κατά κάποιον τρόπο, διαβάλλει το αίσθημα περί δικαίου και την εικόνα που σχηματίζει το κοινό για την αποτελεσματικότητα του Σ.Α.Π.Δ., ωστόσο έχουν κατά καιρούς γίνει προτάσεις για βελτίωση της κατάστασης. Ενδεικτικά αναφέρεται η πρόταση για απενεργοποίηση ή και έλεγχο των εξωγενών παραγόντων που συμβάλλουν στη δημιουργία μεγάλου όγκου διαφορών, όπως η δικομανής νοοτροπία μέρους του κοινωνικού συνόλου, αλλά και η λήψη μέτρων ώστε να ενισχυθούν οι εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης των διαφορών.³⁷⁵

3.2.3 Η λειτουργία της ποινής και η αποτελεσματικότητα του σωφρονισμού

Το αποτέλεσμα της παράβασης ενός κανόνα είναι η επιβολή της ποινής, ως απόδειξη ότι η έκνομη συμπεριφορά δεν είναι αποδεκτή και υφίσταται κυρώσεις.³⁷⁶ Ο Durkheim υποστήριζε ότι η ποινή είναι «μια παθιασμένη αντίδραση, διαβαθμισμένης έντασης, που η κοινωνία επιβάλλει μέσω ενός συγκροτημένου σώματος (δικαστηρίου), σε εκείνα από τα μέλη της που παρέβησαν ορισμένους κανόνες συμπεριφοράς».³⁷⁷ Παρόλο που στο *Παραθυράκι του Ιούδα* δεν επιβάλλεται κάποια ποινή στον κατηγορούμενο εφόσον αθώνεται τελικώς και γίνεται αναφορά σε επιβολή ποινής στον λοχαγό Άνσγουελ για ψευδορκία, θα ήταν ωστόσο ενδιαφέρον για λόγους σφαιρικής οπτικής να επισημανθεί η λειτουργία και ο ρόλος της ποινής, αλλά και η αποτελεσματικότητα του σωφρονισμού στη σύγχρονη εποχή.

Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα η λειτουργία της ποινής πέρασε από διάφορα στάδια εξέλιξης. Ενδεικτικά, από την εποχή των Πυθαγορείων και την αντεκδίκηση μέσω της θανατικής ποινής ή της εξορίας, η ποινή λειτούργησε και ως εξαγνισμός μεταγενέστερα, ως εκφοβισμός, ενώ σχετικά πρόσφατη είναι η λειτουργία της ποινής ως μέσον βελτίωσης του δράστη και κοινωνικής επανένταξής του.³⁷⁸ Ο Beccaria και οι εκπρόσωποι της κλασικής σχολής δεν υποστήριζαν την αυστηρότητα των ποινών, αντιθέτως τάσσονταν υπέρ της αποτελεσματικότερης και διαρκούς εντύπωσης που θα προκαλούσε στην υπόλοιπη κοινωνία η επιβολή ποινής, ώστε να λειτουργήσει αποτρεπτικά ως προς τη διάπραξη παράνομων και εγκληματικών

---

³⁷⁴ Ο. π.

³⁷⁵ Τέλλης, Ν. (2017).

³⁷⁶ Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

³⁷⁷ Στο ίδιο, σ. 58.

³⁷⁸ Στο ίδιο, σ. 63.

πράξεων. Παράλληλα, ο Bentham υποστήριζε ότι όσο μικρό και εάν ήταν το κακό που προκλήθηκε από μια παράνομη πράξη, τόσο μεγαλύτερος θα έπρεπε να ήταν ο αντίκτυπος που θα είχε η τιμωρία της πράξης αυτής, ενώ ο Montesquieu τασσόταν υπέρ της ατιμωτικής προσβολής του ατόμου που υφίσταται την επιβολή ποινής.³⁷⁹

Οι Ιταλοί θετικιστές, ιδίως ο Ferri, θεωρούσαν ως αποτελεσματικότερη την αντικατάσταση των ποινών από υποκατάστατα, δηλαδή από ένα σύνολο μέτρων «κοινωνικής πρόληψης».³⁸⁰ Κατ' αυτόν τον τρόπο, το εγκληματικό φαινόμενο θα καταπολεμείτο εν τη γενέσει του εμμέσως βάσει ψυχολογικών και κοινωνικών νόμων, ενώ σε περίπτωση αποτυχίας των εν λόγω μέτρων ειδικά σε περιπτώσεις επικίνδυνων εγκληματιών, θα έπρεπε να ληφθούν μέτρα καταστολής ή και εξουδετέρωσης κατά περίπτωση. Σύμφωνα με τους Ιταλούς θετικιστές η λήψη των εν λόγω μέτρων δεν θα είχαν ως βάση την ηθική ευθύνη του εγκληματία, αλλά την κοινωνική του ευθύνη.³⁸¹

Επιπροσθέτως, ο Durkheim προχώρησε στη διατύπωση δύο νόμων για τη λειτουργία της ποινής. Σύμφωνα με τον πρώτο ποσοτικής φύσεως νόμο, υπάρχει σχέση αναλογίας μεταξύ της βαρύτητας των ποινών και του επιπέδου ανάπτυξης μιας κοινωνίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι ποινές είναι βαρύτερες όσο οι κοινωνίες είναι λιγότερο ανεπτυγμένες και η κεντρική εξουσία έχει περισσότερο απολυταρχικό χαρακτήρα. Σύμφωνα με τον δεύτερο νόμο του Durkheim, που κατείχε περισσότερο ποιοτικό περιεχόμενο, η άσκηση του επίσημου κοινωνικού ελέγχου θα γινόταν ολοένα και περισσότερο μέσω της επιβολής στερητικών της ελευθερίας ποινών.³⁸²

Κατά τα τέλη του 18^{ου} αι. και τις αρχές του 19^{ου} αι. άρχισε να καθιερώνεται η στέρηση της ελευθερίας ως επιβολή ποινής. Κατά το εν λόγω διάστημα η ελευθερία του ατόμου καθιερώθηκε ως θεμελιώδες δικαίωμα, ενώ η στέρηση του συγκεκριμένου εννόμου αγαθού θεωρήθηκε ως η καταλληλότερη ποινή κατά του δράστη παράνομης και εγκληματικής πράξης.³⁸³ Ιδιαίτερως σημαντική για την καθιέρωση της στέρησης ελευθερίας ως επικρατέστερη επιβολή ποινής ήταν η συμβολή των ιδεών του Διαφωτισμού, μέσω των οποίων τερματίστηκε η θεοκρατική αντίληψη μεταξύ μονάρχη και υπηκόων, ενώ εισήχθησαν και υιοθετήθηκαν νέες ιδέες

---

³⁷⁹ Στο ίδιο, σ. 64.

³⁸⁰ Στο ίδιο, σσ. 64-65.

³⁸¹ Στο ίδιο, σ. 65.

³⁸² Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

³⁸³ Μαραγκοπούλου, Α. Γ. (1984). *Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

σχετικά με τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.³⁸⁴ Με την πάροδο των ετών και στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας οι επιβαλλόμενες ποινές οφείλουν να εναρμονίζονται αφενός με τις εκάστοτε συνταγματικές διατάξεις και αφετέρου να εναρμονίζονται με τις Διακηρύξεις για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.³⁸⁵ Κατ' αυτόν τον τρόπο, μέσω των ποινών θα πρέπει να εξασφαλίζονται οι αρχές της νομιμότητας, της αναλογικότητας, της ισότητας και, σύμφωνα με τον Φαρσεδάκη, της μετριοπάθειας και επιείκειας.³⁸⁶

Παρ' όλα αυτά, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια στάση αμφισβήτησης ως προς την αποτελεσματικότητα, αλλά και τη σημασία των βασικών μορφών επιβολής ποινών, ιδίως της στερητικής της ελευθερίας ποινής.³⁸⁷ Σύμφωνα με τον M. Cusson, οι ποινές χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη επιείκεια, ο αριθμός των ποινών αυξήθηκε, η κατάσταση στα καταστήματα κράτησης παρουσίασε τάση υποβιβασμού λόγω του αυξημένου όγκου κρατουμένων, ενώ η ολοένα αυξανόμενη εγκληματικότητα δεν φάνηκε δυνατό να αντιμετωπιστεί με την εφαρμογή των υποκατάστατων της ποινής.³⁸⁸

Στόχος της ποινής είναι να σωφρονιστεί ο τιμωρημένος και μέσω αυτής να βελτιωθεί και να επανενταχθεί στο κοινωνικό σύνολο. Όπως προαναφέρθηκε, η κύρια ποινή στη σύγχρονη εποχή είναι η στερητική της ελευθερίας, η οποία εκτίεται στα καταστήματα κράτησης.³⁸⁹ Ωστόσο, όχι μόνο τα καταστήματα κράτησης αλλά και το σωφρονιστικό σύστημα εν γένει έχουν προκαλέσει έντονες διαφωνίες και έχουν γίνει αντικείμενο κριτικής.³⁹⁰ Έχει κατά καιρούς υποστηριχθεί ότι ο συγκεκριμένος τρόπος αντιμετώπισης των καταδικασθέντων δεν φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα, αντιθέτως μέσω του εγκλεισμού επιτυγχάνεται ακριβώς το αντίθετο αποτέλεσμα από το επιθυμητό. Μέσω, δηλαδή, του εγκλεισμού σε κατάστημα κράτησης δεν επιτυγχάνεται ο σωφρονισμός του καταδικασθέντος, με αποτέλεσμα να γίνεται λόγος για «σωφρονιστικό κακό».³⁹¹

Ενδεικτικά αναφέρεται η αύξηση των κρουσμάτων βίας στα καταστήματα

---

³⁸⁴ Στο ίδιο, σ. 70.

³⁸⁵ Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

³⁸⁶ Στο ίδιο, σσ. 66-67.

³⁸⁷ Δημητράτος, Ν. Γ. (2016). Ποινή και εναλλακτικοί τρόποι έκτισής της. Μια κριτική επισκόπηση. Στο Μ. Γασπαρινάτου (Επιμ.), *Εγκλημα και Ποινική Καταστολή σε Εποχές Κρίσης - Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη* (σσ. 2249-2259). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

³⁸⁸ Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

³⁸⁹ Στο ίδιο, σ. 68.

³⁹⁰ Λαμπροπούλου, Έ. (1994).

³⁹¹ Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

κράτησης της Μ. Βρετανίας και της Ουαλίας ιδίως τα τελευταία χρόνια. Με αφορμή τη μεγάλη εξέγερση σε κατάσταση κράτησης του Μπέρμιγχαμ, όπου 100 κρατούμενοι κατάφεραν να πάρουν τον έλεγχο στα χέρια τους, σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση τα κρούσματα βίας σε Αγγλία και Ουαλία ανήλθαν σε 3.000 μόνο για το 2016, ενώ από το 2011 έχουν κλείσει ή ιδιωτικοποιηθεί για εξοικονόμηση χρημάτων 18 σωφρονιστικά καταστήματα.³⁹² Σημαντικό, επίσης, ρόλο διαδραματίζει και η ολοένα αυξανόμενη εισροή κρατουμένων στα καταστήματα κράτησης με ποσοστό αύξησης 90% σε διάστημα δύο δεκαετιών. Συγκεκριμένα, ενώ το 1991 οι κρατούμενοι στις διοικητικές περιφέρειες της Μ. Βρετανίας ανέρχονταν σε 45.000 συνολικά, το 2011 ανέρχονταν σε 85.000.³⁹³ Έχει υποστηριχθεί ότι ο υπερβολικός συνωστισμός στα καταστήματα κράτησης δυσκολεύει κατά πολύ το έργο της επιτήρησης και την κοινωνική αναμόρφωση των κρατουμένων, ενώ έχει χαρακτηριστεί ως «καρκίνωμα».³⁹⁴

Στην προσπάθειά του να συνδυάσει δύο αντιφατικούς στόχους, από τη μια την απομάκρυνση των παραβατών του νόμου από το κοινωνικό σύνολο και από την άλλη την ομαλή επανένταξή τους σε αυτό, ο θεσμός των καταστημάτων κράτησης έχει θεωρηθεί, με την πάροδο των ετών, ως αποτυχία του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης.³⁹⁵ Τα σημεία όπου επικεντρώνεται η εν λόγω κριτική σχετίζονται με την αδυναμία των καταστημάτων κράτησης να επιτύχουν την αναμόρφωση των κρατουμένων, με τη συμβολή τους στη δημιουργία εκ νέου εγκληματιών μέσω της απομόνωσης από το κοινωνικό περιβάλλον, αλλά και την ώθηση στην υποτροπή και τις συνέπειες του στιγματισμού που επιφέρει ο εγκλεισμός στη μετέπειτα ζωή των κρατουμένων.³⁹⁶

Σύμφωνα με τον Goffman, η είσοδος σε κατάσταση κράτησης και η παραμονή εκεί είναι μια διαδικασία «ταπεινωτική» για το άτομο, καθώς αποχωρίζεται τα προσωπικά του αντικείμενα, δεν διαμορφώνει τον χώρο κράτησής του και, εν γένει, δεν έχει στη διάθεσή του τα μέσα για να πραγματοποιήσει τις καθημερινές του συνήθειες.³⁹⁷ Κύριο χαρακτηριστικό του εγκλεισμού σε κατάσταση κράτησης είναι ο ιδρυματισμός του ατόμου, η ένταξή του δηλαδή σε μια ομάδα και η

---

³⁹² Κουκουγιάννη, Κ. Έ.-Ν. (2017, Ιούλιος 04). *Η ζωή πίσω από τα κάγκελα στη Μ. Βρετανία*. Ανάκτηση Αύγουστος 10, 2018, από <https://www.dw.com>

³⁹³ Ο. π.

³⁹⁴ Ο. π.

³⁹⁵ Χάιδου, Α. (2002).

³⁹⁶ Στο ίδιο, σ. 48.

³⁹⁷ Στο ίδιο, σ. 49.

«κοινωνικοποίησή» του στο σύστημα του καταστήματος κράτησης. Για τον Clemmer ο ιδρυματισμός του ατόμου στο κατάστημα κράτησης έρχεται ως αποτέλεσμα ορισμένων παραγόντων, οι οποίοι συντελούν προς αυτό σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό³⁹⁸. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ισχυρή προσωπικότητα του ατόμου, οι διαρκείς επαφές με άτομα εκτός των τειχών του καταστήματος κράτησης, η θέληση για εργασία και δημιουργική απασχόληση, αλλά και η τυχαία τοποθέτηση με άτομο που δεν έχει αρχηγικές τάσεις συμβάλλουν στην αποφυγή ιδρυματισμού του κρατουμένου. Αντιθέτως, για τον Clemmer, η αδύναμη και ασταθής προσωπικότητα, η αποκοπή από το ευρύτερο οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον, αλλά και οι συναναστροφές με άτομα παρόμοιου προσανατολισμού ευνοούν τη ροπή προς τον ιδρυματισμό του ατόμου.³⁹⁹

Τα προβλήματα του σωφρονιστικού συστήματος αγγίζουν και την Ελλάδα με κυριότερα την έλλειψη προσωπικού και τον υπερπληθυσμό στα καταστήματα κράτησης.⁴⁰⁰ Επιπροσθέτως, η κατάσταση του σωφρονιστικού συστήματος καθίσταται δυσχερέστερη με την ολοένα αυξανόμενη βία και τον εκφοβισμό μεταξύ των κρατουμένων, ενώ οι συνθήκες διαβίωσης και η απουσία προόδου στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, σύμφωνα με έκθεση της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης Μεταχείρισης του Συμβουλίου της Ευρώπης (CPT) για το 2015, επιτείνουν περαιτέρω την ήδη υπάρχουσα δυσκολία.⁴⁰¹

Η επιβολή των ποινών έχει ως στόχο τον σωφρονισμό των καταδικασθέντων. Ωστόσο, η μη επίτευξη του σωφρονισμού έχει γίνει αντικείμενο έντονης κριτικής. Αποτέλεσμα της κριτικής αυτής είναι, μεταξύ άλλων, οι προσπάθειες εφαρμογής εναλλακτικών μέτρων ποινικής μεταχείρισης των καταδικασθέντων, όπως η χρηματική ποινή, η αναστολή υπό επιτήρηση, η εργασία για την κοινότητα κλπ.⁴⁰² Θα ήταν, ωστόσο, ωφέλιμο η αρωγή στον καταδικασθέντα να είναι συνεχής τόσο κατά τη διάρκεια έκτισης της ποινής του όσο και μετά την αποφυλάκισή του.⁴⁰³ Η λύση στην προβληματική κατάσταση των καταστημάτων κράτησης αλλά και του σωφρονιστικού συστήματος, εν γένει, θα ήταν καλό να αναζητηθεί όχι στην ίδρυση νέων καταστημάτων κράτησης, καθώς αυτό θα σήμαινε διαιώνιση της ήδη υπάρχουσας

---

³⁹⁸ Χάιδου, Α. (2002).

³⁹⁹ Στο ίδιο, σ. 51.

⁴⁰⁰ Ρούσσης, Ν. (2016, Φεβρουάριος 26). *Αποκλειστικό: Στα όρια της κατάρρευσης το σωφρονιστικό σύστημα στην Ελλάδα*. Ανάκτηση Αύγουστος 10, 2018, από www.reporter.gr

⁴⁰¹ Ο. π.

⁴⁰² Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

⁴⁰³ Χάιδου, Α. (2002).

κατάστασης, αλλά σε παρεμβατικούς τρόπους μέσω των οποίων θα αποδυναμωθεί η δυνατότητα να ωθούνται όλο και περισσότερα άτομα στο περιθώριο.⁴⁰⁴

3.3 Αποδεικτικά μέσα κατά την υπεράσπιση του κατηγορουμένου

Με τον όρο αποδεικτικά μέσα χαρακτηρίζονται όλα εκείνα τα μέσα που χρησιμοποιούνται, ώστε να πειστεί ο εκάστοτε δικαστής περί της αληθείας σε περιπτώσεις αμφισβητούμενων γεγονότων, ή προβαλλόμενων ισχυρισμών κατά τη διάρκεια εκδίκασης των υποθέσεων. Στην ποινική δίκη, που αποτελεί και αντικείμενο του υπό μελέτη έργου, αποδεικτικά μέσα θεωρούνται οι ενδείξεις, η αυτοψία, η πραγματογνωμοσύνη, η ομολογία του κατηγορουμένου, οι μάρτυρες και τα έγγραφα (άρθρο 178 ΚΠΔ). Με την πάροδο των ετών και την εξέλιξη της τεχνολογίας στα αποδεικτικά μέσα συγκαταλέγονται και τα δακτυλικά αποτυπώματα, καθώς και η ταυτοποίηση του γενετικού υλικού (DNA).

Στο παρόν αστυνομικό μυθιστόρημα γίνεται ευρεία χρήση αποδεικτικών μέσων, ώστε να αποδειχθεί η αθωότητα, εν τέλει, του νεαρού κατηγορουμένου. Για την επίτευξη του στόχου αυτού παρουσιάζεται η χρήση πολλών και διαφόρων αντικειμένων-πειστηρίων, όπως ενδεικτικά του φονικού βέλους,⁴⁰⁵ σχεδιαγράμματος του χώρου όπου έλαβε χώρα ο φόνος,⁴⁰⁶ φωτογραφιών της αστυνομίας από τον τόπο του εγκλήματος,⁴⁰⁷ καθώς και καταθέσεων των μαρτύρων.⁴⁰⁸

Η χρήση των πειστηρίων κατά τη διεξαγωγή της ποινικής δίκης είναι καθοριστικής σημασίας για την πορεία της δίκης και λήψη της δικαστικής απόφασης. Μέσα στο εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα η χρήση διαφορετικών ειδών πειστηρίων χρησιμεύει το καθένα από την πλευρά του στη διαλεύκανση της υπόθεσης. Παραδείγματος χάρη η εξέταση των γραπτών επιστολών τόσο του θύματος προς την κόρη του, αλλά και αντιστρόφως, όπου γίνεται λόγος για τον χαρακτήρα των επιστολογράφων και την αυθεντικότητα των επιστολών.⁴⁰⁹ Η εξέταση για την αυθεντικότητα των εγγράφων και τη διακρίβωση πληροφοριών σχετικά με την ταυτοποίηση ατόμων υπάγεται στον τομέα δραστηριοποίησης της Δικαστικής

---

⁴⁰⁴ Στο ίδιο, σ. 97.

⁴⁰⁵ «Το βέλος... έγκλημα», Καρ, Τ. Ν. (2015), σσ. 20-21.

⁴⁰⁶ Στο ίδιο, σσ. 24, 43.

⁴⁰⁷ Στο ίδιο, σ. 43.

⁴⁰⁸ Στο ίδιο, σσ. 43, 45.

⁴⁰⁹ Στο ίδιο, σ. 46.

Γραφολογίας,⁴¹⁰ ενώ μέσω της μελέτης του κειμένου (γραφικός χαρακτήρας, δομή, λεξιλόγιο κλπ) προκύπτουν σημαντικά στοιχεία για την προσωπικότητα και τον χαρακτήρα του γράφοντος και τα πορίσματα από τους αντίστοιχους ελέγχους και τις αναλύσεις χρησιμεύουν ως στοιχεία πραγματογνωμοσύνης και λειτουργούν ως ενισχυτικά αποδεικτικά μέσα κατά τη δικαστηριακή πρακτική.

Επίσης, η χρήση πειστηρίων στο εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα περιλαμβάνει και τις φωτογραφίες της αστυνομίας από τον τόπο του εγκλήματος, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται η «φωτογραφία υπ' αριθμόν 5»,⁴¹¹ η οποία απεικονίζει τη στάση ανεύρεσης του θύματος. Επιπρόσθετα, κατά την εξέταση των μαρτύρων γίνεται χρήση φωτογραφικού υλικού, το οποίο φαίνεται να χρησιμοποιήθηκε κατά το παρελθόν ως μέσον εκφοβισμού της υπό εξέταση μάρτυρος, Μαίρης Χιουμ.⁴¹²

Όπως γίνεται αντιληπτό, κατά την εκδίκαση μιας ποινικής δίκης η χρήση αντικειμένων-πειστηρίων λειτουργεί ενισχυτικά ως προς τη διαλεύκανση της υπόθεσης. Μέσα από την εξέταση των πειστηρίων εντοπίζονται λεπτομέρειες που καθορίζουν την πορεία έκβασης της δίκης και λήψης της δικαστικής απόφασης περί ενοχής ή αθωότητας του κατηγορουμένου. Κατ' αυτόν τον τρόπο, στο εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα η χρήση των πειστηρίων συνεχίζεται με την επίδειξη στη δικαστική αίθουσα των «επίμαχων ατσάλινων παντζουριών»,⁴¹³ τα οποία βρισκόνταν στο δωμάτιο όπου βρέθηκε το θύμα, καθώς και η καράφα με το νοθευμένο ποτό από όπου ήπιε ο κατηγορούμενος.⁴¹⁴

Η εξέταση των αντικειμένων-πειστηρίων συνεχίζεται με ένα όπλο που βρέθηκε στην τσέπη του κατηγορουμένου, γεγονός που λειτουργούσε εις βάρος του,⁴¹⁵ καθώς επίσης και με το αποκομμένο κομμάτι από το φτερό του φονικού βέλους, το οποίο είχε ιδιαίτερη σημασία τόσο σχετικά με το υλικό από το οποίο ήταν φτιαγμένο,⁴¹⁶ αλλά και επειδή επρόκειτο για το αποκομμένο τμήμα ενός μεγαλύτερου κομματιού.⁴¹⁷ Το εν λόγω θραύσμα εντοπίστηκε μέσα στην πόρτα που οδηγούσε στο δωμάτιο όπου

---

⁴¹⁰ Mozayani, A. & Noziglia, C. (2006). *The Forensic Laboratory Handbook: Procedures and Practice*. New Jersey: Humana Press Inc.

⁴¹¹ «Κοιτάζτε τη φωτογραφία υπ' αριθμόν 5... νεκρόν;», Καρ, Τ. Ν. (2015), σ. 57.

⁴¹² «Ο λοχαγός Άνσγουελ... εκβιασμού», στο ίδιο, σσ. 183-184.

⁴¹³ Στο ίδιο, σ. 65.

⁴¹⁴ Στο ίδιο, σ. 67.

⁴¹⁵ «Ένα 38άρι... νομικών συνεργατών», στο ίδιο, σ. 123.

⁴¹⁶ «Γιατί αυτό... φτερά χήνας», στο ίδιο, σ. 240.

⁴¹⁷ «Κατά τα φαινόμενα... κάποιο μεγαλύτερο-», στο ίδιο, σ. 284.

διεπράχθη το έγκλημα,⁴¹⁸ γεγονός που αποτέλεσε σημαντική λεπτομέρεια ως προς την ενίσχυση της υπεράσπισης του κατηγορουμένου.⁴¹⁹

Καθοριστικής, επίσης, σημασίας είναι και ο ρόλος των δακτυλικών αποτυπωμάτων στη διαλεύκανση υποθέσεων και την εκδίκαση ποινικών δικών. Πρόκειται για ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο, στοιχείο μοναδικό για το κάθε άτομο και «συνδέονται με την αναγνώριση-ταυτοποίηση συγκεκριμένου προσώπου, με την απόδειξη της παρουσίας του σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο και με τη σχέση του με συγκεκριμένα σε τόπο και χρόνο περιστατικά».⁴²⁰ Στο εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα η ύπαρξη δακτυλικών αποτυπωμάτων σε διάφορα αντικείμενα⁴²¹ και η εξέταση αυτών από ειδικούς⁴²² λειτούργησαν καταλυτικά ως προς την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και την έκβαση της ποινικής δίκης. Αξίζει, ωστόσο, να επισημανθεί ότι τα δακτυλικά αποτυπώματα του κατηγορουμένου είχαν εντοπιστεί στο φονικό βέλος, γεγονός που λειτούργησε αρνητικά και εις βάρος του νεαρού Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ, καθώς αρχικά όλα τα στοιχεία τάσσονταν εναντίον του. Ο ελληνικός Κώδικας Ποινικής Δικονομίας και, συγκεκριμένα, το άρθρο 181 προβλέπει τη λήψη και χρήση των δακτυλικών αποτυπωμάτων, ώστε να εξακριβωθούν τα περιστατικά και οι πληροφορίες που θα προκύψουν να βοηθήσουν στην ανακάλυψη της αλήθειας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα δακτυλικά αποτυπώματα έχουν αναχθεί σε βασική πληροφορία λόγω της αξιοπιστίας που παρέχει, ώστε πλέον θεωρείται ως αποδεικτικό μέσο στην ποινική δίκη και, σύμφωνα με το άρθρο 177 ΚΠΔ, υπάγεται στην αρχή της ηθικής απόδειξης.⁴²³

Εκτός από τη σημαντική αρωγή των δακτυλικών αποτυπωμάτων, βαρύνουσας σημασίας είναι και ο ρόλος των ειδικών πραγματογνωμόνων ως προς την εξέταση και εκτίμηση των καταστάσεων σε μια ποινική, εν προκειμένω, δίκη. Στο υπό μελέτη αστυνομικό μυθιστόρημα ο ρόλος της πραγματογνωμοσύνης συμβάλλει σημαντικά τόσο ως προς την υπεράσπιση του κατηγορουμένου, αλλά και στη λήψη της τελικής δικαστικής απόφασης. Η κατάθεση ενός πραγματογνώμονα που καλείται από το

⁴¹⁸ «Το φτερό λοιπόν... αιχμή του βέλους», στο ίδιο, σ. 290

⁴¹⁹ «Με ποιόν τρόπο... εύλογη αμφιβολία», στο ίδιο, σ. 296.

⁴²⁰ Τσόγκας, Λ. Σ. (2015, Οκτώβριος 25). *Τα δακτυλικά αποτυπώματα ως μέσο στην ποινική δίκη, στην καθημερινή αστυνομική πρακτική, η διάρκεια διατήρησής τους και η τύχη τους σε περίπτωση αθώωσης ή καταδίκης του προσώπου που αφορούν*. Ανάκτηση Αύγουστος 19, 2018, από www.loukadounoslawfirm.gr

⁴²¹ «Το βέλος... έγκλημα.», Καρ, Τ. Ν. (2015). *Το παραθυράκι του Ιούδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος σσ. 20-21 & «Τίποτα... να φέρει - », στο ίδιο, σ. 95.

⁴²² «Μια τελευταία... κατηγορούσας αρχής.», στο ίδιο, σσ. 125 – 126.

⁴²³ Τσόγκας, Λ. Σ. (2015).

δικαστήριο έχει ιδιαίτερη αποδεικτική βαρύτητα, καθώς αφορά σε ζητήματα στα οποία είναι εξειδικευμένος επιστημονικά και βρίσκονται εκτός του πεδίου γνώσης των δικαστών.⁴²⁴ Κατ' αυτόν τον τρόπο, στην πορεία της ποινικής δίκης που πραγματεύεται το εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα συνέβαλλαν σημαντικά καταθέσεις ειδικού επιστημονικού προσωπικού, όπως ιατροδικαστών,⁴²⁵ ιατρών,⁴²⁶ καθώς και ειδικών τεχνικών.⁴²⁷

Η διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης και οι καταθέσεις των ειδικών πραγματογνωμόνων λειτουργούν επικουρικά στην ποινική δίκη, καθώς παρέχουν εξειδικευμένες γνώσεις για ζητήματα που το δικαστήριο δεν έχει γνώση. Ο διορισμός πραγματογνωμόνων και η διεξαγωγή της αντίστοιχης πραγματογνωμοσύνης προβλέπεται νομοθετικά στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Συγκεκριμένα, από το άρθρο 181 ΚΠΔ μέχρι και το άρθρο 208 ΚΠΔ γίνεται πρόβλεψη για τον διορισμό, τις αρμοδιότητες και τις κυρώσεις των πραγματογνωμόνων, καθώς και των τεχνικών συμβούλων.

Με την πάροδο των ετών και την εξέλιξη της τεχνολογίας επήλθε και αντίστοιχη τροποποίηση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας σχετικά με τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης, όπου πλέον γίνεται λόγος για ανάλυση γενετικού υλικού. Συγκεκριμένα, το άρθρο 200^A ΚΠΔ παρ. 1 αναφέρει, «Όταν υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι ένα πρόσωπο έχει τελέσει κακούργημα ή πλημμέλημα που τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών (3) μηνών, οι διωκτικές αρχές λαμβάνουν υποχρεωτικά γενετικό υλικό για ανάλυση του δεοξυριβονουκλεϊκού οξέος (Deoxyribonucleic Acid - DNA) προς τον σκοπό της διαπίστωσης της ταυτότητας του δράστη του εγκλήματος αυτού.» Η ανάλυση περιορίζεται αποκλειστικά στα δεδομένα που είναι απολύτως αναγκαία για τη διαπίστωση αυτή και διεξάγεται σε κρατικό ή πανεπιστημιακό εργαστήριο. Την ανάλυση του D.N.A. του κατηγορουμένου δικαιούται να ζητήσει ο ίδιος για την υπεράσπισή του.»

Η χρήση του γενετικού υλικού ως αποδεικτικού στοιχείου ξεκίνησε από τη δεκαετία του 1980 και έκτοτε η θέση του στην αποδεικτική διαδικασία έχει

⁴²⁴ Πικραμένος, Μ. & Θεοδοσίου, Δ. Γ. *Αμεροληψία πραγματογνωμόνων και ΕΣΔΑ*. (2017, Νοέμβριος 02). Ανάκτηση Αύγουστος 19, 2018, από <https://pikramenoslaw.gr>

⁴²⁵ «Όσον αφορά... ένα μαχαίρι.», Καρ, Τ. Ν. (2015), σσ. 36-37 & «Είδα το πτώμα... αρκετά καλά.», στο ίδιο, σσ. 112 – 116.

⁴²⁶ «Ναι, το ξέρω... παράφρονα.», στο ίδιο, σ.72 & «δυστυχώς... ακαταλόγιστο», στο ίδιο, σ. 89.

⁴²⁷ «Αν αμφιβάλλετε... πόρτα.», στο ίδιο, σσ. 271 – 272.

σταθεροποιηθεί.⁴²⁸ Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί, ότι η συσχέτιση της ανάλυσης του γενετικού υλικού (DNA) με την υπόθεση του έργου είναι δυνητική, καθώς την εποχή κατά την οποία διαδραματίζεται το μυθιστόρημα η τεχνολογία δεν είχε ακόμα φτάσει στα σημερινά επίπεδα. Όπως προαναφέρθηκε, η ανάλυση του γενετικού υλικού (DNA) εντάσσεται στις πραγματογνωμοσύνες, καθώς εντάσσεται και γίνεται σχετική πρόβλεψη και στον ΚΠΔ. Ωστόσο, παρόλο που η ανάλυση του γενετικού υλικού λαμβάνεται σοβαρά υπόψη στην ποινική διαδικασία, η ταυτοποίηση του DNA όπως υποστηρίζει η Χαλατζιούκα δεν σημαίνει ταυτόχρονα και απόδειξη ενοχής.⁴²⁹ Η ενδεχόμενη ταυτοποίηση του γενετικού υλικού δεν αποκλείεται να σημαίνει την απλή παρουσία του υπόπτου στον χώρο του εγκλήματος ή/και την εναπόθεσή του στο σημείο από τρίτο άτομο.⁴³⁰

Όπως αναφέρει ο Κώτσογλου, η δυσκολία και το πρόβλημα που ανακύπτει στην ερμηνεία του DNA είναι ο στατιστικός χαρακτήρας του γενετικού αποτυπώματος.⁴³¹ Η δυσκολία έγκειται στο γεγονός της εφαρμογής των στατιστικών δεδομένων και στην εξατομίκευση του υπόπτου μέσω βάσης δεδομένων. Μια εργαστηριακή πραγματογνωμοσύνη, εν προκειμένω η ανάλυση του γενετικού υλικού, δεν αποτελεί σύμφωνα με τον Κώτσογλου επαρκές αποδεικτικό υλικό για τον καταλογισμό ενοχής στον κατηγορούμενο ή την κατηγορούμενη, αλλά είναι απαραίτητη και η χρήση περαιτέρω αποδεικτικών μέσων, με περισσότερο προσωποπαγή χαρακτήρα, όπως οι καταθέσεις μαρτύρων (κάτι που δεν είναι απόλυτο, καθώς υπάρχει και πληθώρα περιπτώσεων ψευδών καταθέσεων), ώστε να εξατομικευθούν τα στατιστικά δεδομένα.⁴³²

Οι απαντήσεις που λαμβάνονται από την ανάλυση του γενετικού υλικού σχετίζονται με τη φύση του υλικού, για παράδειγμα αίμα, σάλιο ή άλλου είδους, καθώς και σε ποια ή πόσα άτομα ανήκει,⁴³³ ενώ δεν λαμβάνονται σχετικές απαντήσεις για τον τρόπο που εναποτέθηκε το γενετικό υλικό σε μια επιφάνεια, είτε δηλαδή άμεσα είτε έμμεσα. Παρόλο που αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την

---

⁴²⁸ Κώτσογλου, Κ. Ν. (2017, Ιούλιος 31). *Απόδειξη στην ποινική δίκη και DNA*. Ανάκτηση Αύγουστος 01, 2018, από www.efsyn.gr

⁴²⁹ Χαλατζιούκα, Ε. (2015, Οκτώβριος 09). *Η Ανάλυση του DNA στην Ποινική Δίκη: Αξιοπιστία και Γενικό Νομοθετικό Πλαίσιο*. Ανάκτηση Αύγουστος 20, 2018, από <https://lawtakrap.blogspot.com>

⁴³⁰ Ο. π.

⁴³¹ Κώτσογλου, Κ. Ν. (2017).

⁴³² Κώτσογλου, Κ. Ν. (2017), ό. π.

⁴³³ Φιτσιάλος, Γ., & Καραντζαλή, Έ. (2016). Γενετικά Αποτυπώματα: Το σύγχρονο εργαλείο επίλυσης εγκλημάτων σε διεθνές επίπεδο. Η συμβολή της Γενετικής στην απονομή της Δικαιοσύνης. Στο Μ. Γασπαρινάτου (Επιμ.), *Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης - Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη* (σσ. 536-548). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

ποινική διαδικασία, ωστόσο δεν θα έπρεπε να παραβλέπεται και ο παράγοντας του λάθους, αλλά και άλλων προβληματικών ή/και δύσκολων καταστάσεων, όπως η δευτερογενής και τριτογενής μεταφορά γενετικού υλικού, η επιμόλυνση του δείγματος κατά τη διάρκεια της συντήρησής του, καθώς και η ανάλυση δείγματος χαμηλής ποσότητας και ποιότητας.⁴³⁴

Θεμελιώδης κανόνας του ποινικού δικαίου είναι η αρχή *in dubio pro reo*, βάσει της οποίας ο κατηγορούμενος απαλλάσσεται των κατηγοριών λόγω αμφιβολιών. Λόγος περί αμφιβολιών γίνεται στο *Παραθυράκι του Ιούδα* στο σημείο όπου ο πρόεδρος Ράνκιν αναφέρεται στη μη επαρκή τεκμηρίωση της κατηγορίας εις βάρος του Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ, εφόσον τα προσκομισθέντα στοιχεία εις βάρος του κατηγορουμένου κινούνται στο πλαίσιο των πιθανοτήτων. Ο πρόεδρος Ράνκιν αναφέρεται στον νόμο και τη σαφήνιά του ως προς το ότι δεν επιτρέπεται να καταδικαστεί κάποιος για οποιοδήποτε ποινικό αδίκημα, ιδιαιτέρως για υποθέσεις ανθρωποκτονίας, απλώς επειδή υπάρχει το ενδεχόμενο να έχει διαπράξει το εν λόγω αδίκημα.⁴³⁵ Στόχος στην ποινική διαδικασία είναι η ανακάλυψη της αλήθειας προς αποφυγή επισφαλών συμπερασμάτων, οπότε η συμβολή των ειδικών επιστημόνων για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι ιδιαιτέρως σημαντική. Οι εξειδικευμένες γνώσεις και τεχνικές που χρησιμοποιούνται για αναλύσεις γενετικού υλικού, δακτυλικών αποτυπωμάτων, γραφικού χαρακτήρα κλπ, συνεπικουρούν το δύσκολο έργο της νομικής επιστήμης στη διαλεύκανση των ποινικών υποθέσεων και της ποινικής διαδικασίας εν γένει. Όπως υποστήριξε ο Γ. Λέων, «είναι προτιμότερο να ξεφύγει από την επιβολή ποινής ένας ενδεχόμενος ένοχος, παρά να καταδικασθεί και να τιμωρηθεί ένας ενδεχομένως αθώος».⁴³⁶

Στην ποινική διαδικασία, επιπροσθέτως, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι καταθέσεις. Στο εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα εκτός από τις καταθέσεις των πραγματογνωμόνων εξετάστηκαν και καταθέσεις άλλων μαρτύρων, όπως κρατικών υπαλλήλων,⁴³⁷ η κατάθεση του ίδιου του κατηγορουμένου,⁴³⁸ καθώς και μαρτύρων του ευρύτερου οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος του κατηγορουμένου

---

⁴³⁴ Πρίφτη, Κ. (2018, Φεβρουάριος 16). *Το DNA σε ποινικές υποθέσεις. Η διεθνής αμφισβήτηση και η ανησυχητική ελληνική πραγματικότητα από τη στιγμή της λήψης μέχρι την ερμηνεία και την αξιολόγηση ενώπιον του δικαστηρίου*. Ανάκτηση Αύγουστος 20, 2018, από <https://www.huffingtonpost.gr>

⁴³⁵ «Δεν πρέπει... εύλογη βεβαιότητα», Καρ, Τ. Ν., (2015), σσ. 296 – 297.

⁴³⁶ Λέων, Γ. (2017, Ιούλιος 14). *Η σημασία του DNA στην ποινική δίκη*. Ανάκτηση Αύγουστος 20, 2018, από <https://www.protothema.gr>

⁴³⁷ «Οι δύο πρώτοι... δεύτερο μάρτυρα.», Καρ, Τ. Ν. (2015), σ. 43.

⁴³⁸ «Δίνω την παρούσα κατάθεση... εκείνο το βέλος.», στο ίδιο, σσ. 39 – 41.

και του θύματος.⁴³⁹ Όπως στο ελληνικό δίκαιο έτσι και στο αγγλοσαξονικό, ο κάθε μάρτυρας εξετάζεται από τον διάδικο που τον έχει καλέσει, ενώ αντεξετάζεται από τον αντίδικό του.⁴⁴⁰ Οι καταθέσεις των μαρτύρων γίνονται ενόρκως ενώπιον δικαστικού υπαλλήλου προς διασφάλιση της αντικειμενικότητας και αμεροληψίας των αποδείξεων, ενώ, όπως ισχύει στο δικονομικό δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου, η κατάθεση των μαρτύρων είναι δημόσια και προφορική.⁴⁴¹ Η κατάθεση των μαρτύρων στο *Παραθυράκι του Ιούδα* πραγματοποιείται στην αίθουσα του Κεντρικού Κακουργιοδικείου ενώπιον του δικαστή, προέδρου Ράνκιν, και του σώματος των δώδεκα ενόρκων. Η κατάθεση των μαρτύρων, εκτός από προφορική και δημόσια, ήταν και ένορκη, όπως παρουσιάζεται στο εν λόγω μυθιστόρημα η έναρξη της κατάθεσης της Μαίρης Χιουμ, κάτι που ισχύει και στη σύγχρονη δικαστική πρακτική.⁴⁴²

Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις εκδίκασης υποθέσεων έχει παρατηρηθεί η απουσία μαρτύρων από την ακροαματική διαδικασία, όπως παρουσιάζεται και αντίστοιχη περίπτωση στο εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα.⁴⁴³ Παρόλο που η παρουσία του μάρτυρα ενώπιον του δικαστηρίου είναι υποχρεωτική, εφόσον έχει κλητευθεί νομότυπα, η απουσία του επισύρει την επιβολή ποινών. Σύμφωνα με το άρθρο 231 ΚΠΔ η λιπομαρτυρία επισύρει μια σειρά χρηματικών προστίμων,⁴⁴⁴ επιπροσθέτως όμως το δικαστήριο μπορεί να καταδικάσει τον μάρτυρα για απείθεια, εφόσον αποδειχθεί ότι απουσίασε σκοπίμως, με πρόθεση να μη γίνει η δίκη.⁴⁴⁵ Σε περιπτώσεις, ωστόσο, δικαιολογημένης απουσίας, όπως για λόγους υγείας, είτε λόγω ατυχήματος, είτε καιρικών συνθηκών, υπάρχει πρόβλεψη για ανάκληση της ποινής.⁴⁴⁶

---

⁴³⁹ «Να προσέλθει η μάρτυς... μάρτυρος κατηγορίας.», στο ίδιο, σσ. 45 – 59 & «Να προσέλθει ο μάρτυς... πρόσθεσε.», στο ίδιο, σσ. 63 – 70 & «Ο κύριος Ράντολφ Φλέμινγκ... χαμογελώντας.», στο ίδιο, σσ. 93 – 109 & «Ονομάζετε... το στόμα του κλειστό.», στο ίδιο, σσ. 179 – 181 & «Το πλήρες σας όνομα... ξανασηκώθηκε όρθιος.», στο ίδιο, σσ. 243 – 262 & «Να προσέλθει ο μάρτυς... άλλες ερωτήσεις.», στο ίδιο, σσ. 262 – 275 & «Ο τελευταίος μου μάρτυρας... αποδεικτικών στοιχείων της υπεράσπισης.», στο ίδιο, σσ. 279 – 284.

⁴⁴⁰ Βαλμαντώνης, Γ. (2008, Ιούνιος). *Οι επιτρεπόμενες έγγραφες καταθέσεις τρίτων προσώπων που διεξάγονται εκτός πολιτικής δίκης*. Ανάκτηση Αύγουστος 23, 2018, από www.kostasbeys.gr

⁴⁴¹ Ο. π.

⁴⁴² «Ορκίζεσθε... ορκίζομαι», Καρ, Τ. Ν., (2015), σ. 179.

⁴⁴³ «Όταν πέρασαν πέντε λεπτά... αναγκαία προς τούτο μέτρα», στο ίδιο, σ. 110.

⁴⁴⁴ Συγκεκριμένα, από 15 – 59 ευρώ (μονομελές δικαστήριο), 29 – 120 ευρώ (τριμελές δικαστήριο) και 59 – 150 ευρώ (μικτό ορκωτό, κλπ). Παπαδόπουλος, Π. (2017, Αύγουστος 07). *Το ζήτημα της λιπομαρτυρίας στα ποινικά δικαστήρια*. Ανάκτηση Αύγουστος 23, 2018, από <https://analusetο.gr>

⁴⁴⁵ Ο. π.

⁴⁴⁶ «Ο “καταδικασθείς” οφείλει – κανονικά – να ασκήσει ανακοπή, σύμφωνα με το άρθρο 232 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας είτε ο ίδιος, είτε άλλος, με πληρεξούσιο, εντός 15 ημερών, από τότε, που θα του κοινοποιηθεί το πρόστιμο, οπότε συντάσσεται έκθεση, στην οποία αναφέρεται ο λόγος

Ένα, επίσης, σημαντικό ζήτημα είναι η αξιοπιστία στις καταθέσεις των μαρτύρων, καθώς και ο ρόλος των ενόρκων στην ποινική δίκη. Σχετικά με τις καταθέσεις των μαρτύρων βαρύνουσας σημασίας είναι η ανάκληση όσο το δυνατόν περισσότερων λεπτομερειών αναφορικά με την υπόθεση, δηλαδή τον δράστη, το θύμα, τον τόπο και χρόνο τέλεσης της πράξης. Πρόκειται, εν ολίγοις, για στοιχεία που βασίζονται στη μνήμη και την προσοχή των μαρτύρων. Η μνήμη και η προσοχή είναι δύο λειτουργίες που επηρεάζονται από διάφορους παράγοντες, όπως η πάροδος του χρόνου και η ψυχική κατάσταση του μάρτυρα.⁴⁴⁷ Κατ' αυτόν τον τρόπο, η παρέλευση μεγάλου χρονικού διαστήματος από την τέλεση της πράξης μέχρι την κατάθεση του μάρτυρα ενώπιον του δικαστηρίου είναι πιθανό να επηρεάσει τη μνήμη του μάρτυρα σχετικά με τις λεπτομέρειες και την ακρίβεια στην κατάθεσή του. Επιπρόσθετα, η ψυχική κατάσταση του μάρτυρα επηρεάζει την κατάθεσή του, καθώς πολλές φορές, ιδίως σε έντονες και δυσάρεστες καταστάσεις, η αποβολή γεγονότων από τη μνήμη είναι μια αμυντική λειτουργία του οργανισμού.⁴⁴⁸ Επίσης, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν και οι εκάστοτε πιέσεις που ενδεχομένως δέχονται οι μάρτυρες είτε από τις αστυνομικές και δικαστικές αρχές, από τους εμπλεκόμενους στην υπόθεση κλπ, ενώ αντιστοίχως η στάση των ενόρκων απέναντι στις μαρτυρικές καταθέσεις συμβάλλει σημαντικά στη διεξαγωγή της ποινικής δίκης, λόγω του δυσανάλογου βάρους που ενδέχεται να δίνουν οι ένορκοι σε στοιχεία των καταθέσεων.⁴⁴⁹

Το σώμα των ενόρκων αποτελεί σύμβολο της δημοκρατίας, ενώ οι συμμετέχοντες πολίτες στο σώμα ενόρκων μπορούν να επηρεάσουν ιδιαίτερος σημαντικές αποφάσεις σε ποινικές δίκες.⁴⁵⁰ Ωστόσο τίθεται ζήτημα αν και κατά πόσο η στάση των ενόρκων είναι αντικειμενική και αμερόληπτη. Άξιο επισήμανσης είναι ότι κατά την έναρξη της δικαστικής διαδικασίας στο *Παραθυράκι του Ιούδα* οι ένορκοι παίρνουν όρκο ως προς τη δίκαιη κρίση τους και την εκφορά δίκαιης ετυμηγορίας.⁴⁵¹ Τόσο η κοινωνικοοικονομική θέση όσο και οι πολιτικές πεποιθήσεις φαίνεται πως επηρεάζουν τη γνώμη των ενόρκων στις δικαστικές και, εν προκειμένω,

---

ανωτέρας βίας ή το κώλυμα, που εμπόδισε το μάρτυρα να προσέλθει και να καταθέσει.», Παπαδόπουλος, Π. (2017).

⁴⁴⁷ Μυλωνάκη, Λ. (n.d.). *Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη μνήμη των μαρτύρων και κατ' επέκταση τη μαρτυρική κατάθεση*. Ανάκτηση Αύγουστος 23, 2018, από <https://www.psychology.gr>

⁴⁴⁸ Για περισσότερα βλ. <https://www.psychology.gr/forensic-psychology/2144-paragontes-pou-epireazoun-tin-mnimi-ton-martyron.html>

⁴⁴⁹ Μπλέτσος, Κ. (2015, Απρίλιος 15). *Η αξιοπιστία των καταθέσεων των αυτόπτων μαρτύρων*. Ανάκτηση Αύγουστος 23, 2018, από policenet.gr

⁴⁵⁰ Μαλλιοπούλου, Ε. (2017, Απρίλιος 09). *Ένορκοι στο δικαστήριο: Πόσο αντικειμενικοί μπορεί να είναι;*. Ανάκτηση Αύγουστος 23, 2018, από <https://www.maxmag.gr>

⁴⁵¹ «Ορκίζομαι... αποδείξεις», Καρ, Τ. Ν., (2015), σ. 27.

στις ποινικές υποθέσεις.⁴⁵² Επίσης, ο μεγάλος όγκος πληροφοριών που καλούνται να διαχειριστούν και επεξεργαστούν οι ένορκοι αποτελεί στοιχείο που επηρεάζει την τελική απόφαση, ενώ η πολυπλοκότητα των νομικών διατάξεων και η εξειδικευμένη νομική γλώσσα και ορολογία αποτελεί, κατά κάποιον τρόπο, μειονέκτημα ως προς την εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων. Στο εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα οι ένορκοι καλούνται να εξετάσουν διάφορα πειστήρια, μεταξύ των οποίων τα ατσάλινα παντζούρια από το γραφείο του θύματος, καθώς και τις άσεμνες φωτογραφίες για τις οποίες η Μαίρη Χιουμ είχε πέσει θύμα εκβιασμού από τον λοχαγό Άνσγουελ,⁴⁵³ ενώ φαίνεται η επιρροή τους στο δικαστήριο από την εντύπωση που τους προκαλούν οι διάφορες μαρτυρικές καταθέσεις, όπως για παράδειγμα του Ρέτζιναλντ Άνσγουελ⁴⁵⁴ και από τη στάση που κρατούν απέναντι στους μάρτυρες αλλά και στον ίδιο τον κατηγορούμενο.⁴⁵⁵ Επιπρόσθετα, σημαντικός παράγοντας στην έκβαση της ποινικής δίκης είναι η ψυχολογία και η αντιληπτική ικανότητα των ενόρκων. Κατά την εκδίκαση της υπόθεσης στο εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα φαίνεται πως οι ένορκοι παρασύρονται από τη ροή των καταθέσεων, είτε από τις μονότονες, πολλές φορές, φωνές των μαρτύρων, όπως ενδεικτικά αναφέρεται «Οι ένορκοι ζωντάνεψαν...»,⁴⁵⁶ «... κάθονταν όλη την ώρα σαν βαλσαμωμένοι»,⁴⁵⁷ ενώ χαρακτηριστική είναι η παρομοίωση των ενόρκων «...σαν ένα κοπάδι πρόβατα.».⁴⁵⁸ Μέσα από τα χαρακτηριστικά που προαναφέρθηκαν αναδεικνύεται ο ρόλος του σώματος των ενόρκων μέσα στο δικαστήριο και η σημαντική επιρροή που ασκεί κατά τη διαμόρφωση της τελικής δικαστικής απόφασης. Η αντιληπτική ικανότητα των ενόρκων, ο ψυχολογικός παράγοντας, καθώς και οι πεποιθήσεις τους αποτελούν στοιχεία που επηρεάζουν τη στάση τους και, κατ' επέκταση, την απόφαση στην οποία θα καταλήξουν.

Ένα περαιτέρω ζήτημα που αξίζει να επισημανθεί είναι ο τρόπος που έχουν αποκτηθεί τα αποδεικτικά στοιχεία, αλλά και η τακτική του συνηγόρου. Στο εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα ο συνηγόρος υπεράσπισης, σερ Χένρι Μεριβέλ, παρουσιάζεται ως ένας δικηγόρος που δεν διστάζει να ακολουθήσει τον δικό του

---

⁴⁵² Μαλλιοπούλου, Ε. (2017, Απρίλιος 09). *Ένορκοι στο δικαστήριο: Πόσο αντικειμενικοί μπορεί να είναι;*. Ανάκτηση Αύγουστος 23, 2018, από <https://www.maxmag.gr>

⁴⁵³ «Ο γενικός εισαγγελέας... οι ένορκοι.», Καρ. Τ. Ν. (2015), σ. 65 & «Η φωτογραφία... απαθή πρόσωπα.», στο ίδιο, σ. 184.

⁴⁵⁴ «Μα ήταν δυνατόν... στους ενόρκους.», στο ίδιο, σ. 270.

⁴⁵⁵ «Ένας μάρτυρας... κι ας μην την πρόφεραν.», στο ίδιο, σ. 272.

⁴⁵⁶ «Οι ένορκοι ζωντάνεψαν... σχεδιαγράμματα.», στο ίδιο, σ. 102.

⁴⁵⁷ «Θα ορκιζόμουν... σαν βαλσαμωμένοι.», στο ίδιο, σσ. 113 – 114.

⁴⁵⁸ «Οι ένορκοι αποχωρούσαν... κλητήρας.», στο ίδιο, σσ. 140 – 141.

δρόμο και όχι πιστά και τυφλά το «γράμμα του νόμου». Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο συνήγορος υπεράσπισης παρουσιάζεται, αρχικά, να μην θεωρεί ως «απαγορευμένη» την αντεξέταση με ερωτήσεις που εμπεριέχουν την απάντηση.⁴⁵⁹ Επίσης, η φήμη του συγκεκριμένου δικηγόρου φαίνεται να είναι καθοριστικής σημασίας, καθώς εκτός του ότι είναι αρκετά γνωστός και πετυχημένος, η φήμη του φαίνεται αρχικά να συμβάλλει και στη στάση που θα τηρηθεί απέναντι στον πελάτη του.⁴⁶⁰ Ακόμα, ο σερ Χένρι Μεριβέλ παρουσιάζεται ως ένας δικηγόρος που έχει διασυνδέσεις με κόσμο της νύχτας και με άτομα που δεν λειτουργούν σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου,⁴⁶¹ κάτι που θα τον βοηθήσει στο να αποδείξει την αθωότητα του κατηγορουμένου.⁴⁶² Η κατά κάποιον τρόπο ανορθόδοξη τακτική που ακολουθεί ο σερ Χένρι Μεριβέλ φαίνεται και από το γεγονός ότι δηλώνει «έτοιμος να δωροδοκήσει», προκειμένου να αποδειχθεί η αθωότητα του πελάτη του,⁴⁶³ ενώ η τακτική υπεράσπισης που ακολουθεί κατά τη διάρκεια αντεξέτασης των μαρτύρων προκαλεί τις ενστάσεις των αντιδίκων.⁴⁶⁴ Ο ίδιος ο σερ Χένρι Μεριβέλ, άλλωστε, παρουσιάζεται μέσα στο έργο να παραδέχεται το γεγονός ότι οι μέθοδοι που ακολουθεί για την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και την ανακάλυψη της αλήθειας δεν ακολουθούν πιστά τους δικονομικούς κώδικες,⁴⁶⁵ αλλά κάτι τέτοιο φαίνεται και από τη στάση του μέσα στο δικαστήριο.⁴⁶⁶ Παρουσιάζεται ως δικηγόρος που δεν κρατάει τις τυπικότητες που προβλέπονται στην αίθουσα δικαστηρίου, όπως για παράδειγμα από τον τόνο της φωνής του⁴⁶⁷, από το ιδιαίτερο ύφος στην ομιλία του⁴⁶⁸ και από τη στάση του σώματός του.⁴⁶⁹

Παρ' όλα αυτά, ο σερ Χένρι Μεριβέλ παρουσιάζεται στο εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα να καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια, ώστε να αποδειχθεί η αθωότητα του πελάτη του. Αν και πρόκειται για έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα, με το δικό του διαφορετικό ύφος, ωστόσο μέσα στο έργο διαφαίνεται η σχολαστικότητά του με την τήρηση λεπτομερούς χρονολογικού πίνακα των γεγονότων και την αντίστοιχη

⁴⁵⁹ «Όσο και να είχε... “απαγορευμένο”», στο ίδιο, σ. 60.

⁴⁶⁰ «Δεν ξέρω πάντως... Μεριβέλ.», στο ίδιο, σ. 71.

⁴⁶¹ «Αν ο Χ. Μ. ξέρει... οι πιο σκοτεινοί τύποι.», στο ίδιο, σ. 76

⁴⁶² «Τυπικά έχω παραβιάσει... ασήμαντη λεπτομέρεια.», στο ίδιο, σσ. 327 – 328.

⁴⁶³ «Εγώ, όμως, Κεν... για να καρφώσει», στο ίδιο, σ. 207.

⁴⁶⁴ «Εξοχότατε... δια την υπεράσπισιν απάντηση.», στο ίδιο, σ. 190.

⁴⁶⁵ «Είμαι κάπως ανορθόδοξος... στην ενεργό δράση;», στο ίδιο, σ. 235.

⁴⁶⁶ «Αναγκάστηκα να παραδεχτώ... κέρδισε τη δίκη.», στο ίδιο, σ. 29.

⁴⁶⁷ «Η δυνατή φωνή του... κουβεντιάσουμε.», στο ίδιο, σ. 61

⁴⁶⁸ «Μά' στα.», στο ίδιο, σ. 62.

⁴⁶⁹ «Δεν υπήρχε αμφιβολία... αγριωπό βλέμμα του.», στο ίδιο, σ. 156 & «Ο Χ. Μ. έγγειρε... γραφείο του.», στο ίδιο, σ. 161.

παράθεση σχολιασμών,⁴⁷⁰ αλλά και η μεγάλη προσοχή που δίνει στις λεπτομέρειες τόσο σχετικά με αντικείμενα-πειστήρια⁴⁷¹ όσο και με στοιχεία που μπορεί να είναι χρήσιμα και να αξιοποιηθούν, παρόλο που μοιάζουν φαινομενικά άσχετα, όπως ένα τυχαίο σχόλιο που δεν αφορά στην υπόθεση που εκδικάζεται, και όμως, μπορεί να αποτελέσει ιδιαιτέρως χρήσιμο στοιχείο για να ξεκινήσει να λύνεται το κουβάρι του μυστηρίου.⁴⁷² Επιπρόσθετα, εν αντιθέσει με τις ανορθόδοξες τακτικές του, ο σερ Χένρι Μεριβέλ φαίνεται μέσω του έργου να είναι υπέρμαχος της διεξαγωγής μια δίκαιης δίκης και της απόδοσης δικαιοσύνης.⁴⁷³

Όπως προαναφέρθηκε, η τακτική του σερ Χένρι Μεριβέλ κατά την υπεράσπιση του κατηγορουμένου (και όπως παραδέχεται και ο ίδιος μέσα στο έργο) δεν ακολουθεί πιστά τις διατάξεις του νόμου. Φαίνεται, δηλαδή, ο συνήγορος υπεράσπισης να κατέφυγε στη χρήση παράτυπων μεθόδων, όπως για παράδειγμα οι επαφές με άτομα της νύχτας, ώστε να καταφέρει να φτάσει στην αλήθεια. Σε αντιπαράθεση με τη σημερινή εποχή, γίνεται λόγος για τη χρήση παρανόμως αποκτηθέντων αποδεικτικών στοιχείων στη δικαστηριακή πρακτική και, εν προκειμένω, στην ποινική δίκη. Ειδικά για την ποινική δίκη σε περιπτώσεις όπου η χρήση παρανόμως αποκτηθέντων στοιχείων είναι ο μόνος τρόπος να αποκαλυφθεί η αλήθεια και να αποδοθεί δικαιοσύνη, ο άδικος χαρακτήρας της παράνομης απόκτησης αποδεικτικών μέσων προς υπεράσπιση του κατηγορουμένου αποκλείεται με πρόβλεψη του Ποινικού Κώδικα. Συγκεκριμένα, το άρθρο 20 ΠΚ αναφέρει ότι «Εκτός από τις περιπτώσεις που αναφέρονται στον Ποινικό Κώδικα (άρθρα 21, 22, 25, 304 παρ. 4 και 5, 308 παρ. 2, 367, 371 παρ. 4), ο άδικος χαρακτήρας της πράξης αποκλείεται και όταν η πράξη αυτή αποτελεί ενάσκηση δικαιώματος ή εκπλήρωση καθήκοντος που επιβάλλεται από τον νόμο». Ενδεικτικά αναφέρεται, ότι ως παρανόμως αποκτηθέντα μέσα θεωρούνται αυτά που έχουν ληφθεί χωρίς τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου, αλλά και προσβάλλουν αρχές όπως προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Με την πάροδο των ετών και την εξέλιξη της τεχνολογίας στη συγκεκριμένη κατηγορία αποδεικτικών μέσων συγκαταλέγονται και οι απεικονίσεις και φωνοληψίες,⁴⁷⁴ καθώς επίσης και η ηλεκτρονική αλληλογραφία

⁴⁷⁰ Στο ίδιο, σσ. 213 – 215 & 221 – 224.

⁴⁷¹ «Μα, άνθρωπέ μου... το ξέχασα εντελώς.», στο ίδιο, σ. 236.

⁴⁷² «Και μπορεί... να ξετυλίγεται.», στο ίδιο, σ. 306.

⁴⁷³ «Έπρεπε... την ίδια αιτία είχε.», στο ίδιο, σ. 323.

⁴⁷⁴ Στράγγα, Τ. Η. (2003). *Χρήση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου*. Αθήνα - Κομοτηνή : Αντ. Ν. Σάκκουλα.

και τα γραπτά μηνύματα μέσω κινητών τηλεφώνων.⁴⁷⁵ Πρόκειται για αποδεικτικά στοιχεία που έχουν αποκτηθεί με αθέμιτο τρόπο και μετά από μη νόμιμη συμπεριφορά του διαδίκου κατά το ουσιαστικό δίκαιο, σύμφωνα με την Αντωνοπούλου.⁴⁷⁶

Όπως προαναφέρθηκε, μέσω του Ποινικού Κώδικα αποκλείεται ο άδικος χαρακτήρας της παράνομης απόκτησης αποδεικτικών μέσων, ενώ όπως υποστηρίζει η Τσιώτση, σε περιπτώσεις όπου διακυβεύεται το δημόσιο συμφέρον και η δημόσια ασφάλεια, η χρήση των παρανόμως αποδεικτικών μέσων δεν απαγορεύεται, καθώς το έννομο αγαθό του δημοσίου συμφέροντος και της δημόσιας ασφάλειας υπερτερεί σε σύγκριση με το αγαθό προστασίας προσωπικών δεδομένων.⁴⁷⁷ Σύμφωνα με τον Κωνσταντινίδη «ποτέ δεν επιτρέπεται να απαγορεύεται η αξιοποίηση παράνομα αποκτηθέντος αποδεικτικού μέσου, που αποδεικνύει την αθωότητα ενός προσώπου το οποίο κατηγορείται αδικώς»,⁴⁷⁸ όπως τελικώς αποδεικνύεται και στην υπόθεση που πραγματεύεται το εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα.

Στο *Παραθυράκι του Ιούδα* η χρήση παρανόμως αποκτηθέντων αποδεικτικών μέσων οδήγησε στην απόδειξη της αθωότητας του νεαρού κατηγορουμένου, Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ. Παράλληλα, απεδείχθη ότι επρόκειτο για μια καλά σκηνοθετημένη πλεκτάνη από το ίδιο το θύμα, μέσω της οποίας, όμως, στόχος ήταν να ενοχοποιηθεί ο λοχαγός Άνσγουελ και όχι ο κατηγορούμενος. Ενδεχομένως, σε διαφορετική περίπτωση ο κατηγορούμενος, Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ, θα καταδικαζόταν για ένα έγκλημα το οποίο δεν είχε διαπράξει. Η αξιοποίηση των παρανόμως αποκτηθέντων αποδεικτικών μέσων έχει εγείρει πλήθος συζητήσεων και στη σύγχρονη εποχή, όπου αφενός θεωρείται ότι προσβάλλονται αρχές, όπως η προστασία των προσωπικών δεδομένων και, αφετέρου, ότι όταν διακυβεύονται το δημόσιο συμφέρον και η δημόσια ασφάλεια, τότε υπερτερούν σε σχέση με το ατομικό συμφέρον και η αξιοποίηση των παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων δεν απαγορεύεται. Παρόλα αυτά, οι συζητήσεις σχετικά με τη νομιμότητα της χρήσης παρανόμως αποκτηθέντων αποδεικτικών μέσων στη δικαστική πρακτική θα ήταν

---

⁴⁷⁵ Τσιώτση, Χ. (2017, Μάρτιος 30). *Αποδεικτικά μέσα που έχουν αποκτηθεί παράνομα: Θα τα χρησιμοποιήσετε*; Ανάκτηση Αύγουστος 24, 2018, από <https://www.news.gr>

⁴⁷⁶ Αντωνοπούλου, Σ. (2017, Οκτώβριος 05). *Η δικαστική χρήση των παρανόμως αποκτηθέντων αποδεικτικών μέσων*. Ανάκτηση Αύγουστος 24, 2018, από <https://www.atticalawyers.gr>

⁴⁷⁷ Τσιώτση, Χ. (2017).

⁴⁷⁸ Κωνσταντινίδης, Α. Ι. (2016). Το δικαίωμα αποδείξεως στην ποινική δίκη. Στο Μ. Γασπαρινάτου (Επιμ.), *Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης - Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη* (Τόμ. Α', σσ. 472-493). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

ωφέλιμο να πραγματοποιούνται με γνώμονα το δίκαιο και να οικοδομούνται σε μια στέρεα νομική βάση.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Το έγκλημα και ο δράστης: προσεγγίσεις και διακρίσεις

4.1 Αιτιολογική προσέγγιση του εγκλήματος

«Φοβάμαι ότι το καλό και το κακό είναι οι δύο όψεις του ίδιου πλάσματος, του ανθρώπου. Και το ερώτημα είναι πώς περνάς από τη μία φύση στην άλλη.»⁴⁷⁹

Από τα σημαντικότερα ζητήματα που είχε και έχει να αντιμετωπίσει η εγκληματολογική θεωρία είναι αυτό της αναζήτησης και διαπίστωσης των αιτίων του εγκλήματος.⁴⁸⁰ Κατά καιρούς πολλοί συγγραφείς έχουν χρησιμοποιήσει και τον όρο «παράγοντες» εκτός από τον όρο «αίτια» του εγκλήματος. Η διάκριση μεταξύ των δύο όρων, σύμφωνα με τον Αλεξιάδη, έγκειται στο ότι όταν γίνεται λόγος για αίτια του εγκλήματος πρόκειται για την αναζήτηση των όρων και των συνθηκών εκείνων που θεωρείται ότι παράγουν το έγκλημα. Με τον όρο «παράγοντες» του εγκλήματος, από την άλλη, νοούνται οι όροι εκείνοι που μέσω της δράσης τους ευνοούν και διευκολύνουν την εμφάνιση της εγκληματικής συμπεριφοράς, οι οποίοι επιδρούν στην προσωπικότητα του ατόμου με τέτοιο τρόπο, ώστε να διευκολύνουν την τροπή της προς τη διάπραξη εγκληματικής πράξης.⁴⁸¹

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ότι στο *Παραθυράκι του Ιούδα* η αιτιολογική βάση του περάσματος στην εγκληματική πράξη, εν προκειμένω στην ανθρωποκτονία εκ προθέσεως, ήταν το οικονομικό κίνητρο, καθώς η Αμίλια Τζόρνταν ήθελε να εξασφαλίσει το ποσό που θα κληρονομούσε από το θύμα. Επιπρόσθετα, όπως διαπιστώνεται από τη μελέτη του έργου, το θύμα σκηνοθέτησε την επίθεση εναντίον του, ώστε να ενοχοποιήσει τον λοχαγό Άνσγουελ, ο οποίος είχε στην κατοχή του άσεμνες φωτογραφίες της κόρης του θύματος και τις χρησιμοποιούσε ως αντικείμενο εκβιασμού. Στη βάση της αιτιολογικής προσέγγισης του εγκλήματος θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ότι τα κοινωνικά αίτια ενεργοποίησαν το πέρασμα στην εγκληματική πράξη.

Οι διάφορες θεωρίες που έχουν διατυπωθεί και οι οποίες αποδίδουν το έγκλημα σε συγκεκριμένα αίτια και παράγοντες διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, τις

⁴⁷⁹ Απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Παναγιώτη Πετράκη, *Να το πεις της νύχτας σου*, εκδ. Ροπή, σ. 247.

⁴⁸⁰ Αλεξιάδης, Σ. (2011). *Εγκληματολογία* (Ε' εκδ.). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

⁴⁸¹ Στο ίδιο, σ. 45.

μονό-παραγοντικές θεωρίες και τις πολύ-παραγοντικές. Σύμφωνα με τον Αλεξιάδη, στις μονό-παραγοντικές ανήκουν οι θεωρίες εκείνες που αποδίδουν το έγκλημα σε ενιαία ή ομοιογενή αίτια, όπως βιολογικά, ψυχολογικά, κοινωνικά κλπ., ενώ η προσέγγιση βάσει των θεωριών αυτών ονομάζεται μονό-παραγοντική (single-factor theories). Αντιθέτως, στις πολύ-παραγοντικές ανήκουν οι θεωρίες που δέχονται, ουσιαστικά, την πολλαπλότητα των αιτίων της εγκληματικής συμπεριφοράς, καθώς βάσει των εν λόγω θεωριών γίνεται αποδεκτό ότι στην περίπτωση διάπραξης εγκληματικής πράξης τα αίτια που συντρέχουν εντοπίζονται από κοινού τόσο στο ψυχοσωματικό όσο και στο κοινωνικό επίπεδο, ωστόσο με διαφορετικό βαθμό επίδρασης κάθε φορά. Για τον λόγο αυτό η προσέγγιση του εγκληματικού φαινομένου βάσει των πολύ-παραγοντικών θεωριών ονομάζεται πολύ-παραγοντική (multiple-factor approach).⁴⁸²

Στη βάση της αιτιολογικής προσέγγισης του εγκλήματος οι διάφορες θεωρίες που έχουν διατυπωθεί διακρίνονται σε οργανικές, ψυχολογικές και κοινωνιολογικές.

4.1.1 Η ιταλική θετική σχολή

Επηρεασμένη έντονα από τις απόψεις των Comte και Darwin⁴⁸³ η ιταλική θετική σχολή αποτέλεσε, κατά παραδοχή, και τη γένεση της επιστήμης της Εγκληματολογίας.⁴⁸⁴ Με κύριους εκπροσώπους τους C. Lombroso, E. Ferrri και R. Garofalo, η ιταλική θετική σχολή επικεντρώθηκε στον εγκληματία και όχι στο έγκλημα ως πράξη.⁴⁸⁵ Ο C. Lombroso έχει θεωρηθεί ως ο πατέρας της Εγκληματολογίας,⁴⁸⁶ ενώ με το έργο του *Ο εγκληματίας άνθρωπος* που εκδόθηκε το 1876 έκανε λόγο για την ύπαρξη του λεγόμενου «εκ γενετής εγκληματία», για ένα είδος δηλαδή κατώτερο του homo sapiens, η εξέλιξη του οποίου παρέμεινε σε προγενέστερο επίπεδο για λόγους αταβιστικούς, σύμφωνα με τον Φαρσεδάκη.⁴⁸⁷ Για τον Lombroso η παράβαση των κανόνων και η τέλεση εγκληματικής πράξης ήταν κάτι αναπόφευκτο για τον εκ γενετής εγκληματία, καθώς βάσει της αταβιστικής ερμηνείας για την εγκληματική συμπεριφορά του εκ γενετής εγκληματία, η εξέλιξή

⁴⁸² Στο ίδιο, σ. 47.

⁴⁸³ Σπινέλλη, Κ. (2005). *Εγκληματολογία - Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

⁴⁸⁴ Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

⁴⁸⁵ Σπινέλλη, Κ. (2005).

⁴⁸⁶ Βλάχου, Β. (2017). *Ιστορική επισκόπηση των εγκληματολογικών θεωριών κατά τον 19ο αιώνα - Η γένεση της Εγκληματολογίας* (2^η εκδ.). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

⁴⁸⁷ Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

του δεν έφτασε μέχρι το αντίστοιχο επίπεδο των υπόλοιπων κοινωνικοποιημένων ατόμων.⁴⁸⁸ Εκτός από τον εκ γενετής εγκληματία, ο Lombroso και, κατ' επέκταση, η ιταλική θετική σχολή διέκρινε και άλλα είδη εγκληματιών, όπως ο παράφρων εγκληματίας στον οποίο απουσιάζει το ηθικό αίσθημα περί καλού και κακού, ο από πάθος εγκληματίας, όπου το πάθος συνδέεται είτε με πολιτικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις και ο περιστασιακός εγκληματίας. Η τελευταία αυτή κατηγορία εγκληματιών διακρίνεται σε υποκατηγορίες, όπως είναι ο ψευδο-εγκληματίας, ο εγκληματοειδής και ο από συνήθεια εγκληματίας.⁴⁸⁹

Η ανωτέρω διάκριση στην οποία προχώρησε ο Lombroso και ιδίως η κατηγορία του παράφρονα εγκληματία θα μπορούσε να συσχετιστεί με την απόδειξη της παραφροσύνης του νεαρού κατηγορουμένου, Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ, κατά τη διαδικασία της υπεράσπισης του από τον σερ Χένρι Μεριβέλ. Η απόδειξη της παραφροσύνης του νεαρού κατηγορουμένου παρουσιάζεται στο εν λόγω μυθιστόρημα ως πιθανή τακτική υπεράσπισης που θα μπορούσε να ακολουθήσει ο σερ Χένρι Μεριβέλ, ή της μη ύπαρξης προμελετημένου δόλου.⁴⁹⁰ Σύμφωνα με τα δεδομένα της εποχής και τις υπάρχουσες θεωρίες, με τον τρόπο αυτό ο σερ Χένρι Μεριβέλ θα μπορούσε να εξασφαλίσει την πλήρη απαλλαγή του κατηγορουμένου ή τον μειωμένο καταλογισμό της πράξης για την οποία κατηγορείτο.

Εκτός από τον Lombroso σημαντικός εκπρόσωπος της ιταλικής θετικής σχολής υπήρξε και ο E. Ferri. Για τον Ferri το έγκλημα είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο, που χαρακτηρίζει και συναντάται σε κάθε κοινωνία.⁴⁹¹ Οι βασικότερες ιδέες του Ferri υποστήριζαν την ανυπαρξία ελευθερίας της ανθρώπινης βούλησης, την ύπαρξη της κοινωνικής ευθύνης και την πολύ-παραγοντική προσέγγιση του εγκλήματος.⁴⁹² Σύμφωνα με την ιδέα περί ανυπαρξίας ελευθερίας της βουλήσεως, ο Ferri υποστήριζε ότι ο άνθρωπος είναι ένα ον ετεροπροσδιοριζόμενο,⁴⁹³ η ελευθερία της βουλήσεώς του είναι μια κατασκευή πλασματική και, ως εκ τούτου, η θεωρούμενη ηθική ευθύνη του εγκληματία στερείται επιστημονικής βάσης.⁴⁹⁴ Αποτέλεσμα των προαναφερθέντων είναι η αντικατάσταση της ηθικής από την κοινωνική ευθύνη του ατόμου, σύμφωνα με την οποία το άτομο θα πρέπει να συμμορφώνεται με τους

---

⁴⁸⁸ Βλάχου, Β. (2017).

⁴⁸⁹ Στο ίδιο, σσ. 157-158.

⁴⁹⁰ «Κανείς δεν ήξερε... ένδειξη», Καρ, Τ. Ν. (2015), σ. 60.

⁴⁹¹ Στο ίδιο, σ. 169.

⁴⁹² Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

⁴⁹³ Στο ίδιο, σ. 88.

⁴⁹⁴ Βλάχου, Β. (2017).

κοινωνικούς κανόνες στο πλαίσιο της ομαλής κοινωνικής συμβίωσης.⁴⁹⁵ Σχετικά με την πολύ-παραγοντική προσέγγιση του εγκλήματος, ο Ferrì υποστήριζε ότι κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα και, εν προκειμένω, η εγκληματική πράξη είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης πολλών παραγόντων, με διαφορετικό κάθε φορά βαθμό επιρροής ο καθένας.⁴⁹⁶ Κατ' αυτόν τον τρόπο, προχώρησε στη διάκριση τριών κατηγοριών παραγόντων που οδηγούν στην εγκληματική πράξη. Συγκεκριμένα, στους ανθρωπολογικούς ή ατομικούς παράγοντες (φύλο, ηλικία, απασχόληση, είδος εκπαίδευσης κλπ.), στους φυσικούς παράγοντες (κλίμα, φύση εδάφους, θερμοκρασία κλπ.) και στους κοινωνικούς⁴⁹⁷ παράγοντες (μετανάστευση, κοινή γνώμη, επίπεδο ευημερίας πληθυσμού, διαχείριση δημόσιας ασφάλειας, νομοθεσία κλπ.).⁴⁹⁸

Ο τρίτος σημαντικότερος εκπρόσωπος της ιταλικής θετικής σχολής, ο R. Garofalo, ανέπτυξε ορισμένες βασικές θέσεις-ιδέες σχετικά με το έγκλημα και τον εγκληματία. Συγκεκριμένα, διέκρινε το έγκλημα σε δύο είδη, το πραγματικό ή φυσικό και το συμβατικό ή νομικό, υποστήριζε ότι ο εγκληματίας είναι μη φυσιολογικός άνθρωπος, καθώς στερείται αισθήματα όπως ο οίκτος και η εντιμότητα, ενώ χαρακτηριστικό στοιχείο του εγκληματία είναι η επικινδυνότητά του.⁴⁹⁹ Η εγκληματική συμπεριφορά, υποστήριζε ο Garofalo, σε οποιαδήποτε κοινωνία και εάν λάβει χώρα προσβάλλει τα ηθικά συναισθήματα του μέσου πληθυσμού.⁵⁰⁰ Τα στοιχειώδη αυτά συναισθήματα, του οίκτου και της εντιμότητας, εμφανίζονται σε όλες τις κοινωνίες που έχουν φτάσει σε ένα επίπεδο πολιτισμού, ενώ είναι απαραίτητα για την ομαλή κοινωνική συμβίωση.⁵⁰¹ Σύμφωνα με τη Βλάχου, τα αισθήματα οίκτου σχετίζονται με την αντίδραση απέναντι στην εκούσια επιβολή πόνου σε άλλο άτομο, είτε πρόκειται για σωματικό είτε για ψυχικό πόνο, ενώ τα αισθήματα εντιμότητας σχετίζονται με τον σεβασμό απέναντι στα δικαιώματα ιδιοκτησίας των ατόμων.⁵⁰² Κατ' αυτόν τον τρόπο, φυσικό ή πραγματικό έγκλημα για τον Garofalo είναι εκείνο που υπάρχει πέρα και έξω από τις ιδιαίτερες περιστάσεις και την κρισιμότητα της εκάστοτε εποχής και κοινωνίας, αλλά και από τις

---

⁴⁹⁵ Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

⁴⁹⁶ Βλάχου, Β. (2017).

⁴⁹⁷ Η κατηγοριοποίηση των κοινωνικών παραγόντων και η δράση αυτών αποτέλεσε και τη βάση για τη διατύπωση των νόμων του εγκληματικού κορεσμού και εγκληματικής διαλυτότητας. Για περισσότερα βλ. Βλάχου, Β., (2017), σ. 172.

⁴⁹⁸ Στο ίδιο, σ. 171-172.

⁴⁹⁹ Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

⁵⁰⁰ Στο ίδιο, σ. 89.

⁵⁰¹ Βλάχου, Β. (2017).

⁵⁰² Στο ίδιο, σ. 178.

νομοθετικές προθέσεις και προβλέψεις. Αντιθέτως, νομικό ή συμβατικό έγκλημα είναι για τον Garofalo αυτό που έχει θεσμοθετηθεί, ώστε να εξυπηρετεί σκοπούς και συμφέροντα της εκάστοτε εξουσίας.⁵⁰³ Πρόκειται, ουσιαστικά, για εγκλήματα που δημιουργήθηκαν από τον νομοθέτη για λόγους σκοπιμότητας και, σε αντίθεση με τα φυσικά εγκλήματα, δεν πλήττουν ολόκληρη την κοινωνία, αλλά ένα μέρος αυτής.⁵⁰⁴

Για τον Garofalo ο εγκληματίας είναι μη φυσιολογικός άνθρωπος, όπως προαναφέρθηκε, καθώς στερείται των στοιχειωδών ηθικών αισθημάτων οίκτου και εντιμότητας.⁵⁰⁵ Στο πλαίσιο της σκιαγράφησης των χαρακτηριστικών του εγκληματία και επηρεασμένος από το έργο και τις ιδέες του Lombroso, ο Garofalo προχώρησε σε μια σημαντική για τα δεδομένα της εποχής, αλλά και της εγκληματολογικής σκέψης. Συγκεκριμένα, έκανε διάκριση μεταξύ της ψυχικής νόσου και της απλής ψυχικής ανωμαλίας.⁵⁰⁶ Στη βάση της διάκρισης αυτής, ο εγκληματίας λογίζεται ως ένας άνθρωπος, ο οποίος οδηγείται στη διάπραξη εγκληματικής ενέργειας από την αλληλεπίδραση μεταξύ παραγόντων όπως η κληρονομικότητα και των διαφόρων συνθηκών της ζωής του.⁵⁰⁷ Η διαπίστωση αυτή του Garofalo αποτέλεσε κομβικό σημείο στην εξέλιξη της εγκληματολογικής σκέψης, καθώς η ψυχική-ηθική ανωμαλία του ατόμου διακρίνεται πλέον από την παραφροσύνη, ενώ η επίδραση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων φαίνεται να τίθεται σε δευτερεύουσα θέση.⁵⁰⁸ Ο Garofalo, επίσης, προχώρησε στη διάκριση τεσσάρων βασικών τύπων εγκληματιών, οι οποίοι διαφέρουν από την κατηγοριοποίηση των προαναφερθέντων ιταλών θετικιστών. Συγκεκριμένα, η κατηγοριοποίηση του Garofalo περιλαμβάνει τον ανθρωποκτόνο (ολοκληρωτική στέρηση αισθημάτων οίκτου και εντιμότητας, διάπραξη εγκληματικής ενέργειας με την πρώτη ευκαιρία), τον βίαιο (στέρηση αισθημάτων οίκτου, επιρροή από περιβαλλοντικούς παράγοντες όπως μίμηση και αλκοόλ), τον κλέφτη (στέρηση αισθημάτων εντιμότητας και διάπραξη κυρίως εγκλημάτων κατά ιδιοκτησίας) και τον κυνικό (χαμηλό επίπεδο ηθικής αντίληψης).⁵⁰⁹

Επιπρόσθετα, ο Garofalo έκανε λόγο για την επικινδυνότητα ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του εγκληματία. Στο πλαίσιο της σκιαγράφησης των χαρακτηριστικών του εγκληματία κατά κάποιο τρόπο «υπολογίζεται» η

---

⁵⁰³ Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

⁵⁰⁴ Βλάχου, Β. (2017).

⁵⁰⁵ Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

⁵⁰⁶ Βλάχου, Β. (2017).

⁵⁰⁷ Στο ίδιο, σ. 181.

⁵⁰⁸ Στο ίδιο, σ. 182.

⁵⁰⁹ Στο ίδιο, σ. 183.

επικινδυνότητά του, δηλαδή η τάση του για τη διάπραξη εγκληματικών ενεργειών, την παράβαση των νόμων και κοινωνικών κανόνων και, εν γένει, την αδυναμία προσαρμογής του στις κοινωνικές επιταγές.⁵¹⁰ Συνυπολογιζομένης της προσωπικότητας του εγκληματία και του πρότερου βίου του επιτυγχάνεται η διάγνωση της επικινδυνότητας του εγκληματία, εν ολίγοις «υπολογίζεται» το ποσό της βλάβης που θα μπορούσε να προξενήσει ο εκάστοτε εγκληματίας και να ληφθούν τα ανάλογα μέτρα κοινωνικής άμυνας ως προς την αντιμετώπισή του.⁵¹¹

Ο βαθμός επικινδυνότητας του φερομένου εγκληματία διακρίνεται στο εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα, όπου φαίνεται ο κατηγορούμενος να εισέρχεται στη δικαστική αίθουσα «μαντρωμένος»⁵¹² από αστυνομική συνοδεία, αλλά και κατά τη διάρκεια που βρισκόταν στο εδώλιο συνοδευόμενος από δεσμοφύλακες.⁵¹³ Επίσης, ο βαθμός της επικινδυνότητας του κατηγορουμένου στο υπό μελέτη μυθιστόρημα φαίνεται και από τον τρόπο που πραγματοποιείται η συνοδεία του από τους δεσμοφύλακες κατά τη μεταφορά του από και προς το εδώλιο πιάνοντάς τον από το μπράτσο,⁵¹⁴ αλλά και τοποθετώντας τον σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο για αντίστοιχες περιπτώσεις.⁵¹⁵ Η κατηγορία για ανθρωποκτονία και ιδίως εκ προμελέτης, όπως στο εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα, θεωρείται από τις σοβαρότερες, καθώς πρόκειται για εγκληματική πράξη που μέσω αυτής προσβάλλεται το υπέρτατο έννομο αγαθό, αυτό της ανθρώπινης ζωής.⁵¹⁶

4.1.2 Ψυχολογικές θεωρίες και ψυχολογικός θετικισμός

Στη βάση της ψυχολογικής προσέγγισης του εγκλήματος οι αιτίες αναζητήθηκαν στις ψυχικές ιδιότητες ή τις ψυχιατρικές ερμηνείες σχετικά με τη συμπεριφορά των ατόμων, ιδίως την έκνομη και εγκληματική.⁵¹⁷ Επίκεντρο της μελέτης αποτέλεσε η ανθρώπινη ψυχή, ώστε να ανακαλυφθούν τα αίτια της αποκλίνουσας συμπεριφοράς.⁵¹⁸ Σύμφωνα με τις ψυχολογικές θεωρίες, η βία, η επιθετικότητα και η, εν γένει, αποκλίνουσα συμπεριφορά του ατόμου οφείλονται σε παθολογικές

---

⁵¹⁰ Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

⁵¹¹ Βλάχου, Β. (2017).

⁵¹² «Δεν γίνεται... αριστερά του.», Καρ. Τ. Ν. (2015), σ. 27.

⁵¹³ «Κάποιοι από το ακροατήριο... στ' αριστερά του.», στο ίδιο, σ. 32.

⁵¹⁴ «Ενόσω... μαρτύρων.», στο ίδιο, σσ. 157-158.

⁵¹⁵ «Ένας δεσμοφύλακας... κλουβί του.», στο ίδιο, σ. 178.

⁵¹⁶ Στον ελληνικό Ποινικό Κώδικα η ανθρωποκτονία περιλαμβάνεται στην κατηγορία των Εγκλημάτων κατά της ζωής, ενώ σχετική πρόβλεψη για την ανθρωποκτονία εκ προθέσεως γίνεται με το άρθρο 299 ΠΚ.

⁵¹⁷ Σπινέλλη, Κ. (2005).

⁵¹⁸ Στο ίδιο, σ. 204.

καταστάσεις εσωτερικής φύσεως «που σε κάποιες περιπτώσεις συνδέονται με την ύπαρξη ψυχοπαθητικής προσωπικότητας».⁵¹⁹ Η ψυχολογική προσέγγιση του εγκλήματος διακρίνεται σε δύο κατευθύνσεις με πρωταρχική την ψυχαναλυτική θεώρηση του Freud,⁵²⁰ όπου γίνεται σύνδεση της αποκλίνουσας και επιθετικής συμπεριφοράς με το ένστικτο⁵²¹ και τη δεύτερη κατεύθυνση, όπου η αποκλίνουσα και εγκληματική συμπεριφορά θεωρείται ως αποτέλεσμα μειωμένης διανοητικής ικανότητας.⁵²²

Σύμφωνα με την ψυχαναλυτική προσέγγιση του Freud, η ανθρώπινη συμπεριφορά καθορίζεται από την ύπαρξη και αλληλεπίδραση δύο ενστίκτων, του ενστίκτου της αυτοσυντήρησης και του σεξουαλικού ενστίκτου,⁵²³ προσέγγιση η οποία αναθεωρήθηκε μετέπειτα, υποστηρίζοντας τη διάκριση μεταξύ του ενστίκτου της ζωής (Ερως) και του ενστίκτου του θανάτου (Θάνατος).⁵²⁴ Η ψυχαναλυτική θεωρία του Freud διακρίνει την προσωπικότητα σε τρία επίπεδα, το Εγώ, το Εκείνο και το Υπερεγώ.⁵²⁵ Το Εγώ αναπτύσσεται κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του ατόμου, όπου ως παιδί αντιλαμβάνεται ότι δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν όλες του οι επιθυμίες. Στο βαθύτερο επίπεδο της προσωπικότητας βρίσκεται το Εκείνο, που αποτελεί το ασυνείδητο τμήμα της προσωπικότητας του ατόμου και συντίθεται από τις βιολογικές και ψυχολογικές ενορμήσεις που «βρίσκονται στη βάση κάθε συμπεριφοράς».⁵²⁶ Το εξωτερικό τμήμα της προσωπικότητας, το συνειδητό κομμάτι αποκαλείται Υπερεγώ και αντιπροσωπεύει το σύνολο των ηθικών αξιών μιας κοινωνίας. Το κατώτερο κομμάτι της προσωπικότητας, το Εκείνο, βασίζεται στην αρχή της ευχαρίστησης, ενώ το συνειδητό κομμάτι, το Υπερεγώ, διαδραματίζει ρόλο απαγορευτικό ως προς την ανθρώπινη συμπεριφορά, καθώς αποτελεί την ένταξη στην προσωπικότητα όλων των επιταγών, απαγορεύσεων και κανόνων που θα πρέπει να ακολουθεί το άτομο. Το Εγώ ως το ενδιάμεσο κομμάτι μεταξύ του Εκείνο και του Υπερεγώ λειτουργεί συντονιστικά και συμβιβαστικά, καθώς ρυθμίζει τις δύο εκ διαμέτρου αντίθετες λειτουργίες της ανθρώπινης προσωπικότητας.⁵²⁷ Τα τρία αυτά

---

⁵¹⁹ Βλάχου Β., (2008), σ. 37.

⁵²⁰ Σκοπελίτου, Σ. (2017, Μάρτιος 28). *Θεωρίες προέλευσης της εγκληματικής συμπεριφοράς*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 03, 2018, από <https://www.maxmag.gr>

⁵²¹ Βλάχου Β., (2008).

⁵²² Αλεξιάδης, Σ. (2011).

⁵²³ Βλάχου Β., (2008).

⁵²⁴ Βλάχου Β., (2008), ό. π.

⁵²⁵ Σπινέλλη, Κ. (2005).

⁵²⁶ Στο ίδιο, σ. 205.

⁵²⁷ Στο ίδιο, σ. 206.

στοιχεία της προσωπικότητας βρίσκονται σε διαρκή σύγκρουση, ενώ στα άτομα που ακολουθούν σύννομη συμπεριφορά η σύγκρουση αυτή βρίσκεται σε ισορροπία και, αντιθέτως, όταν διαταράσσεται αυτή η ισορροπία μεταξύ συνειδητού και ασυνειδήτου, εκδηλώνεται συμπεριφορά που αποκλίνει από την κοινωνική ομαλότητα. Η διάπραξη εγκληματικής ενέργειας δεν είναι ασυνήθιστο φαινόμενο σε αυτές τις περιπτώσεις, καθώς με τον τρόπο αυτό το άτομο αναζητά ανακούφιση για τις εσωτερικές του συγκρούσεις.⁵²⁸

Υπό το πρίσμα της ψυχαναλυτικής προσέγγισης του εγκλήματος, τόσο ο Freud όσο και οι μεταγενέστεροί του προχώρησαν στην τυπολογία και κατηγοριοποίηση των εγκληματιών. Για τον Freud κάθε άνθρωπος είναι ικανός κάτω από ορισμένες συνθήκες να προχωρήσει στη διάπραξη εγκληματικής ενέργειας.⁵²⁹ Παράλληλα με τους οργανικούς και κοινωνικούς παράγοντες στην ψυχαναλυτική προσέγγιση του εγκλήματος εντάσσονται και παράγοντες με ψυχολογικό χαρακτήρα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η διάκριση των εγκληματιών γίνεται μεταξύ των περιστασιακών, δηλαδή αυτών που προχωρούν στη διάπραξη εγκληματικών ενεργειών μόνο υπό ορισμένες συνθήκες και στους χρόνιους, οι οποίοι διακρίνονται στους ομαλούς εγκληματίες, στους οργανικά ασθενείς εγκληματίες και στους νευρωτικούς εγκληματίες.⁵³⁰

Στην κατηγορία των περιστασιακών εγκληματιών θα μπορούσε να συμπεριληφθεί η Αμίλια Τζόρνταν, η οποία στο *Παραθύρακι του Ιούδα* φαίνεται να οδηγείται στην εγκληματική πράξη λόγω συγκεκριμένων συνθηκών που προέκυψαν, όπως το οικονομικό κίνητρο, ώστε να εξασφαλίσει το χρηματικό ποσό από τη διαθήκη του Έιβορι Χιουμ. Επίσης, όπως φαίνεται η ίδια να αποκαλύπτει σε επιστολή που είχε συντάξει, ήταν η πρώτη φορά που οδηγούνταν στην παρανομία.⁵³¹

Επιπροσθέτως, ο μαθητής του Freud, ο C. Jung, διέκρινε δύο βασικούς τύπους εγκληματιών, τον εσωστρεφή, ο οποίος διακρίνεται σε σταθερό και νευρωτικό και τον εξωστρεφή.⁵³² Επίσης, ο Eysenck προχώρησε σε μια τριμερή διάκριση του εγκληματία, και συγκεκριμένα στον εγκληματία με τον παράγοντα Ψ ή ψυχωτικό, στον εγκληματία με τον παράγοντα Ε ή εξωστρεφή και στον εγκληματία με τον παράγοντα Ν ή νευρωτικό.⁵³³

Η δεύτερη κατεύθυνση ψυχολογικής προσέγγισης του εγκλήματος θεωρεί την

---

⁵²⁸ Αλεξιάδης, Σ. (2011).

⁵²⁹ Στο ίδιο, σ. 59.

⁵³⁰ Στο ίδιο, σσ. 59-60.

⁵³¹ «Αποκάλυψη στον Έιβορι... στην παρανομία», Καρ, Τ. Ν., (2015), σ. 318.

⁵³² Σπινέλλη, Κ. (2005).

⁵³³ Για περισσότερα βλ. Σπινέλλη Κ., (2005), ό. π., σσ. 209-210.

αποκλίνουσα και εγκληματική συμπεριφορά ως αποτέλεσμα μειωμένης διανοητικής ικανότητας. Η βάση της εν λόγω κατεύθυνσης βρίσκεται στη θεωρία του Lombroso, ο οποίος απέδιδε την εγκληματική συμπεριφορά και στην ηθική παραφροσύνη του εγκληματία και για τον λόγο αυτό ονομάστηκε νέο-λομπροζιανή.⁵³⁴ Η εν λόγω σχολή στηρίχθηκε σε τρεις βασικές αρχές, στην κληρονομικότητα της νοητικής καθυστέρησης, στη διάπραξη εγκληματικής ενέργειας λόγω αδυναμίας ανάπτυξης ανασταλτικών μηχανισμών εξαιτίας της νοητικής καθυστέρησης και στο ότι όλοι σχεδόν οι εγκληματίες είναι διανοητικά καθυστερημένοι.⁵³⁵ Το ζήτημα της νοητικής καθυστέρησης απασχόλησε τους μελετητές του εγκληματικού φαινομένου. Συγκεκριμένα, τέθηκε το ερώτημα εάν άτομα με νοητική καθυστέρηση εμπλέκονται σε μεγαλύτερο βαθμό σε παράνομες και εγκληματικές ενέργειες συγκριτικά με τον υπόλοιπο πληθυσμό, λόγω της αδυναμίας τους να ελέγξουν τις αντιδράσεις τους, αλλά και στην έλλειψη ικανότητας αναγνώρισης και αντίληψης περί του κοινωνικά αποδεκτού και μη αποδεκτού και των ισχυόντων νόμων.⁵³⁶ Το εν λόγω ζήτημα απασχόλησε και τον έλληνα νομοθέτη. Συγκεκριμένα, σχετική μνεία γίνεται στο άρθρο 34ΠΚ, αλλά και στις ειδικές διατάξεις για ανηλίκους στο άρθρο 123ΠΚ, όπου μεταξύ άλλων γίνεται λόγος περί καταλογισμού ή μη της πράξης, καθώς και για τη λήψη θεραπευτικών μέτρων σε περιπτώσεις όπου η κατάσταση του δράστη χρήζει ιδιαίτερης μεταχείρισης.⁵³⁷

4.1.3 Κοινωνιολογικές θεωρίες

Η προσέγγιση της εγκληματικής συμπεριφοράς υπό το πρίσμα των κοινωνιολογικών θεωριών έγκειται στο ότι για την επίτευξη της εν λόγω προσέγγισης λαμβάνονται υπόψη οι εκάστοτε κοινωνικές και πολιτισμικές παράμετροι, η οργάνωση και λειτουργία της εκάστοτε κοινωνίας, καθώς και ζητήματα που αφορούν στους θεσμούς και τις δομές που τη συνθέτουν σε μια δεδομένη χρονική περίοδο.⁵³⁸ Με την πάροδο των ετών και τη διαπίστωση ότι μόνο οι βιολογικές ή ψυχολογικές προσεγγίσεις δεν έδιναν πλήρεις και επαρκείς απαντήσεις στα ερωτήματα σχετικά με την εγκληματική και αποκλίνουσα συμπεριφορά, η προσέγγιση βαθμιαία στράφηκε προς το κοινωνικό

---

⁵³⁴ Αλεξιάδης, Σ. (2011).

⁵³⁵ Στο ίδιο, σ. 58.

⁵³⁶ Σπινέλλη, Κ., (2005).

⁵³⁷ Σχετική μνεία γίνεται, επίσης, και στα άρθρα 36ΠΚ, 37ΠΚ και 38ΠΚ. Στο ίδιο, σσ. 216-217.

⁵³⁸ Βλάχου, Β., (2008).

στοιχείο.⁵³⁹

Στο *Παραθυράκι του Ιούδα* το θύμα, Έιβορι Χιουμ, σκηνοθέτησε τον θάνατό του με σκοπό να ενοχοποιήσει τον λοχαγό Άνσγουελ. Όπως φαίνεται στο μυθιστόρημα, ο λοχαγός Άνσγουελ και η κόρη του θύματος είχαν κατά το παρελθόν στενές σχέσεις, ενώ ο Έιβορι Χιουμ είχε αποκλείσει το ενδεχόμενο να παντρευτούν. Εάν ληφθεί υπόψη ότι ο λοχαγός Άνσγουελ ήταν απένταρος, η στάση του Έιβορι Χιουμ αντικατοπτρίζει, κατά κάποιο τρόπο, τη γενικότερη στάση της εποχής ως προς τη σύναψη γάμου, καθώς φαίνεται πως η οικονομική κατάσταση έπαιζε καθοριστικό ρόλο ως προς την έγκριση ή την απόρριψη ενός γάμου. Επίσης, ο λοχαγός Άνσγουελ είχε στην κατοχή του ορισμένες άσεμνες φωτογραφίες της κόρης του θύματος, για τις οποίες την εκβίαζε. Θα μπορούσε να θεωρηθεί, ότι ο Έιβορι Χιουμ είχε πιθανό κίνητρο ενοχοποίησης, ώστε να σκηνοθετήσει τον θάνατό του με τέτοιο τρόπο, ώστε όλα τα στοιχεία να στρέφονται κατά του λοχαγού Άνσγουελ.⁵⁴⁰

Στο πλαίσιο της κοινωνιολογικής προσέγγισης της εγκληματικής συμπεριφοράς σημαντική ήταν η επίδραση του Γάλλου κοινωνιολόγου, E. Durkheim.⁵⁴¹ Ο Durkheim έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την κοινωνική συνοχή που δομούσε τις παραδοσιακές κοινωνίες ως αποτέλεσμα της βιομηχανικής επανάστασης και των συνεπειών της.⁵⁴² Υποστήριζε ότι στις παραδοσιακές κοινωνίες η κάθε κοινωνική ομάδα ήταν απομονωμένη, υπήρχε ομοιογένεια όχι μόνο ως προς την τέλεση των εργασιών, καθώς όλοι εκτελούσαν τις ίδιες περίπου εργασίες, αλλά και ως προς τον τρόπο ζωής και τις αντιλήψεις των πολιτών.⁵⁴³ Η ομοιογενής αυτή συνεκτικότητα ενισχυόταν, κατά τον Durkheim, από τους ισχύοντες νόμους, ενώ αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθεί η αποκαλούμενη «συλλογική συνείδηση». Αντιθέτως, ο Γάλλος κοινωνιολόγος υποστήριζε ότι στις σύγχρονες κοινωνίες η συνεκτικότητα ήταν ανομοιογενής, υπήρχε καταμερισμός της εργασίας, κάτι που οδηγούσε στην αναπόφευκτη αλληλεξάρτηση μεταξύ των κοινωνιών.⁵⁴⁴ Για τον Durkheim, το άτομο δεν είναι παρά μια εικόνα της κοινωνίας όπου ζει και δραστηριοποιείται, ενώ το θεωρεί το έγκλημα ως ένα εγγενές στοιχείο της κοινωνίας, δηλαδή ως ένα φαινόμενο φυσιολογικό και αναμενόμενο.⁵⁴⁵ Εκτός από τις έννοιες του καταμερισμού της

⁵³⁹ Σπινέλλη, Κ., (2005).

⁵⁴⁰ «Ηταν επίσης... κρίση μανίας», Καρ Τ. Ν., (2015), σ. 205.

⁵⁴¹ Φαρσεδάκης, Ι., (2005).

⁵⁴² Σπινέλλη, Κ., (2005).

⁵⁴³ Στο ίδιο, σ. 239.

⁵⁴⁴ Στο ίδιο, σ. 239.

⁵⁴⁵ Φαρσεδάκης, Ι., (2005).

εργασίας, της συλλογικής συνείδησης και της θεώρησης του εγκλήματος ως φυσιολογικού φαινομένου, ο Durkheim εισήγαγε και την έννοια της ανομίας.⁵⁴⁶ Η κατάσταση της ανομίας, σύμφωνα με τον Durkheim, παρουσιάζεται κυρίως σε περιόδους κρίσεων και μεγάλων αναταραχών.⁵⁴⁷ Πρόκειται για έντονες καταστάσεις, όπου παρατηρείται διάρρηξη της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης, όπου οι διάφορες υποομάδες ανεξαρτητοποιούνται και επιζητούν την ικανοποίηση ιδιαίτερων συμφερόντων, ενώ κυριαρχεί η αδιαφορία για το κοινωνικό σύνολο.⁵⁴⁸ Στο πλαίσιο αυτό γεννώνται αισθήματα αποστέρησης, ιδίως όταν η ικανοποίηση των επιμέρους συμφερόντων είναι αντικειμενικά αδύνατη, ώστε η εμφάνιση αποκλίνουσας και εγκληματικής συμπεριφοράς να θεωρείται δεδομένη.⁵⁴⁹

Ιδιαίτερος σημαντική στη βάση της κοινωνιολογικής προσέγγισης της εγκληματικής συμπεριφοράς ήταν η συμβολή της Οικολογικής Σχολής του Chicago. Οι ιδέες του Durkheim αποτέλεσαν το θεωρητικό υπόβαθρο της εν λόγω σχολής, ενώ κύριοι εκπρόσωποί της ήταν οι E. Burgess, C. Shaw και H. Mackay.⁵⁵⁰ Μέσα από τις έρευνές τους οι εκπρόσωποι της εν λόγω σχολής οδηγήθηκαν στη διαπίστωση ότι η εγκληματικότητα στα όρια των συνοικιών του Chicago εμφάνιζε μια σταθερότητα. Επρόκειτο για συνοικίες που βρίσκονταν ανάμεσα σε βιομηχανικές ή εμπορικές ζώνες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που παρουσίαζαν ήταν η φτώχεια των κατοίκων τους, τα φτηνά ενοίκια, καθώς και η δράση συμμοριών και η απουσία του κοινωνικού ελέγχου.⁵⁵¹ Οι εν λόγω συνοικίες χαρακτηρίστηκαν ως υψηλής εγκληματικότητας περιοχές, ενώ οι κάτοικοί τους ως περιθωριακοί.⁵⁵² Σύμφωνα με τις απόψεις της οικολογικής σχολής και με σημείο εκκίνησης το Chicago, ο εκάστοτε πληθυσμός κατανέμεται σε διάφορες «φυσικές περιοχές», όπως αποκαλούνταν, ώστε κάθε περιοχή να χαρακτηρίζεται από τον πληθυσμό που κατοικεί σε αυτή και ο οποίος παρουσιάζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κοινωνικού και πολιτισμικού επιπέδου.⁵⁵³ Κατ' αυτόν τον τρόπο, εισήχθη το μοντέλο των πέντε ομόκεντρων ζωνών. Η πρώτη ζώνη περιελάμβανε τον τομέα των επιχειρήσεων και των διάφορων εμπορικών δραστηριοτήτων, η δεύτερη ζώνη ήταν η πλέον υποβαθμισμένη περιοχή

---

⁵⁴⁶ Σπινέλλη, Κ., (2005).

⁵⁴⁷ Φαρσεδάκης, Ι., (2005).

⁵⁴⁸ Στο ίδιο, σ. 96.

⁵⁴⁹ Στο ίδιο, σ. 96.

⁵⁵⁰ Αλεξιάδης, Σ. (2011).

⁵⁵¹ Αλεξιάδης, Σ. (2011), ό. π.

⁵⁵² Στο ίδιο, σ. 63.

⁵⁵³ Ζαραφωνίτου, Χ. (2004).

λόγω του μεταβατικού της χαρακτήρα, καθώς στο πλαίσιο της εντάσσονταν οι βιομηχανίες και επιχειρήσεις, ενώ στην τρίτη ζώνη βρίσκονταν οι κατοικίες των εργαζομένων στις επιχειρήσεις της δεύτερης ζώνης, ώστε να ελαχιστοποιηθεί η απόσταση κατοικίας-εργασίας. Η τέταρτη ζώνη ήταν η περιοχή των ακριβών κατοικιών, ενώ η πέμπτη ζώνη περιελάμβανε τις αποκαλούμενες και «πόλεις-δορυφόρους», τα προάστια της περιοχής, η σύνθεση των οποίων αποτελούνταν, κυρίως, από μεγάλες κτιριακές εγκαταστάσεις.⁵⁵⁴

Στο *Παραθυράκι του Ιούδα* το έγκλημα στην υπόθεση που μελετάται έλαβε χώρα στο σπίτι του θύματος στην οδό Γκρόσβενορ 12, στο Γουεστμίνστερ του Λονδίνου.⁵⁵⁵ Το 1936, χρονολογία κατά την οποία διαδραματίζεται η υπόθεση, τα επίπεδα της εγκληματικότητας είχαν αυξηθεί και, όπως αναφέρθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο, οι συγκρούσεις και οι αναταραχές στους δρόμους του Λονδίνου είχαν λάβει ανησυχητικές διαστάσεις. Θα άξιζε, επίσης, να επισημανθεί ότι το Γουεστμίνστερ, σύμφωνα με τη Μητροπολιτική Αστυνομία για το 2016, ήταν ο δήμος με τα περισσότερα διαπραχθέντα εγκλήματα.⁵⁵⁶

Η οικολογική σχολή του Chicago, ωστόσο έγινε δέκτης πολλών επικρίσεων. Οι βασικότερες επικρίσεις που διατυπώθηκαν συνίσταντο στο ότι η εν λόγω σχολή ήταν, κατά βάση, περιγραφική, καθώς περιορίστηκε στη διαπίστωση των εγκληματικών αντιλήψεων που αναπτύσσονταν στις αποκαλούμενες εγκληματικές περιοχές, χωρίς να ερμηνεύουν το πώς και γιατί δημιουργήθηκαν αυτές οι περιοχές.⁵⁵⁷ Επίσης, οι επικρίσεις αφορούσαν και στο γεγονός ότι η οικολογική σχολή του Chicago απέδιδε αιτιολογική σχέση μεταξύ των εκάστοτε εγκληματικών συμπεριφορών και κοινωνικών συνθηκών όπως η φτώχεια, παραβλέποντας το ότι πολλά άτομα παρέμεναν νομοταγείς πολίτες παρόλο που ζούσαν κάτω από αυτές τις συνθήκες.⁵⁵⁸ Τέλος, οι επικρίσεις για την εν λόγω σχολή αφορούσαν και το ότι δεν εξηγούσε τη δράση εγκληματοπροληπτικών παραγόντων, ώστε να οδηγηθεί ένα άτομο στη διάπραξη εγκληματικής ενέργειας.⁵⁵⁹

Στο πλαίσιο της αιτιολογικής προσέγγισης της εγκληματικής συμπεριφοράς η συμβολή της οικολογικής σχολής του Chicago επηρέασε σημαντικά τη μετέπειτα

---

⁵⁵⁴ Στο ίδιο, σσ. 139 – 140.

⁵⁵⁵ «Ο Λέστερ... σε κάθε ένορκο», Καρ, Τ. Ν., (2015), σ. 43.

⁵⁵⁶ Από την ηλεκτρονική σελίδα της Μητροπολιτικής Αστυνομίας του Λονδίνου. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 25, 2018, από: <https://www.met.police.uk>

⁵⁵⁷ Αλεξιάδης, Σ. (2011).

⁵⁵⁸ Στο ίδιο, σ. 64.

⁵⁵⁹ Στο ίδιο, σ. 64.

εγκληματολογική σκέψη, ώστε περί τα μέσα της δεκαετίας του 1930 να διατυπωθούν οι θεωρίες της σύγκρουσης κανόνων συμπεριφοράς και της συναναστροφής με διάφορες προσωπικές ομάδες από τους T. Sellin και E. Sutherland, αντιστοίχως. Για τον Sellin το έγκλημα προκύπτει ως αποτέλεσμα της σύγκρουσης στον ψυχικό κόσμο του ατόμου διαφορετικών κανόνων συμπεριφοράς,⁵⁶⁰ εξαιτίας του ότι οι διάφορες κοινωνικές ομάδες στις οποίες ανήκει αναμένουν την τήρηση διαφορετικής στάσης απέναντι στις ίδιες κάθε φορά περιστάσεις.⁵⁶¹ Ο Sellin, ουσιαστικά, μέσω της θεωρίας της σύγκρουσης των κανόνων συμπεριφοράς εισήγαγε τον ρόλο που διαδραματίζουν οι πολιτιστικές συγκρούσεις για την εκδήλωση εγκληματικής συμπεριφοράς.⁵⁶²

Το κάθε άτομο, υποστήριζε ο Sellin, γεννιέται σε ένα ορισμένο περιβάλλον με συγκεκριμένα κοινωνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά.⁵⁶³ Στο πλαίσιο της κοινωνικοποίησής του, το άτομο εντάσσεται σε διάφορες κοινωνικές ομάδες εκτός της οικογένειας, όπως οι φιλικές παρέες και ο ευρύτερος κοινωνικός και επαγγελματικός κύκλος. Η κάθε ομάδα διακρίνεται από τους δικούς της ξεχωριστούς κανόνες συμπεριφοράς και από τις δικές της αρχές και πεποιθήσεις. Αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης αυτής είναι η επιβολή των επιμέρους κανόνων, αρχών και πεποιθήσεων, αλλά και η αξίωση για τήρηση διαφορετικής κάθε φορά στάσης από το άτομο-μέλος απέναντι στις ίδιες, πολλές φορές, καταστάσεις. Η σύγκρουση μεταξύ των κανόνων αυτών φαίνεται αναπόφευκτη όσο πιο σύνθετη, από πολιτιστικής άποψης, είναι η δομή μιας κοινωνίας.⁵⁶⁴

Σύμφωνα με τον Sutherland, η εγκληματική συμπεριφορά προκύπτει ως αποτέλεσμα της συναναστροφής με διάφορες προσωπικές ομάδες. Έκανε λόγο για τον διαφορικό συγχρωτισμό, ενώ υποστήριζε ότι, όπως κάθε ανθρώπινη συμπεριφορά, έτσι και η εγκληματική είναι αποτέλεσμα μάθησης.⁵⁶⁵ Για τον Sutherland η εγκληματική συμπεριφορά έρχεται ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα μέσα από τη συναναστροφή με άτομα που παρουσιάζουν εγκληματικές τάσεις, όταν δηλαδή μαθαίνει να δραστηριοποιείται σε καταστάσεις παράβασης των νόμων, παρά συμμόρφωσης προς αυτούς.⁵⁶⁶ Η εγκληματική συμπεριφορά μαθαίνεται από το

---

⁵⁶⁰ Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

⁵⁶¹ Αλεξιάδης, Σ. (2011).

⁵⁶² Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

⁵⁶³ Αλεξιάδης, Σ. (2011).

⁵⁶⁴ Στο ίδιο, σσ. 65 – 66.

⁵⁶⁵ Φαρσεδάκης, Ι. (2005).

⁵⁶⁶ Στο ίδιο, σ. 100.

άτομο, καθώς επικρατέστερες στον ψυχισμό του ατόμου είναι οι αντιλήψεις για τη μη εφαρμογή του νόμου, ενώ η εκμάθηση αυτή λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο κλειστών ομάδων, οι οποίες χαρακτηρίζονται και συνδέονται με προσωπικούς δεσμούς μεταξύ των μελών τους.⁵⁶⁷

Παρακλάδι της θεωρίας του Sutherland είναι, κατά κάποιον τρόπο και η θεωρία των G. Sykes και D. Matza (στο πλαίσιο της διαδικασίας του περάσματος στην εγκληματική πράξη). Για τον Matza η ανθρώπινη συμπεριφορά αμφιταλαντεύεται σε ένα πλαίσιο ελευθερίας και περιορισμού, ενώ η εγκληματική συμπεριφορά εκδηλώνεται τυχαία και απρόβλεπτα.⁵⁶⁸ Οι δύο ερευνητές διατύπωσαν τη θεωρία της ουδετεροποίησης, σύμφωνα με την οποία τα άτομα αναπτύσσουν και υιοθετούν τεχνικές μέσω των οποίων εξουδετερώνεται η ηθική ευθύνη της εγκληματικής πράξης. Συγκεκριμένα, οι Sykes και Matza κατέταξαν τις τεχνικές ουδετεροποίησης σε πέντε βασικές κατηγορίες, οι οποίες συνοπτικά είναι α) η αποποίηση της ευθύνης, β) η άρνηση της βλάβης, γ) η αμφισβήτηση του θύματος, δ) η επίκριση των επικριτών και ε) η επίκληση υψηλότερων ιδανικών.⁵⁶⁹

Στο πλαίσιο της θεωρίας της ουδετεροποίησης ή εξουδετέρωσης θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ότι ο Έιβορι Χιουμ, το θύμα στο *Παραθυράκι του Ιούδα*, λειτούργησε βάσει της πέμπτης τεχνικής εξουδετέρωσης. Συγκεκριμένα, ο Έιβορι Χιουμ σκηνοθετεί την πλεκτάνη στην οποία θέλει να εγκλωβίσει και να ενοχοποιήσει τον λοχαγό Άνσγουελ. Σύμφωνα με την πέμπτη τεχνική εξουδετέρωσης, κατά τους Sykes και Matza, η επίκληση του υψηλότερου ιδανικού έγκειται, εν προκειμένω, στο αίσθημα της παραβίασης της οικογενειακής ειρήνης και ηρεμίας, καθώς ο λοχαγός Άνσγουελ εκβίαζε την κόρη του θύματος χρησιμοποιώντας ως μέσο εκβιασμού άσεμνες φωτογραφίες της. Ο Έιβορι Χιουμ προχωράει στην οργάνωση της πλεκτάνης, που περιγράφεται στο εν λόγω μυθιστόρημα, ώστε να ενοχοποιηθεί ο λοχαγός Άνσγουελ και να δοθεί ένα τέλος στον εκβιασμό της κόρης του.

---

⁵⁶⁷ Αλεξιάδης, Σ. (2011).

⁵⁶⁸ Λαμπροπούλου, Έ. (1994). *Κοινωνικός Έλεγχος του Εγκλήματος*. Αθήνα: Παπαζήση.

⁵⁶⁹ Στο ίδιο, σσ. 103 – 104.

4.2 Ερμηνευτική προσέγγιση του εγκλήματος

«Δεν το καταδικάζουμε επειδή είναι έγκλημα.

Είναι έγκλημα επειδή το καταδικάζουμε»

E. Durkheim

4.2.1 Η θεωρία της ετικέτας

Στο πλαίσιο της κοινωνιολογικής προσέγγισης του εγκλήματος και της εγκληματικής συμπεριφοράς αλλά δια της ερμηνευτικής οδού αναπτύχθηκαν μεταγενέστερα διάφορες θεωρίες και ιδέες σχετικά με τη μελέτη και εξήγηση του εγκληματικού φαινομένου. Προς το τέλος της δεκαετίας του 1950 με απαρχή τις ΗΠΑ και αργότερα την Ευρώπη παρατηρήθηκε μια τάση ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης σχετικά με τις φυλετικές διακρίσεις, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ανισότητα μεταξύ των πολιτών, οικονομικής και κοινωνικής φύσεως.⁵⁷⁰

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ότι στο *Παραθυράκι του Ιούδα* η θεωρία της ετικέτας βρίσκει εφαρμογή στο πρόσωπο του νεαρού κατηγορουμένου, Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ. Όπως αναφέρεται στο εν λόγω μυθιστόρημα, εάν κάποιο άτομο καθόταν στο εδώλιο του κατηγορουμένου, θεωρούνταν ένοχος. Η αντιμετώπιση αυτή βασιζόταν στην πεποίθηση, ότι αν κάποιος δεν ήταν ένοχος, τότε δεν θα καθόταν στο εδώλιο του κατηγορουμένου.⁵⁷¹

Όπως γίνεται αντιληπτό, μια ευαισθητοποίηση τέτοιου είδους δεν άφησε ανεπηρέαστους και τους κοινωνικούς επιστήμονες, οι οποίοι επέκτειναν τις έρευνές τους στο επίπεδο που η κοινωνική θέση επηρεάζει τη μεταχείριση όσων έρχονται αντιμέτωποι με το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης.⁵⁷² Με κύριους εκπροσώπους τους Η. Becker και G. Mead η θεωρία της ετικέτας διατυπώθηκε όχι μόνο ως προσπάθεια επεξήγησης και προσέγγισης του εγκληματικού φαινομένου, αλλά των κοινωνικών παρεκτροπών και της αποκλίνουσας, εν γένει, συμπεριφοράς.⁵⁷³ Η εν λόγω θεωρία επικεντρώθηκε στον βαθμό που η συμπεριφορά των τρίτων επηρεάζει τη συμπεριφορά και την ψυχολογία του ατόμου, ώστε να εκδηλωθεί αργότερα εγκληματική συμπεριφορά.⁵⁷⁴

⁵⁷⁰ Λαμπροπούλου, Έ. (1994).

⁵⁷¹ «Το πρόβλημα είναι... στο εδώλιο», Καρ, Τ. Ν., (2015), σ. 71.

⁵⁷² Λαμπροπούλου, Έ. (1994), σ. 111.

⁵⁷³ Αλεξιάδης, Σ. (2011).

⁵⁷⁴ Στο ίδιο, σ. 83.

Μέσω της επικοινωνίας με τους άλλους ανθρώπους το άτομο δημιουργεί μια αντίληψη για τον εαυτό του, η οποία σε έναν μεγάλο βαθμό αποτελεί «εξ αντανακλάσεως συνείδηση» του τρόπου με τον οποίο το βλέπουν οι άλλοι, σύμφωνα με τη Σπινέλλη.⁵⁷⁵ Ιδιαίτερος σημαντικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία διαδραματίζουν οι λέξεις-σύμβολα μέσω των οποίων παρέχεται ένα πλαίσιο όπου η κάθε κοινωνική ομάδα και τα μέλη της ερμηνεύουν τις πράξεις και κατασκευάζουν τα αντίστοιχα νοήματα.⁵⁷⁶ Μέσω της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης το άτομο χαρακτηρίζει και αντιδρά στις πράξεις των άλλων όχι βάσει των πράξεων καθ'αυτών, αλλά σύμφωνα με το νόημα που αποδίδεται σε αυτές, αναλόγως της κοινωνικής ομάδας όπου λαμβάνουν χώρα. Έτσι, το άτομο μαθαίνει το νόημα που αποδίδεται σε μια πράξη ή κατάσταση βάσει των αντιδράσεων των άλλων, είτε είναι θετικές είτε αρνητικές.⁵⁷⁷

Ο ρόλος των «άλλων» στη διαδικασία διαμόρφωσης και ρύθμισης του τρόπου συμπεριφοράς του ατόμου είναι ιδιαίτερος σημαντικός. Ήδη από την παιδική του ηλικία το άτομο στο πλαίσιο της διαδικασίας μάθησης μιμείται τις συμπεριφορές των μεγαλύτερων που το περιβάλλουν, οι οποίοι επιδοκιμάζουν ή αποδοκιμάζουν την εκάστοτε συμπεριφορά του.⁵⁷⁸ Το άτομο ως παιδί θέλει να είναι αποδεκτό από τα άτομα που απαρτίζουν το οικείο περιβάλλον του, τα οποία άτομα ονομάζονται «σημαντικοί άλλοι» (significant others). Το παιδί διαμορφώνει την εικόνα του εαυτού μέσα από τον τρόπο που αντιδρούν οι άλλοι στις πράξεις του, ενώ οι απόψεις τους καθορίζουν και διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό και τον τρόπο που σκέφτεται, αντιστοίχως το παιδί. Με το πέρασμα των ετών οι «σημαντικοί άλλοι» μετατρέπονται σε «γενικευμένος άλλος» (generalized other), όπου πλέον το άτομο ως ενήλικος προσαρμόζεται στις καταστάσεις, αλλά δεν αλλάζει ριζικά. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το άτομο είναι σε θέση να συμβαδίζει με τους κανόνες ομαλής κοινωνικής συμβίωσης.⁵⁷⁹

Ο Mead, ένας από τους κύριους εκπροσώπους της θεωρίας της ετικέτας, υποστήριξε ότι ο εαυτός χωρίζεται σε δύο μέρη, στο “Me” (Εμέ) και στο “I” (Εγώ). Για τον Mead το “Me” είναι ο κοινωνικός εαυτός, το κομμάτι δηλαδή εκείνο που περιλαμβάνει τους κανόνες, τις ιδέες, τις πεποιθήσεις, τις πράξεις του παρελθόντος

---

⁵⁷⁵ Σπινέλλη, Κ. (2005).

⁵⁷⁶ Λαμπροπούλου, Έ. (1994).

⁵⁷⁷ Στο ίδιο, σ. 111.

⁵⁷⁸ Λαμπροπούλου, Έ. (1994), ό. π.

⁵⁷⁹ Στο ίδιο, σ. 113.

και μέσω της διαδικασίας επεξεργασίας, τα εκφράζει στο κοινωνικό σύνολο ως πράξεις, κατευθύνσεις και, εν γένει, συμπεριφορά και τρόπο ζωής που εναρμονίζεται με τους κανόνες της ορθής κοινωνικής συμπεριφοράς και της ομαλής κοινωνικής συμβίωσης.⁵⁸⁰ Στον αντίποδα βρίσκεται το τμήμα “I”, το κομμάτι δηλαδή του εαυτού που χαρακτηρίζεται από παρόρμηση και αυθορμητισμό. Πρόκειται, σύμφωνα με τον Mead, για το κομμάτι του εαυτού που δρα ανεξάρτητα από τις αξίες, τους κανόνες και τις προσδοκίες των άλλων, ενώ αποτελεί το κομμάτι εξαιτίας του οποίου ο Εαυτός συνεχίζει να κατευθύνεται και όχι να εξαναγκάζεται.⁵⁸¹

Η θεωρία της ετικέτας αποτελεί προσέγγιση, η οποία βασίζεται σε μια σειρά ιδεών. Κυριότερες, συνοπτικά, ιδέες που αντιπροσωπεύουν την εν λόγω θεωρία είναι ότι καμία πράξη δεν είναι από μόνη της εγκληματική, ότι το έγκλημα ορίζεται αναλόγως της εκάστοτε κρατούσας τάξης και ότι η διαδικασία του χαρακτηρισμού (ετικέτα) ξεκινάει με τη σύλληψη του ατόμου.⁵⁸² Η αποκλίνουσα και, κατ’ επέκταση, εγκληματική συμπεριφορά, σύμφωνα με τη θεωρία της ετικέτας, είναι ουσιαστικά πράξεις που έχουν λάβει αυτό τον χαρακτηρισμό από τους ανθρώπους και την αντίδρασή τους απέναντι στην πράξη αυτή. Σύμφωνα με τη Λαμπροπούλου, μια πράξη εκλαμβάνεται ως εγκληματική ανάλογα με την αντίδραση του κοινωνικού συνόλου, ώστε να αποδοθεί και το αντίστοιχο νόημά της ως εγκληματικής, παρά ως προς το περιεχόμενό της.⁵⁸³

---

⁵⁸⁰ Στο ίδιο, σ. 113.

⁵⁸¹ Στο ίδιο, σ. 113 – 114.

⁵⁸² Σπινέλλη, Κ. (2005).

⁵⁸³ Λαμπροπούλου, Έ. (1994), σ. 115.

4.3. Ψυχική υγεία και έγκλημα

*«Το εκκρεμές του νου πάλλεται μεταξύ λογικού και παραλόγου,
όχι μεταξύ σωστού και λάθους»*

C. Jung

4.3.1. Η ηθική παραφροσύνη ως βάση στην εγκληματολογική προσέγγιση

Η έννοια της ηθικής παραφροσύνης ως θεωρητική και επιστημονική προσέγγιση του εγκλήματος εμφανίζεται ήδη από τις αρχές του 19^{ου} αι.⁵⁸⁴ Όπως προαναφέρθηκε, ο Lombroso στο πλαίσιο της ιδεολογίας που ανέπτυξε για την προσέγγιση του εγκληματία ως ατόμου, διέκρινε τον παράφρονα εγκληματία και, συγκεκριμένα, τον ηθικώς παράφρονα εγκληματία.⁵⁸⁵ Στην ιδιαίτερη αυτή κατηγορία συνέτασσε όσους προχωρούσαν στη διάπραξη εγκληματικής πράξης χωρίς να συναισθάνονται το κακό και τη βλάβη που προκάλεσαν, παρατηρείται δηλαδή έλλειψη αντίληψης και διάκρισης μεταξύ καλού και κακού.⁵⁸⁶

Στο υπό μελέτη αστυνομικό μυθιστόρημα γίνεται λόγος περί αποδείξεως της παραφροσύνης του νεαρού κατηγορουμένου, Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ, στο πλαίσιο της υπεράσπισής του από τον σερ Χένρι Μεριβέλ. Συγκεκριμένα, η απόδειξη της παραφροσύνης του νεαρού κατηγορουμένου παρουσιάζεται ως υποθετική πιθανή τακτική που θα μπορούσε να ακολουθήσει ο συνήγορος υπεράσπισης,⁵⁸⁷ κάτι το οποίο θα μπορούσε να λειτουργήσει καταλυτικά ως προς την πλήρη απαλλαγή του από την κατηγορία ή ως προς τον μειωμένο καταλογισμό της πράξης για την οποία κατηγορείτο.⁵⁸⁸

Επίσης, στο εν λόγω μυθιστόρημα φαίνεται να γίνεται λόγος για απόδειξη της παραφροσύνης του λοχαγού Άνσγουελ. Εάν ληφθεί υπόψη, ότι στην οικογένεια του λοχαγού Άνσγουελ υπήρχε ιστορικό τρέλας, όπως αναφέρεται στο μυθιστόρημα⁵⁸⁹, ο Έιβορι Χιουμ σκόπευε να χρησιμοποιήσει αυτό το στοιχείο εναντίον του λοχαγού. Για αυτό τον λόγο το ποτό στη γυάλινη καράφα ήταν δηλητηριασμένο, ώστε να φανεί η σκηνοθετημένη επίθεση που θα δεχόταν ο Έιβορι Χιουμ ως πράξη παραληρήματος

⁵⁸⁴ Βλάχου, Β. (2017).

⁵⁸⁵ Μαραγκοπούλου, Α. Γ. (2017). *Ψυχική υγεία και έγκλημα* (Τόμ. Α'). (Δ. Βαρθάλη, & Θ. Μανέτα, Επιμ.) Αθήνα: Α.Ρ. Publications

⁵⁸⁶ Στο ίδιο, σ. 47.

⁵⁸⁷ «Κανείς δεν ήξερε... προσπάθεια.», Καρ. Τ. Ν. (2015), σ. 60.

⁵⁸⁸ «Ναι, το ξέρω... παράφρονα.», στο ίδιο, σ. 72.

⁵⁸⁹ «Ξέρουμε δηλαδή... Ρέτζιναλντ», στο ίδιο, σ. 203.

του λοχαγού Άνσγουελ. Στόχος του Έιβορι Χιουμ ήταν να αποδειχθεί η παραφροσύνη του λοχαγού Άνσγουελ, ώστε να μεταφερθεί στην κλινική του γιατρού Τρέγκανον, όπου ο γιατρός Σπένσερ Χιουμ, αδελφός του θύματος, ώστε κατά τη διάρκεια της κούρας του λοχαγού να εξαφανιστούν οι επίμαχες φωτογραφίες, τις οποίες χρησιμοποιούσε ο λοχαγός Άνσγουελ για να εκβιάζει την κόρη του θύματος.⁵⁹⁰

Στο πλαίσιο της ψυχιατρικής προσέγγισης του εγκλήματος η έννοια της ηθικής παραφροσύνης προκάλεσε ιδιαίτερες ανησυχίες σχετικά με την προέκταση της εφαρμογής και της αποδεικτικής ισχύος της εν λόγω έννοιας σε νομικό επίπεδο και στη δικαστηριακή πρακτική.⁵⁹¹ Συνήγοροι αλλά και συντηρητικοί ψυχίατροι είχαν υποστηρίξει ότι η αποδοχή και η απόδειξη της ηθικής παραφροσύνης του κατηγορουμένου στο πλαίσιο της υπεράσπισής του θα είχε αρνητικές συνέπειες ως προς το αίσθημα ευθύνης των πολιτών.⁵⁹² Συγκεκριμένα, υπήρχαν έντονες ανησυχίες από την πλευρά των ειδικών, νομικών και ψυχιάτρων, ότι οι εκάστοτε εγκληματίες που θα οδηγούνταν στο εδώλιο του κατηγορουμένου, προκειμένου να αποφύγουν την πιθανή καταδικαστική απόφαση, θα επικαλούνταν την παραφροσύνη ως αιτία αδυναμίας διάκρισης μεταξύ καλού και κακού, ηθικού και ανήθικου, σύννομης και έκνομης συμπεριφοράς και, ως εκ τούτου. Αδυναμίας ως προς την κατανόηση της λανθασμένης πράξης τους.⁵⁹³

Ιδιαίτερως σημαντική, επικριτική, αλλά και επίκαιρη ήταν η στάση του Η. Maudsley σχετικά με τη λειτουργία του δικαιοσύνης. Ο Maudsley τηρούσε κριτική στάση απέναντι στον τρόπο λειτουργίας του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, στο πλαίσιο του οποίου οι σοβαροί εγκληματίες ταυτίζονται με αδύναμους πολίτες, που βρίσκονται στο έλεος των φορέων άσκησης του επίσημου κοινωνικού ελέγχου.⁵⁹⁴ Η κριτική στάση του Maudsley, ωστόσο, επεκτεινόταν και στους ίδιους τους εγκληματίες, αλλά και στον ρόλο των συνηγόρων. Σχετικά με τους εγκληματίες η κριτική του ασκήθηκε στο ότι εκμεταλλεύονται τον τρόπο λειτουργίας του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης και τις διάφορες δικονομικές δυνατότητες, όπως οι αναβολές των δικών κλπ, οι οποίες προβλέπονται από τις νομικές διατάξεις, ώστε να αποφύγουν τη δίκη και, κατ' επέκταση, την πιθανότητα

⁵⁹⁰ «Οπότε ο Ρέτζιναλντ... στην κλινική», στο ίδιο, σσ. 205 – 208.

⁵⁹¹ Βλάχου, Β. (2017), σ. 75.

⁵⁹² Στο ίδιο, σ. 75.

⁵⁹³ Ο. π.

⁵⁹⁴ Στο ίδιο, σσ. 77-78.

επιβολής καταδικαστικής σε βάρος τους απόφασης.⁵⁹⁵ Στο πλαίσιο της τακτικής υπεράσπισης που ακολουθούν οι συνήγοροι, η κριτική του Maudsley εστιαζόταν, κυρίως, στο ότι ανελάμβαναν την υπεράσπιση ατόμων που είχαν διαπράξει σοβαρά αδικήματα και, βάσει των συνθηκών σε επίπεδο αμοιβής, έθιγε το ζήτημα της άνισης μεταχείρισης τόσο μεταξύ δραστών ίδιας βαρύτητας εγκλημάτων όσο και διαφορετικής βαρύτητας και μορφής.⁵⁹⁶

Μεταξύ παραφροσύνης και εγκλήματος θεωρούσε ότι η διαχωριστική γραμμή είναι δυσδιάκριτη, καθώς υποστήριζε ότι ο χαρακτηρισμός ορισμένων υποθέσεων ως παραφροσύνης ή ως εγκλήματος κυμαινόταν αναλόγως της οπτικής μέσω της οποίας θα πραγματοποιούνταν η προσέγγιση στις εκάστοτε υποθέσεις.⁵⁹⁷ Για τον Maudsley η διάπραξη εγκληματικής ενέργειας δεν συνιστούσε ταυτόχρονα και απόδειξη περί παραφροσύνης του δράστη.⁵⁹⁸ Η διαπίστωση και τεκμηρίωση για την ύπαρξη παραφροσύνης, όπως επισημαίνει ο Maudsley, μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης και της προσεκτικής μελέτης της κάθε περίπτωσης από ειδικό επιστήμονα.⁵⁹⁹

Τόσο ο Maudsley όσο και ο Tuke, ο Despine και ο Lombroso τάσσονταν υπέρ της επιβολής ειδικών θεραπευτικών μέτρων για την αντιμετώπιση των παραφρόνων εγκληματιών. Σύμφωνα με τον Δασκαλάκη,⁶⁰⁰ παρόλο που σε ψυχικά ασθενείς αναγνωρίζεται σε ορισμένες περιπτώσεις το ακαταλόγιστο της εγκληματικής πράξης λόγω της ιδιαίτερης ψυχολογικής τους κατάστασης, ωστόσο η επικινδυνότητά τους εξακολουθεί να υφίσταται. Η εν λόγω επικινδυνότητα, η οποία μπορεί να αφορά τόσο την πρόκληση βλάβης και ζημίας προς τον εαυτό του όσο και προς τρίτους, είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί με ειδικά θεραπευτικά μέτρα.

Στο εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα γίνεται λόγος για την απόδειξη παραφροσύνης του νεαρού κατηγορουμένου ως πιθανής τακτικής για την υπεράσπισή του, καθώς στο αγγλοσαξονικό δίκαιο ήδη από το 1800 προβλεπόταν η υπαγωγή του ακαταλόγιστου παράφρονα στη δικαιοδοσία του ποινικού δικαστή, σύμφωνα με τον Δασκαλάκη.⁶⁰¹ Κατά την Criminal Lunatics Act του 1800, προβλεπόταν η αθώωση του κατηγορουμένου λόγω παραφροσύνης και η δικαστική διαταγή για την πλήρη

---

⁵⁹⁵ Στο ίδιο, σ. 78.

⁵⁹⁶ Ο. π.

⁵⁹⁷ Στο ίδιο, σ. 80.

⁵⁹⁸ Στο ίδιο, σ. 81.

⁵⁹⁹ Ο. π.

⁶⁰⁰ Δασκαλάκης, Η. (1985). *Μεταχείριση εγκληματία*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

⁶⁰¹ Δασκαλάκης, Η. (1985), σ. 107.

επίβλεψη του, ενώ το 1883 εκδόθηκε η Trial of Lunatics Act, σύμφωνα με την οποία εάν ο κατηγορούμενος είχε όντως διαπράξει το έγκλημα για το οποίο κατηγορείτο, αλλά διαπιστωνόταν η παραφροσύνη του, τότε το δικαστήριο κήρυττε τον κατηγορούμενο ένοχο αλλά παράφρονα (Guilty but insane), ενώ ο δικαστής διέτασσε τον εγκλεισμό του σε ειδικό θεραπευτικό ίδρυμα, η διάρκεια του οποίου κυμαινόταν βάσει της κρίσης του βασιλιά (During his/her Majesty's pleasure).⁶⁰² Αντίστοιχες προβλέψεις περί ακαταλόγιστου ή μειωμένου καταλογισμού και τα επιβαλλόμενα μέτρα ασφαλείας γίνονται και από τον ελληνικό Ποινικό Κώδικα. Για τον μη καταλογισμό της άδικης πράξης στον δράστη λόγω διατάραξης των πνευματικών λειτουργιών ή της συνείδησης γίνεται σχετική πρόβλεψη στο άρθρο 34ΠΚ, ενώ για τη φύλαξη ακαταλόγιστων εγκληματιών και τη διάρκεια αυτής σχετική πρόβλεψη γίνεται στα άρθρα 69ΠΚ και 70ΠΚ. Για τους εγκληματίες με μειωμένο καταλογισμό και τη λήψη και εκτέλεση ειδικών θεραπευτικών μέτρων σχετική πρόβλεψη γίνεται στα άρθρα 36ΠΚ, 37ΠΚ, 38ΠΚ και 39ΠΚ, ενώ στο άρθρο 40ΠΚ γίνεται πρόβλεψη για μετατροπή του ειδικού περιορισμού σε φυλάκιση ή κάθειρξη. Κοινό στοιχείο που παρατηρείται στα άρθρα του ελληνικού Ποινικού Κώδικα είναι ότι η μεταχείριση των ψυχικά ασθενών εγκληματιών δεν λαμβάνει χώρα σε ελεύθερο περιβάλλον. Η ειδική θεραπευτική μεταχείριση των εν λόγω εγκληματιών βάσει του ελληνικού Ποινικού Κώδικα διενεργείται στο πλαίσιο ειδικών ιδρυμάτων με γνώμονα την εξασφάλιση της δημόσιας ασφάλειας από την επικινδυνότητα των εν λόγω δραστών.⁶⁰³

Παρόλο που στο υπό μελέτη αστυνομικό μυθιστόρημα ο συνήγορος υπεράσπισης δεν επιλέγει, εν τέλει, την απόδειξη της παραφροσύνης του νεαρού κατηγορουμένου ως τακτική υπεράσπισης, η προσέγγιση του εγκλήματος αλλά και του εγκληματία στη βάση της ψυχικής υγείας του ατόμου αποτελούσε συνήθη τακτική για πολλά χρόνια. Ήδη από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα στην προσπάθεια να απαγκιστρωθεί η εγκληματική συμπεριφορά από την επιρροή της εκκλησιαστικής παράδοσης και των αντίστοιχων επιταγών της, η μελέτη του εγκλήματος άρχισε να διενεργείται στη βάση της επιστήμης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι επιστημονικές προσεγγίσεις του εγκλήματος και της εγκληματικής συμπεριφοράς από τους ψυχιάτρους σήμανε και την απαρχή για την επιστημονική αιτιολόγηση του εγκλήματος, καθώς πλέον δεν εξομοιωνόταν με τη θρησκευτική αμαρτία, αλλά

---

⁶⁰² Στο ίδιο, σ. 108.

⁶⁰³ Στο ίδιο, σσ. 122 – 123.

συνιστούσε μια μορφή διανοητικής ασθένειας.⁶⁰⁴

4.4 Εγκληματικότητα και φύλο: Γυναικεία εγκληματικότητα

Το υπό μελέτη αστυνομικό μυθιστόρημα, *Το Παραθυράκι του Ιούδα*, ολοκληρώνεται με την αθώωση του νεαρού κατηγορουμένου, Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ, ο οποίος κατηγορείτο για το έγκλημα της ανθρωποκτονίας εκ προθέσεως.⁶⁰⁵ Η αφαίρεση της ανθρώπινης ζωής αποτελούσε και αποτελεί την πιο ειδική μορφή διάπραξης εγκληματικής ενέργειας, καθώς προσβάλλει το υπέρτατο έννομο αγαθό, ενώ σχετική ποινική πρόβλεψη και προστασία του εν λόγω αγαθού γίνεται στον ελληνικό Ποινικό Κώδικα.⁶⁰⁶ Αξίζει να σημειωθεί, ότι και στην Ελλάδα η ανθρωποκτονία εκ προθέσεως τιμωρούνταν και με τη θανατική ποινή, μέχρι τη σχετική τροποποίηση του άρθρου 299ΠΚ και την κατάργηση ισχύος της εν λόγω ποινής.

Κατά τη λήξη της συνεδρίασης, αλλά και του μυθιστορήματος, εγείρεται ένα περαιτέρω ζήτημα εγκληματολογικού ενδιαφέροντος, αυτό της γυναικείας εγκληματικότητας. Συγκεκριμένα, μετά τη λήξη της δίκης και κατά διάρκεια της αποχώρησης του κόσμου από τη δικαστική αίθουσα, οι δύο αστυνομικοί που είχαν οριστεί υπεύθυνοι για την τήρηση της τάξης κατά τη διάρκεια της δίκης ήρθαν αντιμέτωποι με το πραγματικό πρόσωπο που κρυβόταν πίσω από τη δολοφονία του θύματος. Μετανιωμένη για την πράξη της η δολοφόνος του θύματος επιχείρησε να δηλητηριαστεί καταπίνοντας απολυμαντικό, ενώ αποκάλυψε στους δύο αστυνομικούς την αλήθεια σχετικά με το ότι ήταν η ίδια που διέπραξε το εν λόγω έγκλημα. Ο λόγος γίνεται για την Αμίλια Τζόρνταν, η οποία εργαζόταν για το θύμα επί δεκατέσσερα χρόνια, ενώ αφήνεται να εννοηθεί εμμέσως πλην σαφώς ότι οι σχέσεις της με το θύμα ήταν κάτι παραπάνω από επαγγελματικές.⁶⁰⁷

Λίγο πριν υποκύψει στο νοσοκομείο όπου νοσηλεύόταν μετά την κατάποση του απολυμαντικού,⁶⁰⁸ η Αμίλια Τζόρνταν ομολόγησε την πράξη της μέσω έγγραφης επιστολής, όπου μεταξύ άλλων αναφέρεται ότι ο κύριος λόγος που την οδήγησε στη διάπραξη του εν λόγω εγκλήματος ήταν η αλλαγή της διαθήκης του θύματος, σύμφωνα με την οποία δεν θα κληρονομούσε εν τέλει το χρηματικό ποσό των 5.000

⁶⁰⁴ Βλάχου Β., (2017).

⁶⁰⁵ «Το σώμα των ενόρκων... απόλυση του κρατουμένου.», Καρ Τ. Ν., (2015), σσ. 301-302.

⁶⁰⁶ Συγκαταλέγεται στην κατηγορία των Εγκλημάτων κατά της ζωής, άρθρα 299ΠΚ – 307ΠΚ.

⁶⁰⁷ «Φώναξαν τη δεσποινίδα Τζόρνταν... Δεκατέσσερα χρόνια», Καρ Τ. Ν., (2015), σσ. 45-46 & «Θα μπορούσε... Αμίλια Τζόρνταν», στο ίδιο, σ. 303.

⁶⁰⁸ «Θα μάθατε ασφαλώς... εφημερίδες σήμερα», στο ίδιο, σ. 317.

λιρών.⁶⁰⁹ Η Αμίλια Τζόρνταν «πλήρωσε» κατά κάποιον τρόπο για την εμπλοκή της στον φόνο του θύματος, Έιβορι Χιουμ, ενώ ο σερ Χένρι Μεριβέλ παρουσιάζεται στο μυθιστόρημα να είχε αντιληφθεί την ανάμειξη και τον βαθμό ευθύνης της Αμίλια Τζόρνταν, κάτι που δεν ήταν σε θέση να αποδείξει, καθώς όπως αναφέρει έπρεπε πρώτα να αθωώσει τον κατηγορούμενο.⁶¹⁰

4.4.1 Γυναίκες δράστες: βιολογική προσέγγιση

Από τον 19^ο αιώνα μέχρι και τα μέσα, περίπου, του 20^{ου} οι θεωρίες που είχαν αναπτυχθεί επιχειρούσαν να εξηγήσουν τον λόγο που ο αντρικός πληθυσμός οδηγείται στη διάπραξη εγκλήματος. Η ανάπτυξη του γυναικείου κινήματος στις ΗΠΑ μετά τα μέσα του 20^{ου} αιώνα έστρεψε το ενδιαφέρον της εγκληματολογικής σκέψης και έρευνας στο θέμα της γυναικείας εγκληματικότητας.⁶¹¹

Υπό το πρίσμα της βιολογικής προσέγγισης του ζητήματος της γυναικείας εγκληματικότητας και επηρεασμένος από την εξελικτική θεωρία του Δαρβίνου ο Lombroso, όπως έχει προαναφερθεί, απέδιδε την εγκληματική συμπεριφορά στο φαινόμενο του αταβισμού, δηλαδή της μη εξέλιξης του ανθρώπινου οργανισμού και της παραμονής του σε ένα πρώιμο βιολογικό επίπεδο.⁶¹² Στο πλαίσιο της αταβιστικής θεωρίας του Lombroso, η βιολογία, η φυσιολογία και η ψυχολογική προδιάθεση αποτελούν χαρακτηριστικά γνωρίσματα των γυναικών εγκληματιών, ενώ ως βασικότερα αίτια που οδηγούν στη γυναικεία εγκληματικότητα θεωρούσε τον μηχανισμό αναπαραγωγής και τη γυναικεία σεξουαλικότητα.⁶¹³ Για τον Lombroso, η γυναικεία εγκληματικότητα οφειλόταν στη βιολογική «κατωτερότητα» των γυναικών για τα δεδομένα της εποχής σε σύγκριση με τους άνδρες, ενώ υποστήριζε ότι οι γυναίκες που προχωρούν στη διάπραξη «πραγματικών» εγκλημάτων, δηλαδή εγκλημάτων πέραν της πορνείας, παρουσίαζαν ανδροπρεπή φυσιολογικά χαρακτηριστικά, όπως έντονη τριχοφυΐα στο πρόσωπο, μικρά μάτια, στενό μέτωπο κλπ, καθώς και τα αντίστοιχα ψυχολογικά χαρακτηριστικά, όπως έλλειψη συμπόνιας,

⁶⁰⁹ «...Δούλεψα κοντά του... λάθος ξάδελφο;», στο ίδιο, σσ.317 – 318 & «Αποκάλυψα στον Έιβορι... της πόρτας...», στο ίδιο, σσ. 318 – 319.

⁶¹⁰ «Φυσικά... τον φόνο», στο ίδιο, σ. 306.

⁶¹¹ Αποσπότη, Ε. (2006). Εγκληματολογική προσέγγιση του φύλου. Στο Ν. Κουράκης (Επιμ.), *Εμφυλη Εγκληματικότητα - Ποινική και εγκληματολογική προσέγγιση του φύλου* (σσ. 31 - 79). Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

⁶¹² Στο ίδιο, σ. 38.

⁶¹³ Στο ίδιο, σ. 39.

εκδικητικότητα κλπ.⁶¹⁴

Σε παρόμοιο επίπεδο προσέγγισης με αυτό του Lombroso κυμαίνονται και οι προσεγγίσεις των Thomas και Pollak. Συγκεκριμένα, για τον Thomas η γυναικεία εγκληματικότητα αποδίδεται σε βιολογικά ένστικτα και επιθυμίες, όπως η ανάγκη για νέες εμπειρίες, η ασφάλεια, η μητριαρχία κλπ, επιθυμίες οι οποίες εμφανίζονταν εντονότερα στα κορίτσια.⁶¹⁵ Η γυναικεία εγκληματικότητα κατά την προσέγγιση του Thomas εξομοιώνεται με τη σεξουαλική εγκληματικότητα, ενώ λαμβάνοντας υπόψη τους κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες, χαρακτηρίζει τη γυναικεία εγκληματικότητα ως φυσιολογική αντίδραση απέναντι στις ισχύουσες κοινωνικές καταστάσεις.⁶¹⁶

Η σύνδεση της γυναικείας εγκληματικότητας με τη σεξουαλικότητα παρατηρείται και στην προσέγγιση του Pollak, υποστηρίζοντας ότι οι γυναίκες είναι σε θέση να καταστρώνουν εγκληματικά σχέδια και να χειραγωγούν τους άνδρες ως προς την εκτέλεσή τους, ώστε οι ίδιες να παραμένουν αλώβητες, ενώ έκανε λόγο και για την ικανότητά τους να προσποιούνται ή να αποκρύπτουν τον σεξουαλικό οργανισμό, κάτι που τις καθιστούσε ταυτόχρονα και ικανές για παραπλάνηση στις κοινωνικές σχέσεις τους.⁶¹⁷

Μεταγενέστερα, κατά τη δεκαετία του 1980 έγιναν περαιτέρω προσπάθειες ερμηνείας της γυναικείας εγκληματικότητας, οι οποίες βασίζονταν στο φύλο. Ειδικότερα, σύμφωνα με τη θεωρία των Wilson και Herrnstein, η γυναικεία εγκληματικότητα οφειλόταν στις ορμονικές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων, καθώς όπως υποστήριζαν, οι άνδρες είναι περισσότερο επιθετικοί λόγω των υψηλών ποσοστών τεστοστερόνης στον οργανισμό τους,⁶¹⁸ ενώ οι γυναίκες είναι λιγότερο επιθετικές λόγω του ότι οι γυναικείες ορμόνες δεν προκαλούν επιθετική συμπεριφορά.⁶¹⁹ Η εν λόγω έγινε δέκτης κριτικής εξαιτίας της απλουστευμένης άποψης σχετικά με τον ρόλο που διαδραματίζει η βιολογία στην εγκληματική συμπεριφορά,⁶²⁰ καθώς η εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς δεν είναι μόνο θέμα ορμονικών διαφορών, αλλά κυρίως κοινωνικής ενσωμάτωσης και διαδικασίας

---

⁶¹⁴ Ορφανίδου, Α. (n.d.). *Εγκληματική προσέγγιση του φύλου - Ο δράστης I*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 08, 2018, από <https://eglima.wordpress.com>

⁶¹⁵ Αποσπότη, Ε. (2006).

⁶¹⁶ Στο ίδιο, σ. 41.

⁶¹⁷ Αποσπότη, Ε. (2006), ό. π.

⁶¹⁸ Ορφανίδου, Α. (n.d.).

⁶¹⁹ Αποσπότη, Ε. (2006).

⁶²⁰ Στο ίδιο, σ. 43.

κοινωνικοποίησης του ατόμου ανεξαρτήτως φύλου, αλλά και εξαιτίας του γεγονότος ότι τα επίπεδα τεστοστερόνης ακόμα και στον ίδιο οργανισμό παρουσιάζουν μεταβολές εξαιτίας παραγόντων όπως είναι το άγχος, το στρες και η υπερένταση.⁶²¹

4.4.2 Κοινωνιολογική προσέγγιση

Στη βάση της κοινωνιολογικής προσέγγισης η γυναικεία εγκληματικότητα παρουσιάζει ποσοτικές και ποιοτικές διαφορές σε σύγκριση με την ανδρική. Η κοινωνιολογική προσέγγιση θέτει τρεις βασικές παραμέτρους ως επεξήγηση για τις διαφορές μεταξύ ανδρικής και γυναικείας εγκληματικότητας.

Ως πρώτη παράμετρος τέθηκε ο διαφοροποιημένος κοινωνικός έλεγχος, σύμφωνα με τον οποίο ασκείται έλεγχος στο μέλος κάθε κοινωνικής ομάδας, ώστε να ανταποκριθεί στον ρόλο του.⁶²² Ο έλεγχος αυτός εμφανίζεται εντονότερα στον γυναικείο πληθυσμό λόγω του στερεοτυπικού προτύπου της γυναίκας ως αφοσιωμένης, κόσμιας και ευχάριστης, ενώ έχει παρατηρηθεί ότι, αναλόγως των εκάστοτε κοινωνικών αντιλήψεων, για τη διάπραξη του ίδιου αδικήματος η τιμωρία είναι αυστηρότερη στις γυναίκες από ότι στους άνδρες.

Η δεύτερη παράμετρος της κοινωνιολογικής προσέγγισης αφορά στις διαφορετικές ευκαιρίες εγκληματικότητας, για τις διαφοροποιημένες δηλαδή ευκαιρίες που παρουσιάζονται στα δύο φύλα για τη διάπραξη εγκληματικής ενέργειας. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη παράμετρο, οι ευκαιρίες για διάπραξη εγκληματικής ενέργειας σχετίζονται και με την επαγγελματική δραστηριότητα των δύο φύλων, όπου η είσοδος του γυναικείου πληθυσμού στον επαγγελματικό στίβο επήλθε πολύ αργότερα συγκριτικά με τον ανδρικό πληθυσμό. Επομένως, η αναλογική αντιστοιχία εμφάνισης ευκαιριών εγκληματικότητας είναι αισθητά μικρότερη στον γυναικείο έναντι του ανδρικού πληθυσμού, όπως για παράδειγμα οι περιπτώσεις διάπραξης εγκλημάτων λευκού κολάρου, δωροδοκιών κλπ, ενώ αντιθέτως παρατηρείται συχνότερη εμπλοκή των γυναικών σε εγκληματικές πράξεις, όπως μικροκλοπές κλπ.⁶²³

Τρίτη παράμετρος της κοινωνιολογικής προσέγγισης στη γυναικεία εγκληματικότητα είναι οι ψυχολογικές διαταραχές, με την έννοια της ασφυκτικής πίεσης που προκαλείται στον ψυχισμό του γυναικείου πληθυσμού εξαιτίας της

---

⁶²¹ Ορφανίδου, Α. (n.d.).

⁶²² Ο. π.

⁶²³ Ορφανίδου, Α. (n.d.), ό. π.

στερεοτυπικής αξίωσης για «σωστή» και «πρέπουσα» συμπεριφορά στο κοινωνικό πλαίσιο. Στο στερεοτυπικό αυτό πλαίσιο, «ορθή» συμπεριφορά για τη γυναίκα θεωρούνταν η αποφυγή της βίας, η ηρεμία και η ανοχή διαφόρων καταστάσεων, ενώ για τον άνδρα ήταν αναμενόμενο ότι θα αντιδρούσε σε καταστάσεις έντασης.⁶²⁴ Αποτέλεσμα της αποφυγής εξωτερίκευσης των συναισθημάτων και, εν γένει, της εκτόνωσης, στο πλαίσιο της κοινωνικά αποδεκτής συμπεριφοράς, είναι η εμφάνιση διαταραχών στον ψυχισμό των γυναικών που υφίσταντο ανάλογες συναισθηματικές πιέσεις, όπως νευρώσεις ή κατάθλιψη. Η κοινωνιολογική προσέγγιση, ωστόσο, δε θα μπορούσε να θεωρηθεί ως απόλυτα ισχύουσα, καθώς τα κοινωνικά, πολιτισμικά, οικονομικά και ηθικά δεδομένα μεταβάλλονται όχι μόνο από κοινωνία σε κοινωνία, αλλά και από εποχή σε εποχή εντός του ίδιου κοινωνικού πλαισίου.

4.4.3 Φεμινιστική προσέγγιση

Για τη φεμινιστική προσέγγιση της γυναικείας εγκληματικής συμπεριφοράς οι εκάστοτε κοινωνικό-πολιτισμικοί παράγοντες και ο συνδυασμός αυτών λειτουργεί επικουρικά ως προς την εξήγηση της εν λόγω συμπεριφοράς.⁶²⁵ Τόσο οι μηχανισμοί κοινωνικού ελέγχου, που μέχρι και πριν λίγες δεκαετίες ήταν ιδιαίτερος αυστηροί και περιοριστικοί ως προς τη γυναικεία συμπεριφορά, όσο και οι διαφορές για το τι θεωρείται ως πρέπουσα συμπεριφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών, αλλά και η επιφόρτιση της γυναίκας (όχι απόλυτα, ιδίως στη σύγχρονη εποχή) με την ανατροφή των παιδιών, δημιουργούν ένα σύνολο άσκησης πίεσης, που οδηγεί στη διάπραξη έκνομων ενεργειών, ενίοτε εγκληματικών.⁶²⁶ Σύμφωνα με την άποψη του φεμινιστικού κινήματος, οι κανόνες που διέπουν τη συμπεριφορά της γυναίκας και δη την εγκληματική, θα αλλάζουν όσο θα παρουσιάζονται μεταβολές ως προς τους κοινωνικούς τους ρόλους. Σύμφωνα με τις F. Adler και R. Simon, η απελευθέρωση της γυναίκας και η είσοδός της στον επαγγελματικό χώρο, της πρόσφεραν και περισσότερες ευκαιρίες για εκδήλωση εγκληματικής συμπεριφοράς.⁶²⁷ Σύμφωνα, ωστόσο με την E. Miller, η οποία άσκησε κριτική στο έργο των Adler και Simon, η γυναικεία εγκληματικότητα δεν οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στην είσοδο του γυναικείου πληθυσμού στον επαγγελματικό χώρο, αλλά η εκδήλωση γυναικείας εγκληματικής συμπεριφοράς είναι αποτέλεσμα βαθύτερων μεταβολών σε κοινωνικό

⁶²⁴ Ο. π.

⁶²⁵ Αποσπότη, Ε. (2006).

⁶²⁶ Στο ίδιο, σ. 56.

⁶²⁷ Στο ίδιο, σ. 51.

και δομικό επίπεδο.⁶²⁸

Σύμφωνα με τη θεωρία της Miller, η γυναικεία εγκληματική συμπεριφορά επήλθε ως αποτέλεσμα μιας διπλής πίεσης. Αφενός η είσοδος στην εργασία γυναικών που ανήκαν στη μέση τάξη και είχαν ένα μέσο επίπεδο μόρφωσης και εκπαίδευσης, οδήγησε σε μειονεκτικότερη θέση τις γυναίκες που ανήκαν σε χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα και που δεν είχαν το ίδιο μορφωτικό επίπεδο, παρόλο που ανήκαν στο ίδιο εργατικό δυναμικό.⁶²⁹ Αφετέρου, εξαιτίας του μορφωτικού και εκπαιδευτικού επιπέδου των νεοεισερχόμενων γυναικών στο εργατικό δυναμικό παρατηρήθηκε μείωση των ανειδίκευτων θέσεων εργασίας. Η Miller αιτιολόγησε τη γυναικεία εγκληματικότητα ως διέξοδο για τα οικονομικά προβλήματα και πράξη επιβίωσης, ενώ συνέδεσε την αύξηση των ποσοστών της γυναικείας εγκληματικότητας με την αύξηση των ποσοστών φτώχειας, ανέχειας και ανεργίας προς υποστήριξη της ευρύτερης κοινωνιολογικής προσέγγισης.⁶³⁰

Για τον F. Lieber, η κοινωνική επιρροή των γυναικών είναι καθοριστικής σημασίας.⁶³¹ Υποστήριζε ότι το φυσικό πλαίσιο δραστηριοποίησης της γυναίκας είναι η οικογενειακή ζωή, όπου ασκεί επιρροή ως προς τη διαπαιδαγώγηση και ανατροφή των παιδιών και μέσω του ρόλου της ως «μητέρας-παιδαγωγού» συμβάλλει σημαντικά στη διαμόρφωση του χαρακτήρα τους και, κατ' επέκταση, στα ήθη και την ορθή-αποδεκτή συμπεριφορά εντός του κοινωνικού πλαισίου.⁶³² Η εκδήλωση γυναικείας παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς, κατά τον Lieber, θα έχει σοβαρότερες και βαρύτερες επιπτώσεις στον κοινωνικό ιστό και την κοινωνική δομή από την αντίστοιχη ανδρική, ενώ αναφορικά με το είδος εγκλημάτων που μπορούν να διαπράξουν οι γυναίκες, υποστήριζε ότι κυμαινόταν από μια απλή μορφή εγκληματικής πράξης έως μια ιδιαίτερος ειδική μορφή εγκληματικής ενέργειας.⁶³³

Στο *Παραθυράκι του Ιούδα* η Αμίλια Τζόρνταν παρουσιάζεται ως η βοηθός του Έιβορι Χιουμ για τα οικιακά θέματα για δεκατέσσερα χρόνια. Το χρονικό διάστημα αυτό ήταν αρκετό, ώστε να εξασφαλίσει την εμπιστοσύνη του Έιβορι Χιουμ, ενώ μετά τον θάνατο της γυναίκας του, η Αμίλια Τζόρνταν ευελπιστούσε πως θα την παντρευόταν. Παρόλο που διαψεύστηκε, καθώς ο Έιβορι Χιουμ δήλωσε πως θα παρέμενε πιστός στη μνήμη της γυναίκας του, η Αμίλια Τζόρνταν συνέχισε να

⁶²⁸ Αποσπότη, Ε. (2006).

⁶²⁹ Στο ίδιο, σσ. 52 – 53.

⁶³⁰ Στο ίδιο, σ. 53.

⁶³¹ Βλάχου, Β. (2017).

⁶³² Στο ίδιο, σ. 207.

⁶³³ Ο. π.

εργάζεται για το θύμα. Παρηγοριά για την οικονομική αποκατάσταση της Αμίλια Τζόρνταν ήταν το γεγονός ότι ο Έιβορι Χιουμ θα της άφηνε στη διαθήκη του 5.000 λίρες. Παρόλα αυτά, ο επικείμενος γάμος της κόρης του θύματος άλλαξε τα δεδομένα, με αποτέλεσμα ο Έιβορι Χιουμ να επιθυμεί να αλλάξει την παλιά του διαθήκη και να αφήσει όλη την περιουσία του στον εγγονό του, τον οποίο θεωρούσε δεδομένο.⁶³⁴

Η Αμίλια Τζόρνταν σε επιστολή της αποκάλυψε ότι ήθελε να εμποδίσει τον Έιβορι Χιουμ από το να συντάξει την καινούρια διαθήκη του, ενώ παράλληλα γνώριζε για το σχέδιο που είχε καταστρώσει ο ίδιος μαζί με τον αδελφό του και τον γιατρό Τρέγκανον σχετικά με την ενοχοποίηση του λοχαγού Άνσγουελ.⁶³⁵ Η Αμίλια Τζόρνταν έπραξε παρακινούμενη από το οικονομικό κίνητρο με στόχο να εξασφαλίσει τις 5.000 λίρες που θα κληρονομούσε από τον Έιβορι Χιουμ. Η συμπεριφορά της Αμίλια Τζόρνταν θα μπορούσε να συσχετισθεί με τη φεμινιστική προσέγγιση της γυναικείας εγκληματικής συμπεριφοράς, όπου η θεωρία που διατυπώθηκε από τη Miller αποδίδει τη στροφή στην εγκληματικότητα ως διέξοδο στα οικονομικά προβλήματα και πράξη επιβίωσης.

Το *Παραθυράκι του Ιούδα* ολοκληρώνεται, όπως προαναφέρθηκε, με την απόδειξη της αθωότητας του νεαρού κατηγορουμένου, Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ. Στις τελευταίες, ωστόσο, σελίδες του εν λόγω αστυνομικού μυθιστορήματος αποκαλύπτεται το πραγματικό πρόσωπο που κρύβεται πίσω από τη δολοφονία του θύματος. Η αποκάλυψη αυτή εγείρει και ένα εξίσου σημαντικό από εγκληματολογικής σκοπιάς ζήτημα, αυτό της γυναικείας εγκληματικότητας. Η μελέτη της γυναικείας εγκληματικότητας ως φαινομένου εγκληματολογικού ενδιαφέροντος έγινε εντονότερη κατά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα, με την εμφάνιση και ανάπτυξη του γυναικείου κινήματος αρχικά στις ΗΠΑ και μετέπειτα σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες. Η προσέγγιση του εν λόγω φαινομένου πραγματοποιήθηκε στη βάση θεωριών βιολογικής, ψυχολογικής και κοινωνιολογικής φύσεως, σύμφωνα με την ως άνωθεν σύντομη σχετική επισκόπηση, χωρίς ωστόσο αυτό να σημαίνει ότι απουσίαζε και ο αντίστοιχος αντίλογος, η τήρηση δηλαδή μιας κριτικής στάσης εκ μέρους όσων είχαν διαφορετική άποψη ή θεωρούσαν τις διατυπωθείσες θεωρίες ελλιπείς ή υπεραπλουστευμένες. Η μελέτη της γυναικείας εγκληματικότητας αποτέλεσε και αποτελεί ιδιαίτερος σημαντική τομή στην εγκληματολογική σκέψη και

⁶³⁴ «...Δούλεψα κοντά του... να τον εμποδίσω», Καρ, Τ. Ν. (2015), σ. 317.

⁶³⁵ «Κάτι άλλο... για τον φόνο», στο ίδιο, σ. 318.

έρευνα.

Παρ' όλο που η μελέτη της γυναικείας εγκληματικότητας απασχόλησε εκτενέστερα την εγκληματολογική σκέψη και έρευνα μετά τα μέσα του 20^{ου} αι, ωστόσο τα πορίσματα που έχουν προκύψει έχουν δώσει απαντήσεις σε πολλά, μέχρι πρότινος αναπάντητα, ερωτήματα. Μέσω των επιστημονικών μελετών καλύφθηκε σημαντικό μέρος του γνωστικού κενού σχετικά με τη συγκεκριμένης φύσεως εγκληματική συμπεριφορά, αλλά και το είδος των εγκλημάτων που δύνανται να διαπραχθούν.⁶³⁶ Σύμφωνα με τη φεμινιστική προσέγγιση και τη ριζοσπαστική Εγκληματολογία, το τι συνιστά εγκληματική πράξη αποτελεί κάθε φορά αποτέλεσμα ορισμού που αποδίδεται από μια ομάδα ανθρώπων, αυτής που της παρέχεται η εξουσία να το πράξει.⁶³⁷ Κατ' αυτόν τον τρόπο, στη βάση μιας κοινωνίας όπου η ανομοιογένεια μεταξύ των επιμέρους κοινωνικών υπό-ομάδων είναι εμφανής, παρατηρείται και διάκριση ανάμεσα στα μέλη της κοινωνίας, στον βαθμό που συμμετέχουν στον κοινωνικό βίο και στον βαθμό ισχύος που κατέχουν, ενώ η εν λόγω διάκριση, πολλές φορές, γίνεται εμφανής και μεταξύ των δύο φύλων και των ρόλων που καλούνται να επιτελέσουν εντός του κοινωνικού πλαισίου ή αναμένεται να επιτελέσουν στο πλαίσιο της «πρέπουσας» κοινωνικής συμπεριφοράς. Στο πλαίσιο των διαρκών κοινωνικών μεταβολών και του χαρακτηρισμού διαφόρων πράξεων ως εγκληματικών, μεταβολές επιδέχονται και οι κοινωνικοί ρόλοι στους οποίους αναμένεται να συμμορφωθούν οι κοινωνοί για τη διατήρηση της ομαλούς κοινωνικής συμβίωσης. Ειδικά για την εγκληματική συμπεριφορά και, δη, τη γυναικεία, όπου οι κοινωνικοί ρόλοι που καλείται να επιτελέσει παρουσιάζουν μεγαλύτερη συχνότητα μεταβολών σε σχέση με τον ανδρικό πληθυσμό, οι κανόνες που διέπουν αυτού του είδους τη συμπεριφορά, αντιστοίχως, θα μεταβάλλονται, ενώ σύμφωνα με το κίνημα απελευθέρωσης των γυναικών, η κατάρριψη του διαχωρισμού ανάμεσα σε ανδρικούς και γυναικείους ρόλους, θα σημαίνει και την εξομοίωση της γυναικείας με την ανδρική εγκληματικότητα.⁶³⁸

---

⁶³⁶ Ντούλη, Β. Π. (2018, Απρίλιος 01). *Έμφυλες προσεγγίσεις στις κοινωνικές ανισότητες και το έγκλημα*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 09, 2018, από www.lesandmore.gr

⁶³⁷ Αποσπόρη, Ε. (2006).

⁶³⁸ Στο ίδιο, σ. 51.

Επίλογος

*«Ο μόνος που μου έμαθε κάτι για την ανθρώπινη ψυχολογία
ήταν ο Ντοστογιέφσκι»
Φ. Νίτσε*

Στην παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε μια απόπειρα μελέτης, προσέγγισης και ανάλυσης του αστυνομικού μυθιστορήματος, *Το Παραθύρακι του Ιούδα*, του αμερικανού συγγραφέα Τζον Ντίξον Καρ. Η εν λόγω προσέγγιση οικοδομήθηκε στη βάση της εγκληματολογικής οπτικής, στο πλαίσιο της οποίας εντοπίστηκαν, σχολιάστηκαν και παρατέθηκαν ποικίλα ζητήματα.

Τα κυριότερα ζητήματα που εντοπίστηκαν στο εν λόγω αστυνομικό μυθιστόρημα σχετίζονται με τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Πιο αναλυτικά, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος λειτουργίας των φορέων άσκησης του επίσημου κοινωνικού ελέγχου, ήτοι η αστυνομία, τα δικαστήρια και τα σωφρονιστικά καταστήματα, καθώς και ο αντίκτυπος που έχει στο κοινό η ορθή και αποτελεσματική λειτουργία των ανωτέρω φορέων ως προς την επίτευξη των στόχων τους.

Βασικό θέμα του εν λόγω αστυνομικού μυθιστορήματος, όπως προαναφέρθηκε είναι η υπεράσπιση του νεαρού κατηγορουμένου, Τζέιμς Κάπλον Άνσγουελ. Στο πλαίσιο προσέγγισης του εν λόγω έργου έγινε λόγος περί εφαρμογής της αρχής της ηθικής απόδειξης και του τεκμηρίου αθωότητας στη δικαστική πρακτική, όχι μόνο κατά τη χρονική περίοδο όπου διαδραματίζεται η υπόθεση του έργου, αλλά και στη σύγχρονη εποχή. Ιδιαίτερης σημασίας ζητήματα που προέκυψαν μέσα από το υπό μελέτη μυθιστόρημα σχετίζονται με τα αποδεικτικά μέσα που χρησιμοποιούνται στη δικαστική πρακτική στο πλαίσιο υπεράσπισης του κατηγορουμένου, καθώς και οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται, ώστε να αποκτηθούν τα μέσα αυτά. Ενδεικτικά αναφέρονται οι καταθέσεις μαρτύρων, η χρήση φωτογραφικού υλικού, καθώς και η ιδιαίτερη συμβολή της τεχνολογίας τόσο μέσω της λήψης δακτυλικών αποτυπωμάτων όσο και μέσω της ανάλυσης γενετικού υλικού. Αξιοσημείωτη είναι και η συμβολή των ειδικών πραγματογνωμόνων-εμπειρογνομόνων ως προς τη διαμόρφωση της τελικής δικαστικής απόφασης, καθώς μέσω των εκτιμήσεων και των τεκμηριωμένων αναλύσεών τους λειτουργούν επικουρικά στο δικαστικό έργο και, κατ' επέκταση, στο έργο της Δικαιοσύνης. Οι εκτιμήσεις των πραγματογνωμόνων προσφέρουν

πληροφορίες στους εκάστοτε δικαστές πάνω σε θέματα που δεν εντάσσονται στο επιστημονικό γνωστικό τους πλαίσιο, χωρίς ωστόσο κάτι τέτοιο να σημαίνει ότι παρεμβαίνει στο δικαστικό έργο.

Επιπρόσθετα, εξίσου σημαντικά ζητήματα που εντοπίστηκαν και παρουσιάστηκαν στην παρούσα εργασία σχετίζονται με τις αιτιολογικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις του εγκληματικού φαινομένου, αλλά και του εγκληματία ως ατόμου. Συγκεκριμένα, στο υπό μελέτη αστυνομικό μυθιστόρημα έγινε λόγος για απόδειξη παραφροσύνης του νεαρού κατηγορουμένου ως πιθανή τακτική που θα μπορούσε να ακολουθήσει ο συνήγορος υπεράσπισης, παρόλο που εν τέλει δεν επέλεξε τη συγκεκριμένη οδό. Η απόδειξη περί παραφροσύνης του κατηγορουμένου είχε σημαντική αποδεικτική ισχύ, ιδίως για τα δεδομένα της εποχής, τόσο για την πλήρη απαλλαγή του όσο και για τον μειωμένο καταλογισμό της άδικης πράξης, ενώ ενδεικτικό είναι και το γεγονός ότι σχετική πρόβλεψη γίνεται και σε άρθρα του σύγχρονου ελληνικού Ποινικού Κώδικα.

Επιπρόσθετα, μέσα από το υπό μελέτη αστυνομικό μυθιστόρημα αναδεικνύεται, μεταξύ άλλων, και το ζήτημα της γυναικείας εγκληματικότητας. Στις τελευταίες σελίδες του εν λόγω μυθιστορήματος και μέσα από τους διαλόγους του συνηγόρου υπεράσπισης του κατηγορουμένου αποκαλύπτεται ο ρόλος και ο βαθμός συμμετοχής που είχε η οικονόμος του θύματος στον σχεδιασμό και εκτέλεση της σκηνοθετημένης δολοφονίας του. Το ζήτημα της γυναικείας εγκληματικότητας παρόλο που ξεκίνησε να αποτελεί αντικείμενο επιστημονικής μελέτης και έρευνας σχετικά πρόσφατα, ιδίως κατά τη δεκαετία του 1970 με την άνοδο του φεμινιστικού κινήματος, ωστόσο αποτέλεσε πηγή σημαντικών πορισμάτων για την εγκληματολογική έρευνα.

Αξιοσημείωτο, επίσης, είναι και το χρονικό πλαίσιο του έργου. Η υπόθεση του έργου διαδραματίζεται στην Αγγλία του 1936, χρονική περίοδο ιδιαίτερων κοινωνικών και πολιτικών μεταβολών, ενώ οι έντονες συγκρούσεις και διαμάχες στους δρόμους ήταν συχνό φαινόμενο. Μέσω της έρευνας αναδεικνύεται ο ιδιαίτερος ρόλος που διαδραμάτισε το οικονομικό κραχ του 1929 στις ΗΠΑ, οι επιπτώσεις του οποίου ήταν εμφανείς και πέραν των αμερικανικών συνόρων, επηρεάζοντας την οικονομική και κοινωνική κατάσταση της Ευρώπης. Επίσης, η συγκεκριμένη χρονική περίοδος χαρακτηρίζεται από τις συχνές συγκρούσεις και τις εμπράκτως έντονες εκδηλώσεις αρνητισμού πολιτών με ακραίες πολιτικές απόψεις προς συγκεκριμένες ομάδες, όπως οι εβραίοι και οι μετανάστες. Το χρονικό πλαίσιο του έργου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως κομβικό και μείζονος σημασίας, καθώς τα γεγονότα

που συνέβαιναν και, ιδίως, όσα επακολούθησαν έμελλε να διαμορφώσουν σε μεγάλο βαθμό τη μετέπειτα πορεία της παγκόσμιας ιστορίας.

Η παρούσα εργασία καθώς και όλα τα προαναφερθέντα κινήθηκαν σε ένα πλαίσιο «διαλόγου» μεταξύ της λογοτεχνίας και, κατ' επέκταση της Τέχνης, με την Εγκληματολογία και, κατ' επέκταση την Επιστήμη. Τα δύο αυτά πεδία παρόλο που φαινομενικά μοιάζουν αντίθετα, ωστόσο χρησιμοποιούν το ίδιο «υλικό», τον γραπτό δηλαδή λόγο, ώστε να επιτύχουν το καθένα τον στόχο του. Με πλήθος επιστημονικών στοιχείων να εντοπίζονται στα λογοτεχνικά έργα και, αντιστρόφως, του λογοτεχνικού ύφους σε πολλά επιστημονικά συγγράμματα καθίσταται σαφές ότι το ένα πεδίο επηρεάζει το άλλο. Αφενός μέσω του πεδίου του φανταστικού και αφετέρου μέσω του πεδίου του πραγματικού λογοτεχνία και Εγκληματολογία, Τέχνη και Επιστήμη, αντιστοίχως, πορεύονται σε κοινή πορεία, αλλά κατά κάποιον τρόπο σε δρόμους παράλληλους με ορισμένα ενίοτε κοινά σημεία, ώστε μέσω του γραπτού λόγου να επιτύχει η κάθε μία τον στόχο της.

Η σχέση, εν κατακλείδι, που διέπει τη λογοτεχνία και την Εγκληματολογία, την Τέχνη και την Επιστήμη κατ' επέκταση, είναι μια σχέση αμφίδρομη και αμοιβαίας επιρροής. Αφενός η Εγκληματολογία και οι ποινικές και κοινωνικές επιστήμες τροφοδοτούν συνεχώς τη λογοτεχνική σκέψη και έμπνευση και αφετέρου το όφελος είναι εξίσου παρεχόμενο και από τη λογοτεχνία προς την Εγκληματολογία, καθώς μέσω των λογοτεχνικών κειμένων είναι δυνατό να εμπλουτιστεί η επιστημονική σκέψη.

Μέσω της μελέτης του εν λόγω αστυνομικού μυθιστορήματος αντλήθηκαν πολλά και αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με το ποινικό δίκαιο, με την απονομή της δικαιοσύνης, καθώς και με την ψυχολογία των ατόμων. Αντίστοιχα στοιχεία εντοπίζονται και σε πληθώρα άλλων λογοτεχνικών έργων, ιδίως της κλασικής λογοτεχνίας, όπου η λογοτεχνική απόδοση είτε εγκληματικών υποθέσεων, είτε της δικαστικής πρακτικής, είτε του κοινωνικού πλαισίου της εποχής που αναφέρονται τα εκάστοτε βιβλία, περιγράφοντας την αδικία και την ανισότητα μεταξύ των πολιτών αποδίδονται με ακρίβεια, δίχως τη φανταστική ή λογοτεχνική υπερβολή.⁶³⁹ Η ενδελεχής ανάγνωση λογοτεχνικών έργων είναι εφικτό να βοηθήσει ως προς την καλύτερη κατανόηση στοιχείων του δικαίου, όπως οι ποινικά κολάσιμες συμπεριφορές, αλλά και της ψυχολογίας του ατόμου μέσα από τη λογοτεχνική

---

⁶³⁹ Μιχαηλίδου, Ε. -Π. (2013).

περιγραφή της συμπεριφοράς και των αντιδράσεών του.⁶⁴⁰ Η Λογοτεχνία και η Εγκληματολογία, η Τέχνη και η Επιστήμη είναι δύο πεδία που πορεύονται σε μια κοινή πορεία στο πλαίσιο μιας αρμονικής συμβίωσης.⁶⁴¹

---

⁶⁴⁰ Ο. π.

⁶⁴¹ Ο. π.

Βιβλιογραφία – Πηγές διαδικτύου

Ξενόγλωσση

Chalmers, A. F. (2001). *Τι είναι αυτό που το λέμε Επιστήμη;*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Higounet, C. (1964). *Η Γραφή*. Αθήνα: "Δαίδαλος" - Ι. Ζαχαρόπουλος Α. Ε.

MacDowell, D. M. (2005). *Σπαρτιατικό Δίκαιο*. Αθήνα: Παπαδήμα.

MacDowell, D. M. (2015). *Το Δίκαιο στην Αθήνα των Κλασικών Χρόνων*. Αθήνα: Δημ. Ν. Παπαδήμα.

Mozayani, A. & Noziglia, C. (2006). *The Forensic Laboratory Handbook: Procedures and Practice*. New Jersey: Humana Press Inc.

Radcliffe, G & Cross, G. (1977). *The English Legal System*. (Hand, G. J. & Bentley, D. J., Επιμ.), 6^η έκδ., Λονδίνο: Butterworths.

Redmond, P. W. D. & Stevens, I. N. (1990). *General Principles of English Law*. (Shears, P., Επιμ.), 6^η έκδ., Ηνωμένο Βασίλειο: Pitman Publishing.

Robinson, A. (2007). *Ιστορία της Γραφής*. Αθήνα: Polaris Εκδόσεις.

Ελληνική

Αλεξιάδης, Σ. (2011). *Εγκληματολογία* (Ε' εκδ.). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Αντωνοπούλου, Μ. Ν. (1991). *Θεωρία και Ιδεολογία στη σκέψη των κλασικών της κοινωνιολογίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Αποσπύρη, Ε. (2006). Εγκληματολογική προσέγγιση του φύλου. Στο Ν. Κουράκης (Επιμ.), *Έμφυλη Εγκληματικότητα - Ποινική και εγκληματολογική προσέγγιση του φύλου* (σσ. 31 - 79). Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Βιδάλη, Σ. (2012). *ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ - Έλεγχος του Εγκλήματος και Ανθρώπινα Δικαιώματα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βλάχου, Β. (2008). *Η εξέλιξη των εγκληματολογικών θεωριών για τη βία και την επιθετικότητα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βλάχου, Β. (2017). *Ιστορική επισκόπηση των εγκληματολογικών θεωριών κατά τον 19ο αιώνα - Η γένεση της Εγκληματολογίας* (2^η εκδ.). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Δασκαλάκης, Η. (1985). *Μεταχείριση εγκληματία*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Δημητράτος, Ν. Γ. (2016). Ποινή και εναλλακτικοί τρόποι έκτισής της. Μια κριτική επισκόπηση. Στο Μ. Γασπαρινάτου (Επιμ.), *Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε Εποχές Κρίσης - Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη* (σσ. 2249-2259). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Ζαραφωνίτου, Χ. (2004). *Εμπειρική Εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Ζαραφωνίτου, Χ. Μ. (2009). *(Αν)ασφάλεια, Τιμωρητικότητα και Αντεγκληματική Πολιτική*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Καρ, Τ. Ν. (2015). *Το παραθυράκι του Ιούδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.

Κραβαρίτου, Γ. (2008). *Δίκαιο και Τέχνη του Λόγου*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Κρασανάκης, Α. Γ. (2007). *Σπάρτη - Λακεδαιμονίων Πολιτεία*. Αθήνα: "Η ΑΘΗΝΑ"

Κτιστάκης, Γ. (2011). *Η Απονομή της Ποινικής Δικαιοσύνης*. Αθήνα: Πόλις.

Κωνσταντινίδης, Α. Ι. (2016). Το δικαίωμα αποδείξεως στην ποινική δίκη. Στο Μ. Γασπαρινάτου (Επιμ.), *Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης - Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη* (Τόμ. Α' , σσ. 472-493). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Λαμπροπούλου, Έ. (1994). *Κοινωνικός Έλεγχος του Εγκλήματος*. Αθήνα: Παπαζήση.

Λαμπροπούλου, Έ. (2012). *Κοινωνιολογία του Ποινικού Δικαίου και των Θεσμών της Ποινικής Δικαιοσύνης*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.

Μαγνήσαλη, Σ. Α. (2008). *Η απονομή της δικαιοσύνης στην αρχαία Αθήνα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Μαραγκοπούλου, Α. Γ. (1984). *Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Μαραγκοπούλου, Α. Γ. (2017). *Ψυχική υγεία και έγκλημα* (Τόμ. Α'). (Δ. Βαρθάλη, & Θ. Μανέτα, Επιμ.) Αθήνα: Α.Ρ. Publications.

Μωρίκης, Χ. (2014). *Η λογοτεχνία στο ντιβάνι - Διαβάζοντας λογοτεχνία με το φακό της ψυχανάλυσης*. Αθήνα: Αρμός.

Νέξερη, Μ. (2015). Magna Carta: Η συνεισφορά των Άγγλων στην αναζήτηση του ανθρώπου για ελευθερία. *Αστυνομική Ανασκόπηση* (290): 30-33

Νικολόπουλος, Γ. (2006). Για ένα διάλογο της εγκληματολογίας με τη λογοτεχνία: εικόνες φυλακής στον Ξένο του Α. Camus. Στο Α. Κ. (επιμ.), *Εικόνες Φυλακής* (σσ. 150 - 174). Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Νικολόπουλος, Γ. (2011). Όταν η Εγκληματολογία συναντά τη Λογοτεχνία: Ζητήματα διδασκαλίας και έρευνας. Στο Ν. Κ. Χ. Τσουραμάνη, *"Εγκληματολογία:*

διδασκαλία και έρευνα στην Ελλάδα", Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών, Τμήμα Νομικής Πανεπιστημίου Αθηνών (σσ. 457 - 479). Αθήνα - Κομοτηνή: Α. Ν. Σάκκουλα.

Παπαχριστόπουλος, Ν. (2005). *Ψυχανάλυση και Γραφή: Η μετουσίωση στον Φρόντ και τον Λακάν*. Αθήνα: Βιβλιόραμα.

Παπαχρίστου, Θ. Κ. (1999). *Κοινωνιολογία του Δικαίου*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Πολάτωφ, Χ. Ν. (2001). *Συμβολή στην Ιστορία της Γραφής*. Αθήνα: Εκδόσεις "ΙΩΝ".

Σακελλαρίου, Χ. (1998). *Κοινωνιολογία της Λογοτεχνίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Σπινέλλη, Κ. (2005). *Εγκληματολογία - Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Σπινέλλη, Κ. (2011). Η πρόληψη της εγκληματικότητας στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες. Φραγμός ή προστασία των ατομικών δικαιωμάτων;. Στο Α. Χαλκιά (Επιμ.), *Η σύγχρονη εγκληματικότητα, η αντιμετώπισή της και η Επιστήμη της Εγκληματολογίας. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Ιάκωβο Φαρσεδάκη*. (Τόμος II, σσ. 1609-1625), Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Στράγγα, Τ. Η. (2003). *Χρήση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου*. Αθήνα - Κομοτηνή : Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Φαρσεδάκης, Ι. (1990). *Η εγκληματολογική σκέψη απ' την αρχαιότητα ως τις μέρες μας*, τ. Α'. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Στοιχεία Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Φιτσιάλος, Γ., & Καραντζαλη, Έ. (2016). Γενετικά Αποτυπώματα: Το σύγχρονο εργαλείο επίλυσης εγκλημάτων σε διεθνές επίπεδο. Η συμβολή της Γενετικής στην απονομή της Δικαιοσύνης. Στο Μ. Γασπαρινάτου (Επιμ.), *Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης - Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη* (σσ. 536-548). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Χάιδου, Α. (2002). *Το σωφρονιστικό σύστημα - ζητήματα θεωρίας και πρακτικής*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Πηγές Διαδικτύου

Αναγνωστόπουλος, Ι. Κ. *Νομολογία*. (2015, Ιανουάριος 20). Ανάκτηση Ιούλιος 26, 2018, από netlaw.gr: http://netlaw.gr/pages/gr/case_law.php

Αντωνοπούλου, Σ. (2017, Οκτώβριος 05). *Η δικαστική χρήση των παρανόμως αποκτηθέντων αποδεικτικών μέσων*. Ανάκτηση Αύγουστος 24, 2018, από <https://www.atticalawyers.gr>: <https://www.atticalawyers.gr/articles/%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CF%87%CF%81%CE%AE%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BD%CF%8C%CE%BC%CF%89%CF%82-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BA%CF%84/>

Βαλμαντώνης, Γ. (2008, Ιούνιος). *Οι επιτρεπόμενες έγγραφες καταθέσεις τρίτων προσώπων που διεξάγονται εκτός πολιτικής δίκης*. Ανάκτηση Αύγουστος 23, 2018, από www.kostasbeys.gr: <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=4&mid=1479&mnu=3&id=24876>

Βολυράκη, Ζ. *Βιλφρέντο Παρέτο: Η κοινωνία ως ισορροπία της βίας*. (2018, Απρίλιος 28). Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από www.eglimatologia.gr: <http://www.eglimatologia.gr/%CE%B2%CE%B9%CE%BB%CF%86%CF%81%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AD%CF%84%CE%BF-%CE%B7-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CF%89%CF%82-%CE%B9%CF%83%CE%BF%CF%81%CF%81/>

Γανιάρης, Ν. *Η πρόσφατη οδηγία 2016/343*. (2016, Νοέμβριος). Ανάκτηση Αύγουστος 01, 2018, από <https://www.theartofcrime.gr>: <https://theartofcrime.gr/%CE%B7-%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%83%CF%86%CE%B1%CF%84%CE%B7-%CE%BF%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CE%AF%CE%B1-2016343/>

Collier, B. *'So What Is Pulp?: A Brief Material History of American Pulp Magazines'*. (n.d.). Ανάκτηση Ιούλιος 25, 2018, από <https://www.pulpmags.org>: <https://www.pulpmags.org/contexts/essays/what-is-pulp-anyway.html>

Δαβανέλος, Κ. (2012, Οκτώβριος 20). *"Δεν θα περάσουν!" - Το επίκαιρο μήνυμα της Cable Street!* Ανάκτηση Ιούλιος 28, 2018, από <https://konstantinosdavanelos.blogspot.com>: https://konstantinosdavanelos.blogspot.com/2012/10/blog-post_20.html

Δασκαλάκης, Η. (n.d.). *Η εγκληματολογική σημασία του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας*. Ανάκτηση Αύγουστος 07, 2018, από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr>: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/viewFile/7007/6726>

Δίπλας, Π. (2017, Μάιος 22). *Ιστορική διαδρομή του πολιτικού συστήματος της Βρετανίας. Η Βουλή των Κοινοτήτων και η Βουλή των Λόρδων*. Ανάκτηση Ιούλιος 26, 2018, από www.ert.gr: <http://www.ert.gr/eidiseis/uk-elections/afieroma-uk->

elections/istoriki-diadromi-tou-politikou-systimatos-tis-vretanias-vouli-ton-kinotiton-ke-vouli-ton-london/

Ελευθεριάδης, Π. (2013, Σεπτέμβριος 08). *Το κράτος δικαίου*. Ανάκτηση Ιούλιος 26, 2018, από <https://www.pavloseleftheriadis.com>: https://www.pavloseleftheriadis.com/to_kratos_dikaiou

Ευσταθιάδης, Σ. (1996, Δεκέμβριος 15). *Φιλοναζιστής ο Εδουάρδος Η' Εγωιστής και αφελής*. Ανάκτηση Ιούλιος 27, 2018, από www.tovima.gr: <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=84481>

Fowler, C. (2010, Μάρτιος 21). *Forgotten authors No. 50: John Dickson Carr*. Ανάκτηση Ιούλιος 25, 2018, από <https://www.independent.co.uk>: <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/features/forgotten-authors-no50-john-dickson-carr-1922848.html>

Ηλιόπουλος, Θ. Γ. (2016, Μάρτιος 01). *Ο γλωσσικός ελληνισμός της αγγλικής - Λατινικές παροιμιακές φράσεις*. Ανάκτηση Ιούλιος 26, 2018, από <https://neoskosmos.com>: <https://neoskosmos.com/el/47277/%CE%BF-%CE%B3%CE%BB%CF%89%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-172/>

Ισμαηλίδου, Έ. (2011, Ιανουάριος 20). *Ευρωπαϊκό Δικαστήριο: Δώδεκα καταδίκες της Ελλάδας για καθυστέρηση στην απονομή Δικαιοσύνης*. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2018, από www.tovima.gr: <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=379217>

Johnson, B. (n.d.). *Newgate Prison Wall*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 23, 2018, από <https://www.historic-uk.com>: <https://www.historic-uk.com/HistoryMagazine/DestinationsUK/Newgate-Prison-Wall/>

Κανελοπούλου, Γ. (Μτφ). *Η μάχη της Cable Street. Μπορούμε και σήμερα*. (2016, Οκτώβριος 04). Ανάκτηση Ιούλιος 28, 2018, από <https://theshadesmag.wordpress.com>: <https://theshadesmag.wordpress.com/2016/10/04/thebattleofcablestreet/>

Καργάκος, Σ. Ι. (n.d.). *Η έννοια της ποινής: Σωφρονισμός - παραδειγματισμός - θανατική "ποινή"*. Ανάκτηση Αύγουστος 05, 2018, από www.sarantoskargakos.gr: <http://www.sarantoskargakos.gr/content/%CE%B7-%CE%AD%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%AE%CF%82-%CF%83%CF%89%CF%86%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%B5%CE%B9%CE%B3%>

Καρδαρά, Α. (2016, Οκτώβριος 19). *Η Ιστορία της Σωφρονιστικής: Από τις κοινοβιακές φυλακές στην "εξαγορά" της ελευθερίας*. Ανάκτηση Αύγουστος 05, 2018,

από www.postmodern.gr: <http://www.postmodern.gr/i-istoria-tis-sofronistikis-apo-tis-koinoviakes-filakes-stin-exagora-tis-eleyuerias/>

Καρράς, Α. (2016, Ιανουάριος 25). *Η καθυστέρηση της απονομής της ποινικής δικαιοσύνης – Δικαιοκρατική και αποτελεσματική αντιμετώπιση της*. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2018, από crime-in-crisis.com: <http://crime-in-crisis.com/%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B8%CF%85%CF%83%CF%84%CE%AD%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AE%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CE%BA/>

Κοσμίδης, Μ. (2016, Αύγουστος 05). *Από τους Bobbies στους... Robocops*. Ανάκτηση Ιούλιος 31, 2018, από <https://www.cnn.gr>: <https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/41756/apo-toys-bobbies-stoys-robocops>

Κουκουγιάννη, Κ. Έ.-Ν. (2017, Ιούλιος 04). *Η ζωή πίσω από τα κάγκελα στη Μ. Βρετανία*. Ανάκτηση Αύγουστος 10, 2018, από <https://www.dw.com>: <https://www.dw.com/el/%CE%B7-%CE%B6%CF%89%CE%AE-%CF%80%CE%AF%CF%83%CF%89-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CE%B5%CE%BB%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CE%BC-%CE%B2%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1/a-39521126>

Κουτσαντώνης, Γ. Μ. Θ. (2018, Απρίλιος 12). *Αναγωγισμός, άγνοια ελέγχου και αναζήτηση της αλήθειας*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από www.respublica.gr: <http://www.respublica.gr/2018/04/column/logic-truth-and-fallacies/>

Κωνσταντίνου, Κ. *Ο ρόλος των ερευνών θυματοποίησης σε συνάρτηση με τις ανάγκες του θύματος εγκληματικής πράξης*. (2018, Ιούλιος 23). Ανάκτηση Αύγουστος 07, 2018, από socialpolicy.gr: <http://socialpolicy.gr/2018/07/%CE%BF-%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CF%8E%CE%BD-%CE%B8%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82-%CF%83%CE%B5-%CF%83.html>

Κώτσογλου, Κ. Ν. (2017, Ιούλιος 31). *Απόδειξη στην ποινική δίκη και DNA*. Ανάκτηση Αύγουστος 01, 2018, από www.efsyn.gr: <http://www.efsyn.gr/arthro/apodeixi-stin-poiniki-diki-kai-dna>

Λαγκαδινός, Ν. (2016, Σεπτέμβριος 21). *Ο σερ Ουόλτερ Σκοτ και το ιστορικό μυθιστόρημα*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <https://www.timesnews.gr>: <https://www.timesnews.gr/%CE%BF-%CF%83%CE%B5%CF%81-%CE%BF%CF%85%CF%8C%CE%BB%CF%84%CE%B5%CF%81-%CF%83%CE%BA%CE%BF%CF%84-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BC%CF%85%CE%B8%CE%B9/>

Λέων, Γ. (2017, Ιούλιος 14). *Η σημασία του DNA στην ποινική δίκη*. Ανάκτηση Αύγουστος 20, 2018, από <https://www.protothema.gr>: <https://www.protothema.gr/blogs/grigoris-lewn/article/697032/i-simasia-tou-dna-stin-poiniki-diki/>

Λιάκας, Π. (2015, Μάιος 09). *Η αξία του λογοτεχνικού βιβλίου*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <https://www.literature.gr>: <https://www.literature.gr/i-axia-tou-logotechnikou-vivliou-tou-panteli-liaka/>

Μαλλιοπούλου, Ε. (2017, Απρίλιος 09). *Ένορκοι στο δικαστήριο: Πόσο αντικειμενικοί μπορεί να είναι*. Ανάκτηση Αύγουστος 23, 2018, από <https://www.maxmag.gr>: <https://www.maxmag.gr/psychologia/enorkoi-sto-dikastirio/>

Μαρκαντωνάτος, Γ. (2013, Μάρτιος 31). *Το αίνιγμα της αριστοτελικής «κάθαρσης»*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <http://www.tovima.gr>: <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=505301>

Μέγκος, Α. (2016, Ιανουάριος 20). *20 Ιανουαρίου 1936: Πεθαίνει ο βασιλιάς Γεώργιος Ε' του Ηνωμένου Βασιλείου*. Ανάκτηση Ιούλιος 27, 2018, από www.royalchronicles.gr: <http://www.royalchronicles.gr/thanatos-vassilia-georgiou-agglia/>

Μέγκος, Α. (2014, Δεκέμβριος 15). *Δεκέμβριος 1936: Η βρετανική μοναρχία στα όρια της πτώσης*. Ανάκτηση Ιούλιος 27, 2018, από www.royalchronicles.gr: <http://www.royalchronicles.gr/i-bretaniki-monarxia-sta-oria-tis-ptosis/>

Mitchinson, P. (2016, Ιούνιος 08). *Η γενική απεργία στην Αγγλία το 1926*. Ανάκτηση Ιούλιος 28, 2018, από <https://www.bluebig.wordpress.com>: <https://bluebig.wordpress.com/2016/06/08/%CE%B7-%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%BB%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF-1926/>

Μιχαηλίδου, Ε. -Π. (2013, Μάιος 31). *Εγκληματολογία, δίκαιο και λογοτεχνία: Μια συζήτηση που συνεχίζεται για μια σχέση που υπάρχει*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <http://www.tovima.gr>: <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=515543>

Μουστάκα, Μ. (2018, Φεβρουάριος 12). *Με χαμηλές στροφές η απονομή δικαιοσύνης*. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2018, από www.tanea.gr: <http://www.tanea.gr/2018/02/12/greece/me-xamiles-strofes-i-aronomi-dikaiosynis/>

Μπαμπινιώτης, Γ. (2014, Νοέμβριος 02). *Η συμβολή του ελληνικού αλφαβήτου στον πολιτισμό μας*. Ανάκτηση Ιούλιος 23, 2018, από www.tovima.gr: <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=646627>

Μπιτζένης, Δ. *Τεχνολογία των εκτυπώσεων - Ιστορική εξέλιξη της γραπτής επικοινωνίας μέχρι τον Γουτεμβέργιο*. (n.d.). Ανάκτηση Ιούλιος 23, 2018, από

<https://www.bizdim.gr>:

<https://www.bizdim.gr/index.php/tehnologiaektyposeon/thebook/29-history-press>

Μπλέτσος, Κ. (2015, Απρίλιος 15). *Η αξιοπιστία των καταθέσεων των αυτόπτων μαρτύρων*. Ανάκτηση Αύγουστος 23, 2018, από policenet.gr: <http://policenet.gr/article/%CF%80%CF%8C%CF%83%CE%BF-%CE%B1%CE%BE%CE%B9%CF%8C%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B7-%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B5%CE%AF-%CE%BD%CE%B1-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7-%CE%B5%CE%>

Μπρούσαλης, Κ. *Από τη γραφή ως το αλφάβητο*. (n.d.). Ανάκτηση Ιούλιος 23, 2018, από historyreport.gr: <http://historyreport.gr/index.php/%CE%91%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CE%B8%CF%81%CF%8D%CE%BB%CE%BF/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%8A%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1/753-%CE%91%CF%80%CF%8C-%CF%84%>

Μυλωνάκη, Λ. (n.d.). *Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη μνήμη των μαρτύρων και κατ' επέκταση τη μαρτυρική κατάθεση*. Ανάκτηση Αύγουστος 23, 2018, από <https://www.psychology.gr>: <https://www.psychology.gr/forensic-psychology/2144-paragontes-pou-epireazoun-tin-mnimi-ton-martyron.html>

Νικολόπουλος, Γ. (n.d.). *Έγκλημα και λογοτεχνία*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <https://www.oanagnostis.gr>: <https://www.oanagnostis.gr/%CE%AD%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%AF%CE%B1/>

Ντούλη, Β. Π. (2018, Απρίλιος 01). *Έμφυλες προσεγγίσεις στις κοινωνικές ανισότητες και το έγκλημα*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 09, 2018, από www.lesandmore.gr: <http://www.lesandmore.gr/logos/fyla-en-parodo/5410-emfyles-prosegiseis-koinonikes-anisotites-eglima>

Ορφανίδου, Α. (n.d.). *Εγκληματική προσέγγιση του φύλου - Ο δράστης Ι*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 08, 2018, από <https://eglima.wordpress.com>: https://eglima.wordpress.com/2008/09/20/alexandra_1/

Παπαβασιλείου, Δ. (2015, Οκτώβριος 24). *24 Οκτωβρίου 1929: Το κραχ του «αμερικάνικου ονείρου»*. Ανάκτηση Ιούλιος 28, 2018, από www.imerodromos.gr: <http://www.imerodromos.gr/crach/>

Παπαδόπουλος, Π. (2017, Αύγουστος 07). *Το ζήτημα της λιπομαρτυρίας στα ποινικά δικαστήρια*. Ανάκτηση Αύγουστος 23, 2018, από <https://analusetto.gr>: <https://analusetto.gr/to-zitima-tis-lipomartirias-sta-pinika-dikastiria/>

Παπαθανασίου, Μ. *Nicolás Gómez Dávila*. (n.d.). Ανάκτηση Ιούλιος 23, 2018, από <http://www.gnomikologikon.gr>: <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=1663>

Πικραμένος, Μ. & Θεοδοσίου, Δ. Γ. *Αμεροληψία πραγματογνωμόνων και ΕΣΔΑ*. (2017, Νοέμβριος 02). Ανάκτηση Αύγουστος 19, 2018, από <https://pikramenoslaw.gr>: <https://pikramenoslaw.gr/tag/%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%B3%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%BF%CF%83%CF%8D%CE%BD%CE%B7/>

Πλούσος, Μ. (2013, Μάιος 11). *Η Μεγάλη Ύφεση (1929-1939)*. Ανάκτηση Ιούλιος 28, 2018, από eranistis.net: <http://eranistis.net/wordpress/2013/05/11/%CE%B7-%CE%BC%CE%B5%CE%B3%CE%AC%CE%BB%CE%B7-%CF%8D%CF%86%CE%B5%CF%83%CE%B7-1929-1939/>

Πολίτης, Π. (2006, Ιούλιος 07). *Γένη και είδη του λόγου: Αφήγηση*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <http://www.greek-language.gr>: http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/discourse/2_1_3/index.html

Πολίτης, Π. (n.d.). *Γένη και είδη του λόγου: Περιγραφή*. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2018, από <http://www.greek-language.gr>: http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/discourse/2_1_2/index.html

Πρίφτη, Κ. (2018, Φεβρουάριος 16). *Το DNA σε ποινικές υποθέσεις. Η διεθνής αμφισβήτηση και η ανησυχητική ελληνική πραγματικότητα από τη στιγμή της λήψης μέχρι την ερμηνεία και την αξιολόγηση ενώπιον του δικαστηρίου*. Ανάκτηση Αύγουστος 20, 2018, από <https://www.huffingtonpost.gr>: https://www.huffingtonpost.gr/entry/to-dna-se-poinikes-epotheseis-e-diethnes-amfisvetese-kai-e-anesechetike-ellenike-praymatikoteta-apo-te-stiyme-tes-lepse-mechri-ten-ermeneia-kai-ten-axiolyese-enopion-toe-dikasterioe_gr_5a64d123e4b002283003cc3d

Romer, C. D. *Great Depression*. (2003, Δεκέμβριος 20). Ανάκτηση Ιούλιος 28, 2018, από: <https://eml.berkeley.edu>: https://eml.berkeley.edu/~cromer/Reprints/great_depression.pdf

Ross, D. *Sir Arthur Conan Doyle biography*. (n.d.). Ανάκτηση Ιούλιος 25, 2018, από <https://www.britainexpress.com>: <https://www.britainexpress.com/History/bio/doyle.htm>

Ρούσσης, Ν. (2016, Φεβρουάριος 26). *Αποκλειστικό: Στα όρια της κατάρρευσης το σωφρονιστικό σύστημα στην Ελλάδα*. Ανάκτηση Αύγουστος 10, 2018, από www.reporter.gr: <http://www.reporter.gr/Eidhseis/282492-Entopismos-kai-kataschesh-megalhs-posothtas-lathraiwn-tsigarwn-sthn-Hgoymenitsa>

Σαλπιστή, Ρ. *Το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου*. (n.d.). Ανάκτηση Αύγουστος 01, 2018, από thesslawyer.gr: <http://thesslawyer.gr/%CF%84%CE%B1->

%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%AD/

Silver, S. & Lawrence, D. *The Battle of Cable street: 80 years on* (2016, Οκτώβριος 04). Ανάκτηση Ιούλιος 28, 2018, από www.cablestreet.uk: <http://www.cablestreet.uk/>

Simkin, J. (2015, Φεβρουάριος). *Edward VIII*. Ανάκτηση Ιούλιος 27, 2018, από www.spartacus-educational.com:<https://spartacus-educational.com/MONEdwardVIII.htm>

Σκοπελίτου, Σ. (2017, Μάρτιος 28). *Θεωρίες προέλευσης της εγκληματικής συμπεριφοράς*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 03, 2018, από <https://www.maxmag.gr>:
<https://www.maxmag.gr/psychologia/theories-proeleftsis-tis-egklimatikis-syberiforas/>

Smith, O. *Mapped: The 53 places that still have the death penalty - including Japan*. (2018, Ιούλιος 06). Ανάκτηση Ιούλιος 31, 2018, από <https://www.telegraph.co.uk>:
<https://www.telegraph.co.uk/travel/maps-and-graphics/countries-that-still-have-the-death-penalty/>

Σπινέλλη, Κ. (2008, Απρίλιος 09). *Πρόληψη της εγκληματικότητας στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες: φραγμός ή προστασία;*. Ανάκτηση Ιούλιος 31, 2018, από www.kostasbeys.gr:
<http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=4&mid=1498&mnu=4&id=25050>

Τέλλης, Ν. (2017, Ιούλιος 06). *Η βελτίωση της απονομής δικαιοσύνης ως μοχλός ανάπτυξης*. Ανάκτηση Αύγουστος 08, 2018, από <https://ekyklos.gr>:
<https://ekyklos.gr/sb/513-i-veltiosi-tis-aronomis-dikaiosynis-os-moxlos-anaptyksis-elladameta.html>

Tibbetts, J. C. *Sleight-of-Hand: John Dickson Carr Was the Man Who Explained Miracles*. (n.d.). Ανάκτηση Ιούλιος 25, 2018, από www.johnctibbetts.com:
<http://www.johnctibbetts.com/PDFs/John%20Dickson%20Carr.pdf>

Τζώρτζη, Χ. (2016, Ιούνιος 24). *Erving Goffman: Κοινωνικοί Ρόλοι*. Ανάκτηση Αύγουστος 07, 2018, από socialpolicy.gr: http://socialpolicy.gr/2016/06/erving-goffman-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CE%B9.html#_ftn3

Τσιώτση, Χ. (2017, Μάρτιος 30). *Αποδεικτικά μέσα που έχουν αποκτηθεί παράνομα: Θα τα χρησιμοποιήσετε;*. Ανάκτηση Αύγουστος 24, 2018, από <https://www.news.gr>:
<https://www.news.gr/ellada/nomika-themata/article/157707/apodeiktika-mesa-poy-ehoy-n-apokththei-paranoma-tha.html>

Τσόγκας, Λ. Σ. (2015, Οκτώβριος 25). *Τα δακτυλικά αποτυπώματα ως μέσο στην ποινική δίκη, στην καθημερινή αστυνομική πρακτική, η διάρκεια διατήρησής τους και η τύχη τους σε περίπτωση αθώωσης ή καταδίκης του προσώπου που αφορούν*. Ανάκτηση Αύγουστος 19, 2018, από www.loukadounoslawfirm.gr: <http://www.loukadounoslawfirm.gr/%CF%84%CE%B1-%CE%B4%CE%B1%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%84%CF%85%CF%80%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CF%89%CF%82-%CE%BC%CE%AD%CF%83%CE%BF-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD/>

Tsolakidou, S. *The Police in Ancient Greece*. (2013, Μάιος 30). Ανάκτηση Ιούλιος 31, 2018, από <https://greece.greekreporter.com>: <https://greece.greekreporter.com/2013/05/30/the-police-in-ancient-greece/>

Φαρσεδάκης, Ι. (2016, Ιανουάριος 25). *Η πρόληψη του εγκλήματος ως μέσον αντεγκληματικής πολιτικής*. Ανάκτηση Ιούλιος 31, 2018, από crime-in-crisis.com: <http://crime-in-crisis.com/%CE%B7-%CF%80%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82-%CF%89%CF%82-%CE%BC%CE%AD%CF%83%CE%BF%CE%BD-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B5/>

Χαλατζιούκα, Ε. (2015, Οκτώβριος 09). *Η Ανάλυση του DNA στην Ποινική Δίκη: Αξιοπιστία και Γενικό Νομοθετικό Πλαίσιο*. Ανάκτηση Αύγουστος 20, 2018, από <https://lawtakpap.blogspot.com>: <https://lawtakpap.blogspot.com/2015/10/dna.html>

Χριστίδης, Α.-Φ. (2012). *Οι Φοίνικες και το αλφάβητό τους*. Ανάκτηση Ιούλιος 23, 2018, από <http://www.greek-language.gr>: http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/ag_history/browse.html?start=59